

NĀZİM HİKMET

*Yusuf
ile
Menofis*

oyunlar 3

*İnsanlık Ölmedi Ya
Allah Rahatlık Versin
Evler Yıkılınca
Yusuf ile Menofis
İvan İvanoviç Var mıydı Yok müydü?*

Nâzım Hikmet
●
Yusuf ile Menofis

Bu kitabın tüm hakları Anadolu Yayıncılık A.Ş.'nindir.

Nâzım Hikmet'in tüm yapılarının Türkiye'de yayın ve temsil hakları Anadolu Yayıncılık A.Ş.'nindir. Anadolu Yayıncılık A.Ş.'den yazılı izin alınmadan Nâzım Hikmet'in hiçbir yapıtı parça ya da bütün olarak yayımlanamaz, tiyatro, film ya da radyo ve televizyona uyarlanamaz ve başka biçimlerde işlenemez ve kullanılamaz.

Birinci Basım: Şubat 1990
İkinci Basım: Ekim 1990
Üçüncü Basım: Mart 1991
Dördüncü Basım: Ekim 1991
Beşinci Basım: Şubat 1992
Altıncı Basım: Şubat 1993

Kapak Düzeni: Aydın Ülken

93.34.Y.0016.361
ISBN 975-418-032-6

Nâzım Hikmet'in bütün yapıtlarını (şiirlerini, oyunlarını, romanlarını, öbür düzyazılarını) bir araya toplayan bu dizi kitaplarda kronolojik sıra uygulanmıştır.

Yalnız şiir bölümünde, şairin çocukluk ve çıranklık dönemi ürünleri (ki bunları kitaplarına almadığı gibi, birçoğunu dergilerde de yayımlamamıştır) ayrı bir ciltte toplanarak şiir kitapları dizisinin en sonuna konmuştur. Bu cilt şairin yetişme yıllarındaki gelişmelerini izlemek isteyenler içindir.

Şiir bölümündeki sıralama, şairin sağlığında yayımlanan, ya da kendi düzenlediği ama yayınlandıklarını görmediği kitaplarının yayın, ya da düzenlenme tarihlerine, kitaplarına girmemiş olan şiirlerinin ise yazılış tarihlerine göredir. Yazılış tarihleri kesinlikle belirlenemeyen şiirlerin yerlerinde kaymalar olabilir. Başta kitapların yayın tarihlerine göre sıralama yapılırken de (iç düzenleri olduğu gibi korunduğu için) şiirler yazılış tarihlerine göre değil, şairin gönlüne göre bir sıralama içindedirler. Amaç çeşitli dönemlerdeki şiirlerin birbirine karışmaması olduğundan, bu tür yer değiştirmelerin gelişmeleri izleme açısından fazla bir sakıncası bulunmadığı açıktır.

Elinizdeki yeni derlemeyle, birbirini tutmayan çeşitli müsveddelerden yola çıkan, savruk, özensiz, acele basımlardaki kargaşaya, sırasında anlamı zedeleyen dizgi düzelti yanlışlarına son verilmiştir.

Nâzım Hikmet

Yusuf ile Menofis

Oyunlar : 3

İnsalık Ölmedi Ya
Allah Rahatlık Versin
Evler Yıkılınca
Yusuf ile Menofis
İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

[1949]

(Enayi'nin birinci vâryantı)

KİŞİLER:

Samiye

Leyla

Hasan

Nuri

Şevket

Selim

Şerafettin

Garson

Kâzım

Süleyman

Rıza

Patron

BİRİNCİ PERDE

PERDE KAPALIDIR

Prolog

Bir piyanoda acemi bir insanın yaptığı iskala sesi. Iskala bir müddet devam eder.

ERKEK SESİ NO. 1 : Hava mis gibi kokuyor. *(Iskala devam eder.)*

KADIN SESİ NO. 1 : Yaşanacak yerler işte buraları. *(Iskala devam eder.)*

ERKEK SESİ NO. 2 : Niye İstanbul'un bütün sokaklarını, yollarını böyle asfalt yapmazlar? *(Iskala devam eder.)*

KADIN SESİ NO. 1 : Şu köşklerin güzelliğine bak. *(Iskala devam eder.)*

ERKEK SESİ NO. 3 : Piyangodan büyük ikramiye çıksın, biz de bir köşk yaptıralım burda. *(Iskala devam eder.)*
(Iskala bir müddet tek başına devam eder.)

ERKEK SESİ NO. 1 : Piyano... Dinle ruhum işte ağlayan o... Böyle miydi? Halbuki ne severdim bu şiiri... Büsbütün unutmuşum...
(Iskala bir müddet daha devam edip kesilir.)

ERKEK SESİ NO. 2 : Daha çok uzak mı bu Suadiye Plajı?

ERKEK SESİ NO. 1 : On, on beş dakika...

(Bir ağız mızıkasının sesi bir tango çalarak uzaklaşır. Bir otomobilin klakson ve bir tramvayın çan sesi yaklaşıp uzaklaşır.)

ERKEK SESİ NO. 2 : Keşke tramvaya binseydik.

KADIN SESİ NO. 1 : Kızım, koşmasana, gel buraya, terleyeceksin...

ÇOCUK SESİ : Terlemem anne...

(Piyanoda iskala tekrar başlar. Bir müddet devam eder.)

SAMİYE'NİN SESİ : *(Telaşlı ve korku içinde haykırır.)* Baba...

Baba...

(Iskala devam etmektedir.)

LEYLA'NIN SESİ : *(Telaşlı ve korku içinde haykırır.)* Amcamın üstüne doğru geliyor... Amcamın üstüne doğru... Görmüyor musunuz? *(Iskala devam etmektedir.)*

HASAN'IN SESİ : *(Sakin)* Gördüm... *(Haykırır ve koştuğu hissedilir.)* Şevket Bey... Şevket Bey yan tarafa atın kendinizi... Sağ tarafa kaçın... Şevket Bey korkmayın... *(Iskala devam etmektedir.)*

KADIN SESİ NO. 2 : Ne oluyor? *(Iskala devam etmektedir.)*

ERKEK SESİ NO. 3 : Vay anasını... *(Iskala devam etmektedir.)*

LEYLA'NIN SESİ : *(Çığlık halinde)* Polis Efendi... Polis... Polis... *(Iskala devam etmektedir.)*

ERKEK SESİ NO. 3 : Amma da salıyor ha... *(Iskala devam etmektedir.)*

SAMIYE'NİN SESİ : *(Çığlık halinde)* Baba... *(Iskala devam etmektedir.)*

LEYLA'NIN SESİ : *(Çığlık halinde)* Ayyyyy... *(Iskala susmuştur.)*
(İki el tabanca atılır.)

PERDE AÇILIR

Hasan'ın küçük apartmanında hem çalışma, hem oturma, hem yemek odası. Hasan pijamalıdır. Sağ kolu sarılı ve askıdadır. Nuri yazı masasının üstüne oturmuştur. Şapkalıdır. Şapkasını arkaya doğru atmıştır.

NURİ : İyi ama, Hasan, kurşunlar sana gelebilirdi.

HASAN : Gelebilirdi. *(Ayaktadır. Sigarasını yakmak için sol eliyle kibrit kutusunu açmaya çalışmaktadır.)*

NURİ : Ölebilirdin be.

HASAN : Ölebilirdim.

NURİ : Yahut yaralanırdın.

HASAN : O da mümkündü.

NURİ : Yine de yaralanmış sayılırsın.

HASAN : Eh, bir bakıma öyle... Açmadım. Aç şu kibrit kutusunu

yahu. (Kibrit kutusunu Nuri'ye uzatır. Nuri kutuyu almaz. Çakmağını çıkarıp Hasan'ın sigarasını yakar.)

NURİ : Polis de nişancıymış.

HASAN : Evet.

NURİ : Kaç adımdan ateş etti?

HASAN : Farkında değilim... Yirmi, yirmi beş adımdan olsa gerek.

NURİ : Ya?.. Öyleyse pek de fazla nişancılığa lüzum yokmuş... Kulübesinde miydi?

HASAN : Kim?

NURİ : Polis.

HASAN : Galiba.

NURİ : Bildim... Gözümün önüne geldi kulübe.. Ethemefendi Caddesine saparken ordadır. Köşede, değil mi?

HASAN : Evet.

NURİ : Herhalde polis efendi uyuyordu da...

HASAN : Uyuduğunu nerden çıkardın? Hasan, günahına girmesene adamcağızın.

NURİ : Uyumasa sizden önce görürdü. Uyuduğundan eminim. Sizinle o anda, asfalttaymışım gibi eminim... Hava sıcak, herif de kim bilir kaç saattir nöbette. Adalardan doğru rüzgâr da kulübenin içine püfür püfür esiyor... Sen olsan uyumaz mıydın?

HASAN : Hayır.

NURİ : Uyurdun pekâlâ...

HASAN : Bana bir yerde nöbet teslim etseler, hele ben bu nöbeti bilerek, isteyerek de almışsam, uykusuzluktan gebersem bile, uyumam...

NURİ : Hiç mi değişmedin?

HASAN : Nasıl hiç mi değişmedim?

NURİ : Yani hâlâ bıraktığım yerde mi otluyorsun?

HASAN : Hangi bakımdan?

NURİ : Enayilik bakımından.

HASAN : Telakki meselesi...

NURİ : Ne telakkisi be... Her ne hal ise... Peki, sonra?

HASAN : Sonrası, adamcağızı kaldırdık. Kendini yolun yan tarafı-

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

na atarken yüzükoyun kapaklanmış Şevket Beycik...

NURİ : Ne de Şevket Beycik ya... Birkaç milyonluktur diyorlar, doğru mu?

HASAN : Şevket Bey mi?

NURİ : Evet, Şevket Beycik...

HASAN : Çok zengin olduğu muhakkak...

NURİ : Peki, sonra?

HASAN : Sonrası, Samiye de bayılmış...

NURİ : Samiye dediğin Şevket Beyin kızıydı, değil mi?

HASAN : Evet.

NURİ : Numaradan bayılmıştır Samiye Hanımcık...

HASAN : Ne diye numaradan bayılsın?

NURİ : Bayılmayı münasip görmüştür de ondan... Babasına numara: Evlat muhabbeti numarası. Sana numara: Hassasiyet numarası. Kâinata numara: Baygın güzel kız numarası... Samiye Hanım güzel mi?

HASAN : Güzel... Sahiden de güzel kızdır... Fakat onun numara...

NURİ : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Dur, müdafaaya kalkışma... Herkes senin gibi Allahın enayisi değil... Ben yutmam... Peki, sonra?

HASAN : Bir taksi çevirdik, Şevket Beyi, Samiye'yi, Leyla'yı...

NURİ : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Leyla dediğin Şevket Beyin yeğeni oluyordu, değil mi?

HASAN : Evet.

NURİ : Leyla Hanımın babası da milyonluk mu?

HASAN : Leyla'nın babası çoktan ölmüş... Kızın on parası yok... Amcasının yanında oturuyor...

NURİ : Ha, sığıntı demek?

HASAN : Neden sığıntı olacak? İnsan öz amcasının evinde oturuyorsa bu...

NURİ : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Peki, peki, konferansa başlama.

HASAN : Konferansa değil ama, şimdi senin...

NURİ : Sülalemden... O da bana vızgelir... Peki, sonra? Senin halini ilkönce kim farkettti?

HASAN : Benim hangi halimi?

NURİ : Bir de benim hangi halimi diye soruyor... Kan revan içinde

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

olduğunu be... Herhalde kolundan oluk oluk kan akıyordu...

HASAN : Eh, oluk oluk değilse de kan akıyordu elbette...

NURİ : Üstün başın da parçalanmıştı.

HASAN : Ceketimin sağ tarafı sahiden de sanki...

NURİ : (*Hasan'ın sözünü keser.*) İşte bu halini ilkönce kim farketti?

HASAN : Kendim... Sonra polis...

NURİ : Demek ötekiler, Şevket Beycik, Samiye Hanımcık, Leyla filan sana...

HASAN : (*Nuri'nin sözünü keser.*) Onların dünyayı görececek halleri mi vardı ki, beni...

NURİ : (*Hasan'ın sözünü keser.*) İnsanı çileden çıkarırsın vallahi... Peki, sonra?

HASAN : Ben de bir taksiye atladım...

NURİ : Malum... Ve doğru hastaneye...

HASAN : Evet...

NURİ : (*Üstünde oturduğu masadan aşağı atlar. Yukarı aşağı dolaşmaya başlar.*) Şimdi ben hadiseyi hülasa edeyim...

HASAN : (*Güler.*) Et bakalım...

NURİ : Ben Nuri Özkan...

HASAN : (*Nuri'nin sözünü keser.*) Soyadını değiştirdin mi?

NURİ : Değiştireceğim... Özdemir'dim, Özkan olacağım... Özkan daha iyi değil mi?

HASAN : Bilmem...

NURİ : Elbette daha iyi... Özkan... Nuri Özkan... Nasıl, ha? Nuri Özkan... Evet, ben Nuri Özkan, dört gün önce İzmir'den İstanbul'a geliyorum, senelerdir hasretini çektiğim İstanbul'a, hem de artık ayrılmamacasına... Bu sabah da, ben Nuri Özkan, eski arkadaşım Avukat Hasan'ın apartımanına damlıyorum erkenden... Maksat, hem ziyaret, hem ticaret...

HASAN : Ziyareti anladım, fakat ticareti?

NURİ : Soyadımızı değiştireceğiz dedik ya... Bunun kanuni muamelesi nedir? Nasıl yapılır? Bu işi sana havale etmeyi de...

HASAN : (*Nuri'nin sözünü keser.*) Gayet basit mesele... Bir dilekçe yazarsın...

NURİ : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Bu gayet basit meseleyi sen halledeceksin... Ne diyorduk?

HASAN : Tıraşı kes Allah aşkına... Benim başımdan geçenleri ne diye bana tekrarlıyorsun?

NURİ : Ne diye mi? Bu işten pratik, sana da bana da faydalı bir netice çıkarabilir miyiz diye. Anlaşıldı mı? Ne diyorduk?

Ha... Ben Nuri Özkan, Avukat Hasan'ın kapısını çalıyorum, bir de ne görüyorum? Bizim oğlanın sağ kolu askıda... Herif yaralı... İlk aklıma gelen şey: "Vay anasını," demek oluyor, "galiba bizim işi yapamayacak."

HASAN : Hay hıncır hay...

NURİ : Sonra bakıyorum ki, herif pek de iş göremeyecek halde değil... Sahi Hasan, işe istida yazmakla başlanacaksa, sen söylersin ben yazarım, olmaz mı?

HASAN : Niye olmasın...

NURİ : Mükemmel... Dur, sana bir şey sorayım. Sen Şevket Beylerle nasıl tanıştın?

HASAN : Kızıyla, Samiye'yle fakültede arkadaştık...

NURİ : Vay, Samiye Hanımcık da avukatlık mı yapıyor?

HASAN : Hayır, sadece hukuku bitirdi...

NURİ : Peki, bir şey daha sorayım. Mektuplarında bana neden bu milyonluk ahbaplarından hiç bahsetmezdin?

HASAN : Bilmem, aklıma gelmemiştir...

NURİ : Hımm, hımmm, hele, hele...

HASAN : Ne hele helesi?

NURİ : Hiç... Bir şey daha sorayım. Aşağı yukarı sekiz senedir mektuplaşırsınız seninle... Niye mektup yazardın bana?

HASAN : Bu da laf mı? İnsan arkadaşıyla, arasına, mektuplaşmaz mı? Sen ne diye bana yazardın sanki?

NURİ : Ben mi? Benimkisi aşikâre... Mademki o yazıyor, ben de cevap vereyim, bir gün olur bu bizim ahbap belki bir işime yarar diye...

HASAN : Ulan Nuri, sen de hiç değişmemişsin...

NURİ : Çok şükür... Her ne hal ise, biz gelelim bahsimize. Bak, pratik, ikimiz için de faydalı neticenin ne olabileceğini aşağı yukarı kestirmeye başladım bile.

HASAN : Ömürsün vallahi...

NURİ : Biz gelelim bahsimize dedik ya. Bizim arkadaş başından geçenleri bize şu suretle anlatıyor: Dünkü Pazar günü, Erenköy asfaltı üzerinde, sağında Şevket Beyin kızı Samiye Hanım, solunda Samiye Hanımın amcazadesi Bayan Leyla, ortada kendisi, yüz elli, iki yüz adım kadar ilerde de Şevket Bey Suadiye'ye doğru giderlerken, herhalde ara sokaklardan birinden çıkan bir köpek, herhalde kuduz bir köpek sessiz sedasız, fakat iki yanına salyalarını saçarak, yıldırım hızıyla Şevket Beyin üstüne ver ediyor kendini...

HASAN : Amma da uzun cümle yaptın...

NURİ : Sözümü kesme... Köpeği ilk gören Samiye Hanım oluyor. Şevket Bey o sırada dalgadaymış anlaşılın...
(Sokak kapısının zili çalınır.)

HASAN : Kapı çalındı...

NURİ : Sorması ayıp olmasın ama senin hizmetçin falan yok mu?

HASAN : (Dipteki kapıya doğru giderken) Yok. Sabahları kapıcı kadın gelip ortalığı toplar, bulaşığı yıkar.
(Hasan dipteki kapıdan çıkar. Sokak kapısının açılıp kapandığı işitilir. Hasan'la Selim'in sesleri gelir.)

HASAN'IN SESİ : Vay, hoş geldin...

SELİM'İN SESİ : Hoş bulduk. Bu ne hal? Kolun mu kırıldı?
(Bu esnada Nuri şapkasını çıkarıp evrak çantasının üstüne kor, ceketini ilikler. Hasan ve Selim girerler.)

HASAN : Kolum kırılmadı.

SELİM : Çıban mı çıktı?

HASAN : Yok canım... Dur sizi tanıştırayım... Nuri Özdemir...

NURİ : Nuri Özkan...

HASAN : (Güler.) Nuri Özkan...

SELİM : Müşerref olduk... Ben Selim... Sadece Selim... Soyum benimle başlar, benimle bitecek...

HASAN : Bizim Selim muharrirdir, filozoftur, romancıdır...

NURİ : Müşerref olduk, bayım... Memnun oldum... (Ceketinin düğmelerini çözer.)

SELİM : (Hasan'a) Kolun kırılmadı, çıban çıkarmadın, ne oldun öyleyse?

HASAN : Köpek ısırıldı.

NURİ : Kuduz bir köpek.

SELİM : Köpeğin kuduz olduğu muhakkak mı?

NURİ : Muhakkak...

SELİM : Köpek nerde?

NURİ : Sizlere ömür...

SELİM : *(Nuri'nin yüzüne ters ters bakar ve Hasan'a döner.)*

Anlat şu işi, Hasan...

HASAN : Anlatacak bir şey yok. Dün ahbablarla...

NURİ : *(Hasan'ın sözünü keser.)* Milyoner Şevket Bey ailesiyle...

SELİM : *(Hasan'a)* Ha, dün Samiye'lerdeydin demek?

HASAN : Evet... Suadiye'ye doğru gidiyorduk, Şevket Beyin üstüne kuduz bir köpek saldırdı...

NURİ : Şevket Beyin üstüne kuduz köpek saldırınca bizim delikanlı durur mu? Hemen o da kuduz köpeğin üstüne saldırıp...

SELİM : *(Nuri'nin sözünü keser, Hasan'a)* Köpeği boğdun mu? Ellerinle mi boğdun?

HASAN : Hayır canım... Hayvan benim sağ kolumu kaptığı sırada köşedeki polis yetişip ateş etti...

SELİM : Aşı oldun mu? Yani serum?

HASAN : İlk iğneyi yedim...

SELİM : Geçmiş olsun...

HASAN : Teşekkür ederim...

NURİ : *(Selim'e)* Bir şey soracağım size, Selim Bey.

SELİM : Buyrun...

NURİ : Aynı vaziyette siz nasıl hareket ederdiniz?

SELİM : Ben mi? Mademki köpek üstümüze saldırıyor...

NURİ : *(Selim'in sözünü keser.)* Köpek üstünüze saldırmıyor... Şevket Bey Hasan'ın yüz elli, iki yüz adım ilerisinde gidiyormuş.

SELİM : İş değişti... Köpek Şevket Beye saldırabilir... Bu köpekle Şevket Bey arasında bir mesele... Beni ilgilendirmez... Ben...

NURİ : *(Selim'in sözünü keser.)* Siz ya kenara çekilir, yahut sadece polisin müdahalesini temin ederdiniz...

SELİM : Evet... Bu iş polisi de ilgilendirebilir...

- NURİ : Ben de aynı kanaatteyim... Peki, bizim Hasan niye böyle hareket etmedi dersiniz?
- SELİM : Hasan, insanların birçoğu gibi köledir de ondan...
- HASAN : Yine mi başladın?
- NURİ : Yani?
- SELİM : Yani, Hasan, ruhuna dışardan zorla sokulmuş bir yığın palavranın kölesidir. Muhitinin, terbiyenin kölesidir. Bir yığın uydurma telakkinin, kaidenin tepeden tırnağa esiridir... Halbuki ben hürüm... Ben bir insanın ulaşabileceği en büyük, en gerçek hürriyete ulaşmışım... Halbuki o, halbuki siz...
- HASAN : Dur, dur, daha Nuri'yi tanıyorsun...
- NURİ : Öyle ya, benim de köle olup olmadığımıza henüz karar veremezsiniz.
- SELİM : Temenni ederim ki yanılmış olayım... (*Hasan'a*) Pastör Efendi kuduz aşısını bulmasaydı...
- HASAN : Dört haftaya varmaz kudururdum... Kudurmak feci şey olsa gerek...
- NURİ : Peki be Hasan, kuduz serumunun keşfedilmediği bir zamanda yaşasaydın, aynı hareketi yine yapar mıydın?
- HASAN : Vallahi çocuklar, siz bu işi enine boyuna uzatıyorsunuz gibime geliyor. Ben köpeğin üstüne atılırken aklımda ne terbiye, ne telakki, ne Pastör, ne de serum vardı...
- NURİ : Güzel bir genç kız da yok muydu?
- HASAN : Yoktu...
- NURİ : Zengin, çok zengin bir genç kız?
- HASAN : Ne fesat adamsın...
- SELİM : Yanlış kapı çalıyorsun, Nuri Bey... Hasan'ın köleliği çok daha derinlerde... Hasan, mesela, iyiliğe, kötülüğe, alçaklığa, kahramanlığa, vicdan azabına, pişmanlığa, hasılı, daha böyle bir yığın palavraya inanıyor...
- HASAN : Mutlak, mücerret manada iyiliğe, kötülüğe, alçaklığa, kahramanlığa değil, fakat...
- SELİM : İster mücerret olsun, ister olmasın, sen bunlara inanıyorsun ya...
- HASAN : İyi ama paşam, izin ver, bir çift lakırdı da biz edelim...

NURİ : Dur Allah aşkına, Hasan... Selim Beyin fikirleri pek ilgilendirdi beni... Evet, beyim, Hasan'ın köleliğinden bahsediyordunuz... İyilik, kötülük...

SELİM : Benim için ne iyilik denen şey var, ne kötülük. Ben ne vicdan azabı bilirim, ne pişmanlık, benim için yalnız ben varım... Ben hürüm... Kuvvetli ve hür... Benim için bir tek hakikat var: Ölüm... Kâinat, olduğu gibi kâinat, uçsuz bucaksız bir çürümeye halindedir... Bu dehşetli çürümeyi, bu muazzam ölümü idrak ettiniz mi, kuvvetli ve hürsünüz...

NURİ : Evet...

HASAN : Doğduğu andan itibaren ölen insanın, kendini tek başına, yapılmış hissetmesi için hakikaten çok aptal olması lazım... İnsan bir başnadır, esas ve asıl olan ölümün karşısında bir başna... Yani, kâinattaki her şey gibi, kuduz mikrobundan tutun da, ne bileyim, güneşe kadar her şey gibi insan da bir başnadır... Bu bir başna, bu yapılmış olan mahluk, tıpkı kendisi gibi bir başna olan insanlarla münasebetinde iyilikten, kötülükten bahsediyor, seviyor, seviyor, yahut vicdan azabı çekiyor, yani bir kelimeyle köle oluyor... Ne komik şey... Komik ve hüzünlü...

HASAN : Vallahi, ben daha ziyade senin hürriyetini komik ve hüzünlü buluyorum.

NURİ : Peki ama, Selim Bey, bu bir başna, bu yapılmış insan kendi, şahsı, yani yapılmışlığının menfaati icabı, sırf işine öyle geldiği için iyilik kötülük filan etse, hatta, bak şu fırsatı kaçırdım diye azap çekse yine köle olur mu? Mesela ben, menfaatimin icap ettirdiği, şahsi menfaatimin icap ettirdiği iyiliğe, kötülüğe inanırım... Ne dersiniz?

SELİM : Eh söylediğiniz şartlarda iş değişir...

HASAN : (Güler.) Demek ki içinizde köle olan bir ben varım...

SELİM : Sen sabaha kadar gül... Alay et aklınca...

HASAN : Sahiden köle olduğumu bilsem ağlardım, yahut haykırdım, dövüşürdüm, isyan ederdim. Köleliğin en korkuncu köle olduğunu farketmemektir...

SELİM : Sen de farketmiyorsun işte...

NURİ : (Münakaşayı kesmek isteğiyle) Müsaade buyrun, müsaade

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

buyrun, bir şey daha soracağım, Selim Bey... Aşk hakkında fikriniz?

SELİM : Biri erkek, biri dişi iki yalnız insanın yalnızlıklarını etlerinin birkaç dakikalık sözde birleşmesinde unutmaya yeltenmeleri... Fakat bakın bir arkadaşım bu meseleyi nasıl halletmiştir?

NURİ : Nasıl?

SELİM : Beraber yaşadığı kadınla aralarındaki bütün hissi, ruhi, romantik, lirik, yani bütün suni, uydurma münasebetleri yolup yok etmek suretiyle...

NURİ : Anlamaya çalışıyorum...

SELİM : Mesela bakın, iki tarafın tam hürriyetlerini sağlamak için, benim arkadaş, beraber yaşadığı kadına, başka kadınlarla olan maceralarını anlatır. Mesela, ben bugün filanca kadınla yattım, der. Tafsilat verir.

HASAN : Bu bir çeşit ruh hastalığı, delilik...

SELİM : Köleye göre, evet, delilik... Zaten köleye göre hürriyet deliliktir...

HASAN : Şu hürriyet lafını amma da ters kullanıyorsun... Sonra, esirle köleyi de birbirine karıştırıyorsun...

NURİ : Müsaade et be Hasan... Evet, sizi dinliyorum, Selim Bey, hem de tahmin edemeyeceğiniz bir alakayla...

SELİM : Hatta benim arkadaş, bugün parası olmazsa, kadından para ister. Bana para ver, ben yarın filanca kadını gezmeye götüreceğim, der. İki hür insanın münasebetlerinde bu derece yükselebilmeleri lazım değil midir?

HASAN : Pek mühim bir marifet doğrusu... Dost tutan külhanbeyler de...

NURİ : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Dur be Hasan... (*Selim'e*) Peki, Selim Bey, sizin arkadaşın kadını da ona aynı şeyleri yapabiliyor mu?

SELİM : Hayır... Zaten kadın milletinde ayrıca irsi, fizyolojik, pasif bir kölelik var. O, sadece benim arkadaşın zekâsına, kuvvetine, hürriyetine hayran olabiliyor, onun mertebesine fikren olsun yükselmeye çalışıyor...

HASAN : Bana bak, Selim, kehanet göstermeyeyim ama, senin

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

arkadaşına benden selam söyle, kadını da yakında aynı marifeti yapar. Hem de bunu hiç de öyle zeki, kuvvetli, hür filan olmayan erkeklerle, bilhassa böylelerini inadına seçerek yapar. Belki düpedüz yüzüne karşı, ben bugün filanca erkekle yattım diyemez, fakat yatar. Belki de çoktan yatmıştır bile...

SELİM : Nerden biliyorsun?

HASAN : Neyi?

SELİM : Onun başkalarıyla yattığını nereden biliyorsun? Kiminle yatıyor?

HASAN : Benim bir şey bildiğim yok... Telaşlanma... Yatar yahut yatacak dedim. Fakat belki bunu düpedüz yüzüne karşı söyleyemez, tafsilat veremez dedim. O kadar...

SELİM : Evet, yatabilir. Yatıyor mu? Yatsa da yüzüme karşı söyleyemez bana.

NURİ : Söyleyemez elbette... Çünkü sizin mertebenize, sizin hürriyetinize erişmesi için... Affedersiniz, siz, "Söyleyemez bana," dediniz de...

SELİM : Öyle mi dedim? Peki, öyle olsun...

(Telefon çalar.)

HASAN : *(Telefonu açar.)* Alo, evet, ben... Teşekkür ederim. Siz zahmet etmeyin, ben gelir alırım dosyaları... Yok canım... Nasıl olsa hastaneye gideceğim iğne için... Olur... Peki, üstadım... Güle güle, efendim... *(Telefonu kapatır.)* Benim patron.

SELİM : Sen de şu heriften kurtulamadın gitti...

HASAN : Bir başıma dükkân açmak için para ister... Sonra herif hem büyük avukat, hem hoca... Çok faydalanıyorum meslek bakımından... Öyle davalar geliyor ki...

NURİ : Sana hâlâ yüzdellik mi veriyor?

HASAN : Evet... Yüzde yirmi... Mamafi arada bir ufak tefek işleri de kendi hesabıma alabiliyorum... Geçinip gidiyoruz işte...

SELİM : Allah versin. Gözümüz yok. Ben niye geldim, tahmin ettin mi?

HASAN : Eder gibi oldum... Şu mesele için...

SELİM : Evet, bir aydır ses seda çıkmadı da...

HASAN : Vallahi Selim'ciğim o iş kesildi...

SELİM : Kesildi mi?

HASAN : Maalesef...

SELİM : Nasıl olur?

HASAN : Ben de çok üzüldüm...

SELİM : Kabahat sende...

HASAN : Kabahat niye bende olsun? Herifin gırtlığına sarılamam ya...

SELİM : Peki şimdi ne olacak?

HASAN : Üzülme, dur bakalım... Başka yerden bir şeyler buluruz...

SELİM : Halbuki ben de sana güvenip...

HASAN : Bana güvenmekle...

SELİM : Sana güvenmekle hayatımın en büyük eşekliğini yapmışım...

HASAN : Ne tuhaf konuşuyorsun?

SELİM : Nasıl konuşmamı istiyorsun? Bir de teşekkür mü edeyim?

HASAN : Selim...

SELİM : Anlıyorum... Anlıyorum...

HASAN : Neyi anlıyorsun?

SELİM : Çevirdiğin dolabı.

HASAN : Benim bir dolap çevirdiğime sahiden inanıyor musun?

SELİM : Niye inanmayayım? Niye herife doğrudan doğruya benden bahsetmedin?

HASAN : Sebebini tahmin etmiyor musun?

SELİM : Sadece korktun...

HASAN : Selim...

SELİM : Allah Selim'in de, senin de belanı versin... *(Kapıya doğru öfkeyle gider.)*

HASAN : *(Selim'in arkasından yetişip sol eliyle onun kolundan tutar.)* Dur yahu...

SELİM : Ne diye duracağım? Hem niçin ısrar ediyorsun? Kabahatli olmasan sen beni durdurmaya çalışır mıydın? Vicdan azabı çekiyorsun... Köle...

(Selim kolunu kurtarıp hızla çıkar. Sokak kapısının açılıp

kapandığı duyulur.)

HASAN : Hay Allah...

NURİ : Nedir mesele?

HASAN : Hiç, ağlar mısın, güler misin?

NURİ : Nedir mesele anlatsana...

HASAN : Hasta oğlan, hasta... Hastaya kızılır mı?

NURİ : Hastaya kızılır mı, kızılmaz mı, bilmem... Fakat şöyle uzaktan gören, ikizin halini seyreden, senin, hakikaten de adamcağıza bir oyun oynadığına kanaat getirir...

HASAN : Ben bilerek isteyerek kimseye oyun oynamadım, oynamam da...

NURİ : Ona eminim... Bunun için de bir kat daha şaşıyorum ya... Senin gibi bir enayi murabbainın, Selim Bey gibi epeyce açık göz olduğu anlaşılan bir adama oyun oynayabilmesi inanılır iş değil... Zaten... Nedir mesele? Meraktan çatlayacağım be...

HASAN : Anlatayım... Kitapçı Mümtaz'la bir anlaşmam vardı. Her ay dört formalık bir roman tercüme ediyorum ona... İngilizceden... Polis romanı... Eh, beş on para da ordan geçiyordu elime... Bundan altı ay kadar önce, galiba biraz borç istemek için Selim geldi bana. İşsizlikten, hatta açlıktan filan bahsetti. Dur, dedim, sana ufacık bir iş buldum galiba... Benim tercüme işini ona devrettim...

NURİ : Olur adam değilsin... Enayiliğin heykeli dikilse senden âla model bulunmaz.

HASAN : Neden enayilik olsun?

NURİ : Peki, olmasın... Yalnız anlamadığım bir şey var, Selim Bey Babiâli'de kendine bir tercüme işi olsun bulamıyor mu?

HASAN : Babiâli'de iş bulmak o kadar kolay değil...

NURİ : Peki ama, Selim Bey muharrir, filozof, romancıydı hani?

HASAN : Selim'in felsefesini dinledin... Romanlarıysa henüz kafasında. Yani kâada geçmemiş... Oğlan konuşmayı seviyor, yazmayı değil. İnsanı şaşırtmayı seviyor, çalışmayı değil... Bunun için de, galiba, kitapçılar olsun, gazeteler olsun Selim'e pek yüz vermiyorlar...

NURİ : Pek yüz vermiyorlar değil, yüzünü görmek istemiyorlar

anlaşılan.

HASAN : Evet, öyle bir şey... Bir iki yerden iş almış vaktiyle, avans filan da koparmış, fakat ya işi zamanında bitirmemiş, yahut heriflerin semtine bir daha uğramamış... İnsanın adı bir kere de böylesine çıktı mıydı...

(Nuri güler.)

HASAN : Ne gülüyorsun?

NURİ : Herifi nerdeyse biçare bir kurban diye yutturacaksın...

HASAN : Fakat her şeye rağmen akıllı, zeki oğlandır... İngilizcesi de gayet kuvvetli, Türkçesi de...

NURİ : Peki, peki... Sen tercümeyi devrettin beyimize, sonra?

HASAN : Tabii, kitapçıya Selim'den bahsetmedim. Kitapçıya Selim'den bahsetsem adam dünyada razı olmazdı... Bizim filozof verdiğim ilk kitabı gayet iyi tercüme etti. Tabii, benim tercümelerden çok iyi... Fakat ikinciyi, üçüncüyü hele büsbütün boşladı. Daha doğrusu, onları kendisi yapmamış, beraber yaşadığı kadına, Melahat'a yaptırmış... Melahat'a...

NURİ : (Hasan'ın sözünü keser.) Anlaşıldı... Kitapçı da postayı kesti...

HASAN : Evet... Hakikaten tercümele rezaletti... Ben de kepaşe oldum...

NURİ : Peki, niye bütün bunları Selim'in yüzüne söylemedin, ağzının payını vermedin?

HASAN : Utandığımdan...

NURİ : Kimden utanıyorsun?

HASAN : Kendimden de, ondan da...

NURİ : Ve minelgaraip, diyeceğim amma, değil... Bilirim, enayilerin çoğu gayetle de nazik insanlardır... Senin Selim Bey ne zannediyor, farkında mısın?

HASAN : Farkındayım...

NURİ : Pek de farkında değilsin... Kitapçıya ondan bahsetmeyişiini korktuğuna veriyor.

HASAN : Evet, fakat ne diye korkacağım?

NURİ : İş büsbütün elden kaçıracaksın diye.

HASAN : Ben o işi esasen büsbütün Selim'e devretmiştim...

NURİ : Git de ona anlat... Mamafi haklı herif... Enayilikte bile bu

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

kadar samimiliğe güç inanılır...

HASAN : Yapılan iş atla deve değil... Nerden baksan, ayda dört formalık bir tercüme işini bir arkadaşına devretmek...

NURİ : Olsun... Genel kaideye aykırı bir hareket... Dahası var, kitapçıdan aldığın paranın hepsini kendisine vermediğine de emin...

HASAN : Amma ettin ha... Böyle bir imada bile bulunmadı...

NURİ : Bulunmasın... Mantıken böyle düşünmesi icap eder...

HASAN : Ne mantık ya!

NURİ : Enayi mantığı değil elbette... Normal insan mantığı...

HASAN : Hangimiz normal insan? Siz mi, ben mi?

NURİ : Bu meseleyi sonra sen boş zamanında düşün, hallet... Şimdi biraz da benim işe bakalım... Şu soyadımı değiştirmek için...

HASAN : Ha... Peki, geç masanın başına... Kâğıt var orda... Buldun mu? Yaz bakalım. İstanbul İkinci Asliye Hukuk Yargıçlığı...

(Kapı çalınır.)

NURİ : Kapı çalındı..

HASAN : Evet...

(Hasan dipteki kapıdan çıkar. Sokak kapısının açılıp kapandığı, Şevket'in, Hasan'ın, Samiye'nin mırultı halinde gelen sesleri işitilir. Bu esnada Nuri şapkasını evrak çantasının üstünden kaldırıp görünmeyen bir yere kor, kravatını düzeltir, ceketini ilikler. Hasan, Şevket, Samiye girerler. Samiye'nin elinde bir buket vardır.)

HASAN : Vallahi Şevket Beyciğim, ben böyle pijamayla...

ŞEVKET : Aldırma, evlat...Plajlarda birbirimizi daha da külfetsiz kılık kıyafetlerde seyrettik...

SAMIYE : Pijaman da pek güzel canım.

HASAN : Tanıştırayım sizi... Nuri Özdemir...

NURİ : Nuri Özkan...

HASAN : Nuri Özkan... Samiye Hanım... Şevket Bey...

ŞEVKET : Müşerref olduk...

NURİ : O şeref bendenize ait, efendim...

SAMIYE : Çiçekleri elimden alsana, Hasan... Elimde böyle çiçek-

lerle Karagöz'deki...

HASAN : Karagöz'deki erkektir, kadın değil...

SAMIYE : Sahi... Adı neydi?

HASAN : Rezzakizade...

(Nuri masanın üstündeki vazoyu telaşla ve büyük bir nezaketle hemen getirmiştir. Hasan çiçekleri vazoya koyar.)

SAMIYE : Suyu yok...

HASAN : Sonra korum...

ŞEVKET : Apartmanını bulana kadar canımız çıktı... Benim şoför de Allahın eşiği...

HASAN : Zahmet ettiniz, Şevket Beyciğim...

ŞEVKET : Zahmet olur muymuş? Hayat meselesi... Hayatımı kurtardın...

SAMIYE : Apartmanın pek hoşuma gitti Hasan... Kutu gibi...

HASAN : Otursanıza, Şevket Beyciğim... Şöyle buyrun...

(Nuri hemen koltuklardan birini Şevket'in altına doğru sürer, öteki koltuğu da Samiye'ye doğru kımldatır.)

NURİ : Samiye Hanım...

SAMIYE : Ben oturmayacağım... Duvardaki resimlere bakalım evvela... Bunlar Ahmet'in, değil mi, Hasan? Mavilerinden belli... Yeryüzünde bu kadar çeşit mavi olabileceğini ben onun tuvalerinden öğrendim. Bunlar sana hediye mi?

HASAN : Evet...

SAMIYE : Geçen seneki sergisinde bir Mavili Kadın vardı. Hatırladın mı?

ŞEVKET : Ben hatırladım...

SAMIYE : Sen hatırlarsın elbette baba... O kadar yalvardımdı Ahmet olacak domuza bana hediye etsin diye de etmediydi. Sonra onunla elbirliği edip Mavili Kadın'ı sana bin liraya sokmaya çalıştık...

ŞEVKET : Ben de kazıklanmadım tabii...

SAMIYE : Maalesef...

ŞEVKET : Sen ressamlarla elbirliği edip babanı nasıl enayi yerine koymak istediğini anlatacağına, Hasan'ın sıhhatini, sağlığını sorsana...

SAMIYE : Onu sormaya bir türlü dilim varmıyor... Ağlamak

geliyor içimden. Hem ağlamak, hem gülmek...

ŞEVKET : Ağlamayı haydi anladık diyelim, gülmek niye?

SAMIYE : Bu kadar cesur, bu kadar iyi bir insanla arkadaşım diye sevincimden...

HASAN : Alay mı ediyorsun?

SAMIYE : Niye alay edeyim, sahi söylüyorum canım...

NURİ : Yalnız siz değil, Samiye Hanımefendi, biz, Hasan'ın bütün arkadaşları, bilhassa ben, en eski arkadaşı, onun bu...

HASAN : (*Nuri'nin sözünü keser.*) Bırak Allah aşkına, Nuri...

SAMIYE : (*Hasan'a*) Canın çok yandı mı? Dün gece telefonda da sordum, yanmadı dedin ama, inanmıyorum...

HASAN : Niye inanmıyorsun?

ŞEVKET : Peki, şimdi sızlamıyor mu?

HASAN : Eh, biraz, pek chemmiyetsiz...

SAMIYE : Serum iğnesi hakikaten acıtmıyor mu?

HASAN : Acıtmıyor dedimdi ya sana... Zaten, bayağı enjeksiyon iğnelerinin galiba biraz uzunlu, biraz kalını...

SAMIYE : Ah canım, boyuna yalan söylüyorsun...

ŞEVKET : Şimdi, Hasan, evladım, otur şöyle karşıma... (*Nuri'yi gösterir.*) Bey...

NURİ : Nuri Özkan bendeniz...

ŞEVKET : Nuri Bey yabancı değil herhalde...

NURİ : Hasan'la çocukluk arkadaşınız efendim... İlkokul, ortaokul, lise... Yalnız bendeniz üniversiteye devam edemedim, hayata atılmayı tercih ettim...

ŞEVKET : İyi de etmişsin...

HASAN : (*Oturduğu yerden kalkarak*) Ben de amma ev sahibiyim ha... Size bir kahve olsun...

ŞEVKET : Bir yorgunluk kahvesi içirim doğrusu...

SAMIYE : Ben de içirim, Hasan...

HASAN : Hem bakalım cezveyi tek elle...

SAMIYE : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Sahi yemeği tek elle nasıl yiyorsun, merak ettim birdenbire... Hem kuzum sen ne diye kalkıp hemen bize gelmiyorsun? Kolun iyileşinceye kadar bizde kalsan... Leyla'yla ben seni, minicik bir bebeği besler gibi, mamayı ağzına kaşık kaşık verip beslerdik.

- HASAN : Leyla nasıl? Onun da eve dönünce bayıldığını söylemiştin.
- SAMIYE : İyice... Fakat yataktan çıkamadı bu sabah... Pek halsiz hâlâ... Tonla selamı var... Annem de gözlerinden öpüyor...
- ŞEVKET : Selam sabah derken bizim kahve gürültüye gitmesin...
- NURİ : Kahveleri bendeniz yapayım, efendim... İzmir işi... Çok şekerli mi, az şekerli mi?
- ŞEVKET : Benimkisi sade...
- SAMIYE : Ben de size yardım edeyim... Mutfağın yolunu göster, Hasan...
- HASAN : *(Soldaki kapıyı gösterir.)* Şurdan... *(Kendisi de kapıya doğru gider.)*
- NURİ : Sen beyfendiyi yalnız bırakma... Biz hanımefendi ile mutfağı buluruz...
(Samiye ve Nuri çıkarlar.)
- ŞEVKET : Şimdi, Hasan, bak, biz Samiye'yle neye karar verdik? Sana bir yazıhane açacağız... Döşeli dayalı... Biraz da müstakil çalış bakalım...
- HASAN : Teşekkür ederim...
- ŞEVKET : Yalnız ilk aylar iş olmaz tabii, kendini tanıtana kadar... Onu da düşündük...
- HASAN : Teşekkür ederim...
- ŞEVKET : Âlâ... Şimdi sen, evlat, nasıl olsa sokağa çıkıyorsun, benim otomobili yollarım sana birazdan, bin, dolaş, nerde sizin sanat için dükkân açmak en münasibiye orda kendine bir yer bul... Parasına bakma... Öyle bir odacık filan da değil, teknil bir kat olsun... Kontratı da hemen imzala... Kendine mobilya da beğen... İstersen bu işi Samiye'yle beraber yapın, kızın gustosu vardır...
- HASAN : Teşekkür ederim...
- ŞEVKET : *(Elini cebine atar.)* Şimdi ben sana üç dört aylık boş zamanın için...
- HASAN : *(Sol eliyle Şevket'in elini bastırarak)* Rica ederim, Şevket Beyciğim...
- ŞEVKET : Yok canım, yok canım...
- HASAN : İyi amma, Şevket Beyciğim, hakikaten teşekkür ederim,

fakat ben şimdilik patronumdan ayrılmak niyetinde değilim... Hem sonra...

ŞEVKET : *(Hasan'ın sözünü keser.)* Patronunla mukavelen mi var? Tazminat veririz.

HASAN : Hayır, mukavelem yok... Fakat...

ŞEVKET : *(Hasan'ın sözünü keser.)* Fakatı kaldı mı ya?

HASAN : Altından kalkamayacağım borca girmek...

ŞEVKET : *(Hasan'ın sözünü keser.)* Ne borcu? Borçtan harçtan bahseden mi var? Hani bahsedilse bile biz sana borçluyuz...

HASAN : Ne diye bana borçlu olacaksınız, Şevket Beyciğim? Sahi söylüyorum... Beni düşündüğünüze teşekkür ederim... Fakat bu iş kalsın...

ŞEVKET : Ne yani? *(Güler.)* Bizi minnet altında mı bırakacaksın?

HASAN : Aman, Şevket Beyciğim...

ŞEVKET : Yoksa başka bir düşündüğün mü var? İstersen, münasip zamanı değilse, münasip zamanı gelene kadar bankaya senin adına...

HASAN : *(Şevket'in sözünü keser.)* Rica ederim, Şevket Beyciğim, kalsın bu iş. Vallahi üzülüyorum...

ŞEVKET : Senin dilinin altında bir şey var...

HASAN : Dilimin altında ne olabilir?

ŞEVKET : Hele hele...

HASAN : Vallahi Şevket Beyciğim..

ŞEVKET : Dur bakalım, dur bakalım, o iş de olmaz değil. Olur... Samiye'nin anasıyla konuşmadık da değil bu bahsi... Paralıyı paralıyla başgöz etmeli diye bir lakırdı vardır... Var mı böyle bir lakırdı?

HASAN : Duymadım.

ŞEVKET : Varsa da ben...

(İçeri Nuri girer.)

NURİ : Affedersiniz... Hasan'cığım kahve kutusunu bir türlü bulamadık...

HASAN : Nasıl bulamazsınız? Rafta olacak...

NURİ : Bulamadık... Sen gidip bir...

ŞEVKET : Ben vazgeçtim kahveden...

NURİ : Aman efendim... Samiye Hanımefendi mutlaka kahve

içeceklermiş... Sen gidip bir baksana, Hasan...

HASAN : Amma da beceriksizmişsiniz... Bir dakika, Şevket Beyciğim...

(Hasan çıkar.)

ŞEVKET : Demek siz Hasan'ın çocukluk arkadaşısınız?

NURİ : Evet, efendim, Hasan'ın benden yakın arkadaşı yoktur...

ŞEVKET : Hasan'ı eskiden beri takdir ederdim... Fakat bu son hareketiyle...

NURİ : (Şevket'in sözünü keser.) Hasan hakikaten pırlanta gibi çocuktur...

ŞEVKET : Siz ne iş yaparsınız?

NURİ : İthalât ve ihracat komisyoncusuyum... İzmir'de çalışıyordum, İstanbul'a naklettim...

ŞEVKET : İyi etmişsin, İstanbul Türkiye'nin Hindistan'ıdır...

NURİ : Bendeniz de o kanaatteyim, efendim... Sonra... Evet, beyim, sonra, çok dikkate değer bir ithalat malının, daha doğrusu, ithal edilebilecek bir malın mümessilliğini de almış bulunuyorum...

ŞEVKET : Ya? İyi etmişsin... Fakat şu Hasan'ın yaptığı iş... Görmeliydiniz...

NURİ : Evet, beyfendi... Hakikaten... Ne arz ediyordum? Çok dikkate değer bir cihazın... Evet, bir cihaz... Görmek istemez misiniz?

ŞEVKET : Neyi?

NURİ : Cihazı...

ŞEVKET : Ne cihazını?

NURİ : Mümessilliğini almış bulunduğumu arzettiğim şayanı hayret cihazı.

ŞEVKET : Burda mı?

NURİ : Katalogları, beyim... (Gider, evrak çantasını açar, bir yığın katalog çıkarır. Şevket'in yanında, solunda adeta diz çöker gibi eğilerek durur. Katalogları yere, Şevket'in ayakları dibine bırakır. Bir tanesini alıp Şevket'e doğru uzatır. İzah vermeye başlar.) İşte, beyim...

ŞEVKET : Ne işe yarar bu?

NURİ : Suyu tasfiye eder. Fakat tam bir tasfiye. Kusursuz bir

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

tasfiye. Ayrıca, gayet kısa bir zamanda suyu soğutur, yahut ısıtır. Sıcak ve soğuk su, tasfiye edilmiş pırıl pırıl su... Bakınız, cihazımız elde taşınabilecek kadar da ufak ve hafiftir...

ŞEVKET : Görüyorum.

NURİ : Şurdaki lastik de herhangi bir çeşmenin musluğuna takılacak...

ŞEVKET : Görüyorum, görüyorum...

NURİ : Cihazın şu iki düğmesinden birine basmak suretiyle sıcak ve soğuk su derhal...

ŞEVKET : (*Nuri'nin sözünü keser.*) Görüyorum... Peki ama, tasfiye ederken suyun kıymeti asliyesini bozmuyor mu?

NURİ : Rica ederim, beyfendi... Bu cihaz, insan sıhhatine azami kıymet ve ehemmiyet veren bir memlekette, çok itimada değer, çok eski bir firma tarafından icat edilmiştir.

ŞEVKET : Nerde? Hangi firma tarafından?

NURİ : Müsaade buyrun, beyfendiciğim, bunu şimdilik bir sır olarak saklayayım... Fakat işte dünyaca tanınmış profesörlerin verdiği raporlar. (*Raporları çıkarıp getirir.*) Asıllarının suretleri ve tercümelere...

ŞEVKET : İyi, iyi... (*Raporlara şöyle bir göz atıp geri verir.*) Güzel... Allah muvaffak etsin...

NURİ : Sonra, beyim, gayet basit, gayet kullanışlı... Hem öyle elektrikle, motorla filan alakası yok... Bu cihaz, dünya piyasalarına geçen sene sürülmüştür. Ve bir yıl içinde iki milyon adet...

ŞEVKET : (*Nuri'nin sözünü keser.*) Pahalı şeylerdir herhalde...

NURİ : Yok, efendim, yok, katiyyen... Cihazımızın depomuza gümrüklenmiş maliyeti beş lira olacaktır. Bunu on yedi liraya, su içinde, büyük bir rahatlıkla satabiliriz. Beher cihazda reklam ve plasye masrafına iki lira ayrılırsa... Evet, beyfendiciğim, bu cihazlarımızın satışını teşkilatlandırmak için bendenizin ayrıca bir de projesi var.

ŞEVKET : On lira kalır beherinde... Depo masrafı, nakliye, faiz, ıvır zıvır, bir lira da ona çıksın, dokuz lira kalır cihaz başına...

(*Samiye'yle Hasan girerler. Kahve tepsiyi Samiye'nin elindedir. Nuri tepsiyi alır ve bir koltuğa oturan Samiye'den başlayarak Şevket'e, Hasan'a ikram eder. Kendi fincanını masanın üstüne bırakır.*)

SAMİYE : (*Şevket'in ayakları dibindeki katalogları görür.*) Bunlar ne, babacığım?

NURİ : (*Kataloglardan birini alıp hemen Samiye'ye gösterir.*) Yepyeni bir icat, hanımefendi... Şayan-ı hayret bir filtre cihazı. Aynı zamanda da suyu derhal ısıtan veya soğutan bir cihaz...

SAMİYE : Ya... (*Şevket'e*) Baba, ben Hasan'a küstüm...

ŞEVKET : Dur bakalım, dur bakalım, o kadar çabuk küsme... (*Yerden bir katalog alır. Bakar. Dizlerinin üstüne bırakır. Sigara paketini çıkarır. Nuri hemen çakmağını çakıp onun sigarasını yakar. Şevket'in gözü dizlerindeki katalogdadır.*) Kaç tane satılabilir bundan bir senede?

NURİ : Bir buçuk senede İstanbul'da otuz bin, İzmir'de ve Ankara'da yirmişer bin. Diğer vilayetlerimizde de otuz bin. Demek ki, su içinde ve büyük bir rahatlıkla yüz bin tane satılabilir...

ŞEVKET : Biraz mübalağa etmiyor musunuz?

NURİ : Aman efendim, bendenizin tasarladığı satış prensibi ve teşkilatı ile...

SAMİYE : Baba, ben Hasan'ı...

ŞEVKET : O iş halloldu sayılır, üzülme...

SAMİYE : Öyle diyorsun ama, babacığım...

HASAN : (*Demine Nuri'nin verdiği katalogu Samiye'nin elinden alıp bakar. Nuri'ye*) Nuri, bunları sen mi icat ettin?

NURİ : (*Kibar kibar gülümser.*) Eh, bizim memlekette ben icat ettim diyebilirim.

ŞEVKET : (*Dalgın*) Yüz bin cihaz... Dokuz... Dokuz yüz bin...

NURİ : Yuvarlak hesap bir milyon deyin, beyfendiciğim. Bir milyon lira net kâr.

ŞEVKET : Bir buçuk...

NURİ : Bir buçuk senede, beyfendiciğim...

ŞEVKET : İlk ağızda yatırılacak sermaye...

NURİ : Gayet ehemmiyetsiz, beyfendiciğim, en fazla yüz elli bin lira.

ŞEVKET : *(Dalgınlığından ayılarak)* Allah muvaffak etsin, delikanlı...

NURİ : Muvaffak olacağız, beyfendi.

ŞEVKET : Muvaffak olursun inşallah.

NURİ : Olacağız, beyfendi... Malımız rakipsizdir.

SAMİYE : Baba, söyle de Hasan bizde kalsın iyi olana kadar.

HASAN : İmkânı yok, Samiye... İmkânı olsa...

SAMİYE : Niye imkânı yokmuş?

HASAN : Her gün hastaneye gitmek zorundayım... Sonra bu ay işler de başımızdan aşkın...

SAMİYE : Naz ediyorsun...

HASAN : Niye naz edeyim? Bilirsin ki...

(Telefon çalar.)

HASAN : *(Telefona gider, açar.)* Evet, ben... Evet, burda. *(Şevket'e)* Sizi istiyorlar, Şevket Beyciğim...

ŞEVKET : *(Telefona giderken)* Evden çıkarken yazıhaneye telefon ettim, senin numarayı verdimdi, arayan olursa diye... *(Telefonda)* Ben... Ne dedin? Peki... Geliyorum... *(Telefonu kapar.)* Bize müsaade, Hasan...

SAMİYE : Hemen gidiyor muyuz?

ŞEVKET : Öyle icap etti... Bizim Amerikalı teşrif buyurmuş... Hasan, evlat, sen yarın bana gel mutlaka...

SAMİYE : Anladın ya, Hasan Efendi? Yarın mutlaka peder beyi göreceksin.

ŞEVKET : *(Nuri'ye)* Allahasımarladık, delikanlı. İnşallah muvaffak olursun...

NURİ : Muvaffak olacağımızdan yüzde yüz eminim, beyfendi...

HASAN : *(Samiye'ye)* Annenin ellerinden öperim... Leyla'ya da selam söylersin...

(Hep beraber dipteki kapıya doğru gitmektedirler.)

ŞEVKET : *(Nuri'ye)* Ha... Sen de Nuri Bey, istersen, vaktin müsaitse bu hafta içinde bana şöyle bir uğrayıver...

NURİ : Emredersiniz, beyfendi... Ne günü?

ŞEVKET : Ne günü olursa... Çarşambaya mesela... Öğleden

sonra...

NURİ : Rahatsız ederim mutlaka, beyfendiciğim... Katalogları ve mütemmim malumatı da getireyim mi?

ŞEVKET : Eh, getirsen fena olmaz... Sonra, şu satış teşkilatı projesini de...

NURİ : Emredersiniz, beyim...

SAMIYE : (*Hasan'a*) Ne olursun canım, yarın, babama mutlaka uğra. Hem sen pazardan önce bize gelmeyecek misin?

HASAN : Cumartesiye gelirim...

(*Hep beraber çıkarlar. Sokak kapısı açılıp kapanır. Hasan'la Nuri dönerler...*)

NURİ : Ben Nuri Özkan... Ben... Anladın mı? Ben Nuri Özkan... Şimdi gel seni iki yanağından öpeyim... (*Hasan'ı kucaklayıp iki yanağından öper.*)

HASAN : Dur bre, kolumu acıttın...

NURİ : Bana bak, avukat efendi... Ben Nuri Özkan bir buçuk sene sonra en aşağı yüz elli bin, iki yüz bin liralık bir vatandaşım... En aşağı iki yüz bin...

HASAN : Sevin de kimseye söyleme...

NURİ : Ben senin gibi değilim... Sevinirim de, söylерim de... Fakat, Hasan, sen de az değilsin hani... Hoş, ben muammayı çoktan çözmüştüm ya...

HASAN : Yine ne fesatlıklar icat ediyorsun?

NURİ : İcadı micadı var mı be? Bak, ben de senin yerinde olsam, değil öyle bir tek kuduz köpeğe, teknil bir kuduz köpek ordusunun üstüne atılırdım... Seni gidi seni...

HASAN : Aklından geçenleri anlıyorum. Zaten daha önce de ima etmiştin.

NURİ : Şunun söylediği lafa bak. Daha önce de ima etmişim... Bunca senelik arkadaşız be... Bunu benden de saklamanın âlemi var mı?

HASAN : Benim kimseden bir şey sakladığım yok.

NURİ : Yok ha... Dur öyleyse, kahve meselesinden başlayalım da yelkenleri suya indir.

HASAN : Nasıl kahve meselesi?

NURİ : Biz mutfağa gittik ya kahve pişirmek için, seninkisi,

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

Samiye oralı değil. Sağı solu karıştırdı, dalgın dalgın suratıma baktı, sonra birdenbire : “Kuzum, Nuri Bey,” dedi, “siz içeri gidip kahve kutusunu bulamadık filan diye bir şeyler uydurun, Hasan’ı hemen buraya yollayın, siz de babamın yanında kalın.”

HASAN : İyi... Sonra?

NURİ : Alay mı ediyorsun?

HASAN : Hayır.

NURİ : Sen, Samiye’yle seviştiğini, göz göre göre inkâr mı ediyorsun?

HASAN : Devam et.

NURİ : Devam mı edeyim? Peki. Müstakbel kayınpederin gözüne girmek için kuduz köpeğin saldırmamasını fırsat bildiğini de mi inkâr ediyorsun?

HASAN : Devam et, devam et...

NURİ : Bana da mı lolo Hasan? Bize de mi numara?

HASAN : Nuri, sana izahat vermeye mecbur değilim, fakat söyleyeyim... Şevket Bey bana dayalı döşeli bir yazıhane açmayı teklif etti...

NURİ : Gördün mü? Bir iki senelik kirasını da peşin verecekti herhalde...

HASAN : Evet, herhalde... Sonra, işimi yoluna koyana kadar da...

NURİ : Cep harçlığı...

HASAN : Evet, onun gibi bir şey...

NURİ : Nasılmış, gözümden kaçır mı?

HASAN : Tam sen içeri girip kahve kutusunu sordun ya, işte o sırada Şevket Bey kızını bana verebileceğini ima etmekteydi...

NURİ : Desene ki ben lakırdıyı en tatlı yerinde kesmişim...

HASAN : Ben Şevket Beyin yazıhane teklifini kabul etmedim...

NURİ : Gayet makul hareket etmişsin... İlk ağızda açgözlülük doğru değil...

HASAN : Samiye de mutfakta bana babasının yazıhane teklifini kabul etmem için ısrar etti...

NURİ : Yani?

HASAN : Yani hepsi o kadar...

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

NURİ : Kızın sana tutkun olduğu aşıkâre be...

HASAN : Samiye'nin bana karşı bir zaafı olduğunu ben de seziyorum...

NURİ : Peki, sen?

HASAN : Ben Leyla'yı seviyorum...

NURİ : Ne dedin?

HASAN : Ben Leyla'yı seviyorum, dedim. Bunu Leyla'ya belki belli ettim, fakat henüz doğrudan doğruya söylemedim... Ben Leyla'yı alacağım. Bana varırsa tabii...

NURİ : Çıldırdın mı be?

HASAN : Hayır. Sadece seviyorum.

NURİ : Leyla, Samiye'den daha mı güzel?

HASAN : Zannetmem... Samiye daha güzel herhalde...

NURİ : Leyla, Samiye'den daha mı akıllı?

HASAN : Yooo...

NURİ : Meteliksiz de...

HASAN : On parası yok dedim ya...

NURİ : Deli misin be?

HASAN : Hayır dedim ya.

NURİ : Hangi asırdayız ulan? Bu kadar da âşık olunur mu?

HASAN : Olunuyormuş demek...

NURİ : Sen insanı zıvanadan çıkartırsın... Buna düpedüz enayilik derler... Tepeden tırnağa enayisin. Bu kadar enayiliğe tahammülüm yok... Şevket Beyle de aranı açacaksın. Bu yüzden belki benim iş de bozulacak... Herif sana kızını teklif ediyor, sen öyleyse kuduz köpeğin üstüne ne diye saldırdın? Sen selam verilecek adam değilsin be? (*Katalogları ve raporları çantaya yerleştirir, şapkasını giyer.*) Allahaismarladık... (*Bir iki adım atar, durur.*) Bana ne... Ne haledersen et... (*Şapkasını çıkarır, çantayı masaya koyar.*) Kendi düşen ağlamaz... Şu benim soyadı istidasını yazıyorduk... Kâat nerde? Hah buldum... (*Okur.*) İstanbul Asliye Hukuk Yargıçlığı... Dikte et bakalım, enayi dümbeleği...

HASAN : (*Gülümser.*) Yüksek Katına... Satır başı... Dileğimdir...

PERDE

İKİNCİ PERDE

Birinci perdedeki oda. Bazı eşyalar değişmiştir. Eşyalar arasında bir salon radyosu da vardır. Ortada yemek masası. Sofra çoktan kurulmuştur. Leyla sabırsızlıkla ve sinirli sinirli sofranın etrafında dolaşmaktadır. Otomatik hareketler yapmaktadır. Sofradan uzaklaşan Leyla gidip radyoyu açar. Ses kuvvetli gelir, kısar. Radyo salon orkestrası. Leyla kendini bir koltuğa bırakır. Bir müddet müziği dinler. Canı sikkın püfleyerek kalkar. Dolaşır. Kapı zili çalınır. Çıkar. Sokak kapısının açıldığı ve Leyla'yla bir erkek sesinin mırıltısı işitilir. Kapı kapanır. Leyla girer. Elinde iki açık zarf vardır. Zarflardan birinin içinden çıkardığı bir mektubu gitgide öfkelenerek okur. Mektubu zarfına kor ve her iki zarfı da radyonun üstüne bırakır. Gözüne radyonun arkasında asılı duran Ahmet'in Mavi'li peyzajlarından birincisi ilişir. Tabloyu yerinden hışımla çıkarıp kanapenin arkasına atar. Bakınır. Karşıdaki ikinci peyzaja gider, onu da çıkarıp kanapenin arkasına fırlatır. Tekrar koltuğa oturur. Gözyaşları yanaklarından sessiz ve sakin süzülerek, hıçkırıksız ağlamaya başlar. Kapı zili çalınır. Kalkar. Radyoyu kapatır. Çıkar. Sokak kapısının açıldığı ve Leyla'yla Selim'in sesleri işitilir. Sokak kapısı kapanır. Leyla ve Selim girerler.

SELİM : Tam da yemek vakti mi rahatsız ettim, Leyla Hanım. Saat ikiyi geçiyor. Hasan çoktan gelip gitmiştir diye tahmin etmiştim.

LEYLA : Hasan gecikti bugün biraz... Yemek yemedinizse size de...

SELİM : *(Leyla'nın sözünü keser.)* Yedim... Teşekkür ederim, Leyla Hanım. Sizi görmeyeli nasılsınız?

LEYLA : Beni görmeyeli o kadar uzun zaman olmadı.

SELİM : Üç gün... Üç sene... Üç asır... *(Leyla'nın ağlamış olduğunu farkeder.)* Gözleriniz kızarmış yine...

LEYLA : Sinirliyim biraz...

SELİM : Haksızlık ediyorsunuz...

LEYLA : Kime?

SELİM : Gözlerinize, Leyla Hanım... Gözleriniz dünyaya yalnız sevinçle, şefkatle, sevgiyle bakmak için yaratılmış... Gözleriniz...

LEYLA : *(Selim'in sözünü keser.)* Gözlerimi bırakın şimdi... *(Gülümsemeye çalışır.)* Siz ne yaptınız bakalım?

SELİM : Ömrünüze duacıyım...

LEYLA : Gazete okumadım iki gündür... Kongreniz nasıl geçti?

SELİM : Büyük bir başarıyla... Arkadaşların teveccühü beni başkanlığa, Cemiyet'imizin başkanlığına seçmekle...

LEYLA : *(Selim'in sözünü keser.)* Demek şimdi siz, Manevi Değerleri Koruma Cemiyeti'nin...

SELİM : *(Leyla'nın sözünü keser.)* Başkanayım...
(Leyla güler.)

SELİM : Niye güldünüz? *(Kendisi de güler.)* Sahi, niye güldünüz, Leyla Hanım?

LEYLA : Siz neye güldünüzse ben de ona güldüm.

SELİM : Hep kendi kendime sorarım, Leyla Hanım, acaba güzelliğiniz mi daha erişilmez, yoksa zekânız mı?

LEYLA : *(Duvar saatine bakar.)* Hasan da nerde kaldı? Hiç bu kadar geciktiği olmazdı...

SELİM : Siz bizim Manevi Değerleri Koruma Cemiyeti'ne niye aza olmuyorsunuz?

LEYLA : Bu da neden icap etti şimdi?

SELİM : İki senelik evlilik hayatından sonra kocasını hâlâ böyle sevdalı bir sabırsızlıkla bekleyen kadının bizim cemiyete aza...

LEYLA : *(Selim'in sözünü keser.)* Bugün bilemediğiniz gibi sinirliyim, Selim Bey. Alaya değil, şakaya bile tahammülüm yok... Çok acı şeyler söyleyebilirim...

SELİM : Peki amma, sizin, Hasan'a âşık olduğunuz...

LEYLA : İnadınıza mı yapıyorsunuz? Benim, kocama âşık olmadığımı siz de...

SELİM : *(Leyla'nın sözünü keser.)* Buna hiçbir zaman inanmadım. Sizin gibi bir kadın âşık olmadan evlenir miydi?

LEYLA : Benim gibi fakir bir kız, zengin amcasının evinden...

SELİM : *(Leyla'nın sözünü keser.)* Amcanızın size karşı şefkati,

sevgisi...

LEYLA : *(Selim'in sözünü keser.)* İnkâr etmiyorum... Fakat... Hem, Hasan'dan daha iyi bir kısmetim çıkmaz diye düşünmüştüm...

SELİM : Şimdi aynı şeyi düşünmüyor musunuz?

LEYLA : Galiba hayır... Bu bahsi kessek... Dedim ya, bugün çok sinirliyim...

SELİM : Konuştukça açılırsınız... Konuşmaktan korkuyor musunuz?

LEYLA : Hiçbir şeyden korkmuyorum...

SELİM : Benden de mi?

LEYLA : Sizden hiçbir vakit korkmadım... En korkulacak zamanlarınız bundan iki üç sene önceki halinizdi. Hür insan nazariyenizi yaydığınız zamanki haliniz... Hakikaten, hele biraz okumuş bir genç kız için korkunç bir cazibeniz vardı...

SELİM : Fakat siz o zaman da...

LEYLA : *(Selim'in sözünü keser.)* Cazibenize kapılmadım...

SELİM : Ve o zamanki Selim'in taban tabana zıddı olan Hasan'ın cazibesine kapıldınız.

LEYLA : Niye bana hep aynı şeyi tekrarlatmak istersiniz? Hayır, Hasan'ın da cazibesine kapılmadım... Belki, evlenmemizden sonra kapılabilirdim... Fakat...

SELİM : Fakat...

LEYLA : Olmadı...

SELİM : Neden?

LEYLA : Neden mi!.. Neden mi!.. Mesela, işte beni çıldırasıya sevdiği hâlde... Beni Hasan'ın çıldırasıya sevdiğini biliyorsunuz, değil mi?

SELİM : Bunu bilmeyen var mı?

LEYLA : Beni çıldırasıya sevdiği halde, sizin gibi bir adama güvenmesi, sizi dost sayması, istediğiniz zaman evin içine girip çıkmanıza, benimle baş başa kalmanıza...

SELİM : *(Leyla'nın sözünü keser.)* Ben bu kadar fena adam mıyım?

LEYLA : Siz hür insan nazariyenizle neyseniz, Manevi Değerleri Koruma Başkanlığı'nızla da osunuz...

SELİM : *(Güler.)* Durun, durun... Hasan belki bana güvenmiyor

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

da, bana inanmıyor da size inanıyor...

LEYLA : Olsun... Bana da bu kadar körü körüne inanan insana tahammülüm yok...

SELİM : Fakat bu inanışında haklı olduğunu...

LEYLA : *(Selim'in sözünü keser.)* İspat etmiş oluyor. Öyle mi? Mesela, her şeye rağmen, sizinle yatmadığım için... Fakat ben belki bir gün bir başkasıyla...

SELİM : *(Leyla'nın sözünü keser.)* Neler söylüyorsunuz, Leyla Hanım... Sizin gibi...

LEYLA : *(Selim'in sözünü keser.)* Sizinle yatmayıp da başkasıyla yatabilmem ihtimali kibrinize mi dokundu? *(Bir b.ş.kırık halinde haykırır.)* Yatarsam çok zengin bir adamla yatacağım... Fukaralıktan nefret ediyorum... *(Ağlamaya başlar.)*

SELİM : Söylediklerinizin hiçbirine inanmıyorum... Ağlamayın Allah aşkına... *(Leyla'nın saçlarını okşar.)* Ağlamayın... Ağlarken bir kat daha güzelsiniz... Fakat ağlamayın...

LEYLA : *(Başını Selim'in elinden kurtarır.)* Size üstüme varmayın, pek sinirliyim bugün, demedim mi?

SELİM : Affedersiniz...

LEYLA : Ağlamaktan nefret ediyorum... Nefretim arttıkça da iradem zayıflıyor... Daha sık ağlıyorum...

SELİM : *(Sürahiden bir bardak su doldurup getirir.)* İçmez misiniz?

LEYLA : Buzdolabında şarap olacak...

SELİM : Getireyim...

(Selim soldaki kapıdan çıkar, elinde bir şarap şişesiyle bir müddet sonra döner. Şarabı bardağa boşaltır.)

LEYLA : Yeter... O kadarcık... Yeter... Teşekkür ederim...

(Bardak yarımdır. Leyla bir iki yudum alır. Selim bardağı ve şişeyi alıp en ön plandaki sigara masasının üstüne kor.)
(Sokak kapısının anahtarla kurcalandığı ve açıldığı işitilir.)

SELİM : Hasan geldi galiba.

LEYLA : O olacak... Anahtarla açıldığına göre kapı... Şükür ki henüz kapımızın anahtarını da dostlarına vermiyor...

(Hasan girer.)

HASAN : Merhaba, karıcığım... Geç kaldım... Kusura bakma.

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

Nasılsın bir tanem? Merhaba, Selim...

SELİM : Merhaba..

HASAN : Çok karnın acıktı mı, karıcığım? Ben geberiyorum açlıktan. Evvela sana acıktım. Sabahın yedisinde çıktım evden, şimdi iki buçuk var herhalde... Beş buçuk saattir seni görmedim, sesini duymadım. *(Evrak çantasını radyonun üstüne korken Leyla'nın bırakmış olduğu mektupları görür.)* Bunlar da ne?

LEYLA : Koy cebine şimdi onları, sonra okursun.

HASAN : Emredersin, sultanım... Belli ki dehşetli acıkmışsın. *(Sofraya gider, Leyla'nın oturacağı iskemleyi çeker.)* Buyrun sultan hanım... Sultan hanım bugün yine sinirli... Ağlamış da... Hep benim yüzümden...

LEYLA : Bırak şimdi bu lakırdıları Hasan...

(Hasan, Leyla'yı elinden tutup sofraya oturtur.)

HASAN : Köleniz hemen gidip yemeği getirsin.

(Hasan soldaki kapıdan çıkar.)

LEYLA : Bir hizmetçi tutamıyoruz...

SELİM : Şimdi hizmetçi bulmak da o kadar güç ki...

LEYLA : Alay mı ediyorsunuz? Güçlüğünden, bulamadığımızdan değil, fukaralığımızdan...

(Hasan tabağıyla gelir, yemeği sofraya kor, kendisi de oturur.)

HASAN : Sen çoktan zıkkımlanmışsındır herhalde, Selim.

SELİM : Çoktan.

HASAN : *(Yemeği önce Leyla'nın, sonra kendi tabağına kor. İlk lokmayı alır.)* Nefis olmuş bir tanem... Ellerine sağlık.

LEYLA : Kendin pişirdin. Kendin pişirdiğin yemeği methet bakalım.

HASAN : Sen de yardım ettin... Senin elin sürülmeseydi...

LEYLA : Öfff, Hasan...

HASAN : Çok mu canın sıkkın?

LEYLA : Çok... Bilemediğin gibi...

(Bu esnada Selim açmak için radyoya doğru gitmiştir. Radyonun arkasında indirilen peyzajdan boş kalan yeri görür.)

SELİM : Çocuklar, burda, şurda yani, Ahmet'in peyzajı olacaktı değil mi? Hatta bir tane de şu köşedeydi.. (O tarafa da bakar.) O da yok...

HASAN : Yok olur mu? İkisi de daha bu sabah...

LEYLA : (Hasan'ın sözünü keser.) Ben kaldırdım.

HASAN : Sen mi kaldırdın? Nereye astın; karıcığım? Yatak odasına mı?

LEYLA : Hayır. Fırlattım şuraya, kanapenin arkasına...

HASAN : Ya!

SELİM : Niye?

LEYLA : Niye mi? Niye mi? Nefret ediyorum o heriften de ondan işte...

SELİM : Ahmet'ten mi?

LEYLA : Evet.

SELİM : Kuzu gibi çocuktur...

LEYLA : Dolandırıcı.

HASAN : Leyla...

LEYLA : Dolandırıcı... Dolandırıcı... Dolandırıcı...

HASAN : Karıcığım...

LEYLA : Senin kadar saf, senin kadar...

HASAN : (Güler.) Senin kadar enayi de... De de öfken geçsin...

HASAN : Senin kadar enayi bir insanın karısı olmak...

SELİM : (Leyla'nın sözünü kesip Hasan'a) Ne yaptın yine, Hasan?

HASAN : Ahmet'e borç para verdik.

LEYLA : Borç para... Hayır... Dişimizden tırnağımızdan artırdığımız, iki sene envai mahrumiyete katlanıp artırdığımız parayı, Hasan'a bir yazıhane tutabilelim diye, artık kurtarsın yakasını o herifin elinden, birazcık refaha kavuşalım diye artırdığımız parayı...

HASAN : (Leyla'nın sözünü keser.) Oğlan bizden çok daha zor durumdaydı, Leyla.. Bilmez gibi söylüyorsun. Bir senedir hastaydı... Atölyesinden atılacaktı.. Sen de biliyorsun ya, Selim, oğlan sokakta kalacaktı...

LEYLA : Bahane.

HASAN : Sen böyle...

LEYLA : Ben böyleyim artık. Ben. hep böyleydim. Herkes senin

gibi...

SELİM : (*Leyla'nın sözünü kesip Hasan'a*) Parayı ne vakit verdin?

HASAN : Dört beş ay önce.

SELİM : Ne vakit iade edecekti?

HASAN : Bu günlerde...

LEYLA : Bu günlerde... Bu günlerde... Çıkar cebinden mektupları. (*Hasan mektupları çıkarır.*) Onu değil, ötekini oku... Okuma, okuma, ben sana söyleyeyim... (*Hasan mektubu içinden okurken devam eder.*) Bey özür diliyor, paranın ödeme zamanı gelmişmiş amma, kendisi ödeyemeyecek vaziyetteymiş, birkaç ay daha sabretmeni...

SELİM : (*Leyla'nın sözünü keser.*) Olur iş değil! Bu ne yüzüzlük! Peki amma, senet aldınız herhalde?

LEYLA : Hayır, senet de almadık...

SELİM : Parayı senetsiz sepetsiz mi verdin, Hasan? Olur iş değil! Mamafi bu mektup da... Sen avukatsın, daha iyi bilirsin elbette... Bu mektup da bir çeşit senet sayılır... Borcunu itiraf ediyor...

HASAN : Evet...

SELİM : Mesele yok öyleyse, hemen dava açarsın...

LEYLA : Buldunuz dava açacak adamı!..

HASAN : Ben, sen değilim...

LEYLA : Görüyorsun ya!..

SELİM : Atölyesindeki tablolara haciz koydurabilirsin. Bunu yapmaya mecbursun, Hasan...

HASAN : Neyi yapmaya mecbur olduğumu ben daha iyi bilirim...

LEYLA : (*Sofradan hışımla kalkar.*) Sen daha iyi bilirsin... Sen daha iyi bilirsin... Sen yalnız, sen yalnız inanmasını bilirsin. Boyuna inanmak, boyuna aldanmak...

HASAN : Sevmesini de bilirim, karıcığım...

LEYLA : Sevmesini... Sevmesini ne iyi biliyorsun ya. Beni seviyorsun, değil mi? Seviyorsun, ne tuhaf muhabbet! Ben burda, daracık dört duvar arasında sıkıntı çekeyim, rahat yüzü görmeyeyim, sen elimizdekini avucumuzdakini dolandırıcılara kaptır, beni düşünme...

HASAN : Karıcığım...

SELİM : Leyla Hanım tepeden tırnağa kadar haklı doğrusu...

LEYLA : (*Hasan'a*) Öteki mektubu da okusana...

HASAN : Okumaya hacet yok. Gördüm... Radyoyla buzdolabının taksiti...

LEYLA : Yüz liran var mı?

HASAN : Yok... Buluruz... Yarına kadar buluruz... Üzülme bir tanem... Ne olursun, üzülme...

SELİM : Ben gideyim, çocuklar... Zaten şöyle bir uğradımdı...

LEYLA : Niye acele ediyorsunuz? (*Haince*) Hasan şimdi gider. Ben akşama kadar yalnızım.... Yapıyalnız... Bana arkadaşlık etseniz...

HASAN : İşi var adamcağızın belki...

SELİM : Yoo, işim filan yok...

HASAN : Haydi, haydi kibarlık taslama...

LEYLA : Güle güle, Selim Bey...

SELİM : Hakikaten işim yok...

LEYLA : Benim işim var... Kocamla hemen konuşacaklarım var... Anladınız mı?

SELİM : Siz demin...

LEYLA : (*Selim'in sözünü keser.*) Çok sinirliyim... Ne dediğimi bilmiyorum... Deli gibiyim... Affedersiniz...

SELİM : Estağfurullah... Asıl Ben...

HASAN : Karşılıklı amma kırılıp döküldünüz... Bu ne nezaket, bu ne kibarlık... Yarın gel, bekleriz. Hem yemeğe gel...

SELİM : Rahatsız ederim... Allahısmarladık, Leyla Hanım...

LEYLA : Güle güle... Yarın bekleriz...

(*Hasan'la Selim çıkarlar. Sokak kapısının açılıp kapandığı işitilir. Hasan döner.*)

HASAN : (*Güler.*) Hem adamcağıza kal dedin ilkönce, hem de sonra adeta kovdun.

LEYLA : Merak etme, yarın gelecek işte...

HASAN : Merak ettiğim yok, karıcığım...

LEYLA : Zaten senin hiçbir şeyi merak ettiğin yok.

HASAN : Bugün hakikaten çok sinirlisin, bir tanem... Bütün mesele, Ahmet'in parayı vaktinde ödemeyişi, taksitlerin...

LEYLA : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Bütün mesele... Bütün mesele...

Ne kadar da ehemmiyetsiz...

HASAN : Pek de ehemmiyetli değil, bre karıcığım. Bir arkadaş sıkıntıdaydı, borç istedi, verdik...

LEYLA : Hep senden isteyecekler, hep sen bir şeyler vereceksin. Sana, bize kimsenin bir şey verdiği yok. Verseler de almazsın... Çok bedbahtım, Hasan... Bütün bunlar, bardağı taşıran son damlalar. Hem sade para meselesi değil. İş o kadar basit değil, Hasan. Çok bedbahtım...

HASAN : Seni bahtiyar edemediğimi biliyorum... Seni bahtiyar etmek için...

LEYLA : Öl, desem, ölürsün...

HASAN : Elbette...

LEYLA : Ölürsün... Eminim, inanıyorum... Bundan emin olduğum, buna inandığım için de bir kat daha bedbahtım... Niye öteki insanlar gibi değilsin, amcam gibi, Selim gibi, Nuri gibi, hatta ressam Ahmet gibi...

HASAN : Bilmem... (*Güler.*) Onlarla aramızda ufak tefek görüş ayrılıkları var anlaşılabilir... Fakat bir tanem, ben şimdi neysem, sana : "Bana varır mısın Leyla?" dediğim zaman da oydu... Sonra, (*Güler.*) adımın enayiye çıktığını da pekâlâ biliyordun... Ne yapalım, enayi bir kocanız var, küçük hanım...

LEYLA : Hata ettik. Sen Samiye'yle evlenecektin... Senin bu ruh cömertliğini...

HASAN : (*Leyla'nın sözünü keser.*) Tabirini sevsinler... Ruh cömertliği... Yesinler senin dillerini, emi karıcığım!

LEYLA : Senin bu acıplığını ancak onun, Samiye'nin zenginliği...

HASAN : Hayır, canımın içi... Yanılıyorsun... Fakat şimdi Samiye'yi de nerden çıkardın?

LEYLA : Geçen gün Nuri söyledi...

HASAN : Nuri mi?

LEYLA : Evet... Amcamın Samiye'yi sana...

HASAN : (*Leyla'nın sözünü keser.*) Bu eski hikâyeleri de Nuri nerden...

LEYLA : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Amcamın bana vermek istediği iradı senin niçin kabul etmediğini de anlamış oldum... Niye sakladın benden bunu?

HASAN : Bilmem... Zaten ortada öyle ciddi...

LEYLA : *(Hasan'ın sözünü keser.)* Ben biliyorum... Kibarlığından, nezaketinden, bana karşı övünür görünmemek için... İşte, hep bu taraflarını anladıkça büsbütün ümitsizliğe düşüyorum... Ümitsizliğe, korkuya... Beni seviyorsan, benim için ölmeye değil, benim için, benim hatırım için, saadetim için değişmeye çalış... Herkes gibi ol, herkes gibi... Kurnaz ol, insafsız ol, herkes gibi... Kurnaz ol, kendinden başka, benden başka hiç kimseyi düşünme, seni enayi yerine koymasınlar. Kocama enayi demesinler... Avuç dolusu para kazan... *(Hasan'ın boynuna sarılır. Hiçkırksız ağlamaktadır.)*

HASAN : Gülüm, bir tanem, yavrum benim... Canım karıcığım... İki misli, dört misli, on misli çalışacağım... Geceyi gündüze katıp çalışacağım...

LEYLA : *(Hasan'dan uzaklaşır. Gözyaşları içinde öfke ve merhametle gülümsemeye çalışarak)* Ah, Hasan, hâlâ ne diyorsun? Geceyi gündüze katıp çalışıyorsun zaten... Bu kadar çalışmaya nasıl dayanabiliyorsun diye şaşıyorum hatta... Mesele çalışmakta değil... Sen böyle kaldıkça, değişmedikçe... Mesele çalışmakta değil, Hasan...

HASAN : *(Güler.)* Bende bir şey eksik...

LEYLA : Yahut da bir şey fazla... Hasan, ne olursun, ne olursun, kimseye iyilik etme, hiç kimseye, hiç kimseye...

HASAN : Canım yavrucuğum, ben bir şeyler yapıyorsam, bunu iyilik filan diye yaptığım yok. Öyle vaziyetlerde başka türlü hareket etmek aklıma gelmiyor da ondan... Gayet tabii...

LEYLA : *(Hasan'ın sözünü keser.)* Biliyorum, biliyorum... Keşke bütün bunları böyle gayet tabii yapmasan. Keşke iyilik ediyorum, yardım ediyorum diye düşünsen. Düşünerek yapsan... O zaman hiç olmazsa kibir de duyardın, kendini beğenirdin de karşılığını da beklerdin... Karşılığını... Vahşi bir ormanda yaşadığımızı anlamıyor musun, Hasan? Görüyor musun? Herkes birbirinin gırtlığına atılmaya hazır... İnsanlar birbirine pusu kurmuş... İnsanlar... Bu düzen böyle kurulmuş, böyle gidecek...

HASAN : *(Leyla'nın sözünü keser.)* Canım karıcığım, bu kötü, bu ümitsiz kitap lakırdıları senin güzel ağzına hiç de yaraşmıyor...

(Kapı zili çalınır.)

HASAN : Kapı çalındı galiba. *(Zil çalınmakta devam eder.)*

LEYLA : Her kapı çalınışında yüreğim oynuyor artık, yine hangi fena haber gelecek diye.

HASAN : Ne yapsam, ne etsem, seni nasıl... *(Zil çalınmakta devam etmektedir.)* Yıkacak kapıyı... Dur bakalım, kim bu gelen?

(Hasan çıkar. Kapının açılıp kapandığı, Hasan'la Şevket'in selamlaşma sesleri işitilir. Kapı kapanır. Şevket'le Hasan girerler.)

LEYLA : Amca...

ŞEVKET : Merhaba, kızım...

LEYLA : Amcacığım... *(Şevket'in elini öper.)*

ŞEVKET : Siz yemekten yeni mi kalktınız nedir?

LEYLA : Hasan bugün biraz geç geldi de... Otursanıza, amcacığım.

(Leyla, Hasan'ın yardımıyla sofrayı kaldırmaya başlarken)

ŞEVKET : Bırakın, bırakın çocuklar... Eee, bugün ne yediniz bakalım?

LEYLA : Hasan dün akşam zeytinyağlı fasulyayla pilav yapmıştı...

ŞEVKET : Hasan'ın pilavına da doyum olmaz... Keşke biraz daha erkence gelseydim... Samiye'den mektup aldım dün akşam.

LEYLA : On gündür bana bir satırcık olsun yazımadı vefasız...

HASAN : Balayı seyahatinde bu kadarcık vefasızlık da...

ŞEVKET : *(Portföyünü çıkarmıştır. İçinden bir fotoğraf alıp Leyla'ya uzatarak)* Bak, fotoğraflarını da yollamışlar...

LEYLA : *(Fotoğrafları alıp bakar.)* Ne güzel çıkmış, peri kızı gibi... Neresi burası?

ŞEVKET : Monte Karlo.

LEYLA : Ne güzel yerler, cennet gibi... İyi amma, on gün önce bana Nis'ten bir kartpostal yollamışlardı...

ŞEVKET : Eee, dünya kazan onlar kepçe. Dolaşıyorlar... Bugün Nis, yarın Monte Karlo, öbür gün Paris...

LEYLA : Ben de dünyayı dolaşmak isterim... Seyahate bayılırım...

ŞEVKET : Dur bakalım, dur bakalım, o da olur...

LEYLA : Nerde? Nasıl? Bu sene Bursa'ya kadar gidip Uludağ'a çıkalım dedik de, onu bile... Amaaaan, amcacığım, siz, Samiye neler yazıyor onu anlatın...

ŞEVKET : (*Portföyünde aranır.*) Mektubu vereyim de oku... Bak hele, evde unutmuşum. Ne yazacak? Dünya gül bahçesi kâfir kız için. Bana, anasına şöyle bir hasretten sonra, boyuna kendinden, kocasından bahsediyor. Bilmem kaç tane şapka almışmış, gayetle güzel bir mücevher görmüş bilmem hangi kuyumcуда, dayanamamış, biraz pahalıymış ama...

LEYLA : Almış tabii...

ŞEVKET : Tabii... Bilmem hangi operayı pek beğenmişler... Pek bahtiyarlarmış. İşte hep böyle şeyler...

HASAN : Size bir kahve pişireyim, Şevket Beyciğim...

ŞEVKET : İstemez... İstemez... Yahu, yolda Selim'e rastladım, daha doğrusu otomobilin camından bana Selim gibi geldi. Galatasaray'ın önünde duruyordu...

HASAN : Burdaydı demin...

ŞEVKET : Gazetede okudum, reis seçilmiş...

HASAN : Meşhur Cemiyetinde mi? Ben henüz gazete okumaya vakit bulamadım... Kendisi de söylemedi...

LEYLA : Bana müjdeyi verdi...

HASAN : Olur iş değil... (*Güler.*)

ŞEVKET : Gülme, Hasan... Oğlan turnayı gözünden vurdu... Manevi Değerleri Koruma Cemiyeti deyip geçme, arkasında dünyanın en zengin misyonerleri var...

HASAN : Ya! Bakın, bunu bilmiyordum...

ŞEVKET : Uydurdu işini oğlan, sen ona bak...

LEYLA : Herkes işini uyduruyor...

ŞEVKET : Yahu, en mühim şeyi söylemeyi unuttum... Yengeniz rica ediyor, Samiye gitti, pek yalnız kaldım diyor, ne olur bu yazı çocuklar bizde geçirsinler, diyor...

HASAN : Vallahi Şevket Beyciğim...

ŞEVKET : Hemer: itiraz edersin... Yook, ille başına buyruk olmak istiyorsan, Suadiye'deki evi bu sene kiraya vermeyeceğim,

hiç değilse komşu oluruz...

HASAN : İyi amma, Şevket Beyciğim...

LEYLA : Amca, boşuna ısrar etmeyin, Hasan bu hapisane odası gibi apartmanından çıkmaz...

ŞEVKET : Dur bakalım, dur bakalım... Ben senin kocanın yakasını bu sefer kolay kolay bırakmayacağım... Kendimi kurtaracağım artık minnet yükünden...

HASAN : Ne minneti? Neler söylüyorsunuz, Şevket Beyciğim?

ŞEVKET : Hâlâ ödeşemedik evlat... Sana borçluyum hâlâ... Fakat bu borç bugün ödenecek... Dinle beni... İtiraz yok... Ben sözümü bitirinceye kadar ağzını açmayacaksın... Sonra artık yalnız sen yoksun, Leyla da var... Leyla'yı düşünmeye mecburum... Bu hayatınız böyle sürgit devam edemez... (Leyla'ya) Sen de şöyle kocanın yanına, karşıma geç otur, kızım... Kocan hık mık dedi mi, hemen onun ağzını kapa elinle. Şimdi Hasan evladım, huyunu bilirim... İki sene önce bana yaptığın iyiliği haydi hesaba katmayalım, müruru zamana uğradı diyelim... Şimdi senden bir külfet isteyeceğim, yeni bir külfet, bu külfete karşılık da sana, hem artık yalnız sana değil, karının saadeti için, refahınız, rahatlığınız için size vereceğimi kabul edeceksin. Anlaşıldı mı?

LEYLA : Emredin, amcacığım, Hasan'ın size ufak bir hizmeti dokunacaksa, bunu karşılıksız...

ŞEVKET : (Leyla'nın sözünü keser.) Kocanın huyu sana da mı geçti? Hasan'dan bir hizmet istiyorum, fakat bunu karşılıksız kabul etmem... Suadiye'deki köşkü senin üstüne yaparız... Sonra Hasan'ın inat edip istemediği o küçük iradı da...

HASAN : (Şevket'in sözünü keser.) Şevket Beyciğim...

ŞEVKET : (Leyla'ya) Kapa kocanın ağzını... Hani ona laf ettirmeyecektin... Şimdi, en baştan başlayalım... Nuri size geldi mi?

LEYLA : Nuri mi? Hayır...

ŞEVKET : Buraya geldi mi demiyorum... Size, yazıhaneye bu sabah Nuri geldi mi, Hasan?

HASAN : Geldi.

ŞEVKET : Niye geldi?

HASAN : Patronu gördü...

ŞEVKET : Seni görmedi mi?

HASAN : Beni de gördü.

ŞEVKET : Ne anlattı... Dur, size niye geldiğini, neler anlattığını, ne istediğini, namussuzluğunu, itliğini ben söyleyeyim... (Leyla'ya) Bu kanı bozuk herif... Özkan diye soyadı almış bir de, bu kanı bozuk serseriye ben adam ettim, kızım... Bugün iki, üç yüz bin lirası varsa benim sayemde...

HASAN : İşi bulan, teşkilatı kuran da Nuri'ydi, Şevket Beyciğim...

ŞEVKET : İşi bulan, teşkilatı kuran... Ne de bulunmaz işti yok mu ya! Sermayenin nereden çıktığına bak... Hem o gün o burda, senin evinde bana rastlamasaydı, ben de o köpek hadisesi yüzünden yüreğimi insanlara açık tutmasaydım, önüme gelene eşsek gibi iyilik etmek istemeseydim zor yuttururdu bana cihazlarını... Hasan, hiç düşünmedin mi, Nuri senin sayende, senin yüzünden bana sokulabildi... Sonra sana bir komisyon olsun verdi mi? Bir küçük komisyon.

HASAN : Bana ne diye komisyon verecekti!

ŞEVKET : Sen bu kafayı değiştirmezsen hem kendini, hem bu biçare kızcağızı...

LEYLA : Hasan, rica ederim, Nuri'yi müdafaa etmeye kalkışma...

ŞEVKET : Onun müdafaa edilecek hali mi var ki! Şimdi, dinle beni, Leyla, baktım ki Nuri Efendi bana da külah giydirmeye çalışıyor...

LEYLA : (Şevket'in sözünü keser.) Siz onu adam edesiniz de...

ŞEVKET : Beş senelik bir mukavelemiz vardı... Baktım ki olacak gibi değil, mukavelenin gayet sarıh bir maddesine dayanarak, işi bırakmamazı söyledim dün kendisine... Olur molur dedi yüzüme karşı. Sonra haber alıyorum ki bugün avukata başvurmuş...

LEYLA : Size bu iş için mi geldi, Nuri?

HASAN : Evet... Patronla konuştu.

ŞEVKET : Seninle konuşmadı mı?

HASAN : Benimle de konuştu, dedim ya Şevket Beyciğim.

LEYLA : Tabii siz de kabul etmediniz.

HASAN : Hayır, kabul ettik...

LEYLA : Ne diyorsun, Hasarı? Amcarnın aleyhine, benim amca-

mın, senin karının amcasının aleyhine açılacak davayı kabul mu ettin?

HASAN : Mukaveleyi okudum. Bu işte Nuri haklı...

LEYLA : Haklı mı? İmkânı mı var! Binde bir ihtimalle haklı olsa bile, Nuri mi yakın sana, amcam mı, ben mi, biz mi?

HASAN : Bu işin yakınlıkla, uzaklıkla alakası yok, karıcığım...

LEYLA : Amcamın aleyhine açılan bir davaya nasıl çıkarırsın?

HASAN : Amcan Şevket Bey, Allah göstermesin, bir adamı yaralasa, ben de doktor olsam, o yaralı da beni çağırrsa, gitmeyecek miyim? Tedavi etmeyecek miyim yaralıyı?

ŞEVKET : Bu işte vurulmak, hatta öldürülmek istenen benim...

HASAN : Vallahi, Şevket Beyciğim, ben o kanaatte değilim...

LEYLA : Hasan...

ŞEVKET : Sinirlenme, kızım... (*Hasan'a*) Ben senin böyle cevap vereceğini tahmin etmiştim zaten. Fakat bak, davayı almışsınız, almamışsınız, mesele bunda değil... Siz almasanız başka bir avukat alacaktı...

LEYLA : Hasan, bunu da mı yapacaktın bana en sonra?

ŞEVKET : Dur kızım, dur kızım... (*Hasan'a*) Nuri haklıymış, haklı değilmiş, sen onu bırak, o bu davayı kazanamaz, yalnız iş uzayabilir, o kadar... Anlıyor musun evlat, Nuri bu davayı kazanamaz... İş uzatabilir... Ben işin uzamasını istemiyorum sadece... Anlaşıldı mı? Sadece, ben işin sürüncemede kalmasını istemiyorum, o kadar. Anlaşıldı mı? Şimdi, senin karının amcası olarak değil, haklısın böyle işlerde amcalık mamcalık, hatta karılık kocalık nazarı itibara alınmaz... İş, iştir... Seninle iki iş adamı gibi konuşalım... Şimdi bak, demin de söyledim, Suadiye'deki evi, ister Leyla'nın, ister, hayır daha iyisi senin üstüne yaparız, satsan bugün su içinde elli bin lirası var... Sonra şu iradı da... O da ayda beş yüz, su içinde beş yüz kâat getirir... Anlaşıldı mı? Bunlar benim verdiklerim... Buna karşılık da istediğim: Nuri bazı vesikalar mesikalar, mektuplar filan vermiş size... Onların ne gibi şeyler olduğunu merak ediyorum... Şöyle bir göz atayım onlara... İcap ederse bir iki tanesini, hayır, galiba yalnız bir tanesini, hatta davayla alakası olmayan, daha doğrusu,

davanın seyrini uzatmaktan başka işe yaramayacak olan bir mektubu dosyadan alayım... Fakat, dedim ya, buna belki lüzum da kalmaz... Sadece dosyayı bir göreyim...

HASAN : Nuri'nin bize böyle bir dosya verdiğini nerden biliyorsunuz?

ŞEVKET : Nerden mi biliyorum? Bildiklerim yalnız o kadarlık değil. Dosyanın (*Hasan'ın evrak çantasını gösterir.*) şimdi, şu çantanın içinde olduğunu da biliyorum...

LEYLA : Bu çantanın içinde mi?

ŞEVKET : Evet... Mesele gayet basit... Şu çantayı alacağız, şu yemek masasının üstüne koyacağız... Ben içindekilere şöyle bir bakacağım. Ondan sonra da, artık siz, mesela, mesela bir hizmetçi tutabileceksiniz, yemeğinizi o pişirecek, sofrayı o kaldıracak... Mesela, mesela Suadiye'de şirin bir eviniz...

HASAN : (*Şevket'in sözünü keser.*) Size bütün bunları kim söyledi?

ŞEVKET : Bana bütün bunları kim mi söyledi? Kargalar... Bana bunları kim haber verebilir?

HASAN : Kim?

ŞEVKET : Bu işi kaç kişi biliyor? Nuri, sen ve patronun... Nuri söylemez, sen de söylemedin... Öyleyse...

HASAN : İmkânı yok...

ŞEVKET : İnanmıyor musun?

HASAN : Hayır...

ŞEVKET : Senin patron bana telefon etti, mesele böyle böyle, dedi. Dosyayı mahsustan Hasan'a verdim, dedi, evde tetkik etsin diye, dedi, siz de ona bir uğrayıverin, dedi, tabii. İnanmıyor musun, gayet basit işler bunlar, evladım... Patronuna bir telefon ediver... Hadisene, ne duruyorsun? Bir telefon ediver... Niye etmiyorsun? Hadisene...

(*Bu esnada Leyla telefona gitmiş ve açmıştır.*)

LEYLA : Avukat Şerafettin Beyi istiyorum...

HASAN : Leyla...

LEYLA : (*Telefonda devamla*) Ben Leyla... Evet, Hasan'ın karısı... Hasan sizinle konuşmak istiyor... Evet, amcam da burda... (*Hasan'a*) Hasan, Şerafettin Beyi bekletmesene...

HASAN : *(Telefonu alıp konuşur.)* Evet... Teşekkür ederim... Evet... Ne dediniz? Nasıl?.. Fakat üstadım... Fakat hocam... Evet, size, sizin namınıza müracaat edilmiştir amma, dosya bende... Fakat üstadım... Üstat... Üstat... *(Telefona adeta haykırır:)* Şerafettin Bey... Hocam... *(Etrafa)* Kapattı... Kapattı telefonu... *(Kendisi de telefonu kapatır, bitkin bir halde, şaşkın ve kararsız oracıkta durur.)*

ŞEVKET : Gördün mü, evlat? Bende yalan yok...

LEYLA : *(Hasan'ın yanına sokulur.)* Hasan, beni düşün... Hasan, sen beni çıldırasıya seviyorsun... Unutma, sen beni... Hasan, çok bedbahtım. Beni bedbaht etmeye hakkın var mı? Bak, yalvarıyorum, amcam o benim, Hasan, o büyüttü beni, o baktı bana, o beni verdi sana. Nuri'den şu kadarcık iyilik mi gördün? Cevap versene... Bak, amcam söylüyor, sırf senin yüzünden, senin sayende para kazandı da... Hasan, beni düşünmeye mecbursun, beni bahtiyar etmeye, beni akranım arasında utandırmamaya, bana bir hizmetçi tutmaya... Hasan, düşün ki çocuğumuz olabilir... Şimdiye kadar çocuk yapmadımsa sırf senin yüzünden... Kendimize bakamıyoruz, ona nasıl bakabilirdik. Hasan, senin için bu dünyada her şeyden önce, herkesten önce ben varım... Rahat etmek istiyorum, Hasan...

(Leyla olduğu yerden fırlar, kapar çantayı. Hasan şaşkın ve kararsızdır. Leyla'nın hareketlerini sanki rüya görüyormuş gibi takip etmektedir. Leyla çantayı masanın üstüne kor. Açmaya çalışır.)

LEYLA : Açamıyorum, amca...

ŞEVKET : Dur bakalım, dur bakalım... O, öyle açılmaz. *(Şevket çantayı açmak için eğilir ve açar.)* İşte...

HASAN : *(Yerinden fırlar.)* Bırakın onu.. Dokunmayın ona, Şevket Bey... *(Hasan çantayı Şevket'in elinden almadan Leyla kapar.)* Leyla...

LEYLA : Hasan...

HASAN : Ver onu bana...

LEYLA : Hayır...

HASAN : Ver onu bana, karıcığım, ne olursun...

LEYLA : Hayır...

HASAN : Leyla...

LEYLA : Gelme üstüme... Vermeyeceğim... Açacağım... (*Esasen Şevket'in açmış bulunduğu çantadan dosyayı çıkarır. Amcasına uzatır.*) İşte, amca... Alın...

(*Hasan, Leyla'nın elinden dosyayı alır. Aralarında çok kısa bir çekişme olur, dosya Hasan'ın elinde kalır. Leyla sendeleyip başını duvara vurur.*)

ŞEVKET : Hayvan herif... Allah belanı versin, aptal... (*Leyla'ya*) Bir yerin acıdı mı, kızım?

LEYLA : Başım...

HASAN : (*Dosyayı göğsünde otomatik bir hareketle sımsıkı bastırmış olduğu halde Leyla'ya doğru yaklaşır.*) Karıcığım... Affedersin... Ben...

LEYLA : Yaklaşma bana... Elini sürme bana... Nefret ediyorum senden... Nefret ediyorum... Amca, götürün beni bu evden... Ben bu adamdan nefret ediyorum...

ŞEVKET : Yürü, kızım... Böyle, olduğun gibi gel... Zaten otomobil aşağıda...

(*Leyla ve Şevket çıkarlarken*)

HASAN :Leyla!

(*Leyla'yla Şevket çıkmışlardır. Sokak kapısının açıldığı işitilir, fakat kapandığı işitilmez. Hasan odanın ortasında bir müddet afallamış durur. Sonra, otomatik hareketlerle dosyayı çantaya kor. Çantayı kapatır ve radyonun üstüne bırakır. Sofraya yaklaşır, rüyada geziyor gibidir, sofraya oturur. Bir iki lokma ekmek koparıp yer. Kalkar, kanepenin yanına gider, arkasından Ahmet'in peyzajlarını çıkarıp eski yerlerine asar. İçeri Nuri girer.*)

NURİ : Hasan...

HASAN : Hah! Sen nereden çıktın. Sen misin? Nasıl girdin?

NURİ : Kapı açıktı...

HASAN : Leyla gitti...

NURİ : Gördüm...

HASAN : Leyla büsbütün gitti... Anlıyor musun? Büsbütün... Artık ben... Leyla gitti... Benden ne kadar nefret ediyormuş

meğer... Halbuki ben...

NURİ : Sen enayiliğine doyma... Taa fi tarihinde söyledimdi sana...

HASAN : Nuri...

NURİ : Nurisi murisi bu işte... *(Bir müddet sükût.)* Şevket Bey buradaydı değil mi?

HASAN : Nasıl seviyorum, Nuri... Nasıl seviyorum, gebereceğim... Olduğum yerde eriyeceğim, yok olacağım... Öf be... Öf be...

NURİ : Şevket Beyi otomobilinde gördüm, köşeyi saparken... Yanında bir de kadın vardı, Leyla'ya benzettim, demek oymuş...

HASAN : Gitti...

NURİ : İsbet oldu... Zaten bu işin böyle biteceği belliydi... *(Bir müddet sükût.)* Şevket Bey niye gelmiş?

HASAN : Şevket Bey...

NURİ : Yoksa benim mesele için mi?

HASAN : Senin mesele için mi? Evet...

NURİ : Ne istiyor? Uzlaşmak mı?

HASAN : Hayır. Dosyayı görmek...

NURİ : Peki amma, dosyanın...

HASAN : Şerafettin Bey söylemiş...

NURİ : Şerafettin Bey mi? Vay hergele vay!.. Desene ki az daha tongaya basıyormuşuz!..

HASAN : Ben şimdi Leyla'sız nasıl...

NURİ : Peki Leyla niye gitti? Ha, anlıyorum, şantaj yapmak için götürdü kadını, değil mi?

HASAN : Hayır, o götürmedi, Leyla takıldı onun peşine. "Beni götür bu evden, amca, ben bu adamdan nefret ediyorum," dedi...

NURİ : Ya... *(Bir müddet sükût.)* Şimdi dosya nerde?

HASAN : *(Çantayı gösterir.)* Orda işte...

NURİ : Dosyayı gördü mü Şevket?

HASAN : Hayır...

NURİ : Hele şükür... Vay vay vay... Amma da tehlike atlattık... *(Uzun bir müddet sükût.)* Geçmiş olsun, kardeşim... İkimize

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

de geçmiş olsun... Sen de bir beladan kurtuldun, ben de...

HASAN : Ben...

NURİ : Ben şu dosyayı alayım, Hasan...

HASAN : Dosyayı mı?

NURİ : Evet... *(Gider, dosyayı çantadan çıkarır, içinden bir mektup alır.)* Hele bu mektubu ele geçirip yok etmek için yüz bin lira verirdi Şevket Efendi... *(Mektubu iç cebine kor.)*
Ben dosyayı götüreyim kardeşim... Ne olur, ne olmaz...

HASAN : Ne diyorsun?

NURİ : Ne olur, ne olmaz... Sende bu âşıklık varken...

HASAN : Nuri!..

NURİ : Benim otomobili garaja çektik dün. Ben taksikle geldim...

Herifi bekletmeyelim. Taksi saati dururken de yazar, malum ya... Haydi Allahâısmarladık... O ne surat be? Ver elini... *(Hasan'ın elini alır, sıkar.)* Kendine gel be... Kendine gel hey... Elini sallasan ellisi be... Gel öpeyim seni... *(Hasan'ı yanağından öper.)* Haydi bir daha Allahâısmarladık. Yarın bana uğra... Unutma, beklerim...

(Nuri çıkar. Hasan olduğu yerde bir müddet durur. Sonra etrafına bakınır. Gözüne ön plandaki sigara masasında duran şarap şişesi ve yarı dolu bardak ilişir. Gider, masanın başındaki iskemleye oturur. Şarabı bir hamlede diker. Bir bardak daha doldurup içer. Eliyle alnını siler. Üçüncü bardağı da doldurur. Havaya kaldırır. Gözlerini bardağa mıhlar. Bardak, öyle elinde havada kalkıktır.)

HASAN : Hay anasını sattığımın dünyası...

(Nuri'nin çıkmasından itibaren ışıklar ağır ağır sönecektir. Hasan masaya oturduğu andan itibaren projektör yalnız Hasan'ı aydınlatacaktır.)

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Küçük bir meyhane. Solda sokak kapısı. Dipte tezgâh. Üçüncü planda iki masadan birinde iki müşteri. İkinci plan iki masadan birinde Kâzım ve Süleyman. Ötekinde Rıza ve arkadaşı. Ön planda, tek masada Hasan. Perde açıldığı zaman Hasan ikinci perdenin sonundaki vaziyettedir. Şarap bardağını kaldırmış, gözlerini bardağa mıhlamıştır. Sahnede ışıklar sönüktür. Yalnız Hasan'ın üstünde projektör. Hasan konuşmaya başladıktan sonra sahnede ışıklar kademe kademe fakat süratle yanar.

HASAN : (Gözleri bardağa mıhlı) Hay anasını sattığımın dünyası... (Bardağı ağır ağır indirir, sonra bir yudumda diker. Şişeye bakar. Boşalmıştır. Seslenir.) Oğlum...

(Garson gelir.)

GARSON : Buyur, beyim...

HASAN : Bir şişe daha...

GARSON : Peki, beyim.

HASAN : Saat kaç?

GARSON : (Duvar saatine göz atar.) On bir buçuğa geliyor, beyim.

HASAN : O kadar oldu mu? Dükkânı kapatacaksınız nerdeyse...

GARSON : İdare ederiz, beyim... Bir arkadaş gelecek demiştiniz. Herhalde işi çıktı.

HASAN : Ne işi çıkacak! Ben onun çıkan işini biliyorum. (Güler.) Arayıp dursun kerata... Arayıp dursun bakalım burayı...

GARSON : Burayı mı, beyim?

HASAN : (Güler.) Burayı ya... Ben Beyoğlu meyhanelerinden birindeyim diye haber gönderdim... Beyoğlu meyhanelerinden birinde... Belki en lüksünde, en çalgılısında, belki en külüstüründe, en... Arasın bulsun beni kerata... Arasın bulsun... Sekizden on ikiye kadar Beyoğlu meyhanelerinden birindeyim cumartesi gecesini, dedim, arasın bulsun beni...

GARSON : (Güler.) Şakacı adamsınız.

HASAN : Şakacılıktan değil... Ne şakası... Eziyet olsun diye... Eziyet olsun...

GARSON : Vallahi, beyim, bu gece sizin arkadaş bütün Beyoğlu meyhanelerini dolaşacaksa sizi zor bulur...

HASAN : Hiç de bulmasın... Bana ne? O bana lazım değil, ben ona lazımım...

GARSON : Mezelere de el sürmemişsiniz, beyim... Börekler soğumuş, uskumru da... Tazeleyeyim...

HASAN : Bırak, bırak... Daha iyi, daha iyi... Soğuk soğuk, donmuş yağlardan suratını buruştura buruştura yesin kera-ta... Ben nasıl olsa meze`yemem... O yiyecek...

GARSON : (Güler.) Siz bilirsiniz, beyim...

(Üçüncü plandaki masadan seslenirler: "Oğlum... Garson... Hesap...")

GARSON : Geliyorum...

(Garson oraya gider. Hesabı gördükten sonra Hasan'ın masasına hemen bir şişe şarap getirecektir.)

KÂZIM : (Hasan'ın tarafına işaret ederek) Odur diyorum sana... Bir saattir odur diyorum da inanmıyorsun. Şu masaya nasıl oturduk, nasıl bir dikiz ettim etrafa, hemencik tanıdım... odur...

SÜLEYMAN : Herifte o surat yok be... Şunun façasına baksana... Ceket benimkinden beter, şapka da koyvermiş kendini...

KÂZIM : Façasını maçasını bilmem... Belki tebdil geziyordur...

SÜLEYMAN : Ne diye tebdil gezsün?

KÂZIM : Bilemem... Bak, adı da bugün gibi aklımda... Hasan Bey...

SÜLEYMAN : Adamda bey denecek hal kalmamış...

KÂZIM : Numaradır.

SÜLEYMAN : Diyelim ki numaradır, odur, ne olacak?

KÂZIM : Ne olacağını daha iyice kestiremedim... Lakin bir iş olur elbet... Kafa cilayı bulsun... Bir şey düşünürüz...

SÜLEYMAN : Bırak Allah aşkına, bela mı arıyorsun?

KÂZIM : Ne belası be? Şöyle bir dalga geçeriz. Dur hele... Dur hele... (Garsona seslenir.) Şinasi...

GARSON : (Gelir.) Buyur, bey? Hesap mı?

KÂZIM : Ne hesabı? Bize bir kırk dokuzluk daha ver... Şu meretin adı da kırk dokuzluk kaldı gitti... Burası da yangın yerine

döndü... Tazele...

GARSON : Sen bilirsin ama Kâzım Ağabey, vakit de gecikti hani...

KÂZIM : Vakti makti bırak... Haydi... Haydi diyorum...

(Garson gider. Selim girer. Bakınır. Hasan'ı görür. Öfkesini belli etmemeye çalışarak Hasan'ın masasına gelir.)

SELİM : Aşkolsun...

HASAN : (Dalgınlığından silkinerek) Hah... Vay, bulabildin mi beni? (Güler.)

SELİM : Ne de gülünecek iş ya...

(Hasan gülmekte devam eder.)

SELİM : Hâlâ gülüyor...

HASAN : Ağlayayım mı? Elbette güleceğim...

SELİM : Gülünecek ne var ki? Niye gülüyorsun?

HASAN : Haline... Senin haline... Üç saattir meyhane meyhane beni arıyorsun, değil mi?

SELİM : Üç saatten de fazla... (Hasan'ın karşısına oturmuştur.)

HASAN : Aramasaydın...

SELİM : Aylardır seni arıyoruz...

HASAN : Ben sizi aramıyorum, siz niye beni arıyorsunuz?

SELİM : Bana bak, Hasan...

HASAN : Sana bakıyorum, seni görüyorum... Seni görmesem çok daha memnun olacağım. Fakat karşımda böyle kazık gibi dikildiğin için, suratını görmemek kabil değil...

SELİM : Hasan, tanınmaz hale gelmişsin.

HASAN : Çok mu zayıflamışım?

SELİM : Hayır, onu demek istemiyorum.

HASAN : Pantolonumun ütüsü kalmamış, ceketim leke içinde, şapkam...

SELİM : (Hasan'ın sözünü keser.) Hayır, demek istediğim, çok acayip konuşuyorsun...

HASAN : Çok acayip mi konuşuyorum? Neden o?

SELİM : Senin gibi doğuştan nazik, kibar bir insanın...

HASAN : (Selim'in sözünü keser.) Sana hâlâ ikramda bulunmaması ayıp şey doğrusu... Affedersin.. (Masada bulunan ikinci bardağa şarap kor.) Buyrun, beyim... Şerefe tokuşturalım... Alsana bardağını...

- SELİM : Teşekkür ederim... İçmeyeceğim... İki gündür midem...
- HASAN : (*Selim'in sözünü keser.*) Daha iyi ya, daha iyi ya... Hem ben içmeden konuşmam...
- SELİM : Sen iç...
- HASAN : Karşımdaki de içmeli ki keyfim gelsin... Haydi, dik bakalım... Yoksa ağzımı açmam, öyle put gibi oturup güzel yüzünü seyre dalarım...
- SELİM : (*Gülmeye çalışır.*) Bu bir nevi şantaj...
- HASAN : Öyle mi?
- SELİM : Şaka ettim...
- HASAN : Ciddi söylemiş olsan ne çıkar ki!.. Haydi, yuvarla bakalım!..
- (*Selim bardağı yudumlar.*)
- HASAN : Öyle yudum vudum olmaz, birden dik...
- (*Selim bardağı birden içer.*)
- HASAN : Ha şöyle... Şimdi mezelere iltifat eyle bakalım...
- SELİM : Karnım tok.
- HASAN : Olsun, olsun...
- (*Selim mezelerden tadar.*)
- HASAN : Mükemmel... Şimdi seni dinliyorum... Söyle bakalım...
- SELİM : Hasan'cığım, meseleyi biliyorsun...
- HASAN : Ben hiçbir şey bilmiyorum... Sen anlatacaksın, ben de senin benden ne istediğini anlayacağım...
- SELİM : Peki... Şimdi, mesele şu ki... (*Bir müddet sükût.*) Ben esasen bu işi senin civanmertliğine güvenerek üstüme aldım...
- HASAN : Çok iyi etmişsin.
- SELİM : Sonra aramızda hiçbir şeyin yıkamadığı, yıkmaması icap eden bir arkadaşlık, dostluk var, değil mi?
- HASAN : Elbette... Elbette... Hatırlıyor musun, hâlâ senden yirmi beş lira alacaklıyım...
- SELİM : Sahi mi, ne zamandan?
- HASAN : Eh, üç sene kadar oluyor... Tam üç sene değilse de... Hatırlamadın mı?
- SELİM : Bilmem ki, aradan bu kadar zaman geçmiş... Mamafi, herhalde...

HASAN : Herhaldesi var mı? Hani sen şu tercüme işlerini Melahat'a yaptırtıp beni de kepaze ettindi... Hani sana kendi ekmek paramdan ayırıp verdiğim işi, tembelliğin yüzünden, başkalarının sırtından, Melahat'çıgın, benim, şunun bunun sırtından geçinmeye alışmış olduğun için kaybettindi... Hani, sonra bir de bana çattı, köle dedindi de... Hani, sonra, iki gün geçmeden yine gelip yirmi beş lira istedi de... Ben enayi murabbai da verdimdi... Hatırladın mı?

SELİM : *(Portföyünü çıkarır, parayı uzatır.)* Yirmi beş lira mı? Al...

HASAN : *(Parayı alır.)* Faizi? Üç seneye yakın zaman geçti. Faizi? Bir on lira daha ver bakalım...

(Selim bir on lira daha verir. Bir müddet sükût.)

SELİM : Sendeki hafıza kuvvetine şaşıtm doğrusu...

HASAN : Eskiden hiç yoktu... Şu beş aydır pek kuvvetlendi... Eskiden bir gün önceyi düşünmezdim, gözüm geride değildi... Şimdi hep geçmişi düşünüyorum. Yaptığım enayilikleri bir daha yapmamak için geçmişten ders alıyorum. Adam oluyorum...

SELİM : Aklımda kaidiğine göre Ahmet'in de sana borcu vardı. Hem de öyle 25 lira filan değil... Onu da aldın mı?

HASAN : Hayır.

SELİM : Neden?

HASAN : Bilmem... Ahmet'i gördüğüm yok... O da beni aramıyor... Hem ben sana, adam oldum demedim, iyice adam oldum demedim, adam oluyorum, dedim...

SELİM : Adam olmaktan neyi kastettiğini pek...

HASAN : *(Selim'in sözünü keser.)* Neyi kastettiğimi pek anlamıyor musun? Anlarsın, anlarsın, yani sizin gibi olmayı kastettiğimi anlamaz olur musun hiç? Anlarsın...

SELİM : Peki, anlıyorum, diyelim... Şimdi mesele bunda değil...

HASAN : Evet, mesele bunda değil... Şu meselenin de ne olduğunu söyleyemedin bir türlü.

SELİM : Vakit bırakmadın ki...

HASAN : Bir bardak daha yuvarla bakalım...

SELİM : Hasan'cığım, içecek halim yok...

HASAN : Öyleyse, güle güle. Benim de şarap içmeyen bir insanla konuşacak halim yok.

SELİM : Hay Allah müstahakını versin... Sen bu kadar ayyaş mı oldun?

HASAN : Ben mi? Galiba... Fakat mesele benim ayyaş olup olmadığımı değil. Zaten onun da iyice olamadım galiba... Mesele senin bir bardak daha...

SELİM : (İçer.) İçtim işte...

HASAN : Nasılsın?

SELİM : Anlamadım.

HASAN : Nasılsın diyorum... Dünyadan, hayattan, insanlardan memnun musun? Keyfin, sıhhatin yerinde mi?

SELİM : Çok şükür...

HASAN : Âlâ... Arkadaşlarımdan, hele senin gibi temiz, dürüst arkadaşlarımdan sıhhatli, keyifli olmaları beni bahtiyar eder... Ece, söyle bakalım, yine benden istediğin nedir? Yine benden ne istiyorsun?

SELİM : Leyla'yla...

HASAN : (Selim'in sözünü keser.) Leyla'yla mı? Ha, karımla... Karımdan bahsederken Leyla Hanım demen daha yakışık almaz mı?

SELİM : Peki, Leyla Hanımla...

HASAN : (Selim'in sözünü keser.) Yani karımla, zevcimle, sayın eşimle...

SELİM : Evet, şu boşanmak meselesi...

HASAN : (Selim'in sözünü keser.) Boşanmak meselesi mi?

SELİM : Evet, Leyla'nın...

HASAN : (Selim'in sözünü keser.) Leyla Hanımın...

SELİM : Leyla Hanımın senden boşanmak için mahkemeye müracaat ettiğini...

HASAN : Haaa... Öyle bir şey var sahiden... Fakat bu mesele seni niye ilgilendiriyor? Karı koca arasına girilir mi? Biz üç beş ay dargın dururuz, hatta sayın eşim boşanma davası açar, sonra barışıyoruz, davadan vazgeçer, sonra tekrar darılırız, tekrar barışıyoruz, tekrar... Sana ne? Sen niçin?.. Yoksa, aramızı mı bulacaksın? Eh bak, beni aylardır böyle halis bir niyetle

arıyorsan... Zaten elbette ki öyledir... Manevi Değerleri Koruma Cemiyeti'nin başkanı, benim aziz arkadaşım, sen, elbette ki, yakından tanıdığın, mahremi olduğun, kapısı sana her zaman açık tutulan bir yuvanın yıkılmasına razı olmazsın. Aferin Selim... Peki, aramızı nasıl bulacaksın? Sana bir şey söyleyeyim mi, Şevket Bey şu Suadiye'deki evi benim üstüme yapsın, ben hemen yuvama dönerim... Şimdi sen kalk, bu müjdeyi derhal Leyla'ya götür... Haydi, ne duruyorsun?

SELİM : Benimle alay mı ediyorsun, ciddi mi söylüyorsun, anlayamıyorum... Seni görmeyeli o kadar değişmişsin ki, seninle nasıl konuşmak lazım geldiğini bile...

HASAN : (*Selim'in sözünü keser.*) Nuri'yle, Şevket Beyle nasıl konuşmak lazım gelirse, benimle de öyle konuşmak icap ediyor bundan sonra...

SELİM : Leyla'nın ayrılmak kararı kati...

HASAN : Yahu, insan hiç olmazsa bir maalesef sokar araya... Maalesef kati, der... (*Bir müddet sükût.*) Peki, ne yapalım...
• Kendisi bilir... Demek Leyla benden mutlaka ayrılmak istiyor...

SELİM : Evet... Zaten beni dinlersen...

HASAN : (*Selim'in sözünü keser.*) Yok, seni dinlemem... Seni ne diye dinleyeceğim, kendi aklımı, kendi menfaatimin sesini dinlerim... Mademki Leyla benden ayrılmak istiyor... Şevket Bey de bu işe taraftar mı?

SELİM : Evet...

HASAN : Âlâ, demek oluyor ki, Şevket Beycik de ayrılmamızı istiyor... Şevket Bey boşanma işini uzatmamamı, hemen mahkemeye gidip benim de ayrılmaya razı olduğumu söylememi istiyor... Şevket Bey benden bunu istiyor... Benden...

SELİM : Evet...

HASAN : Peki, ne veriyor?

SELİM : Şevket Bey mi?

HASAN : Öyle ya, evvela Şevket Bey... Mademki o benden bir şey istiyor, bir külfete girmemi, kendisine bir hizmette bulun-

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

mamı istiyor benden... Buna karşılık o bana ne veriyor?

SELİM : Vallahi Hasan, ne diyeyim? Ne diyeceğimi şaşırtıyorsun bana...

HASAN : Neden? Niye şaşıırıyorsun? Her şey karşılıklı değil mi? Alışveriş dünyası değil mi?

SELİM : Peki amma...

HASAN : Amması mamması böyle... Sonra, sen... Sen bana ne vereceksin?

SELİM : Ben mi?

HASAN : Sen elbette... Ben Leyla'yı boşayınca, kadıncağız hepten boшта kalacak değil ya... Boшта mı kalacak? Artık bir daha erkek yüzü görmeyecek mi? Evlenmeyecek mi tekrar?

SELİM : Evlenir elbet...

HASAN : Peki, kiminle evlenecek? Senden âlâsını mı bulacak? Şimdi bak, Selim'ciğim, sen benimle açık konuşursan, ben de seninle açık konuşurum... Yok, sen bana...

SELİM : (*Hasan'ın sözünü keser.*) Peki, açık konuşmayı ben de tercih ederim... Evet, böyle bir niyetim var...

HASAN : Olmadı, daha açık konuş...

SELİM : Böyle bir niyetimiz var...

HASAN : Daha açık...

SELİM : Senden ayrılınca evlenmeye karar verdik...

HASAN : Tebrik ederim...

SELİM : (*Boş bulunup gayrı ihtiyari*) Teşekkür ederim...

HASAN : Estağfurullah... Teşekküre ne hacet... Birbirinizi çok mu seviyorsunuz?

SELİM : Anlaşıyoruz...

HASAN : Çok âlâ, çok âlâ... Demek ki, sen Leyla'yla evleneceksin? Âlâ... Peki, yine eski sualimize gelelim: Bana ne vereceksin?

SELİM : Fakat, Hasan...

HASAN : Yoooo, dedik ya prensibi... Benim göstereceğim kolaylığa karşılık sen bana ne vereceksin? Mübadelede hangi mallar değişecek? Dur, senden ne istediğimi ben söyleyeyim: Sen, şu cemiyetin başkanlığından da, cemiyetten de hemen istifa edeceksin... Eğer bunu yaparsan...

SELİM : Delirdin mi? Ne münasebet? Hem bunun sana ne faydası var?

HASAN : Bana mı ne faydası var? Sana mazarratı dokunacak ya... Bana faydası bu... Ben bundan manevi bir haz duyacağım... Manevi hazlar da değiş tokuş edilmez mi? Edilir pekâlâ... Alımı satımı yok mu onların da? Var... Var pekâlâ... Var elbette... Var... Olmaz olur mu?

SELİM : Sen iyice sarhoşsun, Hasan...

HASAN : Ben mi, mümkün... Fakat sen sarhoş değilsin... İç bir tane daha... Haydi... Bir tane daha... (*Bardağı doldurup Selim'in ağzına dayar.*)

SELİM : Dur, dur... Üstüme başıma dökeceksin... Peki, ver şunu... (*Selim üçüncü bardağı da içer.*)

HASAN : Afiyet olsun... Şu uskumrudan da... Haydi, naz etme. Bak, zavallı hayvancağız, Selim Bey, bana iltifat yok mu, diye sana yalvarıyor... Haydi... Yum gözünü... (*Selim uskumrudan çatallar.*)

HASAN : Şimdi, demek böyle... Şimdi, ben sana bir şey daha sorayım: Sen Leyla'yla evlenince benimle selamı sabahı kesecek misin? Benim gibi eski bir arkadaşının boşadığı kadını alınca, o eski, o candan arkadaşla ahbaplık etmeyecek misin artık?

SELİM : Bunu da nerden çıkardın şimdi?

HASAN : Sen dediğime cevap ver...

SELİM : Niye selamı sabahı keseyim?

HASAN : Aferin, demek beni evine davet edeceksin? Öyle ya, Leyla benim kârımken ben seni evime davet etmiyor muydum? İstedğin zaman, ben evde olayım olmayayım, eve girip çıkmıyor muydun? Leyla'yla baş başa, tatlı tatlı sohbetler etmiyor muydun? Tabii, şimdi Leyla senin karın olunca aynı itimadı sen de bana göstereceksin...

SELİM : Bırak şimdi bu lakırdıları da...

HASAN : Esas meseleye gelelim, öyle mi? Acelen ne? Ne diyordum, ne diyordum, dur, aklıma geldi... Demek ki aramızdaki dostluk devam edecek. Seninle dostluğum, Leyla'yla dostluğum... Öyle ya, Leyla'yla neden dost kalmayalım?

Ben birçok kadınlarla yattım kalktım, onların birçoklarıyla hâlâ ahbaplık ederim. Bir mecliste filan karşılaştınca tatlı tatlı konuşuruz. İnsan bir kadınla yatıp da sonra artık yatmaz olunca araya düşmanlık mı girmeli? Demek ki Leyla'yla da yatıp kalkmak münasebetimiz kesildikten sonra, o artık seninle yatıp kalkmaya başladıktan sonra da, kendisiyle pekâlâ arkadaşlık edebiliriz... Değil mi?

SELİM : Bu onun bileceği iş...

HASAN : Elbette onun bileceği iş amma, senin de bu meselede fikrin alınacak... Sen, razı olmazsan... (*Güler.*) Sen pek razı olacağına benzemiyorsun... Peki, amma, ister razı ol, ister olma, ben nasıl olsa evinizdeyim...

SELİM : (*Boş bulunarak*) Zorla mı gireceksin?

HASAN : (*Güler.*) Yok canım... Yok canım... Dağ başında mıyız? Maalesef değiliz... Yani gölgem, hatıram, hayaletim nasıl olsa ikinizin arasında bulunacak... Mesela bak, Leyla'yı öpeceksin, kadıncağızın aklına : Hasan beni böyle öpmezdi, yahut, Hasan'ın ağzı daha sıcaktı diye geliverecek. Bunu, böyle şeyleri ne kadar düşünmek istemese, arada bir, istemeye istemeye de olsa, geliverecek... Seninle beni mukayese edecek. Belki farkında olmayarak, fakat mukayese edecek... Bu belki benim aleyhime olacak. Fakat ne çıkar, ben aranızda olacağım... (*Susar. Bardağını doldurup içer.*) Ben onun ilk erkeğiyim... Sen ikincisi... Bak, sen dördüncüsü, beşincisi olsaydın, iş değişirdi. Kadınlar ilk erkeklerini unuturlar mı, unutmazlar mı, bilmem... Fakat benden sonra hemen sen geliyorsun... Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Leyla, yemek sofrasında, oturma odasında, sokakta, misafirlikte yahut konuşurken, düşünürken beni sevmezdi. Bana, mesela radyo dinlerken, gözlerimin içine bakıp, "Seni seviyorum, Hasan," demedi... Fakat, yatak odamızda, kayıtsız şartsız sevdi beni... Bak, orda, etini bana doğru yükseltip, "Seni seviyorum, Hasan," dediğini hâlâ duyuyorum... "Seni seviyorum, Hasan." (*Bir müddet sükût*) Belki bu söylediklerimin hepsi benim vehmim... Koynundan büsbütün çıktığımız kadının hatırasından da büsbütün çıkarız belki... Belki

de bütün bunlar kadınına, bize, şartlara göre değişir... Fakat gayet iyi bildiğim bir şey var: Eğer ben, hayatından başka erkekler geçmiş bir kadını sevsem, onun mazisini yüreğimde bir bıçak yarası gibi taşırdım... Geberirdim kıskançlıktan... Sen kıskanmayacak mısın?

SELİM : Kıskanmak mı?

HASAN : Haydi, haydi numara yapma... Sen, zavallı Melahat'çığı "hür insan" nazariyenle kahrederken, kadıncağıza o gün yattığın kadınları anlatırken bile kızı deli gibi kıskanırdın...

SELİM : Ben mi?

HASAN : Sen ya... Geçen sene, dur bakayım, geçen sene değil, bir buçuk seneden fazla oluyor, kızcağız yakasını senden kurtarıp evlendiği zaman, buna mani olmak için az mı uğraştın? Benim önümde ağladığını, bağırıp çağırdığını, kızı tehdit ettiğini unuttun mu? Dedim ya, hafızam şu son günlerde dehşetli kuvvetlendi... Fakat güzel kadındır doğrusu...

SELİM : Kimden bahsediyorsun?

HASAN : Leyla'dan... Sol omuzunun üstünde bir beni vardır... Görülecek şey... Yoksa, gördün mü?

SELİM : Hayır...

HASAN : Tavsiye ederim, görmeye de kalkışma... Sakın ha...

SELİM : Ne demek istiyorsun?

HASAN : Şunu demek istiyorum ki, Leyla benim nikâhlımdır... Resmen karımdır... Sakın olmaya ki bir münasebetsizlik edesin...

SELİM : Hasan...

HASAN : Hasan'ı masanı böyle işte... Peşinizdeyim, iki aydır peşinizdeyim... Nereye gitseniz peşinizdeyim... Mesela evveli gün Löbon'daydınız. Bir yakalarsam, cürmü meşhut yaptırır, zina davasını hemen açarım... İkiniz de üçer ay yatarsınız delikte... Hem bak, bundan böyle Leyla ile sokağa çıkmak dahi yasak...

SELİM : Ne istiyorsun? Sahiden Suadiye'deki köşkü mü istiyorsun? Köşkü ne yapacaksın? Para istiyorsun, değil mi?

HASAN : Para... Kaç para vereceksiniz? Daha doğrusu, Şevket

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

Bey ne verebilir? Elli bin verebilir mi?

SELİM : İğreniyorum senden...

HASAN : Benden sen iğreniyorsun... Sen, benden iğreniyorsun... Ben sana benden iğrenip iğrenmediğini sormadım. Şevket Beycik elli bin verebilir mi bu iş için, dedim...

SELİM : Bilmiyorum... Konuşuruz kendisiyle... Herhalde, öyle sanıyorum ki...

HASAN : *(Güler.)* Eşşek kerata...

SELİM : Ne demek istiyorsun?

HASAN : Sana eşşek kerata diyorum... Bana bak oğlum, benim karımdan ayrılmaya niyetim yok... Hem zaten derhal kocasının evine dönmesi için gereken makamlara resmen müracaat edeceğim... Bir kadının yeri kocasının evidir...

SELİM : Senin evin var mı?

HASAN : Var elbet... Leyla'ya adresini yollarım... Hem de öyle üç odalı, daracık bir apartman değil artık... Leyla'nın sözünü dinledim, avuçla para kazanıyorum... Avuçla, bak... *(Portföyünü çıkarır, beş yüzlük banknotları masanın üstüne atar.)* Gördün mü? Leyla'ya söyle, kocasının artık avuçla para kazandığını söyle... Artık Şevket Bey gibi, Nuri gibi, senin gibi, hatta ressam Ahmet gibi olan kocasının evine dönsün...

SELİM : Ne yapıyorsun, kaçakçılık mı?

HASAN : Kim bilir, belki de...

SELİM : Mesela eroin kaçakçılığı...

HASAN : O da mümkün... Her şey mümkün... Belki de sadece ticaret yapıyorum, Şevket Bey gibi, Nuri gibi... Belki de misyonerlere çattım, zengin misyonerlere çattım, tıpkı senin çattığın gibi... *(Paralarını toplar.)* Paracıklarımızı toplayalım... Kimseye itimadım yok artık... Gözle kaş arasında bir iki tanesini aşırıverirsin... Paracıklarımızı toplayalım. Bunları güzel karıcığımız için kazanıyoruz... *(Bardağını kaldırır.)* Şerefine, Selim'ciğim... *(İçer.)*

KÂZİM : Beş yüzlükleri gördün mü?

SÜLEYMAN : On beş, yirmi tane vardı.

KÂZİM : Ben sana demedim mi? Şimdi, yürü... Haydi...

SÜLEYMAN : Ne yapacağız?

KÂZİM : Sana ne, gel peşim sıra...

(Kâzım'la Süleyman kendi masalarından kalkıp Hasan'la Selim'in masasına yürüdükleri esnada)

HASAN : Canım yine ne istedi birdenbire, biliyor musun?

SELİM : Hayır...

HASAN : Ölmek... Sizi sevindirmek pahasına da olsa, ölmek...
(Susar.) Ağlar mı dersin?

SELİM : Kim?

HASAN : Leyla... (Bir müddet sükût.) Leyla... Ne cıvık cıvık şairane ismi varmış meğer... Leyla... Pöf... Leyla ile Mecnun... Mecnun ben mi oluyorum, sen mi?

KÂZİM : (Süleyman'la beraber masaya gelmiştir.) Merhaba, beyler...

HASAN : Merhaba, arslanım...

KÂZİM : Misafir kabul olunur mu?

HASAN : Buyrun...

KÂZİM : (Otururken seslenir.) Şinasi, bizim masadakileri de buraya getir...

GARSON : Peki, ağabey...

KÂZİM : (Süleyman'a) Otursana... Tanışalım, beyler... Hoş, Hasan Bey beni tanır ya...

HASAN : Ben mi? Tanıyamadım... Fakat sen benim adımlı bildiğine göre... Ahbaplığımız nerden?

KÂZİM : Onu da konuşuruz... Bana Kâzım derler, Kumkapılı Kâzım... Bu da Süleyman... Hazreti Süleyman... Bizim semtlidir...

HASAN : Çok iyi... Bu benim arkadaşın adı Selim...

KÂZİM : O da sizin gibi avukat mı?

HASAN : Sen, benim avukat olduğumu da biliyorsun...

KÂZİM : Sizi bilmeyen mi var?

(Bu esnada garson öteki masadaki eşyaları getirmiştir.)

SÜLEYMAN : Şöyle, şu tarafa koy, Şinasi...

HASAN : Siz rakı içiyorsunuz, biz şarap...

KÂZİM : Karıştırırız, daha iyi ya...

HASAN : (Garsona) Arkadaşların rakısını tazele... Bizim de şarabı... Elma da getir... Mezeleri de tazele... Elmayı unutma...

SELİM : (*Saatine bakar.*) Ben gideyim, Hasan... Sen bana yarın için bir randevu...

HASAN : (*Selim'in sözünü keser.*) Yok canım, öyle şey olur mu? Otur oturduğun yerde... Arkadaşlar bunu istişkal sayarlar... Değil mi, Kâzım Efendi?

KÂZİM : Ne sayacağımızı pek anlamadım... Lakin boş ver... Beyin işi varsa...

HASAN : Ne işi olacak, bu vakitten sonra... Zaten sevgilisi uzak yerde, Erenköy'de oturur... Kımıldanma yerinden, Selim... Sonra beraber çıkar, yolda devam ederiz sohbetimize... Gidersen bir daha yüzümü göremezsin...

SÜLEYMAN : Rahatsız ettik...

HASAN : Rahatsızlık mı olurmuş?

KÂZİM : Öyle ya... Değil mi ya... Niye rahatsızlık olsun... (*Garson ısmarlananları getirmiştir.*)

KÂZİM : Demek sahiden tanımadın, Hasan Bey?

HASAN : Tanıyamadım...

KÂZİM : İçerden yeni çıktım... Dört seneyi günü gününe bitirip çıktım... Bir hafta var...

HASAN : Geçmiş olsun.

SÜLEYMAN : (*İçkileri bardak ve kadehlere boşaltmıştır, kendi kadehini kaldırır.*) Şerefe, beyler...

HASAN : Eyvallah... Şerefe... Haydi Selim...

(*Hep birden içerler.*)

KÂZİM : Elmalar da pek güzel... Domuzun oğlu...

HASAN : Kim o domuzun oğlu olan?

KÂZİM : Kim olacak, Şinasi... Elmanın iyisini getirmek için yağlı müşteri bekler...

HASAN : Eh bizden yağlısını da bulacak değil ya...

KÂZİM : Müsaade olursa bir tane soyalım, çırılçıplak edip beyaz kız memesi gibi tabağa koyalım...

HASAN : Hay hay...

(*Kâzım yeleğinin altındaki kuşağından. bir Bursa bıçağı çıkarır. Keskinliğini bilhassa göstermek istemiş gibi tırnağında dener.*)

KÂZİM : Ustura gibidir mübarek... Bursa bıçağı... (*Elmayı bıçakla*

soymaya başlar.) Sizin sanat da tehlikeli, Hasan Bey...

HASAN : Hangi sanat?

KÂZİM : Hangi sanatı var mı? Avukatlık...

HASAN : Ha... Neden o?

KÂZİM : Bugünkü gazeteleri görmedin mi?

SÜLEYMAN : Ne var bugünkü gazetelerde?

KÂZİM : Kayıkçı Aziz mahkemeden çıkıp tevkifaneye götürülürken ne demiş karşı tarafın avukatına?

HASAN : Ne demiş?

KÂZİM : Ben bu cezayı elbette yatar çıkarım, sen o zaman zor kurtulursun elimden, demiş...

SELİM : Ya?

HASAN : Der, dilin kemiği yok.

KÂZİM : Dediğini de yapar.. Bıçak atmakta bir tanedir... Bir o, bir de ben... *(Elmayı soymuştur, dörde böler, bir dilimini bıçağın ucuna takıp Hasan'a uzatır.)* Buyur, Hasan Bey...
(Hasan elmayı bıçağın ucundan alır.)

KÂZİM : *(Öteki dilimleri Süleyman'la Selim'e ikram ederken, Hasan'ın yüzüne bakmadan sorar.)* Demek sen beni sahiden tanımadın, Hasan Bey?

HASAN : Tanımadım...

KÂZİM : Halbuki o kadar da göz göze bakıştık...

HASAN : Ne zaman? Nerde?

KÂZİM : Dört sene oluyor... Hatta bir gün adliyede ben ağırcezanın önünde bekliyordum.

HASAN : Yanında jandarma da var mıydı?

KÂZİM : Olmaz mı? Kelepçeliydik de...

HASAN : Peki, sonra?

KÂZİM : Sen genç bir karıyla, güzel karıydı hani, dünya ahret kardeşim olsun, geçtin ordan da beni gösterdin...

HASAN : *(Selim'e)* Leyla'yla olacak... Adliyeyi gösteriyordum o gün ona... Bak, hemen gözümün önüne geldi... Evet, sahi... Sonra... Sonra, ağırcezada bir dava vardı, dur bakayım, dur bakayım, bir yaralama meselesi galiba... Leyla da gelip dinlediği beni... Hatırladım, hatırladım...

KÂZİM : Hatırladın demek?

HASAN : Seni değil... Dur bakayım... Yoksa...

SÜLEYMAN : Bizim Kâzım'ın mahkemesine çıkmışsınız...

HASAN : (*Kâzım'a*) Senin avukatın mıydım?

KÂZIM : Hayır... Hasım tarafın...

HASAN : Ya...

KÂZIM : (*Bıçağı masanın üstüne saplar.*) Şahlanmış yılan gibi duruyor, şuna bak.

HASAN : (*Bıçağı saplandığı yerden alıp bakar.*) Sahiden de güzel bıçak. (*Bıçağı tekrar yerine saplar.*) Demek, ben karşı tarafın avukatıydım? Eeee, sonra ne oldu?

KÂZIM : Ne olacak? Senin yüzünden dört sene yedik... Yattık... Çıktık...

HASAN : Benim yüzümden mi? Benim yüzümden dört sene yedin demek?

KÂZIM : Sanki babanın oğlunu yaralamışım gibi bir konuştun, bir konuştun... Savcı bile o kadar çullanmadıydı üstüme... Gözün dünyayı görmüyordu... Yok, yalan, gözünü o kadına dikmiştin... Tavuğuna böbürlenene horoz gibiydin... Biz ceza yiyecekmişiz, kimin umurunda...

HASAN : Gayet iyi, gayet iyi hatırlıyorum... (*Selim'e*) Leyla'nın yüzü gözümün önüne geldi, Selim, nasıl korkuyla, hayranlıkla dinliyordu beni... Hay anasını... Gözümün önünde... (*Kâzım'a*) Birer tane atalım, arslanım...

KÂZIM : Atalım hep beraber...

HASAN : Yok, ilkönce ikimiz birer tane atalım, sonra hep beraber...

KÂZIM : Olur... Fakat öyle karşılıklı atmakla içimden acıyı çıkaracağını sanıyorsan...

HASAN : Yok efendim, acı kalsın yine içinde... İnsanın içinde acının kalması iyidir... İnsanın içinde acı oldu mu? Haydi şerefine... (*Kâzım'ın kadehine rakı doldururken durur. Selim'in boş şarap bardağını alır.*) Senin gibi delikanlılar rakıyı kadehle içer miymiş? Yat dört sene, çık dışarı, sonra rakıyı kadehle iç... Bardakla... (*Rakıyı bardağa kor.*) Çekelim delikanlı...

SÜLEYMAN : (*Bardağı alan Kâzım'a*) Bırak be Kâzım... Zaten...

SELİM : *(Hasan'a)* Ne yapıyorsun?

KÂZİM : *(Süleyman'a)* Zateni de ne?

HASAN : *(Selim'e)* Ne yapacağız, eski dostumla karşılıklı içiyorum... Haydi bakalım, Kâzım Efendi... Uğurlar olsun... *(Kâzım ve Hasan bardakları bir hamlede dikerler.)* Demek böyle... Demek şimdi sen bana içerliyorsun... Haklısın, doğrusu ben de olsam içerlerdim... Bak, artık gayet iyi, gayet iyi hatırlıyorum... Ben sana o kadar çullanmasaydım, yakayı bir buçuk seneye filan kurtarırdın... Bana ne kadar kızsan, içerlesen haklısın doğrusu...

SÜLEYMAN : Niye kızıp içerlesin? Hasım taraf seni avukat tutmuş, elbette ki sen de...

HASAN : Yooo, kazın ayağı pek de öyle değil. Öyle değil... Değil mi, Kâzım?

KÂZİM : *(Hasan'ın bu mütearrız halinden adeta ürkmüştür.)* Bilmem... Paranı biz verip seni avukat tutsaydık...

HASAN : Bakalım ben sizin tarafın avukatlığını alır mıydım?

KÂZİM : Parasıyla değil mi? Neden almayacaktın?

HASAN : Almazdım işte... Yahu, hani hep beraber içecektik? Haydi bakalım. *(İçkileri kadehlere doldurur.)* Şerefe... *(Selim içmez, endişesi gitgide artmaktadır. Süleyman otomatik bir hareketle içer.)*

SÜLEYMAN : Şerefe, beyim...

HASAN : *(Bardağını önüne koyup masadakilere göz gezdirir.)* Senin bardağın dolu hâlâ, Kâzım Efendi. Yoksa başın mı dönüyor?

KÂZİM : Ben bir kiloluğu tek başıma deviririm.

HASAN : Haydi öyleyse! *(Cebinden banknotları çıkarıp içinden bir tane alır. Nümayişkâr bir tavırla havada sallar. Garsona seslenir.)* Garson! Oğlum! *(Garson koşarak gelir.)*

GARSON : Buyur, beyim?

HASAN : Oğlum, al şu beşyüzlüğü de, bak bakalım patron ufalayabilecek mi?

GARSON : Başüstüne, beyim.

(Garson gider. Hasan güler.)

HASAN : Görüyorsun ya, Kâzım Efendi, seni yatırırız içerde bu kadar zaman, biz dışarda dünyalığı avuç dolusu düzeltiriz. Şimdi Kâzım Efendiye biraz para verelim de...

KÂZIM : Neden?

HASAN : Nedeni var mı? Senin gençliğinden bu kadar zaman çaldık. Karşılığında bir elli kâğıt olsun vermeyeyim mi?

KÂZIM : (*Süleyman'a*) Şunun söylediği lakırdıya bak...

SÜLEYMAN : Dur be Kâzım! (*Hasan'a*) Niye öyle dersin, beyim? Hani biz cahiliz diye bizimle...

SELİM : Hasan...

HASAN : Ne var yahu?

SELİM : (*Kalkmaya çalışır.*) Ben gidiyorum...

HASAN : (*Selim'in kolundan çekip oturtur.*) Otur... Korkuyor musun? Kaçıyor musun? Candan arkadaşını bir başına bırakıp kaçıyor musun? Firar mı ediyorsun?

SELİM : Bu senin yaptığın...

HASAN : (*Kâzım'a*) Demek tabancaydı, Kâzım Efendi?

KÂZIM : Öyleydi...

HASAN : Yine tabancan var mı üstünde?

KÂZIM : Niye sordun?

HASAN : Korkma; almam...

KÂZIM : Yani, ne? Üstümde tabancam olsa alacak mıydın?

HASAN : Demek, yok...

KÂZIM : Var, yok, ne olacak? Fazla geliyorsun artık...

HASAN : Fazla geldim demek? Fazla geldim... Fazla... Bana birisi böyle demişti... Ben ona, "Bende bir şey eksik," dediydim de, o da bana, "Yahut fazla," dedi... Dedi. Peki amma, şimdi niye fazla geliyormuşum ben, Kâzım Efendi?

KÂZIM : Hay...

SÜLEYMAN : (*Hasan'a*) Sen de, beyim... (*Kâzım'a*) Haydi, Kâzım, gidelim...

KÂZIM : Nereye? Bırak kolumu...

HASAN : Bırak Kâzım Efendinin kolunu... Tatlı tatlı konuşuyoruz ya işte... Nasıl, bir tane daha var mısın, Kâzım Efendi? Nafile... Görüyorum, yüzün sarardı... Eh, insan uzun zaman içemez, içemez de, sonra birdenbire...

KÂZİM : Niye yüzüm sararacakmış?

HASAN : Bana öyle geldi. Haydi öyleyse, sararmadıysan...
(*Kâzım'ın bardağını doldurur. Kâzım içer, kendisi içmez.*)

KÂZİM : Sen içmedin...

HASAN : Öyle mi? İçeriz... Daha vakit çok... (*Bıçağı alır.*) Bu bıçak kanlı bıçak değil... Belli... Çarktan çıkmış, kına girmiş, sonra elma, armut soyulmuş zavallıyla. (*Bıçağı Kâzım'ın önüne doğru fırlatır. Kâzım bıçağı alır, evirip çevirir, sinirli sinirli gülümsemeye başlar.*)

SÜLEYMAN : Sok şunu yerine be!..

HASAN : Olmadı... Kınından çıkan bıçak insan etine dalmadan kınına sokulur mu?

SÜLEYMAN : Sen de, beyim...

HASAN : (*Selim'e*) Eski külhanbeyler, eski efeler, eski raconlar kalmadı, Selim... Yazık... Şimdikiler fos...

KÂZİM : Ağzını topla...

HASAN : Ağzımı toplamasam ne olurmuş?

KÂZİM : Belanı mı arıyorsun?

SÜLEYMAN : Kâzım...

KÂZİM : Belanı mı arıyorsun?

HASAN : Benim masaya sen geldin, sen belanı aradın...

KÂZİM : Ben...

HASAN : Sen... (*Güler.*) Bakayım bileklerine... Bu bileklerle bıçak atılmaz be... Bu bileklerle Kâğıthane sefasında kürek çekilir ancak...

SELİM : Hasan...

HASAN : Korkma... Baksana, herifin silsilesini kalaylasam eyvalah diyecek...

KÂZİM : (*Ayağa kalkar.*) Ulan hergele... Başıma kalacaksın... (*Ötekiler de kalkarlar. Bu esnada Rıza'yla arkadaşı da gelir, patron da gelmektedir.*)

SÜLEYMAN : Kâzım... (*Kâzım'ı tutmaya çalışır.*)

HASAN : Ne tutuyorsun delikanlıyı? Bırak...

KÂZİM : Savulun...

(*Kâzım bıçağı etrafa savurur. Süleyman, Selim, patron ve Rıza'nın arkadaşı geri çekilirler.*)

HASAN : (*Kâzım'ın üstüne doğru ağır ağır giderek*) Onlar savuldu işte!.. Ne halledeceksin? Ne halledeceksin, o bıçak bana işlemez be!..

KÂZIM : Bu bıçak sana işlemez ha!.. Ulan senin barsaklarını!.. Ulan seni bana sayıyla mı verdiler?

(*Kâzım bıçağı Hasan'a saplarken araya Rıza girer. Kâzım'ın bıçaklı elinin bileği Rıza'nın koluna çarpar. Hızını alır, Kâzım'ın canı yanar.*)

KÂZIM : Of...

(*Rıza'yla Kâzım arasında çok kısa bir çekişme olur, Rıza bıçağı Kâzım'ın elinden alır.*)

PATRON : Ulan Kâzım, en sonunda bunu da mı yapacaktın?

KÂZIM : Gelmişini, geçmişini...

(*Süleyman, patron, Rıza ve arkadaşı, "Birakın ne tutuyorsunuz... Ulan başımıza bu da mı gelecekti... Birakın..." diye haykıran Kâzım'ı adeta sürükleyerek dışarı çıkarırlarken :*)

HASAN : (*Bardağından bir yudum şarap içer.*) Yazık... Beceremedi...

SELİM : Herifi adeta kışkırttın... Deli misin? Kendini zorla öldürtecektin...

HASAN : Öyle mi oldu?

(*Bu esnada Süleyman'la Kâzım çıkarılmışlardır. Patronla Rıza ve arkadaşı, Hasan'la Selim'in yanına gelirler.*)

PATRON : Beyim, sende de kabahat var... Böyle it oğullarıyla...

HASAN : Yazık... Bıçak da insanı gık demeden öbür dünyaya götürebilirdi...

RIZA : Bir yerinizde bir sakatlık yok ya?

HASAN : Benim mi? Hayır... Ha... Sen... Araya giren sendin, değil mi?

RIZA : Evet...

HASAN : Tuhaf şey... Sen araya girdin... Peki amma, peki amma senin adın ne?

RIZA : Rıza...

HASAN : Rıza... Rıza Efendi, sen necisin?

RIZA : Ben mi? Tornacıyım...

HASAN : Peki amma, tornacı Rıza Efendi, bıçak sana gelebilirdi...

İNSANLIK ÖLMEDİ YA

RIZA : Gelebilirdi.

HASAN : Ölebilirdin be...

RIZA : Ölebilirdim...

HASAN : Yahut yaralanırdın...

RIZA : O da mümkündü...

HASAN : Peki amma, Rıza Efendi, beni tanıyor musun?

RIZA : Seni mi? Yoooo...

HASAN : Onları tanıyor muydun?

RIZA : Hayır...

HASAN : Ben kışkırttım delikanlıyı... Kabahat bendeydi...

RIZA : Kabahat kimdeydi, bilemem... Lakin sen öbür dünyayı, o da hapisaneyi boylayacaktınız...

HASAN : Boylatalım... Sen ne diye kendini ateşe atarsın? Sana ne?

RIZA : Bana mı ne? Nasıl bana ne? İnsanlık ölmedi ya...

HASAN : Ne dedin?

RIZA : İnsanlık ölmedi ya, dedim...

HASAN : İnsanlık ölmedi ya... Duydun mu ne diyor bu adam, Selim? Duydun mu ne diyor? İnsanlık ölmedi ya... Hay anasını... (Güler.)

RIZA : Niye ölsün?

HASAN : (Bir an duraklar, sonra yüzü müthiş bir sevinçle aydınlanır.) Evet, niye ölsün? Niye ölecekmiş? Elbette ölmedi, elbette. Hay Allah, beni nasıl da aldattılar! Üstelik bir kibir geldi, ortalıkta benden başka insan kalmadı sandım. İnsanlık öldü sandım. (Rıza'yı kucaklar.) Rıza! Kardeşim! (Hasan'ın yüzü sıkı sıkı sarıldığı Rıza'nın omuzundan görünür.)

PERDE

ALLAH RAHATLIK VERSİN

KIŞILER :

Hasan
Osman
Aliye
Mebrure
Fatma
Hatçe
Nuri
Şeref
Zeliha
Murat

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Perde açıldığı zaman sahnenin yalnız sol tarafında bir köşe görünmektedir. Sahnenin geri kalan büyük kısmı siyah bir perdeyle örtüktür. Sol tarafta görünen köşede bir karyola. Karyolada bir kadın uyumaktadır. Gece. Komodinin üstünde mumlar yanmaktadır. İçeri bir erkek girer. Robdöşambırlıdır. Elinde bir bıçak vardır. Uyuyan kadına yaklaşır. Masanın üstündeki şamdanı alıp kadını seyreder.

HASAN'IN SESİ : Nefes alışığı gayet sakin ve muntazamdı. Gü-lümsüyordu. Onu hiçbir zaman bu kadar güzel görmemiş-tim. Bir müddet kendisine baktım. Saat ikiyi çaldı.
(Saat ikiyi çalar. Robdöşambırlı erkek şamdanı yerine bırakır. Kadının omzuna dokunur.)

HASAN'IN SESİ : Yavaşçacık omzuna dokundum. O, alışkanlık-la, buse almak için dudaklarını oynattı.
(Yataktaki kadın dudaklarını oynatır.)

HASAN'IN SESİ : Yavaşçacık.

ROBDÖŞAMBRLI ERKEK : Beni seviyor musun?

BİR ERKEK SESİ :— diye sordum. O bir rüyadaymış gibi mırıldandı :

YATAKTAKİ KADIN : Evet.

HASAN'IN SESİ : Bu onun son kelimesi oldu. Ben de öyle olmasını istiyordum. Sol elimi alına dayadım. Başını geriye ittim ve sağ elimin bütün kuvvetiyle...

(Robdöşambırlı erkek, Hasan'ın sesi devam ederken, sol elini kadının alına dayamış, başını geriye itmiş ve sağ elinin bütün kuvvetiyle bıçağı kadının göğsüne, sol memesinin altına saplamıştır. Kadının vücudu gerilir, kalkınmak ister, sonra düşer.)

HASAN'IN SESİ : Artık nefes alınıyordu. Yaradan yalnız birkaç damla kan akmıştı.

(Robdöşambırlı erkek bir koltuğun üstünde duran elbiselerini alır. Kadına son defa bakar, mumları söndürür. Karanlıkta çıkar.)

HASAN'IN SESİ : Konağı terkettim... Sabaha kadar...

İKİNCİ TABLO

Sol köşenin perdesi inerken sahnenin asıl büyüklüğünü örten perde kalkar. Bir oturma odası. Kış. Gündüz. Soba yanıyor. Fatma, Aliye, Mevrure yün örmektedirler. Osman koltuğuna oturmuş piposunu içmektedir. Hasan bir kitap okumaktadır. Bütün sahne değişikliği esnasında Hasan'ın sesi devam etmiştir.

HASAN : (Okumasına devam ederek) Sokaklarda dolaştım ve şafak söker sökmez gidip teslim oldum. (Kitabı kapatır.)

OSMAN : Bitti mi?

HASAN : Bitti..

OSMAN : Neymiş 'bu kitabın adı?

HASAN : Klemanso Davası. Bir maznunun hatıraları. Fakat "Karıyı Niçin Öldürdüm?" diye tercüme etmişler."

OSMAN : Karısını niçin öldürmüş? Ben başına yetişemedim.

MEBRURE : Kıskançlıktan.

OSMAN : Boşansaydı.

ALİYE : Boşanmak o kadar kolay mı?

OSMAN : Öldürmek daha mı kolay?

MEBRURE : Hem adamcağız karısını çok da seviyormuş, babaçığım.

HASAN : Kadın da kocasını seviyor. Fakat dayanamıyor...

OSMAN : Dayanamadığı ne?

ALİYE : Lükse, paraya. Kocası fakir ressamın biri.

FATMA : Başka erkeklere de dayanamıyor galiba?

HASAN : Hasta...

MEBRURE : Ben Fransızcasını okumuştum... Türkçesini çok kısaltmışlar.

HASAN : (Kitabı açar.) Başında söylüyor zaten : (Okur.) Bu eserin aslında bazı parçaların sayın okuyucularımızı ilgilen-

dirmeyeceğini, hatta okurken canını sıkacağını düşünerek mütercim onları tercümeyle lüzum görmemiştir. Bu suretle...

ALİYE : Bu suretle canımız sahiden de pek sıkılmadı.

OSMAN : Öyleyse ben sana canını sıkacak bir şey söyleyeyim mi, karıcığım?

ALİYE : Aman söyleme! Hem sana ne oldu bugün, pek konuşkansı?

MEBRURE : Ne söyleyecektin, babacığım?

OSMAN : Senin bildiğin bir şeyi. Annenden başka galiba herkesin bildiği bir şeyi.

ALİYE : Neymiş o?

OSMAN : Artık söylemem nafile! Ben işte dilimi yuttum yine.

ALİYE : Neymiş o, sen söyle bari, Mebrure.

MEBRURE : Ben ne bileyim, anne.

HASAN : Ben anladım, hanımefendi. Fakat sizin bu işi sahiden duymamış olmanız imkânsız.

MEBRURE : Hasan...

HASAN : Ne var?

ALİYE : Çocuğun niye lafını ağzına tıkıyorsun? Neymiş bu benden saklanan şey, herkesin bilip de benim bilmediğim şey?

FATMA : Ben söyleyeyim... Fakat ben de dün duydum.

ALİYE : Dün duydun da benden sakladın şimdiye kadar demek?

FATMA : İnanmadım da ondan. Hâlâ da inanmıyorum.

OSMAN : Neydi şu demin okuduğun kitabın Türkçe ismi, Hasan?

HASAN : "Karımı Niçin Öldürdüm?"

ALİYE : Siz elbirliği edip beni sınırdan öldürecek misiniz? Ne demek istiyorsun yani, Osman Bey? Sahiden karısını bir öldüren mi var? Söylesene Fatma...

FATMA : Osman Bey şaka ediyor.. Mesele kardeşime ait...

ALİYE : Kardeşine ne olmuş? İzmir'den mektup mu yolladı? Zeliha İzmir'e varalı daha iki gün oldu. Mektup yazsa da gelemez ki! Kocasını dün gördüm, bana bir şey söylemedi. Çatlayacağım... Çıkar dilinin altındaki baklayı, Fatma!

FATMA : Murat'la sözde sevişiyormuş?

ALİYE : Kim? Zeliha mı? Murat'la mı?

FATMA : Kocasından ayrılıp Murat'la evlenecekmiş.

ALİYE : Kardeşin mi? Ne diyorsun? Murat'la mektuplaştıklarını biliyordum, bunu kocası da biliyordu zaten. Hatta gelen mektupları beraber okuyorlardı. Fakat kocasından ayrılmaya kalkışsın, Murat'la evlenmeye kalkışsın, bana söylemesin. Herkese söylesin de benden gizlesin bunu. Bana söylemesin. Ben onun yalnız teyze kızı değil, annesiydim de... Bana söylemesin, benden gizlesin...

FATMA : Bana da söylemedi.

ALİYE : Sana söylemedi de sen kimden duydun?

FATMA : Kocasından...

ALİYE : Peki, herkes de Şeref Beyden mi duymuş? (*Mebrure'ye*) Sen biliyordun, değil mi? Elbette biliyordun. Zaten Murat'a beraber gittiniz. Herkes bilsin de ben bilmeyeyim? Benden gizlesin bunu Zeliha... Affetmem... Affetmem, imkânı yok.

OSMAN : Senin affedip affetmemen de pek lazım değil bu işte, karıcığım.

ALİYE : Niye gizledi bunu benden Zeliha? Tabii, böyle bir şey dünyada razı olmayacağını biliyordu da ondan...

OSMAN : Senin razı olup olmamandan ne çıkar, karıcığım?

ALİYE : Öyleyse niye gizledi benden? Herkes bilsin de bir ben bilmeyeyim, neden?

OSMAN : Şimdi bunu on kişi biliyorsa, sen öğrenince hemen yüz elli kişi öğrenir diye korkmuştur kadıncağız...

ALİYE : Eskiden korkmazdı. Ben onun nelerini bilirim, kime söylemişim, kime yaymışım? Benim bildiklerimi ablası da bilmez. Ben ona o kadar dostluk, arkadaşlık, iyilik edeyim de o benden saklasın bunu. Bak şu kuzenimin bana oynadığı oyuna! Kocasından ayrılacakmış! Olmaz böyle şey!..

OSMAN : Neden? Senden gizledi diye mi?

(*İçeri Hatçe girer. Seksenliktir. O girince herkes ona bakar.*)

HATÇE : İçim sıkılıyor. Yalnızlıktan canım sıkılıyor. Bir başıma oturmaktan içim sıkılıyor...

MEBRURE : Hep böyle dersin, büyükanne. Gel bizimle burda otur.

HATÇE : İçim sıkılıyor.

- ALİYE : Sen de ne istediğini, niçin içinin sıkıldığını bilmiyorsun ya anne...
- HATÇE : Biliyorum, biliyorum. Yalnızlıktan içim sıkılıyor.
- ALİYE : Kız, sana burda yanımda otur diyor ya...
- HATÇE : Ben de ona yalnızlıktan içim sıkılıyor diyorum.
- HASAN : Buyrun, şöyle oturun, büyükhanım.
- HATÇE : Oturmam, oturmam. İçim sıkılıyor. Ne o, yün mü örüyorsunuz?
(*Aliye'nin örmekte olduğu ve dizine bıraktığı kazağa ağır ağır uzanır.*)
- ALİYE : (*Gözlerini annesinin eline dikmiştir. Hatçe'nin eli tam kazağı alırken*) Ay... Anne çek elini!
- HATÇE : Çektim... Çektim elimi... Yün örüyorsunuz... İçim sıkılıyor... İçim sıkılıyor...
- HASAN : Sizi odanıza götürüyüm, büyükhanım...
- HATÇE : Götür... Beni odama götür... Orda da içim sıkılıyor.
(*Hasan, Hatçe'nin koluna girip onu dışarı çıkarır.*)
- MEBRURE : Ne oldun, anne? Büyükannem elini uzatınca niye öyle korktun?
- ALİYE : Onun elini görmeye, eline dokunmaya, elinin bir yerime dokunmasına dayanamıyorum artık. Ölü eli gibi. (*Kendi ellerine bakar.*) Benim ellerim de ne kadar benziyor onun ellerine...
- FATMA : Amma da ettin, kardeş...
- ALİYE : Benziyor, benziyor... Ben de o yaşa gelince, belki de daha önce, ellerim tıpkı onun elleri gibi olacak... Nefret ediyorum kendi ellerimden de...
- OSMAN : Sinirlerin adamakıllı bozuk, karıcığım...
- ALİYE : Daha da bozulacağından başka...
- OSMAN : Sen yarından tezi yok şöyle bir eşi dostu dolaşmaya çık. İki gündür evdesin...
- ALİYE : Dünya seyahatine çıksam faydasız. Şu Zeliha'nın işi mahvetti beni. Hasan bile duymuş da... (*Mebrure'ye*) Hasan'a sen söyledin, değil mi?
- MEBRURE : Evet.
- ALİYE : Bana niye söylemedin?

MEBRURE : Annene söyleme diye tembih etti.

ALİYE : Zeliha mı?

MEBRURE : Evet.

ALİYE : Hasan'a bile söylenecek de bana söylenmeyecek. Hem sen bu Hasan'a fazla yüz veriyorsun, çocukluk arkadaşı mocukluk arkadaşı... Artık ikiniz de kazık kadar oldunuz, bu yaştan sonra arkadaşlığa pek aklım ermez benim...

MEBRURE : Aman anne...

ALİYE : Amanı mamamı yok. Babanın umrunda değil. Zaten onun piposundan başka dünya umrunda değil...

(Hasan girer.)

HASAN : *(Ortaya)* Ben gideyim...

ALİYE : Acelen ne?

HASAN : Arkadaşlarla buluşacaktık, efendim... Müsaadenizle.

OSMAN : Güle güle, evladım...

(Hasan çıkar. Tam o sırada Nuri içeri girer. Kapıda karşılaşır.)

NURİ : Nereye, Hasan?

HASAN : Gidiyordum.

NURİ : Ben geldim diye mi?

HASAN : Ne münasebet, Nuri Bey... İşim var da...

NURİ : Peki... Peki... *(Hasan çıkar. Nuri ortaya)* Merhaba...

ALİYE : Gel bakalım. Nerden çıktın? Kapının çalındığını da duymadık...

NURİ : Duymazsınız elbet. Ben girdiğim yere ruh gibi girerim... Şeref geldi mi?

FATMA : Eniştem mi gelecekti?

NURİ : Evet. Burda buluşacaktık...

OSMAN : Yoksa bir aile meclisi toplamaya mı karar verdiniz?

NURİ : Bu kararı ben verdim...

OSMAN : İnşallah geç kalınmamıştır...

ALİYE : *(Nuri'ye)* Sen de biliyordun demek?

NURİ : Biliyordum, abla. Elimden geldiği kadar da önlemeye çalıştım. Bu işe engel olmak için her şeyi yapacağım.

ALİYE : Hakikaten rezalet... Rezaletin büyüğü. Sen de biliyordun da bana söylemedin demek?

NURİ : Bir kere ortada çocuk var. Üç yaşında bir yavrucuk. Yeryüzünün en şirin yumurcağı. Zeliha'nın her şeyden önce anne olduğunu unutmaması lazımdı.

ALİYE : Ben de buna şaşıyorum ya... Çocuğuna da o kadar düşküdü... Ayhan'ın uyku saatlerinde gürültü olmasın diye evde herkesi kundurasız, terlıksız, çorapsız, yalnayak dolaştırır...

NURİ : Bir kere ortada çocuk var... Sonra...

FATMA : Murat meteliksizin biri... Dağ başında oturuyor. Daha da senelerce oradan ayrılamaz...

NURİ : Mektuplaştıklarını haber aldığım zaman, Zeliha'ya, mektuplaş, karışmam, dedim, fakat işi daha ileriye götürmeye kalkışma. Murat'ın hayatını da, istikbalini de mahvedersin. Yalnız kendininkini değil, Murat'inkini de...

OSMAN : Doğrusu da bu! Murat, ailenin bayrağı sayılır...

NURİ : Alay ediyorsun enişte, fakat Murat yalnız ailenin değil, memleketin, ilmin, feragatin, faziletin, idealistliğin, ne bileyim ben, işte böyle bir yığın şeyin de bayrağı haline gelmiş. Bir çeşit masal kahramanı olmuş. Şimdi böyle bir münasebetsizliğe kalkışırsa bu myth, bu efsane yıkılacak. Dostu kadar da, belki daha da çok düşmanı var. Hele bazı gazetelerin diline de düştü mü... Düşünün bir kere, fazilet, feragat örneği diye gösterilen mühendis Murat kırkından sonra azıyor, halasının kızını, çocuklu genç bir kadını ayartıyor, kocasından boşatıyor, herkesin saadetlerine parmak ısırıldığı bir yuvayı yıkıyor, falan da filan... Sonra bizzat Murat'ın çalışmasına, bugüne kadar devam ettirdiği hayata Zeliha'nın ne büyük bir engel olacağını da düşünüyor musunuz?

FATMA : Ben kardeşimin o dağ başlarında, o yarı deli herifle, elektriksiz, susuz, sinemasız, konsersiz, terzisiz, berbersiz, eşsiz dostsuz ne yapacağını düşünüyorum. Haydi yine esti küçükhanımın aklına diyelim, âşık oldu. Fakat boşanmaya, Şeref Bey gibi dünyanın en kibar insanından ayrılmaya ne diye kalkışır? Ev yıkılır mı? İnsan sever mever, ne halteredse eder, fakat kurulmuş, düzenine sokulmuş bir ev yıkılır mı?

OSMAN : Ben Murat'a şaşıyorum. Hani bin gönlüm olsa bir tanesini, kızma Fatma, kardeşindir ama, doğrusu bu, bin gönlüm olsa bir tanesini o sıksa Zeliha'ya vermem...

ALİYE : Ben de bizim birader beye şaşıyorum...

NURİ : Bana mı?

ALİYE : Sana. Niye benden sakladın bu işi diye, bu bir... Sonra, Murat'ı bir göklere çıkarışın var, bir müdafaa edişin var, onu bu kadar takdir ettiğini bilmiyordum, takdir ettiğini değil de sevdiğini...

MEBRURE : Murat sevilmecek adam değil, anne. Arslan gibi erkek.

NURİ : Demek sen de pek beğendin?

MEBRURE : Evet dayı, pek beğendim. Çok hoş adam. Onu on sene önce, çocukluğumda bir iki kere görmüştüm, sonra bu sefer gördüm, şeker gibi adam...

ALİYE : Şeker gibi, arslan gibi adam, bilmem ne adam! Yalnız arslanlıkla, şekerlikle ev kurulmaz!

OSMAN : Doğru. Şekere meraklıysan kavanozda seyredersin, arslana meraklıysan sirke gidersin...

MEBRURE : Aşkolsun, baba, alay mı ediyorsun benimle...

(Şeref girer.)

ALİYE : Vallahi bugün bana bir hal oldu, kapının çalındığını işitmiyorum. Halbuki kulağım pek...

ŞEREF : Sokak kapısı aralıktı...

ALİYE : Ah bu bizim bunak hizmetçi...

ŞEREF : Ben kapıyı kapadım.

(Şeref, Aliye'nin ve Fatma'nın ellerini nezaketle öper, Mebrure'nin ve erkeklerin ellerini sıkar.)

ALİYE : Yüzünüz ne kadar sararmış, Şeref Bey? Hasta mısınız?

ŞEREF : Hayır. Yalnız... dün gece uyuyamadım bir türlü...

ALİYE : Bende gayet kuvvetli bir uyku ilacı var. Vereyim size, Şeref Bey...

ŞEREF : Teşekkür ederim.

(Bir müddet sessizlik.)

FATMA : *(Mebrure'ye)* Şu soba borusunun mandalını açsana Mebrure, oda iyice soğudu...

(*Mebrure mandalı açar.*)

ŞEREF : Bu sene kış çok uzun sürdü...

(*Bir müddet sessizlik.*)

ALİYE : Şeref Bey.

ŞEREF : Buyrun efendim.

ALİYE : Zeliha'yı niye İzmir'e yolladınız? Bana demiştiniz ki İzmir Şehir Tiyatrosu'nda oynanacak operetinizin telif hakkını...

ŞEREF : Evet... Hem bu telif hakkı meselesini konuşacaktı amcasıyla... Süleyman Bey tiyatronun müdürü olduğu için...

ALİYE : Evet, evet...

ŞEREF : Sonra Süleyman Bey de, karısı da kaçtır davet ediyorlardı bizi... Ben gidemediğimden, bugünlerde konservatuvarda...

ALİYE : Evet, evet... Bunları biliyorum... Fakat bilmediğim, benden gizlenen...

NURİ : Abla zaten bu işi konuşacağız...

ALİYE : İyi, fakat Şeref Bey niçin benden bunu gizledi?..

NURİ : (*Sözünü keser Aliye'nin.*) Teferruata sapanmayalım, abla...

ALİYE : Benden bunu...

NURİ : Bırak Allah aşkına, abla...

ALİYE : Peki, öyle olsun. Size bir şey soracağım, Şeref Bey.

ŞEREF : Buyrun.

ALİYE : Mektuplaştıklarını biliyordunuz.

ŞEREF : Evet. Fakat son zamanlarda gelen mektupları Zeliha bana okumuyordu. Daha doğrusu, mektuplaşmanın kesildiğini sanıyordum. Benim gördüğüm ilk mektuplardaysa böyle bir ihtimali akla getirebilecek hiçbir şey yoktu. Sonra, biliyorsunuz, Mebrure Hanımla birlikte onu görmeye gittiler. Üç gün kalacaklardı orda, on gün kaldılar.

MEBRURE : Ben hastalandım, benim yüzümden...

ŞEREF : Biliyorum Mebrure Hanım... Zeliha döndükten sonra elime ordan gelen bir mektup geçti.

ALİYE : Ya...

NURİ : Bunu bana söylememiştiniz...

ŞEREF : Evet... Kalktım, Murat Beyi görmeye gittim.

ALİYE : Ya...

NURİ : Bunu da söylememiştiniz... Biz iş için Ankara'ya gittiniz...

ŞEREF : Zeliha'ya da Ankara'ya gideceğimi söyledim...

OSMAN : Fakat Murat'ı görmeye gittiniz...

ŞEREF : Evet. Kendisini evvelce görmüşlüğüm yoktu. Üzerimde çok müspet bir tesir bıraktı.

ALİYE : Çok kibar, çok centilmensiniz, Şeref Bey...

ŞEREF : İltifat ediyorsunuz... Sonra, yakışıklı adam da... Düşünün, odasına girdiğim zaman beni kapıdan karşıladı, elini uzattı. Elini sıktım... Evet, üzerimde öyle tuhaf bir tesir yaptı ki elini sıktım... Düşünün, ben onun elini sıktım...

ÜÇÜNCÜ TABLO

Şeref'in bu konuşması esnasında sahne kararmış, o kısmın perdesi inmiş, sol köşenin perdesi açılmış, sol köşe aydınlanmıştır. Bir portatif karyola, bir iki iskemle, cilasız tahta bir masa üzerinde haritalar, kâatlar, kalemler, pergel takımları, aletler... Şeref'in "Elini sıktım" sözünü tekrarladığı sırada tablo değişikliği olmuştur. Şerefle Murat el sıkışmaktadırlar. El sıkışma esnasında:

MURAT : Hoş geldiniz... Oturmaz mısınız?

(Murat'ın gösterdiği iskemleye Şeref oturur. Sapsarıdır. Bir müddet sükût.)

MURAT : *(Paketini çıkarıp uzatır.)* Cıgara içmez misiniz?

ŞEREF : Teşekkür ederim. O kadar çok içtim ki... Üç günde on paket...

MURAT : Kahve?

ŞEREF : Peki...

MURAT : Sade mi, şekerli mi?

ŞEREF : Az şekerli olursa...

MURAT : *(Kalkar, kapıdan seslenir.)* Oğlum, bize iki kahve yap, biri az şekerli olsun..

DIŞARDAN BİR SES : Peki, beybaba...

(Murat döner Şeref'in karşısına oturur. Bir müddet sessizlik.)

MURAT : Takdirkârlarımdanım, Şeref Bey... Musikimize getirdi-

ğiniz yenilik...

ŞEREF : Rica ederim... Ben de sizin... *(Bir müddet sessizlik.)*

MURAT : Çok medeni insansınız...

ŞEREF : Hayır, sadece insanım...

MURAT : Sadece insan değil, medeni insan...

(Bir müddet sessizlik.)

ŞEREF : Zeliha sizi seviyor..

(İçeri mavi iş tulumlu bir delikanlı girer. Elindeki tepside iki fincan kahve vardır. Murat yerinden kalkar, kahveleri alırken, "Teşekkür ederim, yavrurum," der. Fincandan birisini masaya kor, ötekini Şeref'e verir. Şeref kahveyi alır. Elinin ne kadar titrediği o zaman belli olur. Kahveyi getiren delikanlı çıkmıştır. Şeref titreyen elinde neredeyse dökülecek olan kahveyi bir yere bırakmak için etrafına bakınır. Murat iskemlelerden birini Şeref'in yanına getirir. Şeref büsbütün titremeye başlayan elindeki fincanı iskemlenin üstüne bırakır.)

ŞEREF : *(Fısıltı halinde)* Teşekkür ederim. *(Titreyen ellerini ceketinin ceplerine sokar.)*

(Bir müddet sükût.)

ŞEREF : Zeliha'yla altı sene önce evlendik. Hayatımın en büyük, en umulmaz şansı oldu bu. Sevişerek evlendik... Üç yaşında bir de çocuğumuz var.

MURAT : Biliyorum...

ŞEREF : Kendisine yazdığınız bir mektup geçti elime... Son mektubunuz... Zeliha evde değildi, zarf da iyi kapatılmamış, adeta açıldı. Mektubu okudum. Orda verilmiş bir karardan bahsediyorsunuz...

MURAT : Evet... Kararın iki tarafı var tabii... Ben kendi payıma verdiğim karardan bahsediyordum daha ziyade. Yani ben...

ŞEREF : Zeliha'yla evlenmeye...

MURAT : Evet. Ben bu işi yapmaya hazırım... Fakat onun da hazır olup olmadığı kendisine ait bir mesele... Kararın o tarafı ona ait.

ŞEREF : Zeliha bir kriz geçiriyor...

MURAT : Belki de...

ŞEREF : Bir buçuk, iki aydan beri aramızda karı kocalık münasebeti bilfiil kalmamış gibidir. Müthiş bir kriz geçiriyor.

MURAT : Doğrusunu isterseniz, Şeref Bey, bu işte bütün suç benim, eğer suç bahis konusuysa... Koskoca, yaşlı başlı bir herif, ben, irademe sahip olamadım... Bütün kabahat bende. Mamafi kendisinden hiçbir şeyi gizlemiş değilim. Ona şu gördüğünüz odayla buna benzer iki odadan, gaz lambasından, gaz tenekesiyle taşınan ve sabunu bir türlü köpürtmeyen sudan, kulübelerinin çoğu gaz sandıklarından yapılmış acayip bir köyden, petrol sondajlarından, işte bu gibi şeylerden başka bir şey veremeyeceğimi söyledim. Burda daha beş sene, en az beş sene çalışmaya mecburum. Bütün bunları kendisine söyledim. Karar vermek ona ait...

ŞEREF : Bu, bir maceraya atılmak olacak onun için...

MURAT : Evet. Belki de...

ŞEREF : Böyle bir maceraya atılması doğru mu?

MURAT : Kendisi bilir. Karar vermek onun hakkı.

(Bir müddet sessizlik.)

ŞEREF : Gayet mesuttuk...

(Bir müddet sessizlik.)

ŞEREF : Bir kriz geçiriyor.

(Bir müddet sessizlik.)

ŞEREF : Karar verecek olan kendisidir. Doğru... Fakat kararını bir an önce vermesi lazım... Nihayet benim de tahammülümün bir hududu var.

MURAT : Haklısınız.

(Bir müddet sessizlik.)

ŞEREF : Sabah akşam banyo almadan edemez...

MURAT : Burda bunu pek yapabileceğini sanmıyorum...

ŞEREF : Entellektüel bir muhitimiz var.

MURAT : Burda öyle şey yok.

ŞEREF : Hiçbir konseri kaçırmaz...

(Bir müddet sessizlik.)

ŞEREF : Bahtiyarlığından başka bir şey istemeyecek kadar Zeliha'yı seviyorum. Onun da beni... yani şu son zamanlara kadar... öyle sevdiğine eminim... o yine bir kriz geçiriyor...

Karar vermesi lazım... Nihayet benim de şerefim ve haysiyetim mevzuubahis... Kendisinden bir an önce karar vermesini... Ya evde kalmasını, ya evden çıkıp gitmesini isteyeceğim... Mahvolacak... Çektiğim ıstırabı tasavvur edemezsiniz...

MURAT : Tahmin ediyorum... Çünkü bir başka çeşidini de ben çekiyorum...

(Bir müddet sessizlik.)

ŞEREF : *(Kalkar.)* Ben gideyim artık...

MURAT : *(Kalkar.)* Yol göstereyim...

ŞEREF : Zahmet etmeyin... Rica ederim zahmet etmeyin... Ben yolu biliyorum... Allahaısmarladık...

MURAT : *(Elini uzatır.)* Güle güle...

(Şeref, Murat'ın elini sıkıp sıkılmamakta tereddüt eder, nihayet sıkar. Sahne hızla kararırken hızla çıkar. Sobalı oda aydınlanırken Şeref'in konuşması başlamıştır.)

DÖRDÜNCÜ TABLO

ŞEREF : Evet, ayrılırken de elini sıktım...

ALİYE : Çok centilmen, çok kibarsınız, Şeref Bey...

NURİ : Murat'a gitmek, onunla konuşmak lüzumunu neden hissettiniz?

ŞEREF : Meseleyi ne kadar ciddiye aldığını anlamak istedim.

OSMAN : İnsan düşmanını da yakından görmek ister hiç olmazsa...

ALİYE : Bak, şimdiye kadar sormayı unuttum, Mebrure. Siz Zeliha'yla oraya gittiğiniz zaman otelde mi kaldınız?

MEBRURE : Dağ başında otel olur mu, anne? Şeref Bey de görmüştür ya, otel değil, eve benzer bir şey yok. Murat'ın oturduğu yer bile üç odalı baraka gibi bir şey... Murat bize onlardan birini verdi...

ALİYE : Demek Murat'ın barakasında kaldınız...

MEBRURE : Evet...

FATMA : Tabii Zeliha'yla sen aynı odada yattınız...

MEBRURE : Tabii... Sonra ben hastalandım... Biliyorsunuz ya...

ŞEREF : Peki, siz hastalanınca...

ALİYE : Seni ayrı odaya mı yatırdılar?

FATMA : Ne diye ayrı odaya yatıracaklar kızı, kolera olmadı ya...

OSMAN : Sorması ayıp olmasın hani, ben o aralık İstanbul'da değildim, malum a, bu mektuplaşma, sonra bizim kızla Zeliha'nın kalkıp Murat'ı ziyarete gitmeleri neden icap etti?..

ALİYE : Ay bunu şimdi mi merak ettin? Ömürsün vallahi, Osman Bey...

OSMAN : Ben her şeyi vakti zamanı gelince merak ederim, karıcığım. Bildiğime göre Zeliha'nın da Murat'ı, tıpkı bizim gibi, on on iki senedir arayıp sorduğu yoktu..

ŞEREF : Pasifik Oyl Kompani'nin...

OSMAN : Neymiş o?

NURİ : Amma da ettin ha, enişte, dünyanın en büyük petrol kumpanyası...

OSMAN : Kusura bakma, Nuri, evde gazete kullanmıyoruz... Otomobil de alamadık henüz... Peki, bu kumpanyaya ne olmuş?

NURİ : Murat'ın, nasıl demeli, sana nasıl anlatmalı, enişte, Murat'ın dünyadaki sayılı petrol mühendislerinden biri olduğunu belki işitmişsindir... Sondaj, petrol arama, petrol tasfiyesi işlerinde filan kendine has metotları, keşifleri var...

OSMAN : Mühendisliğini biliyordum amma keşiflerinden haberm yoktu...

ALİYE : İlahi Osman Beyciğim, senin dünyadan haberin yoktur zaten.

NURİ : Pasifik Oyl Kompani, Murat'a gayet parlak bir teklifte bulundu. Senede, bizim parayla yüz bin liraya yakın bir maaş... Ayrıca, yeniden açılacak kuyuların kârından da yüzde bilmem kaç verecekti...

OSMAN : Eee?

NURİ : Murat kabul etmedi...

FATMA : Deli. Hem on parasız, hem...

OSMAN : Yahu hakikaten tuhaf, niye kabul etmedi?

NURİ : Memleketinde, burda çalışmayı, bizim topraklarda petrol

keşfetmeyi tercih ettiğinden... Gazeteler günlerce yazıp durdular hadiseyi...

OSMAN : Bilirsin ben gazete okumam...

NURİ : Sonra, bizim bilmem nerdeki kuyularda aynı kumpanyanın yapmak istediği sabotajı da hükümete haber verdi... Halbuki göz yumsaydı, dediklerine göre yarım milyon vurabilirmiş...

OSMAN : Gazeteler bunu da yazdı tabii...

NURİ : Tabii... Demin de dedim ya Murat bir çeşit fazilet kahramanı oldu...

OSMAN : Aferin... Fakat bu işle şu mektuplaşmak bahsinin...

ŞEREF : Zeliha'nın nasıl romantik bir ruh yapısı vardır bilirsiniz. O kumpanya meselesi üzerine tuttu Murat'a bir tebrik mektubu yazdı.

OSMAN : Anlaşıldı. Murat cevap verdi. Derken... (Güler.)

ALİYE : Niye güldün, Osman Bey?

OSMAN : Şu dünyanın işine... Öyle ya, nerden nereye? O gaz kumpanyası o teklifi yapmasaydı, derken işi zorbalığa dökmeseydi, Murat, ne diyordu Nuri, ha, fazilet kahramanı haline gelmeseydi, Zeliha on sene sonra bu yüzden Murat'a tebrik mektubu yazmaya kalkışmayacaktı ve... Canım derler a, yirminci yüzyılda her belalı işin altında petrol vardır diye... Bugünkü harpler petrol harbiymiş... Hakikaten öyle, petrol baksana boşanma, evlenme, aşk ve alaka işlerine bile burnunu sokuyor... Peki, bizim kızla Zeliha ne diye kalkıp oralara...

ŞEREF : Zeliha gidip petrol sahasını görmek istedi... Zaten son günlerde çok sinirliydi... Dolaşır, avunur diye bir mahzur görmedim... Mevrure Hanımı da yanına kattık...

NURİ : Siz işin aldığı şekli mektup elinize geçmeden biliyordunuz.

ŞEREF : Evet. Ordan döndüğü akşam... Fakat bunun böyle bir netice doğurabileceğini... Yani boşanmamızı...

ALİYE : Ordan döndüğü gün meseleyi nasıl anladınız? Yok, hâlâ benden gizlenecekse bu tarafları söylemeyin...

ŞEREF : Gizlenecek bir şey kalmadı artık... Zaten bendeniz sizi üzmemeyim diye...

ALİYE : Evet, evet... Meseleyi o akşam nasıl anladınız?

ŞEREF : O gün hizmetçi izinliydi. Ayhan'ı da, biliyorsunuz. ninesine yollamıştık... Kapıyı ben açtım.
(*Sahne kararır, açılır.*)

BEŞİNCİ TABLO

Sokak kapısını açan Şeref, Zeliha'ya yol verir. Zeliha girer ve kapıyı çeker. Elinde küçük bir yol çantası vardır. Gözleri ağlamaktan kızarmıştır.

ŞEREF : Hoş geldin yavrum... Oralarda sen de hastalanacaksın diye... Mebrure'nin hastalığı büsbütün geçti ya... Seni nasıl göresim geldi... (*Sarılır, Zeliha yavaşça Şeref'i iter.*) Nen var? Ne oldun? Ne oluyorsun? Gözlerin niye kıpkırmızı? Ağlamışsın? Niçin? (*Zeliha ağlamaya başlar.*) Niye ağlıyorsun? Zeliha, niye ağlıyorsun?

ZELİHA : Hiç. Sinirlerim bozuk...

ŞEREF : Ben de görmediğin yerleri görür avunursun diye düşündümdü... Halbuki yolculuk, o yabancı muhit seni büsbütün... Nasıl, sen görmeyeli Murat Bey çok ihtiyarlamış mı?

ZELİHA : Hayır... (*Taşlıktaki iskemlenin üstüne yığılır.*)

ŞEREF : Nen var? Niye ağlıyorsun? Evine, kocana, çocuğuna kavuştun diye sevinmiyor musun? (*Yanağını okşar. Zeliha yavaşça onun elini iter.*) Zeliha... Nen var?

ZELİHA : Bilmiyorum... Sorma...

ŞEREF : Bilmiyorum, sorma ne demek? Yoksa...

ZELİHA : Evet...

ŞEREF : Evet ne demek?

ZELİHA : Bilmiyorum.. (*Ayağa kalkar. İlerlerken Şeref onu kolundan tutup durdurur.*)

ŞEREF : Zeliha...

ZELİHA : Ne var? Ne istiyorsun?

ŞEREF : Zeliha, nerdesin? Aklın nerde?

ZELİHA : Bilmiyorum... Bırak beni...

ŞEREF : Hayır...

ZELİHA : Sonra konuşuruz. Sonra anlatırım... Bırak beni...

ŞEREF : Hayır... Şimdi, burda, hemen konuşalım, hemen anlat...
Yüzüme ne tuhaf bakıyorsun? (*Gülmeye çalışır.*) Hani seni gören âşık olduğunu sanır. Yoksa âşık mı oldun?

ZELİHA : Evet...

ŞEREF : Ne dedin?

ZELİHA : Onu görüp de âşık olmamanın imkânı mı var?

ŞEREF : Zeliha... Delirdin mi? Zeliha...

ZELİHA : Bırak beni... Âşık oldum diyorum, anlamıyor musun?

ŞEREF : Orospu... (*Zeliha'nın suratına bir tokat atar. Zeliha tekrar sandalyeye yığılır ve hıçkırıklarla boşanır. Hıçkırıklar yavaş yavaş hafiflerken sahne kararır, açılır.*)

ALTINCI TABLO

ŞEREF : O günden sonra hayatımız evin içinde bir cehennem oldu.

ALİYE : Fakat etrafa belli etmediniz.. Ben bile anlayamadım...

ŞEREF : Etrafa belli etmemek için neler çektiğimi bir ben, bir Allah bilir...

ALİYE : Peki şimdi ne olacak?

ŞEREF : Sonuna kadar mücadele edeceğim...

FATMA : Elbette edeceksiniz, enişte... Kardeşim bir kriz geçiriyor...

ŞEREF : Evet.

ALİYE : Niye İzmir'e yolladınız Zeliha'yı?

ŞEREF : Dedim ya, hem şu telif hakkı meselesi için, hem de orda çocuğundan, evinden uzak yirmi gün kadar kalsın, düşünsün taşınsın, aklını başına toplasın diye.

FATMA : Çok iyi ettiniz, enişte... Fakat ben sizin yerinizde olsam ona her gün mektup yazarım...

ALİYE : Fena akıl değil, benim kuzin mektuplara dayanamıyor...

OSMAN : Bana kalırsa, deli diye rapor almalı...

NURİ : Bu işte her şeyden önce düşünülecek çocuk meselesidir...

ŞEREF : (*Birdenbire öfkeyle*) Ayhan'ı koklatmayacağım bile ona...

Hele böyle bir iş yapmaya kalkışsın, çocuğunun yüzünü ölene kadar görmez bir daha...

MEBRURE : İyi ama, Şeref Bey...

ŞEREF : İyi aması böyle, Mebrure Hanım...

NURİ : Bu kararınızı kendisine söylediniz mi?

ŞEREF : Hayır...

NURİ : Söylemek lazım... Bana öyle geliyor ki onu bu haber ayıltır...

ALİYE : Sizin apartman işi ne oldu, Şeref Bey?

ŞEREF : Apartman işi mi? Satış muamelesi dün bitti... Kırk bin lira kadar bir şey düşüyor benim hisseme...

ALİYE : Bunu da kendisine yazın...

OSMAN : En iyisi, en kestirmesi deli raporu almak...

ŞEREF : Anlayamadığım, havsalamın almadığı bir şey var... Nasıl sevişerek evlendik biliyorsunuz, Aliye Hanım...

ALİYE : Ben bilmeyeceğim de kim bilecek...

ŞEREF : Şu üç dört aya gelinceye kadar yeryüzünün en entellektüel, en iyi, en kibar erkeği, kocası bendim onun için. Bunu biliyorum, kaç kere, bunu gözleri dola dola boynuma sarılarak bana itiraf etti... Sonra birdenbire...

OSMAN : Dedim ya, rapor almalı...

NURİ : Şeref Bey... Bu işte bütün ailenin haysiyeti mevzuubahis, bir yavrunun saadeti mevzuubahis. Böyle bir rezaletin önüne geçmeniz için ailecek sizinle beraberiz...

ŞEREF : Evimin, çocuğumun saadetini sonuna kadar müdafaa edeceğim elbet... Fakat nasıl oluyor da... anlayamıyorum...
(Hatçe girer.)

HATÇE : Canım sıkılıyor... Canım sıkılıyor...

ŞEREF : (Oturduğu iskemleden kalkarak) Buyrun, büyükhanım...
(Elini öper.) Nasılsınız, efendim?

HATÇE : Canım sıkılıyor...

ALİYE : Haydi Mebrure, büyükannenini odasına götür...

MEBRURE : Gel, büyükanne...

HATÇE : Canım sıkılıyor...

(Mebrure, Hatçe'yle çıkar.)

ALİYE : Annem de iyice bunadı...

FATMA : Siz hemen mektup yazın, enişte.

ALİYE : Apartmanın satıldığını da...

NURİ : Ayhan'ın hastalandığını da yazın... Ayhan'ı yine ninesine yolladınız, değil mi?

ŞEREF : Evet... Zaten annem dün telefon etti. Çocuk sahiden de neyle olmuş...

NURİ : İyi ya, iyi ya... Çocuğun iyice hastalandığını da yazın... Zaten, onu nasıl saati saatine uyutup, saati saatine gezmeye yolladığını, yedirdiğini, içirdiğini... Yani, Ayhan, Zeliha'sız yapamaz... Bunu kendisine hatırlatmalısınız...

ŞEREF : Evet.. Sonuna kadar mücadele edeceğim...

FATMA : Eviniz...

NURİ : Çocuğunuz...

ŞEREF : Evet... *(Saatine bakar.)* Ben gideyim...

ALİYE : Aceleniz ne?

ŞEREF : Gideyim, gideyim... Hemen mektubu yazmalı... Müsaadenizle...

OSMAN : Akşam yemeğine bekleriz, Şeref Bey.

ŞEREF : Rahatsız ederim... Müsaadenizle...

FATMA : Sizi geçireyim, enişte...

ŞEREF : Zahmet etmeyin...

FATMA : Hayır... Hayır...

(Fatma'yla Şeref çıkarlar.)

ALİYE : Şu insanlar nasıl da değişiyorlar...

NURİ : Kimden bahsediyorsun, abla?

ALİYE : Senden.

NURİ : Benden mi?

ALİYE : Senden ya... Senin aile ocağına bu kadar ehemmiyet verdiğini gördükçe şaşıyorum... Şeref Beyin, Zeliha'nın kurdukları yuva yıkılacak diye ödün kopuyor... Halbuki...

NURİ : Halbukisi ne?

ALİYE : Zeliha'yla üç sene yuva filan kurmadan yaşadınız... Kızla evlen, şu işi resmiyete dök diye o kadar yalvardıydım sana... Ben zincirlenemem diye ayak direddin. Kıza etmediğin, çektiğimi kalmadı. Sonra Şeref Beyi bulup evlenmeye kalkışınca afalladın amma, iş işten geçti... Sonra...

NURİ : Sonrası ne?

ALİYE : Sonrası, Şeref Beyle kendin tanışınca, pek aldırmadın, yani acın çabucak geçti... Kendinle ölçtün Şeref Beyi, sana tercih edilen erkeği kendinden değersiz buldun... Fakat şimdi işin içine Murat karışınca küplere biniyorsun... Hem Şeref Beyin yuvası, hem Murat'ın istikbali, hem Ayhan'ın saadeti sana dert oldu...

NURİ : Ne demek istiyorsun, abla?

ALİYE : Murat'ı kıskanıyorsun kardeşim... Çünkü hâlâ Zeliha'yı seviyorsun, ümitsizce, amma seviyorsun... Şeref Beyi kıskanmadın, Murat'ı kıskanıyorsun, Zeliha'nın onunla evlenmesine tahammülün yok...

NURİ : Laf bütün bunlar...

OSMAN : Peki, sen bu işe taraftar mısın, karıcığım?

ALİYE : Hayır, dedim ya, dünyada böyle bir şeye razı değilim demedim mi?

OSMAN : Peki, sen niye taraftar değilsin? Sana bu işi Zeliha önceden haber vermedi diye mi?

ALİYE : Belki de... Fakat ben de Fatma gibi düşünüyorum...

OSMAN : Yani?

ALİYE : Deli karı ne halteredse etsin, kendi bileceği iş. Fakat kurulmuş evi yıkmaya kalkışmasın... Hem bir mesele daha var...

MEBRURE'NİN SESİ : Anne... Anne... Gel!

ALİYE : Ne var?

MEBRURE : Büyükannem seni istiyor...

ALİYE : Ben de bıktım bu bunak anamdan... Yine altına etmiştir... Benden başkasına da el sürdürmez... Gel sen de yardım edersin, Nuri..

OSMAN : Ben de geleyim mi?

ALİYE : Hayır... Bunadı amma, soyumuz icabı, hâlâ kadınlığının bir tarafı capcanlı duruyor. Utanır damadından...

(Nuri ile Aliye çıkarlar. Bir müddet sonra Fatma girer.)

FATMA : *(Etrafına bakınır ve Osman'a sorar.)* Nerde bunlar?

OSMAN : Kayınvaldemin altını değiştirmeye gittiler...

FATMA : Öleceğim vallahi...

ALLAH RAHATLIK VERSİN

OSMAN : Niye ölecekmişsin güzelim?

FATMA : Bu Zeliha'nın...

OSMAN : Ben de öleceğim...

FATMA : Sen niye ölecekmişsin?

OSMAN : Dört saattir karşı karşıyayız da bir kerecik seni öpe-medim...

(Yaklaşır.)

FATMA : Deliliğin lüzumu yok, Osman... Gelirler...

OSMAN : Burnumda tütüyorsun...

FATMA : Sahi mi?

OSMAN : Yalan olur mu?

FATMA : Yalan tabii... Sahi olsa... Senin için gönül eğlencesinden başka bir şey, daha ciddi bir şey olsam...

OSMAN : Dört senedir her gün biraz daha artarak alevlenen şey gönül eğlencesi mi olurmuş?

FATMA : Öyleyse niye beni almıyorsun?

OSMAN : Medeni nikâh birden fazla karı almayı yasak ettiği için... Köyde olsaydık imam nikâhıyla işi uydururduk... Fakat...

FATMA : Sana birden fazla karı al diyen var mı?

OSMAN : Ha, anlıyorum... Aliye'yi boşayıp niye seni almıyo-rum? Bunu şimdiye kadar ne sen düşünmüştün, ne de ben...

FATMA : Ben bugün düşündüm işte... Niye sanki?

OSMAN : Sahi mi söylüyorsun, Fatma?

FATMA : Elbette...

OSMAN : Tuhaf şey...

FATMA : Neden tuhaf oluyormuş?

OSMAN : Şundan tuhaf oluyor ki...

(İçeri Aliye'yle Mebrure girerler. Osman sözünü keser.)

(Eldeki müsveddede oyunun buradan sonrası yoktur. Başta "Birinci Perde" dendiğine göre, yazılmamış ya da yazılıp da yitirilmiş olan bölümler de en az bu kadar olmalıdır. Yarım kalmış bir oyunu yayımlamamızın nedeni, bu parçanın da, belli bir olay karşısında, kişilerin tepkilerini sergileyişiyle, ilginç olduğunu düşünmemizdir.)

EVLER YIKILINCA

KİŞİLER:

Sorgu Hâkimi

Bekir

Erkek Daktilo

Hacı Aptullah

Zehra Ayten

Şişman Adam

Zayıf Adam

Komik Şadan

Hasan Usta

Ali Usta

Mübaşir

Memet

Birinci Jandarma

İkinci Jandarma

Selim

Çırak

Köylü

Rıza

Emine

Zeliha

Hafize

1. Belediye Azası

2. Belediye Azası

3. Belediye Azası

4. Belediye Azası

Reis

Telgrafçı

Evhamlı

Kekeme

Doktor

Gazeteci

Kalabalık, Yaralılar...

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Orta Anadolu'da bir merkez şehri. Sorgu Hâkimi'nin odası.

MECLİS 1

Sorgu Hâkimi, Erkek Daktilo, Bekir

SORGU HÂKİMİ : Demek ki başka bir diyeceğin yok...

BEKİR : Yok...

SORGU HÂKİMİ : İyi ama hiçbir şey söylemedin...

BEKİR : Bir şey görmedim ki, Müstantik Bey, ne diyeyim?

SORGU HÂKİMİ : Zabıt varakasında şahit diye imzan var...

BEKİR : İmzam yok... Parmak bastım...

SORGU HÂKİMİ : İyi ya...

BEKİR : Kötü değil... Ve lakin...

SORGU HÂKİMİ : Niye sustun?

BEKİR : Sor ki diyeyim...

SORGU HÂKİMİ : Vaka hakkında gördüklerini, bildiklerini anlat...

BEKİR : Ne bildiğim var, ne gördüğüm...

SORGU HÂKİMİ : Cinayet işlenirken sen orda değil miydin?

BEKİR : Ordaydım...

SORGU HÂKİMİ : Hele şükür...

BEKİR : Cümlemize...

SORGU HÂKİMİ : Anlat bakalım öyleyse...

BEKİR : Anlatacak ne var ki!..

SORGU HÂKİMİ : Canım kardeşim, zabıt varakasının altına ifaden alınıp şahit diye parmak basmışsın...

BEKİR : Bastım...

SORGU HÂKİMİ : İyi ya...

BEKİR : Kötü değil...

SORGU HÂKİMİ : Cinayet işlenirken vaka mahallindeymişsin... İnkâr mı ediyorsun?

BEKİR : Hâşâ...

SORGU HÂKİMİ : Hele şükür...

BEKİR : Cümlemize...

SORGU HÂKİMİ : Zabıt varakasındaki ifaden doğru mudur?

BEKİR : Uykudaydım.

SORGU HÂKİMİ : Uykuda mıydın?

BEKİR : He...

SORGU HÂKİMİ : Burnunun dibinde tabanca patlamış, adam öldürülmüş, gürültü patırtı, uyanmadın mı?

BEKİR : He...

SORGU HÂKİMİ : Zabıt varakasının altındaki imzanı, ifadeni...

BEKİR : İmzam yok...

SORGU HÂKİMİ : ... parmağı da oraya uykunda mı bastın?..

BEKİR : Öyle zahir...

SORGU HÂKİMİ : Alay mı ediyorsun?..

BEKİR : Hâşâ...

SORGU HÂKİMİ : Babacığım...

BEKİR : Buyur...

SORGU HÂKİMİ : Kimden çekiniyorsun?

BEKİR : Rabbimden...

SORGU HÂKİMİ : Ne yazalım şimdi buraya biz?

BEKİR : Sen bilirsin...

SORGU HÂKİMİ : Öyle şey olur mu?

BEKİR : Üzülme, Müstantik Bey...

SORGU HÂKİMİ : Lahavle... Peki... *(Daktilo'ya)* Yazın... Şahit: Vaka mahallinde bulundum, fakat hiçbir şey görmedim, uykudaydım, zabıt varakasındaki ifademim altındaki parmak benimdir, dedi. *(Bekir'e)* Doğru mu yazdık?..

BEKİR : Doğru...

SORGU HÂKİMİ : Yine uykuda filan değildin ya...

BEKİR : Ne demek... Öyle şey mi olur!..

SORGU HÂKİMİ : Bas şuraya parmağını...

(Bekir parmağını ifadesinin altına basar.)

SORGU HÂKİMİ : Oldu... Gidebilirsin...

BEKİR : Hoşça kal...

(Bekir kapıya doğru giderken durur, döner.)

EVLER YIKILINCA

BEKİR : Müstantik Bey...
SORGU HÂKİMİ : Ne var?..
BEKİR : Üzdük seni...
SORGU HÂKİMİ : Haydi canım...
BEKİR : Hakkını helal et...
SORGU HÂKİMİ : Peki, peki...
BEKİR : Sen bilirsin...
(*Bekir çıkar.*)

MECLİS 2

Sorgu Hâkimi, Daktilo

DAKTİLO : Yalan söylüyor...
SORGU HÂKİMİ : Galiba...
DAKTİLO : Aman efendim... Zabıt varakasındaki ifademi uykuda verdim, parmağı uykuda bastım, diyor... Yalanın bu kadar basiti, çocukçası olmaz ki... Bu düpedüz...
SORGU HÂKİMİ : Yalan bu kadar basit, çocukça, hilesiz hurdasız olursa yalanlıktan çıkmaz mı? Tabir caizse, yalanın böylesi vicdani bir suç değildir... (*Gülümser.*) Ben ona hakkımı helal ettim. Davacılar da, suçlu tarafı da edecekler... Öteki şahidi çağırınız...
(*Daktilo çıkar, Hacı Aptullah'la beraber gelir.*)

MECLİS 3

Sorgu Hâkimi, Daktilo, Hacı Aptullah

SORGU HÂKİMİ : Oturun...
HACI APTULLAH : Oturayım, oğul... Pek yorulduğum hani ayakta dikile dikile...
SORGU HÂKİMİ : İsminiz?
HACI APTULLAH : Hacı Aptullah, babamınki Hacı Seyfullah, 1326 doğumluyum, Çınarlar köyünde bakkalियem var. Soyadıma "Yanıklı" denir...

(*Daktilo yazmıştır.*)

(*Sorgu Hâkimi ayağa kalkar, ötekiler de kalkarlar.*)

SORGU HÂKİMİ : Gördüğünü, bildiğini, kimseden korkup çekinmeden, doğru söyleyeceğine namusun, vicdanın üzerine yemin eder misin?

HACI APTULLAH : Elbette ederim...

(*Otururlar.*)

SORGU HÂKİMİ : Kurtgiller'le, yahut Çobanoğulları'yla akrabalığın, düşmanlığın?..

HACI APTULLAH : Yok elhamdülillah...

SORGU HÂKİMİ : Vaka hakkında bildiklerim var diye sen kendin müracaat etmişsin... Anlat bakalım...

HACI APTULLAH : Elbette anlatacağım... Benim bildiklerimi kimseler bilmez... Hani meşhur meseldir... (*Daktilo yazmayı bırakıp Sorgu Hâkimi'nin yüzüne bakar. O durması için işaret eder. Bu esnada Hacı Aptullah boyuna konuşmaktadır.*) ... dünya halkedilirken meclis kurulmuş, cümle hayvanat huzura çağrılmış, başlanmış hepsine ömür dağıtılmaya... Sözüm meclisten dışarı, eşeğe otuz yıl ömür biçmişler. Eşek, bana bu kadarı çoktur, insanoğlunun elinde otuz yıl acı çektirme bana, demiş. Niyazı kabul olunmuş, otuzun on beşini alıp bir yana koymuşlar. Derken it gelmiş, ona da otuz yaş biçmişler, o da on beşini fazla görmüş, almışlar. Sonra maymun çıkmış huzura, ona da öyle, onun da otuzundan on beşi ayrılmış...

SORGU HÂKİMİ : İyi ama...

HACI APTULLAH : Sözümü kesme, oğul, şaşırırım... Ne diyordum?.. En sonra insanoğlu çağrılmış... Sana işi uzattırmayalım, yekten on beş yıl ömür verelim, denmiş. Ve lakin insanoğlunun gözü doymaz... Aman on beş yıl ömür azdır, diye başlamış ağlamaya, zırlamaya... Eh, öyleyse, sözüm meclisten dışarı, eşekten artan on beş yılı da al, yaşın otuz olsun, denmiş...Ve lakin insanoğluna bu da az gelmiş, itten artan on beşi de verip ömrü kırk beşe çıkarılmış...

SORGU HÂKİMİ : Hacı baba!..

HACI APTULLAH : Sözümü kesme, oğul... Senden önce bir

müstantik vardı, üç saat laf etsen, kelâmı kâdim dinler gibi, boynu öyle bükük, ses etmeden dinlerdi...

SORGU HÂKİMİ : (*Gülümser.*) Peki, peki...

HACI APTULLAH : Ne diyordum?.. Ömrü kırk beşe çıkan insanoğlu yine diretmiş; azdır, dünyaya bu kadar tez doyulur mu, diye abukatlığa başlamış... Mevlam merhamete gelip peki demiş, maymundan artan on beşi de verdim, yaşın altmışa çıktı, gerisini de uzatabilirsen sen kendin uzat, buyurmuş... İşte o gün bu gündür, erkek kısmı on beş yaşına kadar kendi ömrünü sürer, insandır... On beşinden otuzuna evlenir, başlar ev ocak derdini yüklenip taşımaya, yani eşeğin ömrünü sürer, sözüm meclisten dışarı, eşşektir. Otuzundan kırk beşine itten artan yılları yaşar. Evde pazarda hır güreder, hırlaşır. Kırk beşten altmışa, ötesine kadar da maymundan kalanı yaşar. Kocar, maymun gibi el âlemin maskarası olur... İşte böyle...

SORGU HÂKİMİ : Peki... Ne olacak?..

HACI APTULLAH : Hani bizim yaşımız da altmış amma, şükür Mevlama, el ayak tutar, konu komşunun, çoluk çocuğun, maymun gibi maskarası olmadık...

SORGU HÂKİMİ : Güzel... Gelelim vaka hakkında bildikleriniz...

HACI APTULLAH : Bu öldürülen Kurtgiller'in Şevki yok mu, onun dedesiyle, cinayeti yapan Çobanoğlu Memet'in dedesi bizim köydeydiler...

SORGU HÂKİMİ : Ya?..

HACI APTULLAH : Elbette... Ben daha çocuktum. Bu Kurtgillerin lakabı daha böyle değildi. Bu lakap onlara ölenin dedesinden kalmadır... Dedesine Kara Mustafa derlerdi... Kaşları karaydı, koca sakalı, bıyığı karaydı, ama nasıl kara, bakmaya ürkersin... Gel gelelim gözleri çakırdı. Gök taşı gibi... İnatçı mı inatçı, aksi mi aksi... Zaten onlar soy sop öyledirler... Mevlamın hikmeti, bir kış günü, Kara Mustafa dağa, oduna gider. Keser odunu, yükler merkebe; gece bastırır. Kar da başlar yağmaya. Ne gökte yıldız, ne toprakta iz... Sağa dönelir, sola sapar, şaşırır köyün yolunu Kara Mustafa...

SORGU HÂKİMİ : Ses etmeden dinliyorum. Sen de teferruatı kesip...

HACI APTULLAH : Olmaz... İnceden inceye anlatayım ki işin gizlisi kapaklısı kalmasın... Ne diyordum? Kara Mustafa gece karda köyün yolunu yitirir... Ne edeceğini bilmez, merkebi durdurup sokulur hayvana... Hani ısınsın diye... Hiç kara kışta odun yüklü merkeple yol şaşırıp dağda kaldın mı?..

SORGU HÂKİMİ : (*Gülümser.*) Hayır...

HACI APTULLAH : Yine de kalma, oğul... İnsan merkebe sokulmak değil, hayvanın karnını yarıp içine girse fayda etmez... Donar, kıkırdar kalır... Kara Mustafa da, ha dondum, ha donuyorum, ecel uykuları tatlı tatlı bastırdı, bastırarak derken, karşıda tipinin içinden iki göz peyda olur... Kara Mustafa besmeleyi çeker... Gözler yanaşır... Elham okur... Gözler daha yanaşır... Derken şöyle yarı insan boyunda bir kurt çıkıverir ortaya... Kara Mustafa, baltaya davranayım der... Yetiştiremez... Kurt, ayakları dibine gelip uzanıverir... Kurdun gözleri Kara Mustafa'nın çakır gözlerinde. Lisan haliyle mübarek hayvan, benden sana zarar gelmez insanoğlu, demeye başlar sankim... Mustafa bunu anlar amma merkep, ismi üstünde, anlar mı? Başını aldığı gibi çifte ata ata karın içinde çoktan kaybolmuş... Kalırlar kurtla Kara Mustafa... Tipi de bir yandan bastırıkça bastırır. Kurtla insanoğlu birbirine sokulurlar... Mustafa anlar ki kurtuluş yok, başlar kelime-i şahadet getirip kendini ecel uykusuna bırakmaya...

SORGU HÂKİMİ : Hacım!..

HACI APTULLAH : Emret!..

SORGU HÂKİMİ : Biraz kısa kessen... Anlatırken vakamızı alakadar edenleri seçsen...

HACI APTULLAH : O seçkiyi ben yaptıktan sonra senin müstantikliğin nerde kalır!..

SORGU HÂKİMİ : Öyle olsun... Dinliyorum...

HACI APTULLAH : Elbette dinliyorsun... Ne diyordum? Kara Mustafa gece kurdun yanında, dağ başında donmaya başlar...

Kapanır gözleri, geçer kendinden... Şimdi burasını iyi dinle... Bir de Mustafa açar ki gözlerini, ne görsün?.. Gün ağarmış, kar yağmıyor... Güneş tepede... Allaha şükredip doğrulayım, der... Ve lakin göğsünde bir ağırlık... Bakar... Kurdun ölüsü... Hey gidi mübarek hayvan!.. İnsanoğlunu kurtarmak için, Mevlamın emriyle uzanmış Kara Mustafa'nın göğsü üzerine, sabaha dek ısıtmış onu... Ve lakin kendisi can vermiş... Ne dersin?

SORGU HÂKİMİ : Ne diyeyim?..

HACI APTULLAH : Hemen o gün bunu kahvede köylülere Kara Mustafa kendi ağzıyla anlatmış. Babam da evde bize anlattı!.. İşte Kurtgiller lakabı, şimdi soyadı oldu ya, ölene, ölenin babasına, soyuna sopuna buradan, dededen kalmadır... Çobanoğulları'nın, öldürenin lakabını sorarsan, onlar evvel ezel öyle anılırlar... Şimdi, istersen, bunları hele bir makineye çektir...

SORGU HÂKİMİ : Vakayla alakası yok...

HACI APTULLAH : Keyfin bilir... Ve lakin dur, şimdi vuracağım seni can evinden... Ölenle öldürenin arasında kan davası vardı...

SORGU HÂKİMİ : Ne dedin?.. Halbuki cinayetin sebebi açık!.. Kan davası mı?..

HACI APTULLAH : Kan davası ya!.. Nasıl, bunu da makineye çektirmez misin?..

SORGU HÂKİMİ : Anlat...

HACI APTULLAH : Yok... Şimdi de ben nazlanayım...

SORGU HÂKİMİ : Hacı!..

HACI APTULLAH : Nafile... Gözlerini öyle açma... Ben, bildiklerim var, diye sana kendim başvurdum... Ver hele bir çigara... Senden önceki müstantiğe ne zaman işim düşse, kahve de ikram ederdi, çigara da... Burda bir abukata danıştım, usul öyledir, dedi, müstantikler şahitlerin, suçluların ağzından tatlı tatlı laf almak için böyle yaparlar, dedi...

SORGU HÂKİMİ : (Çigara verir.) Buyur...

HACI APTULLAH : (Çigarasını yakar.) Eyvallah, sağ ol... Gelelim hikâyemize... Kara Mustafa'yla bu cinayeti işleyen

Çobanoğulları'ndan Memet'in dedesi Kadri'nin arasında, bir tarla meselesinden kavga çıktı. Mahkemelik oldular... Kara Mustafa bir gece Kadri'nin yolunu kabristanda kesip herifi atı üstünden aldı, bıçakladı. Kadri öldü. Kara Mustafa'ya yüz bir sene verdiler... O da hapiste tam affı şahane çıkarken can verdi... Daha anlatayım mı?..

SORGU HÂKİMİ : Devam edin!..

HACI APTULLAH : Ne vakit makineye geçireceksin?

SORGU HÂKİMİ : Sen bir hikâyeni bitir de...

HACI APTULLAH : Derken, Kadri'nin oğlu, yani katil Memet'in babası, çiftini öküzünü satıp çoluk çocuğuyla buraya, şehre geldi, yerleşti. Bir demirci dükkânı açtı... Ve lakin Kara Mustafa'nın oğlu, şu şimdi öldürülen Şevki'nin babası Ali, durur mu? O da satıp şavdı, o da buraya, şehre geldi... Gitti tam ötekinin dükkânına karşı bir demirci dükkânı da o açtı... Zaten bizim köyde demircilikten anlayan ikisi vardı. Köy demircisiz kaldı... Daha mı makineyi çatırdatmayacaksın?..

SORGU HÂKİMİ : Devam edin...

HACI APTULLAH : Kara Mustafa'nın oğlu...

SORGU HÂKİMİ : Ölen Şevki'nin babası...

HACI APTULLAH : Evet... Ölen Şevki'nin babası demirci Ali Usta tıpkı Mustafa gibi aksi herifin biridir. Dükkânını hasımlarının dükkânı karşısında açmakla kalsa ya... Olmaz... Tuttu ötekilerin evinin karşısında ev kiraladı... Eh, sonu malum... Kabristanda atından alınan Kadri'nin torunu Memet, Yüzbirlik Kara Mustafa'nın torunu Şevki'yi öldürmüş... İşte böyle...

SORGU HÂKİMİ : Diyeceklerin bu kadar mı?..

HACI APTULLAH : Az laf mı dedim?

SORGU HÂKİMİ : Dinleyin, yazdırıyorum... (*Daktiloya*) Yazın... Şahit ölen Kurtgiller'den Şevki ile suçlu Çobanoğulları'ndan Memet arasında dededen kalma ve bir tarla meselesinden çıkmış bir kan davasının varlığını söyledi... (*Şahide*) Oldu mu?

HACI APTULLAH : Amma da az yazdırdın... Biz bir saat çene yorduk, sen makineye iki çat çat ettirdin bitti...

SORGU HÂKİMİ : Başka diyeceğin varsa ilave edelim... Mührümü başalım mı?

(*Daktilo kâadı çıkarıp uzatır.*)

DAKTİLO : Şuraya... Oldu...

HACI APTULLAH : Gideyim bari... Hoşça kalın... Bak, az daha aklımdan çıkacaktı, beni mahkemeye çağırırlar, değil mi?

SORGU HÂKİMİ : Çağırırlar...

HACI APTULLAH : İyi öyleyse... Hani köyde bakkaliyeye benim oğlan bakıyor da... Tarlada da karılar çalışıyor, aylak gezmekten canım sıkılıyor... Mahkemeye on kerrem çağırırsalar gelirim... Haydi hoşça kalın...

(*Hacı Aptullah çıkar.*)

MECLİS 4

Daktilo, Sorgu Hâkimi

DAKTİLO : Ne geveze adam...

SORGU HÂKİMİ : Daha çok gençsiniz... Sabır yaşlandıkça gelir... Şu Zehra Ayten'i çağırın.

(*Daktilo çıkar ve Zehra Ayten'le girerler.*)

MECLİS 5

Daktilo, Sorgu Hâkimi, Zehra Ayten

SORGU HÂKİMİ : Buyrun...

AYTEN : Teşekkür ederim... (*Oturur.*)

SORGU HÂKİMİ : İsminiz?..

AYTEN : Zehra Ayten...

SORGU HÂKİMİ : Babanızın ismi?

AYTEN : Kâzım... Anneminki de lazım mı? Şayeste...

SORGU HÂKİMİ : Kaç doğumlusunuz?

AYTEN : Yirmi bir yaşındayım... İstanbulluyum...

SORGU HÂKİMİ : Ne iş görürsünüz?

AYTEN : Neşe Opereti trupunun primadonnasıyım...

- SORGU HÂKİMİ : Adresiniz var!.. (*Ayağa kalkar. Daktilo da kalkar.*)
- AYTEN : Ne var?
- SORGU HÂKİMİ : Ayağa kalkınız!
- AYTEN : Neden? Ne oluyor?
- SORGU HÂKİMİ : Yemin edeceksiniz...
- AYTEN : (*Ayağa kalkar.*) Yemin etmesini de hiç sevmem...
- SORGU HÂKİMİ : Gördüğünü, bildiğini, kimseden korkmadan, çekinmeden doğru söyleyeceğine namusun, vicdanın üzerine yemin eder misin?..
- AYTEN : Ay, ne tuhaf yemin bu!.. Ederim...
- SORGU HÂKİMİ : Oturunuz...
- AYTEN : Mersi...
- SORGU HÂKİMİ : Ölen Şevki'yi tanıyor muydunuz? (*Daktiloya*) Yazın...
- AYTEN : Şöyle, biraz...
- SORGU HÂKİMİ : Suçlu Memet'i?..
- AYTEN : Şöyle, biraz... Fakat size bir şey söyleyeyim mi? Angajmanımız bir aylıktı... Taaa İstanbullardan kalkıp buralara geldik. Şimdi iki gecedir oyunumuzu yasak ettiler. Cinayet olmuş... Kabahat bizim mi?
- SORGU HÂKİMİ : Ölen Şevki ile nasıl, nerde tanıştınız?
- AYTEN : Oyunumuzun üçüncü gecesi mi ne, yattığımız otele geldi... Bizim Komik Şadan vardır... Onunla ahbap olmuşlar...
- SORGU HÂKİMİ : Suçlu Memet'le?
- AYTEN : O da Rejişör Güzel-ar'la tanışmış, kulise geldi... (*Güler.*) Kulis deyince aklınıza İstanbul tiyatrolarını getirmeyiniz... Siz hiç oyunumuza geldiniz mi?
- SORGU HÂKİMİ : Vaka nasıl oldu?..
- AYTEN : Nasıl olacak... Ben bu iki adamın birbirini vuracağını nereden bileyim?.. İkiisiyle de arkadaşlık ettim... Birbirlerini öldürdüler. Benim ne kabahatim var!..
- SORGU HÂKİMİ : Birisi öldü... Cinayet gecesi siz nerdeydiniz?..
- AYTEN : Sahnede... Solo valsimi söylüyordum. Birdenbire seyirciler arasından Memet bağırdı...

SORGU HÂKİMİ : Ne diye?

AYTEN : Aytan!.. "Sarı Kurdele"yi söyle, diye bağırdı... Sonra öbür taraftan Şevki'nin sesi geldi... "Saçlarıma Ak Düştü"nü söyle, diye...

SORGU HÂKİMİ : Sonra?..

AYTEN : Turnelerde, hatta İstanbul'da bile böyle işler olur... Aldırmadım... Ama onlar boyuna bağıyorlardı... Sonra gürültü kesilmeyince rejisör perdeyi kapattı... Bir silah sesi duyduk...

SORGU HÂKİMİ : Siz o esnada nerdeydiniz?

AYTEN : Ben mi? Perdeyi aralamış, Komik Şadan'ın omzundan seyircilere bakıyordum...

SORGU HÂKİMİ : Demek Memet'in tabancasını çekip attığını gördünüz...

AYTEN : Evet... Ama, kendilerini ayırmak isteyenleri, koşup gelen polisleri devirerek ilkönce Şevki'nin Memet'e tokat, yumruk hücum ettiğini gördük. Hatta Şevki'nin eline bir de kama gibi bir şey vardı...

SORGU HÂKİMİ : Sahneyle kavga edilen yer arasındaki mesafe ne kadardı?

AYTEN : Epeyi uzak... Çünkü ikisine de tembih etmiştim sahnenin dibine sokulup oturmasınlar diye...

SORGU HÂKİMİ : Peki, o kalabalıkta, o kadar mesafeden, Şevki'nin elindeki kamayı nasıl gördünüz?

AYTEN : Kama demedim. Belki bıçaktır... Tam arkadaki lambanın altındaydılar... Şevki'nin elinde bir şey parlıyordu...

SORGU HÂKİMİ : Şevki'yle mi daha iyi arkadaşınız, Memet'le mi?..

AYTEN : Memet'le arkadaş olduktan sonra... Şevki'yle alakamı... şey... arkadaşlığı kestim...

SORGU HÂKİMİ : Neden?

AYTEN : Neden mi?.. Nasıl neden?.. Öyle işte... Şey... Siz beni... İkişiyse birden... Nasıl?.. Siz beni... Ben orospu değilim... Ben... Niye sordunuz? (*Sesinde birdenbire hıçkırıklar belirmiştir.*) İkişiyse de... zannettiğiniz şey... yoktu aramızda... Ama ne de olsa... olabilirdi... Ben ikişiyse birden... Ben

EVLER YIKILINCA

orospu değilim... (Ağlar.)

SORGU HÂKİMİ : Ağlamayın, kızım... Sizin hakkınızda fena bir şey düşünmedim... Sizi tahkir etmek istemedim... Ağlamayın... (Masadaki sürahiden su verir.) İçin!.. İçin şunu!.. Haa şöyle... Sinir geçti mi?..

AYTEN : Geçti... Mersi...

SORGU HÂKİMİ : Âlâ...

AYTEN : Şey... Ben... Yalandan ağlamadım...

SORGU HÂKİMİ : Biliyorum... Başka bir diyeceğiniz var mı?

AYTEN : Hayır... Gidebilir miyim?.. Rimellerim kaçmış gözüm... Bize hiç ağlamak gelmez...

SORGU HÂKİMİ : İfadenizi okuyup imzalayın, sonra serbestsiniz...

AYTEN : Okuyup ne olacak... Yalan yazdırmadınız... Size inmiyorum... Bir ricam var... Ne olur... Oyunumuza izin versinler...

(Daktilo ifadeyi imzalatır.)

AYTEN : Allahısmarladık... Oyunumuza izin aldırın...

SORGU HÂKİMİ : Güle güle...

(Ayten çıkar.)

SORGU HÂKİMİ : (Kâatlarını toplamaya başlarken, Daktiloya) İyi bir hâkim olabilmek için insanları sevmek lâzım...

PERDE

İKİNCİ TABLO

Sorgu Hâkiminin odasına giden adliye koridoru. Dolaşanlar, duvar diplerinde oturanlar.

MECLİS 1

Şişman Adam, Zayıf Adam
Kalabalık

ŞİŞMAN : Kafamı biraz daha kızdırırlarsa, İstanbul'dan, tel çekip avukat getireceğim.

ZAYIF : Getirtme...

ŞİŞMAN : Neden?

ZAYIF : Bilmediğin işe girme, tanımadığın adamla işe girişme, demişler...

ŞİŞMAN : Öyleyse buradaki Avukat Rıza Beye giderim...

ZAYIF : Gitme!

ŞİŞMAN : Neden?

ZAYIF : Rıza topaldır. Topala iş buyurma işin aksar, demişler.

ŞİŞMAN : Mal Müdürüne danışırın öyleyse...

ZAYIF : Danışma...

ŞİŞMAN : Neden yahu?..

ZAYIF : Mal Müdürü avukat değil. İşi ehline danış, demişler...

ŞİŞMAN : Peki, ne halt edeyim?..

ZAYIF : Şuraya otur... Düşünelim...

(Sıralardan birine otururlar.)

MÜBAŞİRİN SESİ : Hüseyin oğlu Ahmet Tezcan, Tahir oğlu Kemal Kalaycı, Ramazan kızı Ayşe Gümüşlü!..

ŞİŞMAN : Şu mübaşirin ne gümrah sesi var...

ZAYIF : O kadar gümrahı iyi değildir, çiğere dokunur...

MÜBAŞİRİN SESİ : Hüseyin oğlu Ahmet Tezcan!.. Ahmet Tezcan!..

ŞİŞMAN : Böyle benim gibi davacı diye mahkeme kapılarında sürtmektense mübaşir olmak iyidir... Keşke mübaşir olaydım...

EVLER YIKILINCA

ZAYIF : Kadere rıza göstermemelik etme...

ŞİŞMAN : Peki, ne halt edeyim?

ZAYIF : Düşünelim...

(*Bekir'le Komik Şadan girerler.*)

MECLİS 2

Evvelkiler, Şadan, Bekir

ŞADAN : Müstantik senin de ifadeni aldı mı dün?

BEKİR : Aldı ya...

ŞADAN : Peki, ne dedin?

BEKİR : Hiç...

ŞADAN : Nasıl hiç?.. Sen orada leblebi satıyordun... O gece tutulan zabıtta şahitlik ifaden var... İnkâr mı ettin?

BEKİR : Hâşâ...

ŞADAN : Eeee?.. Ne dedin müstantiğe?

BEKİR : Uykudaydım, dedim...

ŞADAN : İnanı mı?

BEKİR : İnanmadı...

ŞADAN : Ana avrat sövmüştür...

BEKİR : Sövmeydi... Üzdük ve lakin insanoğlunu... Keder etti...

ŞADAN : Tuhaf şey... Dur bakalım öyleyse, bayağı cesaret verdin bana... Merhametli delikanlıya benzer... Zaten bizim Ayten'in de ifadesini gayet yumuşak almış...

BEKİR : Müstantiğe işin mi düştü, Şadan Bey?

ŞADAN : Öyle... Şu bizim oyun menedildi ya... İzin çıkarsın diye arkadaşlar gönderdiler beni...

BEKİR : Müstantik mi karışır bu işe?..

ŞADAN : Pek o karışmaz amma, Ayten, çok iyi adam, diyor... Fena mı, bize izin verilerse senin de alışveriş yoluna girer...

BEKİR : Ben leblebiyi nerde olsa satarım...

ŞADAN : Ama karıları çıplak çıplak oynarken göremezsin...

BEKİR : Gördük... Gözümüz doydu... Körelttik nefsimizi... Ve lakin...

ŞADAN : Ve lakini ne?

EVLER YIKILINCA

BEKİR : Hani yüzüne gibi olmasın, sana doyamadımdı, Şadan Bey... Adamı bir güldürüyorsun, bir güldürüyorsun... Bu kadar kumpanyalar, tiyatrolar geldi gitti, senin gibi güldürenini görmedim...

ŞADAN : Elbet, bize Şehzadeli Komik Şadan derler...

BEKİR : İnsanoğlunu güldürmek kolay iş değil...

ŞADAN : Müstantiğin odası şu mu?

BEKİR : He!..

(Şadan Sorgu Hâkiminin kapısına yürür. Kapı açılıp Daktilo çıkar. Etrafına bakınır.)

ŞADAN : *(Daktiloya)* Affedersiniz bayım...

DAKTİLO : Buyrun...

ŞADAN : Bendeniz Neşe Opereti trupundan Şadan...

DAKTİLO : Evet...

ŞADAN : Acaba Müstantik Bey...

DAKTİLO : Bay Sorgu Hâkimi...

ŞADAN : Bay Sorgu Hâkimini görmek...

DAKTİLO : Meşguldürler...

ŞADAN : Bekleyeyim mi?

DAKTİLO : Siz bilirsiniz...

ŞADAN : Beklerim...

(Şadan, Bekir'in yanına döner. Beraberce sıralardan birine otururlar.)

ŞİŞMAN : Karar verdim... Her şeyi yüzüstü bırakıp ayrılacağım...

ZAYIF : Ölüm Allahın emri, ayrılık olmasaydı.

(Demirci Hasan girer.)

MECLİS 3

Evvelkiler, Hasan Usta

Hasan etrafına bakınarak, dalgın, Sorgu Hâkiminin kapısı önünde durur.

BEKİR : Vay vay, Demirci Hasan Usta!..

ŞADAN : Ne olacak?

BEKİR : Katil Memet'in babası...

ŞADAN : Deme... Ne arıyor burada?

BEKİR : Belki müstantik çağırtmıştır...

ŞADAN : Öyle olsa içeri girerdi... Bak dönüyor...

BEKİR : Önümüzden geçerken de beni görmedi.

(Hasan Usta Şadan'la Bekir'in önünden hızla geçerken)

BEKİR : Hasan Usta!..

(Hasan durur.)

HASAN : Ne var?

BEKİR : Hiç... Merhaba dedimdi...

HASAN : Bana mı?

BEKİR : Sana ya... Telaşın var...

HASAN : *(Bekir'e hızla yaklaşarak)* Bana bak! Ne ifade verdin?..

BEKİR : Vermedim...

HASAN : Yalan söyleme... Şahit yazılmışsın...

BEKİR : Yazdılar...

HASAN : İmza etmişsin...

BEKİR : Parmak bastım...

HASAN : Bir de bana Merhaba diyeceğin tuttu...

BEKİR : Tiyatroda ifade aldılar... Amma müstantiklikte, görmedim, bilmem, dedim... Senin oğlan için, öteki için de kötü laf etmedim...

HASAN : Müstantik ne dedi?

BEKİR : Hiç...

HASAN : Bizim oğlanı bugün hapisten müstantiğe getireceklermiş. Haber yolladı...

BEKİR : Allah kurtarsın... İyi olur...

HASAN : Yandığım şey, bir karı yüzünden vurdu diyecekler... Gel de anlat, dede öcünü aldı diye...

BEKİR : Bilen bilir... Otur hele...

HASAN : Yok.. Bir aşağı gidip bakayım... Belki kapıaltına getirmişlerdir...

BEKİR : Haydi sağlıcakla...

EVLER YIKILINCA

MECLİS 4

Hasan'sız evvelkiler

ŞADAN : İyi atlattın. Herif senin üstüne bir yürüdü ki korktum vallahi...

BEKİR : Ben korkmadım. İnsanoğlu kurt olsa karşısındakinin kötülük etmeyeceğini bilince kuzu kesilir.

ŞADAN : Yağma yok... İnsan dediğin karşısındaki insanın fenalık edemeyecek kadar zayıf olduğunu bilirse, kurtken aslan kesilir...

BEKİR : Belki sizin oralarda öyledir. Ve lakin bizim buralarda benim dediğim çeşit... Demirci Hasan Usta köylümüz sayılır... Ona bizim köyden az mı saban demiri dövdürdüler...

ŞADAN : Çarıklı erkânı harpsın... Yak bir cıgara...
(*Hacı Aptullah, Ali Usta girerler.*)

MECLİS 5

Evvelkiler, Hacı Aptullah, Demirci Ali Usta

Hacı Aptullah ve Ali Usta, şişman ve zayıf adamlardan yana giderler.

HACI APTULLAH : Selamünaleyküm beyler, ağalar...

ŞİŞMAN VE ZAYIF : (*Birden*) Ve aleykümselam, Hacı Aptullah...

ALİ : Selamünaleyküm...

ŞİŞMAN VE ZAYIF : (*Birden*) Ve aleykümselam, Ali Usta...

ZAYIF : Buyur... Otur...

HACI APTULLAH : Oturacak değiliz...

ALİ : Getirdiler mi?

ŞİŞMAN : Kimi?

ALİ : Çobanoğulları'ndan Memet'i, benim oğlanı vurana, Hasan'ın

oğlunu... Hapisten haber ettiler. Bugün sabah müstantiğe çıkacakmış...

ZAYIF : Bir saattir buralardayız, görmedik...

HACI APTULLAH : Geleceği yok... Gidelim, usta...

ŞİŞMAN : Başın sağ olsun, Ali Usta.

ALİ : Siz de sağ olun...

ZAYIF : Çok yandık. Üzüldük...

HACI APTULLAH : Gidelim derim sana, usta... Oğlanın suratını görüp ne olacak?

ALİ : Onu ben bilirim...

HACI APTULLAH : Oturalım öyleysem şuracığa... Ayakta dernelmekten...

ALİ : Sen otur...

(Hacı Aptullah şişman ve zayıf adamların arasına oturur.)

HACI APTULLAH : Yer açın azıcık, beyler, ağalar...

ALİ : Hay anasını!.. Tüh, kör olası...

ŞİŞMAN : Ne oldun, ustam?

ALİ : Benim oğlanı vurdular ya... Kaderiymiş... Lakin bir kahpe yüzünden vurdular diyecekler, ona yınarım...

HACI APTULLAH : Yine başladın be usta... Müstantiğe gittim, işi anlattım demedim mi sana!..

ALİ : Dediklerini bir bir yazdı mı?

HACI APTULLAH : Yazdı dedik ya... Nah şu boyda dört kâat doldurdu. Makina, çat çat da çat çat durmadı dinlenmedi, işledi. Soluğum kesildi billahi... Makinayı işleten de bir çabuk yazıyor. Daha ben elif demeden mime basıyor. Hani bir görmeliydin...

ALİ : Demek müstantik işin içyüzünü biliyor...

HACI APTULLAH : Elbette biliyor... Mahkemelerde de el âlem önünde okunacak...

ALİ : *(Şişmana)* Müstantikte yazılanlar hep aşikâre okunur...

ŞİŞMAN : Tabii, hem...

ZAYIF : Bilmediğin işe...

HACI APTULLAH : Yooo... Sen sus bakalım... Okunur, Ali Usta, elbette okunur... Baban Kurtgilli Kara Mustafa'nınki de vaktiyle okunmuştur... Kan davası bu... Hani müstantiğe,

arada kan davası var, deyince iskemlesinden bir kalkıp oturuşunu göreydin... (*Birdenbire karşı sırada Bekir'i görür.*) Bak hele, deminden beri Bekir karşıımızdaymış da görmedik...

BEKİR : Merhaba, Ali Usta!.. Merhaba, Hacı Aptullah!..

HACI APTULLAH : Merhaba...

ALİ : Buralarda ne arıyorsun?

BEKİR : Hiç... Öyle... Can sıkısı... Dolaşayım bir, dedim...

ALİ : Benim oğlan için müstantiğe ne dedin?

BEKİR : Bir şey demedim...

ALİ : Doğru söyle...

BEKİR : Niye eğri diyeyim?

ALİ : Müstantik sana vurulanla vuran arasında kan davası varmış diye sordu mu?

BEKİR : Sormadı...

ALİ : (*Aptullah'a*) Hani, anlattım, diyordun!..

HACI APTULLAH : Ben müstantiğe ifadeyi bundan sonra verdim...

ALİ : (*Bekir'e*) Öyle mi?..

BEKİR : He...

ALİ : (*Bekir'e*) Sana bir şey diyeyim... Ya benden, Kurtgiller'den yana olursun, ya Çobanoğulları'ndan yana...

BEKİR : İkiniz de köylüm sayılırsınız... İkinize de demir dövdürdüm...

ALİ : Anlamam...

BEKİR : Sen bilirsin, usta...

HACI APTULLAH : (*Ali'ye*) Gidelim gayrı, geleceği yok...

ALİ : Sen istersen git... Ben buradayım...

HACI APTULLAH : Baban gibi aksisin...

ALİ : Çok şükür öyleyim...

(*Hasan Usta girer. Elinde bir çıkım vardır.*)

MECLİS 6

Evvelkiler, Hasan Usta

Hasan Usta biraz ilerler. Ali Usta'yı görür, durular. Geri dönüp gitmek ister.

ŞİŞMAN : Merhaba, Hasan Usta! Nereye? Niye döndün?..

ZAYIF : Sana, üstüne vazife olmayana karışma, demişler demedim mi!..

HACI APTULLAH : Doğru söylemişsin... Mevlam senin elini bunun yakasından eksik etmesin!..

HASAN : (*Şişmana*) Bir şey mi dedin bana?..

ŞİŞMAN : Hayır...

HACI APTULLAH : Var sen işine git, Hasan Usta... Beyin döndürecek bir araba tekerleği varmış da...

HASAN : Dükkâna getirsin, yaparız...

HACI APTULLAH : (*Ali'ye*) Gidelim... Yürü!

ALİ : Ben de ayakta dinelmekten yoruldu... Oturaytım bari...
(*Ali Usta, Hacı Aptullah'ın yanına oturur.*)

ZAYIF : (*Şişmana*) Kalk...

ŞİŞMAN : Neden?

ZAYIF : Ateş barutun üstüne düşerse arif olana yol görünür, demişler...

ŞİŞMAN : Bunu kimse dememiş, sen uyduruyorsun... Benim mahkemem var... Bir yerlere gidemem...

ZAYIF : Ben giderim... Hoşça kalın...

(*Zayıf çıkar.*)

ŞADAN : (*Kendi tarafında ayakta duran Hasan'a*) Ayakta kaldın, hemşerim, buyur otur...

HASAN : (*Oturur.*) Sağ ol...

ALİ : (*Bekir'e Şadan'ı gösterip*) Kim bu herif?

BEKİR : Tiyatrodan.

ALİ : Çobanoğulları'ndan yana çıkıyor... Benim oğlanı tanır mıydı?

BEKİR : Tanırdı herhal...

EVLER YIKILINCA

ALİ : *(Ayağa kalkar. Karşidan Şadan'a bağıırır)* Efendi!.. Hey!
Tiyatoracı!..

ŞİŞMAN : Bana mı söylüyorsunuz?

ALİ : Sana...

ŞADAN : Buyrun?

ALİ : Ben, sizin tiyatorada kahpenizin yüzünden değil, dede
öcünden vurulan Şevki'nin babasıyım... Bana Kara Mustafa'
nın oğlu Kurtgiller'den Ali Usta derler...

ŞADAN : Başınız sağ olsun!..

ALİ : Ne vakit defolup gidiyorsunuz burdan?..

HACI APTULLAH : *(Ali'ye)* Usta, gel, biz gidelim... Az daha
kalırsak polisler, jandarmalar gelip dışarı atacak bizi...

ALİ : Sen var git...

(Mübaşir gelir.)

MECLİS 7

Evvelkiler, Mübaşir

MÜBAŞİR : Ne oluyor? Ne bağıışıyorsunuz?

HASAN : Bağıışan çağrıışan yok... Konuşuyoruz...

MÜBAŞİR : Yavaş konuşun... Dört tarafta mahkeme görülüyor...
Burası da pazar yerine döndü...

BEKİR : Kusura kalma... Alçak konuşuruz...

MÜBAŞİR : Lahavle...

(Mübaşir çıkar.)

MECLİS 8

Mübaşirsiz, evvelkiler

Bir müddet sessizlik. Bir tarafta Hacı Aptullah, Şişman, Ali Usta, öbür tarafta, karşıda, Şadan ve Hasan Usta. Bekir koridor dibinde, duvar kenarına tek başına çömelmiştir.

ALİ : *(Hacı Aptullah'a, yavaş sesle)* Herhal asarlar domuzun

EVLER YIKILINCA

oğlunu...

HACI APTULLAH : Baban Kara Mustafa'ya yüz bir verdilerdi...

ALİ : Bunu asarlar... Abukat Topal Rıza Beye danıştım, asarlar, diyor...

ŞİŞMAN : Topala iş verme işin aksar, demişler...

ALİ : Ne dedin?

ŞİŞMAN : Ben demedim... Benim ortak diyordu...

ŞADAN : (*Hasan'a, yavaş sesle, Ali'yi işaretleyerek*) Ne lanet herit bu...

HASAN : Oğlu vuruldu...

ŞADAN : Bizim kabahatimiz ne? Hem oğlunu da tanırdım... Ahbaptık...

HASAN : Benim oğlanı da tanır mıydın?

ŞADAN : Biraz... O asıl bizim rejisörle bağdaşmıştı... Seninkine de, ötekine de, delikanlıların ikisine de yazık oldu doğrusu...

HASAN : Bir kahpe yüzünden diyecekler...

ŞADAN : Sen de böyle konuşma Allah aşkına... Ayten artist kızdır...

ALİ : (*Hacı Aptullah'a*) Bu tiyatoracı herif de ne bekliyor burda... Hani elbirliğiyle oğlanı ipten kurtarmaya savaşıyorlarsa...

HACI APTULLAH : Yok canım...

ALİ : Asarlar mutlaka!...

HACI APTULLAH : Elbette asarlar!.. Gel şimdi biz gidelim...

ALİ : Olmaz, bekleyeceğim.

HACI APTULLAH : Nideceksin? Yoksam?

ALİ : Daha değil.. Her şeyin vakti zamanı var... Telaş etme...

MÜBAŞİRİN SESİ : Hikmet oğlu Niyazi... Alaçaylı... Hikmet oğlu Niyazi...

ŞİŞMAN : Keşke mübaşir doğsaydım!..

ŞADAN : (*Hasan'a*) Baştan aşağı gezdim dolaştım Anadolu'yu, baştan aşağı...

HASAN : Hep böyle...

ŞADAN : Sanat uğrunda...

HASAN : Nerelisin?

ŞADAN : İstanbullu... Babamın hali vakti yerindeydi... Küçük bir manifatura dükkânı vardı Mahmutpaşa'da... Mahmutpaşa uzun bir çarşıdır... Aktörlük hevesine orda kapıldım... Şehzade'de... Nasıl anlatayım, orası sizin şehri içine alacak kadar büyük bir caddedir; tiyatroların, sinemaların, kahvelerin en meşhurları dizilidir iki yanında... İşte orada Komik-i Şehir Naşit, Komik-i Şehir Fahri'nin kumpanyalarında figüranlığa çıktım. Sonra babam öldü... Anam da... Satım dükkânı, verdim kendimi tiyatroculuğa... Dolaşım Anadolu'yu... Adana'sı, Konya'sı, Bursa'sı, Diyarbakır'ı, Trabzon'u, dolaşmadığım yeri kalmadı... Ha! Bak, Trabzon taraflarında da, Adana, Antep taraflarında da, sizin gibi, kan davası güderler... Kötü âdet doğrusu...

HASAN : İyi, kötü... Âdet ya...

ŞADAN : Değiştirivermeli gitsin...

HASAN : Elde mi?.. Mümkünü yok...

ALİ : (*Hacı Aptullah'a*) Hasan'la tiyatoracı domuz fıs fıs ne konuşurlar?

HACI APTULLAH : Aldırma... Bak, Hasan oturmuş yerli yerinde, seninle uğraşır mı?

ALİ : Oğlumun başını yedi, daha ne uğraşacak... Sıra bende...

HACI APTULLAH : İyi ama, köyden beri onun peşini bırakmayan sensin...

ALİ : Hapisde ölen babamın ahını yerde mi koyacaktım!..

HACI APTULLAH : İyi ve lakin baban öldürdüğü onunkisini... Sıra...

ALİ : Sıra hep bendedir...

HASAN : (*Şadan'a*) Asıl anası ön ayak oldu bu işe...

ŞADAN : Senin hatun mu?

HASAN : Benim oğlanın anası... Babam amcası olurdu...

ŞADAN : Amca kızını aldın demek?..

HASAN : He... Toprak bölünmesin diye... Ne zorlu kocakarıdır... Gün oldu, ben babamı unuttum, o amcasını unutmadı... İşte en son, oğlanı ters işe sürüp bir kahpe yüzünden adam

öldürdü diye el âlemin diline düşürecek... Hani, dağa kız kaldırmak, karı oynatmaktan cinayet çıktı, deseler, neyseliğime, ve lakin elin tiyatoracı karısı...

ŞADAN : Bizi amma aşâğılık görüyorsun be hemşeri...

HASAN : Estağfurullah...

ŞADAN : İyi ama ben de...

HASAN : Çık bu zenaattan!.. Erkek kısmına yaraşmaz...

ŞADAN : Peki ama...

(Bekir çömeldiği yerden fırlar, telaşla Hasan'a yaklaşıır.)

BEKİR : Geliyor!..

HASAN : Bizim oğlan mı?

BEKİR : He...

ALİ : *(Hacı Aptullah'a)* Galiba geliyor... *(Ayağa kalkmak ister.)*

HACI APTULLAH : Otur yerli yerinde... Geleceği...

ŞİŞMAN : Geleceği varsa göreceği de var, demişler...

HACI APTULLAH : Hay Allah!..

ŞİŞMAN : Bizim ortağın lafı...

HACI APTULLAH : Senin de, ortağının da... İkiniz bir olup

koskoca tuhafiyeye mağazasını nasıl batırmadınız, şaşarım...

(Bu esnada iki jandarma arasında Memet, kelepçeli, sahneye girmiş, Şadan kalkmış, Bekir geri çekilmiş, Hasan, oğluna doğru ilerlemiştir.)

MECLİS 9

Evvelkiler, iki jandarma, Memet

HASAN : Merhaba, oğul...

BİRİNCİ JANDARMA : Sokulma, hemşeri...

HASAN : Babasıyım...

(Jandarmalar Memet'i Şadan'ın kalktığı sıraya oturturlar. Birinci jandarma Sorgu Hâkimi'ne gider.)

MEMET : Öpeyim elini, baba... *(Babasının elini öper.)* Anam, bacım nasıldılar?

HASAN : İyidirler... Selam edip gözlerinden öperler... Kadınlar

günü hapse görüşmeye gelirler...

MEMET : Ben de anamın elinden, bacımın gözlerinden öperim...

HASAN : (*Çıkını Memet'in yanına koyarak*) Sana elma aldım, seversin...

MEMET : Sağ ol, zahmet etmişsin...

HASAN : İfadende, arada kan davası var, dedin mi?

MEMET : Demedim...

HASAN : De oğul, doğruyu söyle... Yüzümüz ak olur... Anan da tembihledi, dedesi Çobanoğlu Kadri'nin kabristan içinde nasıl vurulduğunu anlatsın, dedi...

MEMET : Peki, anlatırım... Zaten... asıl...

HASAN : İyi ya, söyle öyleysem...

MEMET : (*Birdenbire Ali'yi görmüştür karşıda.*) Ali Usta...

HASAN : Ürkme!..

MEMET : Ürkmedim, baba... Lakin niye gelmiş?

HASAN : Hakkıdır, gelir... Ben de babamı vuran Kara Mustafa'yı görmeye gittimdi... Onun ellerini ardına urganla bağlamışlardı...

MEMET : Benimkiler kelepçeli... (*Şadan'ı görür.*) Merhaba, Şadan Efendi...

ŞADAN : Merhaba, kardeşim...

MEMET : Senin arkadaşındı...

ŞADAN : Benim arkadaşlarım çoktur...

MEMET : (*Yavaşça Şadan'a*) Ayten'i zorladılar mı?

ŞADAN : Zorlamadılar...

MEMET : Selam söyle...

ŞADAN : Olur...

(*Birinci jandarma döner.*)

BİRİNCİ JANDARMA : Haydi...

İKİNCİ JANDARMA : Anahtarı ver de kelepçeyi çözelim...

(*Kelepçe çözülür.*)

HASAN : Seni beklerim... Dediğimi unutma...

MEMET : Unutmam, baba... Şadan Efendiye elma ikram et...

HASAN : Olur...

(*Memet jandarmalarla Sorgu Hâkimi'nin odasına girerken*)

ALİ : (*Bağırır*) Memet!..

EVLER YIKILINCA

(*Memet durup bakar.*)

ALİ : Yiğitlik tiyatorada adam öldürmekle olmaz... Yüreğin varsa Şevki'yi niçin öldürdüğünü söylersin!..

MEMET : Merak etme, Ali Usta...

ALİ : Benim oğlan tiyatoracı kız yüzünden vurulmadı...

HASAN : Hâşâ... Çobanoğlu Kadri'nin öcünü aldık...

ALİ : Sıra bizimdir...

MEMET : (*Sorgu Hâkimi'nin kapısından girerken*) Sıra sizindir, Ali Usta!..

PERDE

İKİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Ali Usta'nın demirci dükkânı. Mevsim kış.

MECLİS 1

Ali Usta, Selim, Çırac, Köylü

Çırac körüğü çekip ocakta bir demir kızdırmaktadır. Ali Usta ile Selim örs üstünde karşılıklı demir dövmede ve köylü alakalı bir hayranlıkla işi takibetmektedir.

KÖYLÜ : *(Ali Usta'ya)* Senin küçük oğlan iyice usta kesilmiş maşallah...

ALİ : *(İşe devamla)* Ustadır... Babasına akıl verecek kadar usta olmuş...

SELİM : *(İşe devamla)* Baba, sana akıl öğretmiyorum. Elbet bizden görgülüsün. Lakin perçinleri benim dediğim gibi yaparsan, hem daha sağlam, hem daha kolay olur...

ALİ USTA : *(İş bırakarak)* Bu iş oldu... *(Selim'e)* Ben Kara Mustafa'dan gördüğüm yolda giderim. Sen kitaptan okuduğunu yap...

SELİM : Baba, bunu biraz daha dövmek lazım...

ALİ : Yeter...

SELİM : Yorulduysan...

ALİ : Dükkân benim, kumandayı ben ederim. Sen ustalığını fabrikanda yürüt...

SELİM : Sen bilirsin, baba...

(Selim de balyozu bırakır. Körük çeken çırağın yanına gidip ateşte kızan işe bakar.)

ALİ : Ne bakar durursun?..

SELİM : Tavına...

ALİ : Bırak...

SELİM : Su vermeyecek miyiz?..

ALİ : Vazgeçtim... (Çırağa) Çıkar onu ocaktan...

KÖYLÜ : (Ocaktan çırağın çıkardığı kızgın demir parçasına bakarak) Hey mübarek, nar gibi olmuş, gözle bakamazsın... Ama insan yine de dayanamıyor, gözünü üstünden alamıyor... Hani, usta, elimden gelse...

ALİ : Güç iştir... Bilek ister, görgü ister. Sen benim Selim oğlan gibilerine bakma. İstanbul'da Senayi mektebinde okuttuk, Eskişehir'de şimendüfer fabrikasında çalışıyor diye bizi beğenmez oldu. Gel gelelim burda biz işleriz, orda onlar işlerini makinalara gördürürler... Ve lakin bir yere makina girdi mi ustalık ölür... Bak, bunun ağasını, rahmetli Şevki'yi kendim yetiştirdimdi. Bir on yıl daha kalabilseydi yanımda Kara Mustafa ayarında demirci olurdu... (Çırağa) Ne duruyorsun aylak aylak!.. Çeksene körüğü... Tavı geldi mi onun!..

SELİM : Baba, demin, körüğü bırak, su vermeyeceğiz, dedin...

ALİ : Sen karışma!.. (Çırağa) Sür şunu ocağa... Kuvvetli asıl... Öyle değil... Bu kadarcık işi öğrenemedin gitti... (Ali Usta tekrar ocağa demiri sürüp yerleştirmekle meşgul olmaktadır.)

KÖYLÜ : (Selim'e) Eskişehir'de fabrika büyük mü?

SELİM : Büyük...

KÖYLÜ : Başka yerlerde de var mı?

SELİM : Var. Bir yandan da yapıyor...

KÖYLÜ : Hep şimendüfer fabrikası değil elbet...

SELİM : Tabii... Kumaş fabrikası, şeker fabrikası, demir fabrikası...

KÖYLÜ : Geçen gün bizim köyden Nuriye Muallim söylemiş, Anadolu baştan ayağa fabrika kesilecek, dumandan gökyüzünde güneş görünmeyecek demiş... Büyük fabrikalar bu kadar çok mu duman çıkarır?

SELİM : Muallim dumanı söz temsili söylemiş canım...

KÖYLÜ : Hani biliyor musun, şimendüfer yolunda bu yıl çalışmaya gittim, gel gelelim öte şehirlere gidip fabrikalarda işlesem derim...

ALİ : Toprağı bırakma...

KÖYLÜ : Gün oluyor, insanı toprak bırakıyor, usta... Gel gelelim ustalığı yok, fabrikaya alırlar mı?

ALİ : Orda ustalık aranmaz dedik ya... Makinalar...

SELİM : Baba, sana İstanbul'dan bir çelik metre göndermiştim...

ALİ : Gönderdin... Nah şurda... Ne olacak?

SELİM : İşine yaradı ya?..

ALİ : Yaramaz olur mu?

SELİM : Ustalığı vardı ya?..

ALİ : Ne olacak?..

SELİM : Onu makinalarda yaparlar... Pîrin gelse o incelikte, o ayarda elle yapamaz...

KÖYLÜ : Bir gösterin bana da...

(Selim metreyi köylüye verir.)

KÖYLÜ : Ne yanına basayım?

SELİM : Sık ortasından...

KÖYLÜ : *(Metrenin ortasından sıkınca metre açılır.)* Vay anam...

İpek gibi... Demir böyle de mi olurmuş...

(Bekir girer. Üstü başı kar içindedir.)

MECLİS 2

Evvelkiler, Bekir

BEKİR : Merhaba, Ali Usta...

ALİ : Hoş geldin...

KÖYLÜ : Hoş geldin...

SELİM : Merhaba, Bekir Dayı...

BEKİR : Vay sen burda mısın? Merhaba... Ne vakit geldin, Selim?

ALİ : Dün geldi Eskişehir'den. İzin almış... Hacı Aptullah'ı gördün mü?

BEKİR : Gördüm... Selam ediyor...

ALİ : Ve aleykümselam... Başka bir şey demedi mi?

BEKİR : Demedi...

ALİ : Mahkemeye gideceğim de demedi mi?

BEKİR : Dedi...

EVLER YIKILINCA

ALİ : Eee, niye söylemezsin... Bugün karar...

BEKİR : He...

ALİ : İdam verecekler domuz oğluna... Babası olacak da karşıda dükkânı sabahtan kapadı gitti...

BEKİR : Gördüm, kepenkler inik...

ALİ : Biz kararı dinlemeye gidemiyoruz... (*Selim'i göstererek*)
Selim izin vermedi... Dün gece anasıyla birlik oldular... Biz de ant verdik...

BEKİR : İyi etmişsin...

ALİ : İyi mi ettim, kötü mü, orasını ben bilirim... Hani yüreğim dalından kopacak gibi... Ama astıkları sabah görmeye gideceğim...

KÖYLÜ : Bizim ordan Akdereli Hamit'i astılardı. Sabah kasabaya inince pazar yerinde, karşıma, ipin ucunda, yaftasıyla sallanır çıkıverdiydi... İki gün ekmek yiyemedim...

ALİ : Hele ben Memet'i bir öyle göreyim de oturur üç okka kavurma yerim...

BEKİR : Rabbim kimseye öyle seyran göstermesin...

ALİ : Sen yine Çobanoğlu'ndan yana çık... Benim karaağaç gibi oğlumu vurdukları zaman...

BEKİR : Hep kan ağladık...

ALİ : Yalan ağlamışsınız... Hele bir şimdi reis kararı versin... Hacı Aptullah müjdemo getirsin...

BEKİR : Kuruçaylardan Ömer uğradı mı?

ALİ : Uğramadı... Ne olacak?

BEKİR : Demin çarşıda rastladım. Zahire getirmiş biraz... Yolları kar bastırdı, bu yılki gibi kış çoktandır olmadıydı dışarlarda, diyor...

SELİM : Burda da soğuk az değil...

KÖYLÜ : Eskişehir'de, İstanbul'da kış olmaz mı?

SELİM : Olur... Lakin buraları kadar değil... Hele bizim ev ısınmıyor bir türlü...

ALİ : Sobaya alışmışsın, tandıra yanaşamıyorsun da ondan...

SELİM : Yalnız ondan değil, baba, evi de kasabanın dışında, rüzgârın ağzında tutmuşsun... Zaten koskoca arsada bir bizim ev var, bir de Çobanoğulları'nın evi...

ALİ : Kabahat, günah onlarda... Çarşıya yakın oturuyorduk. Şevki'yi vurduklarının haftasında ev değiştirip kasaba dışına çıktılar... Ben de peşlerinden... Onlar nerde, ben orda... Yirmi beş yıldır böyle... Ödlek domuzlar... Onlar kaçar, ben kovalarım...

ÇIRAK : Usta...

ALİ : Ne var?

ÇIRAK : Bir baksan...

ALİ : Nesine bakacağım!.. Bırak... Söndür ocağı... Sana diyorum... Haydi... İş kalmadı... Haydi... Bugün de ananın yanına tez git...

ÇIRAK : Peki, usta...

KÖYLÜ : Ben de gideyim gayrı... Hoşça kalın...

ALİ : Haydi sağlıcakla...

KÖYLÜ : Yarın yinem gelirim...

ALİ : Gel ya, gel de sana Memet'in asılacağı günü söyleyim. Seyrine beraber gideriz...

BEKİR : Yüreğin yanık da ondan böyle konuşursun... Yoksam...

ALİ : Yoksamı da ne, ben kötü insanım, canavarım, biliyorum, böyle diyenler çok... Allah topunun belasını versin... (Çırağa) Haydi hâlâ işin bitmedi mi? Bırak ocak öyle kalsın...

ÇIRAK : Peki, usta...

ALİ : Haydi güle güle...

ÇIRAK : Hoşça kal, usta...

KÖYLÜ : (Selim'e, yavaş sesle) Yarın yinem gelirim de İstanbul'dan, Eskişehir'den, fabrikalardan anlatırız...

SELİM : Olur... Beklerim, dayı...

KÖYLÜ : Haydi hoşça kalın...

BEKİR : Haydi sağlıcakla...

(Çırak ve köylü çıkarlar.)

MECLİS 3

Çıracak ve Köylü'süz, evvelkiler

ALİ : (Selim'e) Saatin kaç?

SELİM : (Kol saatine bakarak) Üç...

ALİ : Nerdeyse karar okunur... (Bekir'e) Hacı Aptullah kararı reis kaçta okur dedi?

BEKİR : Bir şey demedi...

ALİ : Sormadın mı?

BEKİR : Sormadım...

ALİ : Dört ay önce vurulan kendi oğlun olsaydı sorardın. Ben

[Müsveddede el yazısıyla yazılmış bir defter sayfası kayıp olduğundan, bu arada, aşağı yukarı 24 satırlık bir atlama var.]

ALİ : Allah göstermesin!.. Gelin diye tiyatoracı kızı mı sokarım evime!..

SELİM : Hani ben İstanbul'a gitmeden önce, Setaltı'ndaki evde otururken, bir muallim hanım vardı, komşumuz, İstanbullu, anam hasta olduydu da, sabahlara dek başından ayrılmıydı...

ALİ : Leyla Hocahanım...

SELİM : Evet... Hem de gençti, güzeldi... Senin yanına da örtüsüz çıkardı, Şevki Ağabeyimin yanına da...

ALİ : Namuslu, bilgili kızdı...

SELİM : Peki öylesini bulursam...

ALİ : Sen kim, öylesini bulmak kim!.. Yoksam...

SELİM : Hayır, baba...

ALİ : Bir bu eksikti hani... Hele şükür...

BEKİR : Cümlemize...

SELİM : Sana bir şey söyleyeyim mi, baba... İstanbul'dayken sinemada bir oyun seyrettimdi. Çok eski zamanlarda bir ecnebi memleketinde iki familya var, ama birbirine düşman, kan davalı...

ALİ : Gâvurlarda da mı kan davası varmış!..

SELİM : Varmış... Bazı ecnebilerde hâlâ var...

ALİ : İnanmam...

SELİM : Neden?

ALİ : Mümkünü yok... Gâvurda kan davası güdecek yürek olur mu? Lahavle... Bunu da duymadım... Mümkünü yok... Oyun diye uydurmuşlar... Eee, sonram, kan davalı gâvurlar ne yapmışlar?

SELİM : Birinin bir kızı, öbürünün bir oğlu var. Kızla oğlan sevişiyorlar...

ALİ : Duydun mu, Bekir!.. Gâvurun kan davası da bu kadar olur... Eee, sonra?..

SELİM : Babaları razı değil...

ALİ : Razı olunur mu böyle namussuzluğa, gâvurun da namuslu çıkar... Şimdi şu bizim oturduğumuz karşılıklı ahşap evleri, on yıl önce buraya maden aramaya mı ne gelen gâvur ustalar yaptırmışlardı. Herifler hem usta, hem insan adamdılar... Lahavle... Babaları razı olmayınca öteki domuz yavruları ne yapıyorlar?..

SELİM : İkisi de günahları, taksiratları olmadığı halde birbirinin kucağında ölüyor...

ALİ : Beter olsunlar... Niye anlattın bana bunu?..

SELİM : Hani ben de taşradan, hele İstanbul'dan kız almak için, senden izin istesem, ölümüne razı olacaksın da...

ALİ : Yok... O kadar değil... O kadar da canavar değilim... Senin anlattığın mesel kan davalı... Leyla Hocahanıma benzerse İstanbullusu da olur... Doğru söyle, Selim... Kanımı tepeme depreme... Zaten yüreğim küt küt vurur... Yoksam...

SELİM : Hayır, baba... Ne burdan, ne taşradan, ne İstanbul'dan...

ALİ : Şükür...

BEKİR : Cümlemize...

ALİ : (*Bekir'e*) Sen niye mahkemeye gitmedin?

BEKİR : Senin yanında olayım daha iyi...

ALİ : Dün de karşıda, Hasan'ın dükkânındaydın...

BEKİR : He...

ALİ : Bir gün Çobanoğulları'nda, bir gün Kurtgiller'de... Ne dolap döndürüyorsun? Ne istiyorsun?..

BLİKİR : İkiniz de hakkınızı helal edin, başka şey ne isteyeyim!..
(Rıza ve Hacı Aptullah girerler.)

MECLİS 4

Evvelkiler, Avukat Topal Rıza, Hacı Aptullah

HACI APTULLAH : Selamünaleyküm...

ALİ : Ve aleykümselam... Tez geldiniz...

RIZA : Selamünaleyküm...

ALİ : Ve aleykümselam... Saat kaç?..

RIZA : Üç buçuk oldu olacak... Ben sana demedim miydi?..

ALİ : Sağ ol... Dedindi...

HACI APTULLAH : Ne o, çırağı savmışsın... İş bitti mi?.. Her gün böyle ezandan önce dükkânı boşlarsan, sonra...

ALİ : Nasılsın, Abukat Bey?..

RIZA : İyiyim... Senin de sıhhat ve afiyette olmanı cenabı vacibül-vücuddan dilerim...

ALİ : Sağ ol... Eee. Ne yaptın, Hacı?

HACI APTULLAH : Ne yapacağım!.. Galoşlar su alıyor, gayri yenisini...

ALİ : Çaldırma kafana galoşlarını, Hacı... Mahkemeye gittin mi?

HACI APTULLAH : Elbette...

RIZA : Bir komutan gibi vazifemizin başındaydık... Maşuka ihmal edilir, lakin adalet ihmal götürmez... O bir terazudur ki...

ALİ : Rıza Bey... Abukatlığı bırak... Ne oldu?.. Karar?..

RIZA : Ne olabilir?..

ALİ : İdam mı?

RIZA : Öyle gibi...

ALİ : Yoksam karar bugün verilmedi mi?

RIZA : Verilmez olur-mu? Ben sözümün eriyim. Sana bir hafta önce ne dedim, karar verilecek, dedim... Üç buçuğa kalmaz, dedim... Dediğim çıktı...

ALİ : Ne günü asıyorlar?..

RIZA : Daha belli değil... Önümüzde bir merhale-i kanuniye daha, temyiz hakkı kanunisi var...

ALİ : Anlamadım. Kim temyiz edecek, biz mi?..

RIZA : Belki makam-ı iddia da... Her hal ü kalde biz mufassal ve mukni dilekçemizi yazıp...

ALİ : Çatlatırsınız adamı... Ne söyler durursun, Rıza Bey?..

HACI APTULLAH : Bismillah... Dinle beni, Ali Usta... Kulaklarını iyi aç... Hani meşhur meseldir, dünya yaratılırken meclis kurulmuş...

ALİ : Meseli bırak, Hacı...

HACI APTULLAH : Meseli dinleseysin, yaşın yetmiş geliyor, el âlemin maymun gibi maskarası...

ALİ : Hacı, ne karar verildi, onu söyle...

HACI APTULLAH : Mahkemeye gittik... Kalabalık... Mahşer... Şöyle iyi duyayım diye...

ALİ : Hacı, kararı söyle...

HACI APTULLAH : On iki sene verdiler...

ALİ : Ne!.. On iki sene mi!..

RIZA : Kanaatimce yolsuz olarak işte hafif tahrik görüldü...

ALİ : Asmayacaklar demek!.. Memet'i, Şevki'nin katilini asmayacaklar demek!..

RIZA : Temyiz edeceğiz...

ALİ : On iki sene verdiler ha!.. Hay Allah... On iki sene nedir ki!.. On iki sene...

SELİM : Baba...

RIZA : Henüz kanuni hakkımızı...

ALİ : Yıkıl karşımdan abukat gibi... Yıkıl, öteki bacağına da ben kırmayayım...

SELİM : Baba...

ALİ : Eh, Çobanoğulları, ben de Şevki'min ahını çıkarmazsam... Biz de Şevki'nin öcünü yerde korsak... (*Etrafındakilere*) Siz hâlâ ne dinelip duruyorsunuz?.. Haydi... Yıkılın... Topunuz... (*Balyozu kapar.*) İnerim beyninize... (*Selim'e*) Sen şu yana geç... Haydi... Birinizi gözüm görmesin... (*Hacı Aptullah, Bekir, Rıza çıkarlar.*)

ALİ : (*Balyozu bırakır.*) Biz bize kaldık, oğul...

PERDE

İKİNCİ TABLO

Çobanoğlu Demirci Hasan Usta'nın evi. Gece. Geç vakit.

MECLİS 1

Emine, Zeliha, Hasan Usta

HASAN : Bizim abukat da hani iyi müdafaa yaptıydı. Onların abukatı Topal Rıza'dan baskındı... Onun gibi bar bar bağırmıyordu amma yürekten söylüyordu...

EMİNE : Allah razı olsun...

HASAN : Genç de delikanlı...

EMİNE : Allah anasına babasına bağışlasın...

HASAN : Kırk kaymeye pazarlık ettikti. Otuzunu verdim... Onu çıkışmadı... Sonra veririm, dedim... Bir daha üstelemedi...

EMİNE : Minnet altında kalma, götürüp vermeli...

HASAN : Elbet vereceğim... Helal süt emmiş delikanlı... Bizim Memet oğlan da demiyor muydu, her hafta cıgara götürmüş, halini hatrını sormuş...

EMİNE : Halini hatrını soran çok olsun...

HASAN : Dedim ya sana, bugün mahkemede karar okunurken hep ondaydı gözüm, zangır zangır titriyordu.

EMİNE : Erkek kısmı da öyle titrer miymiş?..

HASAN : Korkusundan değil elbet... Bizim oğlana acıdığından... Hani, karar...

EMİNE : Benim oğlumun acınacak nesi varmış ki!.. Ben onu ak sütümlle emzirdim... Ne diye oğluma acıyormuş?..

HASAN : Sen de her işi ters bellersin... Acıyorsa sevdiğinden...

EMİNE : Ne sevsin, ne acısın!.. Benim oğlum...

HASAN : İşte böyle, benim oğlum, benim oğlum diye diye...

EMİNE : Ne olmuş ki... Sen öz babanın öcünü alamadın diye o da dedesinin ahını yerde mi koyacaktı!..

HASAN : Herkes öyle demiyor, tiyatoracı kız yüzünden diyorlar...

EMİNE : Diyenin dili kurusun... Ben Memet'imi, beşiğine amcamın kanlı gömleğini astım da büyüttüm... Kasabalı ne derse desin, köyde yüzümüzün karası silindi...

HASAN : Köyde yüzümüz kara mıydı?

EMİNE : Ak mı olacaktı, babanın öcünü alacak yerde kaçtın kasabaya geldin!.. Öteki peşinden geldi, vuracak yerde ev, dükkân değiştirdin, kedi yavrusuna dönderdin bizi... Bak bu izbe yere geldik de yine karşımıza geçti kuruldu. On oğlum olsa onunu da üstlerine yürütürdüm...

ZELİHA : Anne...

EMİNE : Ne var, kız?

ZELİHA : Ağam on iki yıl yatacak hapislerde, değil mi?

EMİNE : Allah büyüktür... O kadar da yatırmaz inşallah... Hem ne olacak, gurbet de erkek için, hapis de... Karılar bile hapiste yatıyorlar... Bizim köyden bir Fatma vardı. (*Hasan'a*) Bildin mi?

HASAN : Bildim... Koçgiller'in Fatma'sı...

EMİNE : He... (*Zeliha'ya*) Kocasını vurandı taaa İstanbullara gidip vurdu da, idamdan yirmi dörde indirdiler diye duyduktum... Ne kadar oluyor?

HASAN : Altı yıl...

EMİNE : Altı yıl, hem gurbette, hem hapiste, İstanbul'da yatıp durur...

ZELİHA : Allah kimseleri hapiste yatırmazın...

EMİNE : Sen bilmediğin işe karışma!.. Yaşın ne, başın ne!.. Hem vakit geç oldu... Haydi git yat...

ZELİHA : Daha uykum gelmedi, anne...

EMİNE : Döşeğe girince gelir...

ZELİHA : Gözüme uyku girmiyor, anne... Ağam aklımdan çıkmıyor...

EMİNE : Haydi... Haydi...

HASAN : Haydi, kızım, git yat...

(*Zeliha kalkar, ağır ağır çıkar.*)

MECLİS 2

Hasan, Emine

HASAN : Hani Rabbim sana bir yürek vermiş, ana yüreği demeye bin şahit ister...

EMİNE : Herkesin yüreğindeki Tanrım bilir...

HASAN : Oğlan hapse girdi, yattı, on iki yıl ceza giydi, gözlerini bir kerre yaşlı görmedim...

EMİNE : Ben o yaşları amcam kabristanda vurulduğu gece tüketmişim... Senin babandı, baba babadan yakındı...

HASAN : Ne de olsa, oğlun hapis yatıyor, yatacak be... Yüreğin hiç de mi sızlamıyor...

EMİNE : O oğlumla benim bileceğim...

HASAN : Hay Allah belanı versin... Ben yatmaya gidiyorum...
(Emine cevap vermez. Hasan çıkar.)

MECLİS 3

Emine yalnız, sonra Hasan

Emine gider, yükün kapağını açar. Bir bohça çıkarır. İçinden yarı dikilmiş erkek çamaşırları alır. Tasnif eder... Ve en üste koyduğu bir mintanı alarak dikmeye başlar. Bir müddet sonra içeri Hasan girer.

HASAN : Ne yapıyorsun?

EMİNE : Sen yatmadın mıydı?

HASAN : Yattım yatmadım... Ne o elindeki?..

EMİNE : Bu mu?

HASAN : O...

EMİNE : Memet'e çamaşır dikiyorum da... Bu mintan... Kış bastırdı... Üşür...

HASAN : Senin oğlun da üşür müymüş!

EMİNE : Üşür...

(Uzun bir sükût.)

EMİNE : Üşür elbet...

(*Uzun bir sükût.*)

EMİNE : Geçen gittiğimde, ana, üşüyorum, dedi...

(*Uzun bir sükût.*)

HASAN : Niye bana demedin, çarşıdan alırdım...

EMİNE : O anasına dedi... Ana, üşüyorum, dedi...

HASAN : Ver bakayım şu mintanı...

(*Mintanı alır, evirir çevirir.*)

HASAN : Bu biraz büyükçe...

EMİNE : Bol olsun daha iyi... Hem Memet'imi unutmuşsun

ayol... Omuzları senden iridir... Boyu da senden uzun...

Geçende biraz zayıf gördüm... Belkim üşüyordu da ondan

öyle geldi bana... (*Sesi kırılmıştır.*) Ana, dedi bana, üşüyo-

rum... (*Birden gayet sessiz gözyaşları boşanır.*)

HASAN : Ağlama be, ayıptır...

PERDE

ÜÇÜNCÜ TABLO

Kurtgiller'den Demirci Ali Usta'nın evi. Gece. Geç vakit.

MECLİS 1

Ali Usta, Hafize, Selim

ALİ : (*Odanın orta yerinde ayakta durmaktadır. Elinde yere dayalı bir balyoz vardır.*) Bu kimin balyozuydu bu?.. Söylesenize!.. Söylesene, Selim!.. Dilini mi yuttun?.. Kimin balyozuydu bu?..

SELİM : Şevki Ağabeyimin.

ALİ : Tanıdın, bildin demek!.. (*Ağlamakta olan karısı Hafize'ye*)

Kes sesini... Dört aydır, çeşme olsa kururdu...

HAFİZE : Ben ağlamayayım da kimler ağlasın!.. Danalar gibi,

koçlar gibi oğlumu...

SELİM : Anne...

ALİ : İçin yanmıyor mu? Bak, dört ayda ananın suratı kaşık gibi kaldı... Sen hâlâ...

SELİM : Baba...

ALİ : Ağanın balyozunu tanıdın demek!.. Ben ağanı da, balyozunu da, beni de, ananı da unuttun sanmıştım...

SELİM : Ağabeyimin balyozunu değil, sesini, yüzünü değil, yürüyüşünü, konuşurken sol kaşını kaldırıp gözünü kırpmasını, sağ elini kuşağının üzerine bastırıp oturmasını, bembeyaz dişleriyle katıla katıla gülüşünü, anama küsüp haftalarca çocuk gibi somurtuşunu değil, örste işlerken türkü çağırmasını, tabii sen dükkânda yokken, baba, sonra en olmaz şeye birdenbire kızıp çakır gözleri yanarakattan atılışını değil, hiçbir şeyini, hiçbir hareketini, ben İstanbul'a giderken kafasındaki kasketin renginden, sol elinin ezik küçük parmağına kadar, her şeyini, oldukları gibi, kımıldanır, işler, düşünür, kızar, sevinir, hasılı bütün halleriyle, renkleri, ağırlıklarıyla hatırlıyorum... Anladın mı, baba... Ben kardeşimi, arkadaşımı, beni senden ve anamdan başka ilk döven, beni işimde ilk beğenen insanı kaybettim, ona yanarım...

ALİ : Sürü sürü laf, lakırdı... Yanarsın da ne yaparsın?

SELİM : Yapılacak bir iş vardı, Şevki'yi diriltmek...

ALİ : Gâvurluk etme...

SELİM : Şevki'yi diriltemedikten sonra ne yapayım istersin?..

ALİ : Öcünü almak, ahını yerde...

SELİM : Söyle, söz temsili, senin istediğini yapsak ne olacak? Kemikleri çoktan çürümüş, etleri dağılmış kardeşime bundan ne?..

HAFİZE : Oğlum... Danalar gibi, koçlar gibi yiğitim...

ALİ : Benim ahım, ananın ahı, Şevki'nin ahı, Kurtgiller'in ahı yerde mi kalacak be? Kardeşini vurup öldürenc şu kadarcık düşmanlık olsun yok mu be yüreğinde?

SELİM : Ne yalan söyleyeyim... Var elbette... Memet'in suratını görürsem yılan görmüş gibi olurum... Sana, ne diye yalvardım, bugün mahkemeye gitmeyelim, kararda bulunmayalım, dedim... Memet'in suratını görmemek için... Hani yine ne yalan diyeyim, on iki sene ceza verdiklerini duyduğum

zaman şaşırđım biraz... Daha fazla, daha çok fazla ceza giysin istedim belki... İdam verdiklerini duysaydım, belki o dakika içim rahat ederdi... Ama sonra, ister kız ister kızma, hep düşündüm bu işi, kardeşimin de ilkönce Memet'in üzerine bıçak çekip yürüdüğü geldi gözümün önüne... Memet'e on iki yıl ceza kesmeleri yeter gibi oldu bana...

ALİ : Sus, Allah canını alsın!.. Sus, kanımı tepeme depreme!.. Seni okutmaz olaydım, fabrikalara göndermez olaydım.

SELİM : Keşke Şevki'yi okutaydın, fabrikalara göndereydin...

ALİ : Bana karşılık mı veriyorsun?

SELİM : Seni sayarım. Babamsın, demircisin, ustamsın...

ALİ : Baba yüzüne bet bet konuşarak saygı mı olur?

SELİM : İnsan insana karşı düşündüğünü söylemezse aradaki saygı değil, korkudur, baba... Ben seni sayıyorum, ama senden korkmuyorum...

ALİ : Şevki'nin ağzından bir kerem bile böyle laflar işitmedim.

SELİM : İşitmemişsin, baba, fakat böyle düşünmediğini nereden biliyorsun?..

ALİ : Şevki'nin ne düşünüp düşünmediğini ben senden iyi bilirim. O bizdendi...

SELİM : Yarı yarıya...

ALİ : Sus, diyorum... Ağzımdan kötü laf çıkartıp anana sövdürecekisin...

HAFİZE : Benim suçum günahım ne! Ne bağırıp duruyorsun oğlana!.. Elim ermez, gücüm yetmez... Oğlumun birini kara toprağa verdin...

ALİ : Ben mi? Bana mı diyorsun? Sen de mi asiliğe başladın!..

HAFİZE : Allah etmesin. Erkeğimsin... Sana asilik edersem, iki elim yarın yanıma gelecek, ekmeğini yedim... Ana yüreğim sızlar durur...

ALİ : Dilenciligi bırak... Oğlunu kara toprağa ben mi verdim? Şevki'mi ben mi öldürdüm?.. Söylesene!.. Haydi!.. Söyle!..

HAFİZE : Sen öldürmedin... Öldürenler iki cihanda sürüm sürüm sürünsün... Sen öldürmedin, öldürttün...

ALİ : Ne dedin? Ne halt ettin!.. Öldürttüm mü?.. Ben mi?..

HAFİZE : Sen ya... Ne diye Çobanoğulları'nın peşini bırakmadın?

Baban onların babasını öldürmüş... Ne diye kaçacak yerde, civan gibi oğlumuzu vurmasınlar diye bucak bucak gizlenecek yerde üstlerine yürüdün? Ne diye?.. Ne diye?..

ALİ : Benim babam da zindanlarda can verdi... Onlar benden ürksünler... Ben Rabbinden gayri kimseden korkmadım... Şevki'm de babasındandı. Korkmadı. Ama bu (*Selim'i göstererek*) sana çekmiş, ödle!.. Ödle!.. Ödle!..

SELİM : Baba!..

ALİ : Ödle!.. (*Selim'i kolundan tutup pencereye sürükler. Dışarısını göstererek*) Bak... Görüyor musun? Kör olası gözlerin görüyor mu? Nah karşıda, üç adım yerde... Nah onların penceresi... Işık var... Oturup bayram ediyor Çobanoğulları... Ne duruyorsun, kahpenin dölü!.. Ne duruyorsun!.. Varsana üzerlerine!.. Gitsene!..

HAFİZE : Bırak oğlum, bunu da hapislerde mi çürüteceksin!.. Bırak diyorum!..

ALİ : Bana el sürersin, ha!.. Bana el kaldırırsın, ha!.. Yıkıl!.. Yıkılın karşımdan!.. (*Balyozu kavrar.*) Piçinle var keyfine bak!.. Ben gidip domuzun beynini dağıtırım... Ben hapiste çürürüm... Siz bakın keyfinize...

(*Selim'i ve Hafize'yi iterek elinde balyozla dışarı fırlar. Bir müddet şaşkın bir sessizlik... Sonra Hafize birdenbire pencereyi açar.*)

HAFİZE : Komşular, uyanın!.. Hem kendine kıyacak, hem size... Komşular!.. Komşular!.. Kurtoğlu geliyor...

PERDE.

ÜÇÜNCÜ PERDE

ÜVERTÜR

Salon ve sahne ışıkları söner. Tiyatro tam karanlık içindedir. Aynı anda lakırdısız, güftesiz zelzele korosu başlar. Temsili mahiyeti: Toprağın haykırışı, yarılışı, insan yapılarının anında yıkılışı, sonra fonda yüksek tek solo kadın sesi olmak üzere insanların kadın erkek ince kalın seslerle çığlık, feryat, korku, telaş, cinnet ve iniltileri. Koro bir müddet devam ettikten sonra ağır ağır hafifler ve perde açılır. Koro hafif devamdadır...

BİRİNCİ TABLO

Zelzeleden üç gün sonra. Şehir istasyon yanı. Hem istasyon, hem telgraf merkezi, hem belediye v.s. hizmetini gören derme çatma kulübe... Üvertür korosu sona kadar hafif devam eder.

MECLİS 1

Belediye azaları, Telgrafçı, Sorgu Hâkimi,
Kekeme, Evhamlı

1. BELEDİYE AZASI : Her şeyden önce, bize yiyecek, içecek lazım... Yiyecek, içecek... Yiyecek, içecek, yiyecek, yiyecek...
2. BELEDİYE AZASI : Toprak altında, enkaz altında üç gündür hâlâ yaşayan insanlar var... Bize elli, altmış, yüz, yüzlerce, binlerce amele lazım...
1. BELEDİYE AZASI : Yiyecek lazım, yiyecek... (Telgrafçı'ya) Yaz, evladım, öyle yaz. Benim dediğimi yaz... Yiyecek lazım bize, vagonlarla yiyecek...
2. BELEDİYE AZASI : Amele göndersinler... Kazmalı, kürekli... Amele isteriz...
3. BELEDİYE AZASI : Yahu, asabınıza hâkim olun... Her şeyden

önce bizi idare edecek adam lazım. Başımıza adam lazım..
Âmir lazım... Ne yapacağımızı bilmiyoruz... Her evden en
az üç kişi öldü...

4. BELEDİYE AZASI : Don gömlekle dışarı fırladık... Giyecek
çamaşır göndersinler... *(Telgrafçı'ya)* Anlıyor musun?.. Çamaşır
diye yaz... İç çamaşırını...

REİS : İçme suyu yok... Hep hastalıktan öleceğiz...

TELGRAFÇI : İşlemiyor... Hat kesildi...

*(Belediye azaları ve Reis telaşla : "Tel mi koptu?", "İşlet
şunu!", "Aman evlat!" gibi sesler çıkarıp haykırarak
Telgrafçı'nın başına üşüşürler. Sorgu Hâkimi müdahale
eder.)*

SORGU HÂKİMİ : Üşüşmeyin adamcağızın başına... Çekilin...
Oturun yerlerinize rica ederim... Çekilin... *(Telgrafçı'ya)*
Bozukluk makinada mı, oğlum, hatta mı? Anlayabilir
misin?..

TELGRAFÇI : Zannedersen arıza maniplede...

SORGU HÂKİMİ : Düzelebilir...

TELGRAFÇI : Çalışırız...

SORGU HÂKİMİ : Haydi yavrum...

*(Telgrafçı manipleyle meşgul... Uzun bir sükût. Herkes
uzaktan heyecanla tamir işiyle alakadar.)*

EVHAMLİ : Sarsıldı... Görüyor musunuz, yine sarsıntı oldu...

KEKEME : Se.. se.. sen evham ge.. getirmişsin... Evham...

1. BELEDİYE AZASI : Yiyecek lazım bize... Her şeyden önce...
İnsan yemeden yaşar mı?

2. BELEDİYE AZASI : Amele göndermezlerse, ölüleri kaldırmazsak,
ölü kokusundan gebereceğiz...

REİS : Ben kendi bahçeme beş tane gömdüm...

2. BELEDİYE AZASI : Zelzele yazın olsaydı, kalanlar yirmi dört
saatte vebadan kırılırdı... Öylesine ölü kokuyor ortalık,
dayanılr gibi değil...

3. BELEDİYE AZASI : Yahu, asabınıza hâkim olun...

EVHAMLİ : Bak, bak, bak... Farkında mısınız? Yine sarsıntı
oldu...

KEKEME : Ha.. hay Allah... Bu adam be.. beni çıldırtacak... İs..

istediğim gibi konuşamıyorum da... Müs... Müstantik Bey...
(*Sorgu Hâkimi yardım ettiği Telgrafçı'nın yanından Keke-
me'ye bakar.*)

SORGU HÂKİMİ : Söyle, kardeşim...

KEKEME : Ben... hep böyle değildim...

SORGU HÂKİMİ : Geçer... Üzülmeyin...

KEKEME : Anlattım size... Zelzele olunca birdenbi.. bire kar..
karyolamdan fırladım... Kapıya yürüdüm... Sarsıntı de..
devam ediyordu...

SORGU HÂKİMİ : Biliyorum... Anlatmıştınız...

KEKEME : Ko.. konuştukça belki açılırım... Kapı a.. açılmıyor-
du... Sonra ke.. kendiliğinden açıldı... Dışarı fırladım...

4. BELEDİYE AZASI : Hep öyle... Don gömlek fırladık... Ölüle-
rin çoğu yarı çıplak...

KEKEME : Arkamdan ev gür di.. diye yıkılıverdi... Son.. sonra
şakak.. şakaklarıma bir ağrı saplandı... Böyle.. ke.. ke..
kekeme oldum...

SORGU HÂKİMİ : Açılırsınız...

EVHAMLİ : Yine mi görmediniz... Bu sefer çok kuvvetli oldu...
Tıpkı ilk seferki gibi... Sarsıldı... Sarsıldı... Duruverdi... Yine
görmediniz mi?

TELGRAFCI : Hazır!..

TELAŞLI SESLER : Oldu mu? İşleyecek mi? Sahi mi? Yaz!..
Çek!..

REİS : Hemen Ankara'yı bul...

1. BELEDİYE AZASI : Derhal yiyecek...

2. BELEDİYE AZASI : Amele... Kazma...

3. BELEDİYE AZASI : Asabınıza hâkim olun...

4. BELEDİYE AZASI : Giyecek... Çamaşır... İç çamaşır...

REİS : Su yok... İçecek su yok...

TELGRAFCI : Gürültü etmeyin... Teker teker konuşun... Du-
run... Kayseri geldi...

REİS : Ne diyor?.. Orası da yıkılmış mı? Kayseri'yi bırak,
Ankara'yı bul... Ankara'yı...

1. BELEDİYE AZASI : Şehir kalmadı. Olduğu gibi toprağa
göçtü... Yangınlar... Yiyecek yok... Açıız diye yaz... Açıız...

2. BELEDİYE AZASI : Ölü kokusu... Toprak altında, enkaz altında insanlar canlı canlı bağırişiyor...
4. BELEDİYE AZASI : Çırlıçığlağız...
- TELGRAFCI : Tren yola çıkmış...
- TELAŞLI SESLER : Tren mi? Nerden? Ne treni? Ne zaman geliyor? Tren geliyormuş!.. Tren!..
- SORGU HÂKİMİ : Rica ederim... Susun, anlayalım... (*Telgrafçı'ya*) Sen de telaş etme, oğlum... Mufassal malumat işte...
- TELGRAFCI : İşte... işte... duymuyor musunuz?.. Tren yola çıktı, diyor... Yola çıkmış... Tren... Bakın, iki nokta bir hat, bir nokta bir hat bir nokta... İki hat bir nokta... Tamam... Kesti...
- SORGU HÂKİMİ : Ne aldın, söyle bakayım...
- TELAŞLI SESLER : Niye kesti? Tren gelmeyecek mi? Sen konuş!.. Ara!.. Bul!.. Yine makina mı bozuldu? Söylesene!..
- SORGU HÂKİMİ : Susmazsanız... Hepinizi dışarı atarım... Kendinize gelin...
3. BELEDİYE AZASI : Asabınıza hâkim olun...
- SORGU HÂKİMİ : (*Telgrafçı'ya*) Söyle bakayım, oğlum... Al bir cıgara... (*Aranır.*) Affedersin, yok... Anlat... Tren...
- TELGRAFCI : Yola çıkmış...
- SORGU HÂKİMİ : Çok güzel... Kayseri'ye ulaşmış mı?
- TELGRAFCI : Bekliyorlarmış... Ordan da hemen buraya gelecekmiş...
- SORGU HÂKİMİ : Çok güzel... Ne varmış trende?..
- TELGRAFCI : Yardım treniymiş...
- SORGU HÂKİMİ : Başka bir diyeceğin yok mu?
- TELGRAFCI : Yok...
- SORGU HÂKİMİ : İyi düşün... Belki unutmuşundur...
- TELGRAFCI : Hayır... Zaten hepsi yazılı burda... İşte...
- SORGU HÂKİMİ : Peki, hat nokta, hat nokta, diyordun!..
- TELGRAFCI : Birdenbire eski makinalarla çalıştığım geldi akılıma...
- SORGU HÂKİMİ : Peki... Peki...
(*Memet girer.*)

MECLİS 2

Evvelkiler, Memet

MEMET : Müstantik Bey...

SORGU HÂKİMİ : Hayrola, ne haber, oğlum?

MEMET : İyilik sağlık...

SORGU HÂKİMİ : Ne yaptınız?

MEMET : Dediklerini...

REİS : Müstantik Bey, hani biz arkadaşlar gidelim de trenin geleceğini sağa sola haber verelim. Yüreklere ferahlar... Akşam da oldu...

SORGU HÂKİMİ : Buyrun... Güle güle... Yalnız, rica ederim, hariçten yardım gelinceye kadar şehrin kendi kendine yardım etmesi lazım...

1. BELEDİYE AZASI : Neyle?.. Bir gün sonra kimselerde ekmeğin kısıntısı kalmayacak...

REİS : İçecek su da yok...

SORGU HÂKİMİ : Yardım gelecek... O zamana kadar mümkün mertebe teşkilatlanmak lazım... Sizler fazla telaş gösterirseniz...

3. BELEDİYE AZASI : Asabınıza hâkim olun...

SORGU HÂKİMİ : Trenin yarın erkenden gelmesi ihtimali var...

REİS : Şafakla burdayız... Allahaismarladık...

SORGU HÂKİMİ : Güle güle...

(Belediye azaları çıkarlar.)

MECLİS 3

Sorgu Hâkimi, Memet, Kekeme, Evhamlı

KEKEME : Ben burda ka.. kalayım... Gidecek yerim yok...

SORGU HÂKİMİ : Siz bilirsiniz... (Memet'e) Seni dinliyorum, Memet...

MEMET : Sen gittikten sonra, Setaltı'ndan sekiz, Cami Mahallesinden on iki, Kazancılar'dan beş, Çarşı'nın ordan on dört

kişi kurtardık... Dokuzu çocuk, on yedisi kadın, on üçü erkek... Sen ordayken de elli kişi çıkardıktı... Hepsi seksen dokuz etti... Az... Ve lakin çekip kenara koyduğumuz yüz altmış ölüyü de hesaba katarsan...

SORGU HÂKİMİ : (*Memet'i dinlerken yazdığı bir kâadı Telgrafçı'ya uzatarak*) Sen şunu hemen Ankara'ya çek... (*Memet'e*) Sağ olun... Yarın daha iyi çalışırız... Başka bir diyeceğin...

MEMET : Emrin üzere yine gün kararmadan geldik... Tamamız... Arkadaşlar dışarda bekler...

SORGU HÂKİMİ : Ekmeğiniz, ateşiniz var mı?

MEMET : Ateş yakarız... Yine bu gece de dünkü yerde mi kalalım?

SORGU HÂKİMİ : Orda kalın ya... Sabah erkenden buluşuruz... Ben gece de uğrarım size...

MEMET : Sağ ol...

SORGU HÂKİMİ : Başka diyeceğin? Ha, bak, şimdiye kadar, telaşla, ben sana sormayı unuttum... Baban, anan?..

MEMET : Şükür sağdırlar... Yalnız anamın kolu kırılmış... Bacımın da başı berelenmiş biraz... Ve lakin o gece hapis yıkılıp dışarı fırlamasaydım, babamı kalasların altından iki kadın çekip çıkaramayacaklarmış... Mapusaneye Erzurum'dan gelme iki arkadaş da yardım ettiler, ihtiyarı kurtardık...

SORGU HÂKİMİ : Geçmiş olsun... Pekiii... şey... sizin evler ahşaptı, değil mi?

MEMET : Evet...

SORGU HÂKİMİ : Ona dua edin... Bak, ne diyeccektim... şey... Kurtgiller'den Ali Usta?..

MEMET : Evet...

SORGU HÂKİMİ : Komşunuzdu...

MEMET : Evlerimiz karşı karşıyaydı... Daha doğrusu... Hani... o meseleden sonra babam eski mahalleden taşınmış, öteki de peşi sıra gelmiş...

SORGU HÂKİMİ : Biliyorum... Eec?.. Onlar?

MEMET : Sağdırlar...

SORGU HÂKİMİ : Çok iyi...

MEMET : Ali Usta'yı da bizim yıkılan evin eşiği yerinden çıkardık... Selim vardır, küçük oğlu, o da yardım etti... Oralarda

bir de balyoz bulduk... Selim az yaralı, Anasının bir şeyi yok...

SORGU HÂKİMİ : Ali Usta?..

MEMET : Kurtardığımız zaman baygındı... Kafası kanıyordu...

SORGU HÂKİMİ : Peki, ne oldu?

MEMET : Bilemem... O ayılmadan, ben ayrıldım ordan...

SORGU HÂKİMİ : Bir daha gitmedin mi?

MEMET : Hayır... Yinem yıkılan evlerin orda kulübe gibi şeyler yapmışlar... Karşılıklı oturuyorlar... Dün uzaktan, kendimi göstermeden seyrettim... Ve lakin bir daha bizimkilere de gitmedim... Hani ne de olsa... Ali Usta, Selim... Beni görmek...

SORGU HÂKİMİ : Peki, peki... Ben gider, haber alırım...

MEMET : Sağ ol, beyim...

SORGU HÂKİMİ : Başka diyeceğin?..

MEMET : İzin verirsen, var... Bizim mahkûm arkadaşlardan Bursa'ya bir delikanlı... Çocukları da gelmişler, hani ziyareti için, taa Bursa'dan buraya... Ve lakin görüşemedilerdi... Şehirde nerde oturduklarını da bilmiyor...

SORGU HÂKİMİ : Ona istediği gibi araştırma yapsın, dedirdi...

MEMET : Üç gündür arar durur... Bulamadı... Hani fener gibi bir şey bulduk... İzin verirsen gece de arasın...

SORGU HÂKİMİ : Tabii arasın...

MEMET : Bulmasının mümkünü yok ya... Koskoca viranede fenerle taş toprak altından çoluk çocuk mu bulunur!..

SORGU HÂKİMİ : İsterseniz bir iki arkadaş da yardımcı gidin...

MEMET : Gideriz... Ve lakin...

EVHAMLİ : Sarsılıyor... Sarsılıyor... Görmüyor musunuz? Sarsılıyor, kaçın!..

(Evhamlı olduğu yerden hızla kalkıp dışarı fırlar.)

SORGU HÂKİMİ : (Peşinden koşarken) Tatalım şunu, Memet...

(Memet ve Sorgu Hâkimi, Evhamlı'nın peşi sıra koşarlar, çıkarlar.)

KEKEME : Bu karanlıkta, kar.. karda bulamazlar... O gitti gi.. gider...

TELGRAFCI : Yardım treni Kayseri'ye yaklaşmış... İşte... Yalnız... yolda kar... bastırdı... yol... açılacak... çalışıyor... İşte... Hat nokta... iki nokta... hat... iki nokta... hat... nokta...

PERDE

İKİNCİ TABLO

Ali ve Hasan ustaların azami basit barakaları, arsa ve yol, yıkılan iki evin harabesi.

MECLİS 1

Köylü, Selim, sonra Hafize

Köylü sahneye girer. Bir elinde bir bakraç vardır. Selim kulübe önündedir.

SELİM : Merhaba, dayı...

KÖYLÜ : Başımız sağ olsun...

SELİM : Cümlemizin... Nerden, nereye?.. Sizin köy nasıl? İnşallah...

KÖYLÜ : Göçtü yere tekmil...

SELİM : Deme!..

KÖYLÜ : Taş taş üstünde kalmadı...

SELİM : Burası da öyle...

KÖYLÜ : Koca köyden sağ kalan üç kişiyiz... Birinden hayır yok ya... Sen ikimizi say...

SELİM : Nasıl oldu?

KÖYLÜ : Yatsı namazını kılıyorduk, camiye ısıtamadık bir türlü... Dışarda ayaz... Ay ışığı... Birden, ikinci rekatta, köyün içende ne kadar hayvan var, davar, sığır, at, eşek, it, tavuklara varıncaya dek, böğürmeye, bağırsıp çığırışmaya başladı.

SELİM : Tuhaf şey...

KÖYLÜ : Namazı bıraktık... İmam, hele bir yol köyün etrafını dolaşın, dedi... Sopa, kazma, dolaştık... Ve lakin ay ışığından gayri şey yok... Gel gelelim hayvanların böğürtüsü kesilmez... Hep birden çığırışıp dururlar... Susturamadık... Hayvana kaza malum olur, hele sabaha dek nöbetçi dikelim, dediler... Beni, Koçgiller'in marabası Hüsnü, bir de Kemal Çavuşu köyün üç başına koydular... Bekledik...

SELİM : Oldu...

KÖYLÜ : He... Köy ardımızda, sankim yer yarıldı da yere geçti... Kemal Çavuş camiye yakın duruyormuş... Başına taş düştü... Davarıyla, karısıyla, sığırıyla, tarlasıyla, bizim köy yok gayrı...

SELİM : Başın sağ olsun...

KÖYLÜ : Cümlemizin... Ne denir!.. Benim hane halkı da...

SELİM : Ne diyelim!..

KÖYLÜ : Böyle işte...

(Uzun bir sükût.)

SELİM : O elinde ne var, dayı?

KÖYLÜ : Su... İyi su... Şurda, iki saatlik yerde kaynıyor... Köyde can kalmadı... Şehre varayım, dedim, ertesi gün, şehir de kalmamış... Ve lakin ne de olsa sağ kalanlar var burda..

SELİM : Peki, suyu ne yapıyorsun?..

KÖYLÜ : İyi su... Bakraca doldurup şehirde dağıtır dururum susuzlara... Hani bir büyükçe kap bulsam daha tez olacak... İki saat git, iki saat gel, dört saatte bir bakraç su kaç canı kandırır ki... Suyunuz var mı?..

SELİM : Var... Sağ ol... Bizim kuyu tıkanmadı...

KÖYLÜ : Sen bilirsin... Karşıda?..

SELİM : Orda Çobanoğulları... Onlara da su... veriyoruz...

KÖYLÜ : Rabbim gönlünüzce versin... Sen hep burda mısın?..

SELİM : Şimdilik...

KÖYLÜ : Hani, gayri Eskişehir'e filan, fabrikalara giderken... Beni de götürürsün...

SELİM : Gideriz...

KÖYLÜ : Baban sağ elbet...

SELİM : Sağ çok şükür... Biraz yaralıca... Anam da iyidir...

KÖYLÜ : İyi olsunlar... Babana selam et... Hoşça kal... Ben suyu götürüyüm...

SELİM : Güle güle... Yarın yine uğra... Babam az iyileşirse, şehre ineceğim ben de... Sana yardımım dokunur...

KÖYLÜ : Uğrarım... Hoşça kal...

SELİM : Güle güle...

(Köylü gider. Kulübeden Hafize çıkar.)

HAFİZE : Kimdi konuştuğun?

SELİM : Alanlar köyünden Rıza... Köy yerle yeksan olmuş...

HAFİZE : Olmadık neresi kaldı ki!..

SELİM : Babam uyuyor mu?

HAFİZE : Uyuyor... Sana bir söz diyeyim mi? Şu sola kaktığın kazık oynuyor, yıkılmasın...

SELİM : Bakayım...

(Kulübenin sözde çatısını tutan kazıklardan soldakini muayene eder.)

SELİM : Sağlam... Hani Şevki Ağabeyimin balyozu olmasaydı, bunları dünyada kakamazdık...

HAFİZE : Baban onunla ne edecekti, ne iş gördü!..

SELİM : Onların çatılarını da bununla kurduk...

HAFİZE : Baban nasıl kızdıydı ama gözlerini açıp senin Çobanoğulları'na çatı yaptığını görünce!..

SELİM : Sonra ses etmedi... Kendini Memet'in kurtardığını bilse...

HAFİZE : Ben dedim...

SELİM : Dememeliydin, anne... Ne yaptı?.. Ne zaman dedin?..

HAFİZE : Sen şehre gitmişken... Bağırды çığırdı, bırakaydınız öleydim de, o domuz oğlu üzerime el sürmeyeydi, dedi...

Sonra... Hani biz onlara su vermiştik ya, bulup buluşturup çorba pişirmişler, kızları Zeliha bir çanağa koyup getirdi...

Ses etmeden, bıraktı çıktı...

SELİM : Babam çorbayı içti mi?

HAFİZE : Benim yanımda içmedi... Ama dışarı çıktım, döndüm baktım ki çanak boş... Bu sabah babandan gizli ben de onlara tuz verdim...

SELİM : Nerden buldun?

EVLER YIKILINCA

HAFİZE : Bizim evin orasını eşelerken... Tahta kutuda olduğu gibi duruyor...

MECLİS 2

Evvelkiler, Zeliha

Zeliha bir teneke parçası üzerinde ateşle gelir.

ZELİHA : Ateş yaktık da... Anam gönderdi... Hani sizin ateş kolaylık olur...

SELİM : *(Ateşi alır.)* Teşekkür ederiz... Ateş lazım mı, anne?

HAFİZE : Lazım olmaz mı!.. Bizimki sönüyordu...

(Ateşi alır, kulübeye girer.)

MECLİS 3

Zeliha, Selim

SELİM : Kolu nasıl oldu annenizin?

ZELİHA : Sızısı geçti biraz... Ali Usta'nın yarasına ilaç çaldınız mı?

SELİM : Nerden bulalım!...

ZELİHA : *(Bir şişe uzatarak)* Buyur...

SELİM : Bu ne? Tentürdiyot... Nerden buldunuz bunu?..

ZELİHA : Memet Ağam... şey... babamındı... Parmâğını ezmişti de bir gün... Alıp eve getirdiydi... Demin oraları eşelerken...

SELİM : Şişe kırılmamış demek... Tuhaf şey... Haydi doğruyu söyleyin... Nerden geldi bu?..

ZELİHA : Oraları eşelerken...

SELİM : Değil... Anamın tuz kutusuna aklım erdi... ama buna...

Niye gizliyorsunuz benden?.. Haydi, söyleyin doğrusunu...

ZELİHA : Ya almazsanız!..

SELİM : Öyle şey olur mu?

ZELİHA : Memet göndermiş bu sabah bir arkadaşıyla... Birazını ben kendi yarama çaldım... Birazını...

SELİM : Teşekkür ederiz...

ZELİHA : Almayacak mısınız?

SELİM : Neden?.. (*Şişeyi cebine kor.*)

ZELİHA : Sağ olun...

SELİM : Çatı sağlam mı?

ZELİHA : Sağlam...

SELİM : Hani bir yeri aksıyorsa, aksarsa haberini verin, gelip yapayım... Haber verirsiniz, değil mi?

ZELİHA : Veririm... Olur... (*Ağlamaya başlar.*)

SELİM : Niye ağlıyorsunuz?

ZELİHA : Hiç...

SELİM : Öyle şey olur mu?.. Söylesenize...

ZELİHA : Ağlamıyorum ki...

SELİM : Ağlamıyorum deyip ağlıyorsunuz... Haydi... Söyleyin bakalım... Haydi... Haydi... Korkmayın...

ZELİHA : Kimden korkayım!.. Yeryüzünde gayrı korkum kalmadı ki...

SELİM : Peki... Neden öyleyse?..

ZELİHA : Memet Aşam Şevki'yi vurmasaydı, ne olurdu sanki!.. Ne diye vurdu!.. Bize su verdiniz, tuz verdiniz, çatımızı kurdunuz... Benim aşamın elleri kanlı sizin yanınızda... Siz yinem benimle konuştuğunuz...

SELİM : Siz de bize çorba verdiniz, ateş verdiniz, ilaç verdiniz... Babamı...

(*Sahneye Hasan Usta girer.*)

MECLİS 4

Evvelkiler, Hasan

HASAN : (*Kızıyla Selim'i konuşur görünce durular.*) Nasılsın, kız? Anan nasıl?

ZELİHA : İyidir, baba... Sızısı durdu biraz... Sen gittin hep uyudu... Demin kalktı...

SELİM : Merhaba, Hasan Usta...

HASAN : (*Şaşkın, Selim'e döner.*) Merhaba... Şimdi şehirden,

İstasyon yerinden geliyorum. Kayseri'den bu yana doğru tren çıkmış... İmdat treni... Merhaba... Merhaba, oğul...

PERDE

ÜÇÜNCÜ TABLO

Sıhhi yardım çadırının içi.

MECLİS 1

Yaralılar, Doktor, İstanbul Gazetecisi,
Sorgu Hâkimi, Bekir

Doktor yaralılarla meşgul.

GAZETECİ : Yolu kar bastırmasaydı trenimiz bir gün önce gelebilecekti... Tasavvur edemezsiniz... Tipi, karanlık... Yolu açmanın imkânı yok...

SORGU HÂKİMİ : İstanbul'da yaz geldi galiba!..

GAZETECİ : Neden?.. Ha... Paltom... Bilakis İstanbul'da da soğuk yaptı bu kış... Ben de soğuktan müthiş korkarım... Hatta gazetede arkadaşlar, üst üste dört palto giy de öyle git, dediler...

SORGU HÂKİMİ : Halbuki siz bir tane bile giymemişsiniz...

GAZETECİ : Trenden iner inmez, ilk adımda...

SORGU HÂKİMİ : Verdiniz...

GAZETECİ : Öyle oldu... Ne anlatıyordum!.. Kayseri'yi geçtik, tren durdu... Ve sebebini bilmiyorum, vagonların ışıkları da söndü birdenbire... Karanlık, karın beyazlığıyla karışınca daha kesif, elle tutulur gibi bir şey oluyor... Kaloriferler de başladı sönmeye... Donacağız... Birdenbire dışarda, vagonun yanında bir gürültü oldu... Meslek gazetecilik, derhal indim... Baktım on on beş köylü gelmiş... Elllerinde fenerler, çıkınlar... İmdat treninin geçeceğini, kar yüzünden saplanıp

kaldığını nereden haber almışlar, bilmiyorum... Şefdötreni arıyorlar... Aranan bulundu, her köylü elindeki çıkını teker teker teslim etti... Gazetecilik yapmıyorum... Bu bizim köylüye, bizim halka has bir vasıf mıdır? Düşünmedim... Köyleri zarar görmemiş, ekmek, kavurma, tuz, pestil, elma armut kurusu, ne bulmuşlarsa koymuşlar çıkınlarına, ikişer, üçer saatlik köylerinden, karda, karanlıkta, belki rastlarız da, yardım trenini durdururuz diye yola çıkmışlar... Şefdötren çıkınları teslim aldı... Sonra köylüler baktılar ki tren karanlık... Fenerlerini hesabettiler... Yarısını bize bıraktılar ve ikişer, üçer birleşerek, geldikleri gibi, karanlığın ve karın içinde kayboldular... Diyorum ya, bu belki şu veya bu sebepten dolayı, Türk halkının kendine has bir tarafıdır...

SORGU HÂKİMİ : Şehri gezeceksiniz... Bu güzel ve şayan-ı hayret tarafımızı daha yakından görürsünüz...

DOKTOR : (*Sorgu Hâkimi'ne*) Bayım...

SORGU HÂKİMİ : Buyrun...

DOKTOR : Bir hasta... Şu... Sizi istiyor...

SORGU HÂKİMİ : Beni mi?..

DOKTOR : Evet...

(*Sorgu Hâkimi, Bekir'in yanına gider.*)

BEKİR : Nasılsın... Müstantik Bey?..

SORGU HÂKİMİ : İyiyim... Sen nasılsın?

BEKİR : Beni tanıdın mı?.. Ben leblebici... Bekir... Hani şu tiyatroya işinde... Memet'in... cinayetinde şahittim...

DOKTOR : Çok konuşma...

SORGU HÂKİMİ : Bak doktor, çok konuşma, diyor Bekir...

BEKİR : Konuşacaklarım bitti dünyada zaten... Ve lakin... Sana bir sözüm var...

SORGU HÂKİMİ : Söyle, Bekir...

BEKİR : Hakkını helal et...

SORGU HÂKİMİ : Helal olsun... Sen de hakkını helal et...

BEKİR : Helal olsun... Ve lakin... Seni çok üzdümdü.. Sana düpedüz yalan... söyledimdi...

SORGU HÂKİMİ : Sen kimseye yalan söylemedin, Bekir...

BEKİR : Sağ ol... Bu kadar... Var işine bak gayrı...

SORGU HÂKİMİ : Belki bir şey istersin...

BEKİR : Var dünyada kalanların işine bak gayrı...

MECLİS 2

Evvelkiler, Memet

MEMET : Müstantik Bey... Müstantik Bey... Seni dışardan istiyorlar... İki vagon incir, üzüm getirmiş birisi İzmir'den, teslim alamayız, diyorlar...

SORGU HÂKİMİ : Geliyorum...

GAZETECİ : Ben de...

(Sorgu Hâkimi, Memet ve Gazeteci çıkarlar.)

MECLİS 3

Doktor, Bekir, yaralılar, sonra Selim ve
sırtında Ali Usta

Doktor bir müddet yaralılarla meşgul olur. Selim ve Ali Usta girerler.

SELİM : Doktor Bey...

DOKTOR : Şuraya koy, oğlum... Uzat... Nesi var?..

SELİM : İyiydi kaç gündür... Yarası başından... Bugün bir dalgınlık geldi...

DOKTOR : Bakalım... *(Doktor, Ali'yi muayene eder.)* Şu sargıyı tut... Şöyle... Ehemmiyetli değil... Şurda... O kutuda şırın-gayla küçük şişeler var... Getir...

(Doktor Ali'ye iğne yapar.)

DOKTOR : Şimdi yarasına pansuman da yapalım... Öyle değil... Tamam... Biraz dinlensin... açılır... Sen burda bana yardımcı kal... Elin işe yatıyor... Şimdi şu sol baştakine bir daha bakalım... Tut şu sargıyı...

(Selim, Doktor'a yardım etmeye başlar. Bir müddet çalışırlar. İçeri anasıyla Memet girer.)

MECLİS 4

Evvelkiler, Emine, Memet

MEMET : Doktor Bey, anamı getirdim...

DOKTOR : Nesi var?

MEMET : Ehemmiyetli değil... Kırık... Ve lakin çok sancıdı...
Bağırmadığına bakma... İnatçıdır... Bilmezsün o nasıl...
(*Selim'i görüp birdenbire susar.*)

DOKTOR : (*Selim'e*) Asistan! Sana söylüyorum... Al bakalım şu hastayı...
(*Selim, Memet'in yüzüne bakmadan, Emine'yi kolundan tutar.*)

MEMET : (*Gayet yavaş ve ıstıraplı*) Sağ ol... (*Anasına*) Ben gelir seni alırım, ana...
(*Memet çıkar. Doktor'la Selim, Emine'yi Ali'nin yattığı yere götürüp sargısını açarlar...*)

DOKTOR : Ne dayanıklısın, nine... Aşkolsun... (*Selim'e*) Koş, bana iki genişçe tahta parçası bul!..
(*Selim çıkar. Bir müddet sonra Sorgu Hâkimi girer.*)

MECLİS 5

Evvelkiler, Sorgu Hâkimi

SORGU HÂKİMİ : Doktor!..

DOKTOR : Buyrun...

SORGU HÂKİMİ : Meşgulsünüz...

DOKTOR : Söleyin...

SORGU HÂKİMİ : Demin... bir hasta vardı... Bir yaralı... Beni sorduydu...

DOKTOR : Evet...

SORGU HÂKİMİ : Nasıl oldu?..

DOKTOR : Maalesef...

SORGU HÂKİMİ : Ne?..

DOKTOR : Öldü... Siz gittikten biraz sonra...

EVLER YIKILINCA

SORGU HÂKİMİ : Bekir öldü mü? Ne çabuk!..

DOKTOR : Sizden rica edecektim... Kaldırtasınız diye...

SORGU HÂKİMİ : Nerde?

DOKTOR : Eski yerinde... İşte...

(Sorgu Hâkimi, Bekir'in olduğu köşeye gider. Üstüne eğilir.)

ALİ USTA : *(Gözlerini açar.)* Selim...

DOKTOR : Oğlunu mu?..

EMİNE : Bana kolum için tahta bulmaya gitti...

(Uzun bir sükût.)

EMİNE : Nasılsın, Ali Usta?

ALİ USTA : Şükür... İyiceyim gayrı... Sen nasılsın, komşum?

EMİNE : Sağ ol... Bir şeyim yok zaten, komşum...

(Selim koşarak girer.)

SELİM : İşte tahtalar... *(Emine'ye)* Çok bekletmedim ya, teyze!..

PERDE

YUSUF İLE MENOFİS

Bu piyeste muhaverelerin, tiratların birçoğu
aynen Tevrat'tan alınmıştır.

KİŞİLER:

Menofis	İkinci Kâtip
Birinci Mahpus	I. kadın
Üçüncü Mahpus	II. Kadın
Dördüncü Mahpus	III. Kadın
İkinci Mahpus	Zenci Köle
Yusuf	Haham
Birinci Muhafız	Asyalı Ölü
Birinci Kadın	Afrikalı Ölü
İkinci Kadın	Avrupalı Ölü
Zindan Müdürü	Amerikalı Ölü
Baş Saki	I. Murahhas
Baş Ekmekçi	II. Murahhas
Zeliha	III. Murahhas
Cariye	IV. Murahhas
Erkek	Subay
Firavun	Kâhya
Birinci Kâhin	Yahuda
Birinci Kâtip	Benyamin
İkinci Kâhin	Muhafız
	İhtiyar Adam

Mahpuslar, muhafızlar, sesler, kâhinler, kâtipler

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Milat'tan 1600 yıl önce Mısır. Zindanın avlusu. İki kapı, biri zindana açılır, öbürü sokağa. Sokak kapısının önünde iki muhafız. Avluda mahpuslar taş yontmakta. Ayaklarında zincir. Matruşturlar. Avludaki tek ağacın altında Yusuf oturmakta. Sakalı bıyığı kıvrır kıvrır. 25 yaşlarında.

MENOFİS : *(Mahpus. Uzun boylu. 30 yaşlarındadır. Birinci mahpusa Yusuf'u göstererek)* Şuna bak. Şu Yusuf'a bak. İncir ağacının gölgesinde yan gelmiş oturuyor. Sonra insanlar onun için, Firavun'un zindanında yedi yıl yattı diyecekler.

BİRİNCİ MAHPUS : Öyleyse yalan söylenecek. Yusuf'u beş yıl önce zindana getirdikleri zaman ben hapisliğimin üçüncü yılını dolduruyordum. Altı ay kadar yattı içerde, bizimle taş yonttu. Sonra zindan müdürünün gözünde lütuf buldu, geceleri onun evinde yatar oldu.

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Benim de şaştığım şey, nasıl olmuş da müdürün gözünde lütuf bulmuş?

DÖRDÜNCÜ MAHPUS : *(İşini bırakmadan, ezbere bir dua okur gibi)* Çünkü Rab Yusuf'la idi.

İKİNCİ MAHPUS : Bu işte Rabbin parmağı var mı, yok mu, bilemem. Lakin Yusuf buraya geldiğinin daha ikinci haftasında içerde olup bitenleri gidip zindan müdürüne bir bir yetiştirirdi, onu bilirim. Ben muhafız askerlerden birine arkasından küfrettimdi, onu da gidip söyledi de, yüz elli değnek yedimdi.

BİRİNCİ MAHPUS : Zaten babası Yakup'un gözünde de vaktiyle bu yüzden lütuf buldu. Yusuf on yedi yaşındayken kardeşleriyle beraber sürüyü gütmekteydi. Babasının karıları Bilha'nın ve Zilha'nın oğullarıyla beraberdi ve Yusuf onların sözlerini babalarına getirirdi...

YUSUF : *(Konuşanlara, bir müddetten beri, bakmaktadır. Birden-*

bire haykırtır.) Ne konuşuyorsunuz orda?

BİRİNCİ MAHPUS : Hiç...

YUSUF : Nasıl hiç? Bakıyorum, deminden beri ağzınız durmuyor.

MENOFİS : Ellerimize de baksaydın ya! Asıl onların durmadığını görmedin mi?

YUSUF : Allahınız Amon-Ra, ellerinizi taş yontsun diye yaratmış; ağızlarınızı da sussun diye. Ve mademki gizli gizli konuşuyordunuz, demek sözleriniz fesatlık içindi. (*Yerinden kalkmıştır.*) Çeneniz durmuyordu, babamın karıları gibi...

İKİNCİ MAHPUS : Hiçbir şey konuşmuyorduk, Yusuf.

MENOFİS : Biz senin babanın karıları değiliz.

YUSUF : Susun. Bana karşı mı geliyorsunuz? Muhafızları çağırayım mı ve her birinize yüzer sopa attırayım mı? (*Dördüncü mahpusa*) Söyle şunlara ben kimim?

MENOFİS : Senin kim olduğunu biliyoruz. Kaç kere dinledik.

YUSUF : Sus! (*Dördüncü mahpusa*) Söyle!

DÖRDÜNCÜ MAHPUS : Sen Yusuf'sun. Baban Yakup'a Allah dedi ki: Senin sulbünden kırallar çıkacak. Sen dilber Yusuf'sun. Kardeşlerin seni kıskandı ve çölde kör bir kuyuya atıldılar ve kervancılar seni orda bulup çıkardılar ve Mısır'a getirip esir pazarında sattılar ve seni Vezir Potifar köle diye aldı ve Potifar'ın karısı Zeliha sana göz koyup seninle yatmak istedi ve sen buna razı olmadın ve sana Zeliha iftira edip üstüme saldırdı deyip seni zindana attırdı ve sen zindan müdürünün gözünde lütuf buldun ve zindan müdürü zindanda olan muhpusları senin eline verdi.

YUSUF : Babam beni bütün oğullarından ziyade severdi. Çünkü ihtiyarlığının oğlu idim ve bana alaca entariler yaptı. Ben rüya görüp kardeşlerime dedim: Rica ederim gördüğüm bu rüyayı dinleyin. İşte güneş ve ay ve on bir yıldız bana eğildiler. Ve bu rüyayı babama da anlattım. Babam bana dedi: Bu gördüğün rüya nedir? Ben ve anan ve kardeşlerin yere kadar sana eğilmek için mi geleceğiz? Ben bu rüyayı gören Yusuf'um. (*Yavaş yavaş ihtiraslı bir vecde kapılarak*) Ben Yusuf'um. Ya Rab, cenk eri ve orduların Allah'ı, bana gösterdiğin rüyaları gerçek kıl. Sulbünden kırallar çıkacak

dediğin Yakup'un en sevgili oğlu benim, en akıllısı benim, güneş ve ay ve on bir yıldız ve on kere ve yüz kere on bir yıldız bana eğilsin! Ben Yusuf'um. Ben rüyalar gören Yusuf'um. *(Kendinden geçmiş susar.)*

İKİNCİ MAHPUS : Seni kuyudan çıkaran kervancının elleri kırılıyordu da...

YUSUF : *(Birdenbire ayılıp etrafına bakınır.)* İçinizden biri bir şey mi dedi?

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Kimse bir şey demedi.

YUSUF : *(Dördüncü mahpusa)* Git, bugün çalıştığın yeter. Dinlen içerde akşama kadar. Ve benim kim olduğumu iyice düşün. Senden hoşnudum. *(Dördüncü mahpus gider. Yusuf taş yontanlara bakar. Sonra hışımla üçüncü mahpusa yaklaşır.)* Taş öyle mi yontulur? Ver şunu bana! *(Üçüncü mahpusun elindeki aleti alır ve taşın başına oturur.)* Hıh, taş öyle mi yontulur? Senin kaç yıldır öğrenmediğini ben altı ayda öğrendimdi. Halbuki ben babamın sürüsünü gütmekten başka şey bilmezdim. Bak taş böyle yontulur. Sabırla, akılla, kurnazlıkla. *(Hem konuşmakta, hem de taşı yontmaktadır.)* Belli etmeden, sezdirmeden... İşte taş böyle yontulur. *(Hem çalışmakta devam eder, hem de etrafa seslenir.)* Gelin, bakın! *(Mahpuslar Yusuf'un etrafına toplanır.)* Kendi ellerinle kendi kaderini yontar gibi yontacaksın taşı, gürültüsüzce, ortalığı velveleye vermeden, fakat inatla, fakat ne kendine, ne taşa, ne de başkalarına acıyarak ve bir başına... İşte taş böyle yontulur... *(Elindeki aleti fırlatıp doğrulur. Etrafında toplanmış olanlara bir müddet şaşkın şaşkın, sonra korkuya kapılarak bakar ve korkulu bir öfkeyle haykırır.)* Ne toplandınız başıma? Niye çalışmıyorsunuz? Ne istiyorsunuz? Dağılın! Dağılın!

BİRİNCİ MAHPUS : Sen çağırdın bizi.

YUSUF : Ben mi çağırdım! Ben ne diye sizi yanıma çağıracaktım!

MENOFİS : Taşın nasıl yontulacağını gösterdin, unuttun mu? Ama yanlış gösterdin, Yusuf. Taş öyle yontulmaz. *(Taşın başına oturur.)* Taşı, evet, sabırla, evet, akılla, evet, gerekirse

kurnazlıkla, evet, ortalığı velveleye vermeden, evet, kendi kaderini yontar gibi, ama yanibaşında kaderlerini yontan öteki taşçılarla beraber, fakat sevgiyle, hem taşı, hem kendini, hem başkalarını severek yontacaksın. İşte şöyle yontacaksın. İşte şöyle...

(Hem konuşmuş, hem taş yontmuştur.)

YUSUF : Menofis, sen duvarcısın, taş yontmakta ustasın, ama senin taşı yontuşun seni zindandan kurtarmadı ve zindanda sana fayda vermedi. Fakat benim taşı yontuşum bana zindan müdürünün gözünde lütuf buldurdu.

MENOFİS : Herkes kendi taşını kendi bildiği gibi yontar.

YUSUF : Menofis, sen...

BİRİNCİ MUHAFAZ : *(Cümle kapısından avluya seslenir.)*
Yusuf!

YUSUF : İşte ben.

BİRİNCİ MUHAFAZ : İki kadın var burda. Seni görmek isterler.

(Yusuf cümle kapısından çıkar.)

İKİNCİ MAHPUS : Kadınlarımız deli divane oluyor onun için. Her gün zindanın eşliğini aşındırıyorlar.

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Kadın kısmı öyledir. Birine yüz vermedin mi, geri yanının gözünde dünyanın en makbul erkeği sen olursun.

(Yusuf iki kadınla gelir. Kadınların ellerinde çıkınlar vardır. İncir ağacının altına giderler.)

YUSUF : Buyrun, hanımlarım. Size şu incirin gölgesinden başka ikram edecek şeyim yok.

BİRİNCİ KADIN : Sana nar getirdik, üzüm getirdik, elma getirdik.

İKİNCİ KADIN : Beline sarasın diye peştemal getirdik. *(Güler.)*
Peştemalın yarısını ben dokudum...

BİRİNCİ KADIN : Yarısını ben...

YUSUF : Sağ olun hanımlarım.

BİRİNCİ KADIN : Susadım.

İKİNCİ KADIN : Ben de susadım.

YUSUF : Size su getireyim, hanımlarım. *(Çıkınları alıp zindana girer.)*

BİRİNCİ KADIN : Çok mu güzel sanki?

İKİNCİ KADIN : Yusuf güzel olmasa Potifar'ın karısı Zeliha üstüne o kadar düşer miydi?

BİRİNCİ KADIN : Yüzü beyaz.

İKİNCİ KADIN : Burnu kocaman.

BİRİNCİ KADIN : Sakalı Firavun'un sakalından kıvırcık, hem de onunki gibi takma değil. Bizim erkekler de sakallarını, bıyıklarını kazımasalar keşke.

İKİNCİ KADIN : Öpüşürken sakalı insanın gerdanını gıcıklar mı?

BİRİNCİ KADIN : Bir kere Hikoslu bir erkekle öpüştüm. Bıyığı vardı. Gıcıklıyor.

İKİNCİ KADIN : Çok mu?

(Yusuf iki su çanağıyla gelir. Çanakları aynı anda kadınlara uzatır.)

YUSUF : Buyrun, hanımlar. Ben bunlarla su içerim.

BİRİNCİ KADIN : İkişiyle de mi?

YUSUF : İkişiyle de. *(Kadınlar suyu içer. Yusuf mahpuslara seslenir.)* Haydi! Gidin içeri... Haydi, gidip dinlenin!

BİRİNCİ KADIN : Bunlara sen mi kumanda edersin?

YUSUF : Ben.

İKİNCİ KADIN : Ne iyi yürekli insansın. Dinlensinler diye paydos ettirdin işlerini.

YUSUF : Babam Yakup'un iki eşiği vardı. Birine çok yük sarardı ve taşıyabileceğinden çok yük sarardı ve soluk aldırılmazdı. Fakat ötekine taşıyabileceği kadar. İki eşekten biri beş yıl yaşadı ve öbürü on beş yıl. Hangi eşek daha çok yaşadı ve hangisi babama daha çok iş gördü?

İKİNCİ KADIN : Akıllı adamsın.

YUSUF : Size öyle geliyor.

(Mahpuslar zindana girmişlerdir.)

BİRİNCİ KADIN : Potifar'ın karısı Zeliha çok mu güzeldi?

İKİNCİ KADIN : O hâlâ, ben Yusuf'a değil, Yusuf bana saldırdı, diyormuş. Balıkçının ağı Nil'de balığın üstüne nasıl kapanırsa Yusuf da bana öyle kapanmak istedi diyormuş.

YUSUF : Yalan.

BİRİNCİ KADIN : Elma hikâyesi doğru mu?

YUSUF : Doğru. Bana saldırmazdan önce. Bana göz attığı duyulup komşu kadınlar onu ayıplayınca Zeliha onları çağırıp ve ellerine birer bıçakla birer elma verip beni karşılarna çıkardı. Ve ben komşu kadınların karşısına çıkınca onlar da yüzüme dalıp elma yerine parmaklarını doğradılar.

İKİNCİ KADIN : Peki, niye yatmadın Zeliha'yla?

YUSUF : Ben efendim Potifar'ın gözünde lütuf bulmuştum. Ve efendim yediği ekmekten başka kendine ait olan hiçbir şeyi bilmezdi. Zeliha bana benimle yat deyince ben ona dedim: Efendim bu evde benden büyük değildir ve senden başka hiçbir şeyini benden esirgemedi. Nasıl bu büyük kötülüğü yapayım ve Allah'a karşı suç edeyim?

İKİNCİ KADIN : Demek evdeki mevkiini kaybetmemek için onunla yatmadın?

BİRİNCİ KADIN : Demek korkudan, Allah'tan korktuğun için onunla yatmadın?

YUSUF : Hangisi daha iyi olurdu?

BİRİNCİ KADIN : Böylesi daha iyi olmuş Zeliha için.

İKİNCİ KADIN : Erkek korkudan, yahut mevkiini kaybetmemek için, şu yüzden, bu yüzden beni istemesin, yine o kadar ağırımaya gitmez. Fakat hoşlanmadığı için benimle yatmazsa zindana atırmak değil etini timsahlara yedirsem öfkemi alamam.

BİRİNCİ KADIN : Ben de öyle

İKİNCİ KADIN : Gidelim artık.

BİRİNCİ KADIN : Biz sana üzüm, nar, elma, peştimal getirdik. Sen de bize bir şey vermez misin?

YUSUF : Hapis adamın verecek nesi olur?

BİRİNCİ KADIN : Bıyığından bir iki tel.

İKİNCİ KADIN : Sakalından bir iki tel.

(Yusuf istenenleri verir.)

BİRİNCİ KADIN : Benimki çok az olmuş, bir iki tel daha vermez misin?

(Yusuf verir.)

KADINLAR : Hoşça kal, Yusuf!

YUSUF : Bana ne getirdiyse Rab onları sizde bereketli kılsın!

(Kadınları cümle kapısına kadar teşyi eder. Kadınlar gider.)

BİRİNCİ MUHAFAZ : Sana bunlar ne getirdi?

YUSUF : Bana gelenleri üçe böldüm ve iki payı sizindir. Bir de peştemal getirdiler. Onu da satarsınız ve parasını üçe bölersiniz ve benim payımı bana verirsiniz.

İKİNCİ MUHAFAZ : Neye kederlendin, Yusuf?

BİRİNCİ MUHAFAZ : Ona ne zaman kadınlar gelse böyle olur.

İKİNCİ MUHAFAZ : Kadınlar sana keder mi veriyor, Yusuf?

YUSUF : Bana keder veren Rabbimdir. (Muhafızların yanından uzaklaşarak incir ağacının altına gider.) Kadınlar bana geldiler ve kadınlar gelecek bana, fakat o gelmeyecek. Rab, atalarımın Allah'ı, biliyorsun ki Zeliha güzeldi. Babamın hiçbir karısı ve hiçbir kızı ve hiçbir cariyesi onun kadar güzel değildi. Ve babamın karısı Bilha onun kadar güzel değildi. Ve Ruben, babamın ilk oğluydu, kudretliydi ve gidip Bilha'yla yattı ve babasının yatağına çıktı ve onu murdar etti, çünkü Bilha o kadar güzeldi. Ve Zeliha ondan da güzeldi. Ve ben onunla yatmadım. Beni kendi ağzının öpüşleriyle öpmek istedi, öpüşmedim. Beni iç odalarına götürmek istedi, gitmedim. Memelerinin arasında yatan bir salkım kına çiçeği idi, koklamadım. Balla süt dilinin altındaydı, tatmadım. Kardeşim Ruben babasının yatağını murdar etti de ne oldu? Hâlâ senin gözünde izzetlidir ve onu öldürmedin Allah'ım. Ben Zeliha'yla yatsaydım, belki beni de cezalandırmazdın? Hoş görürdün. Belki senden bu işte korkum boşunaydı. Babama sulbünden kırallar gelecek, dedin, o kiral ben miyim? Zeliha'yla yatsaydım, artık kiral olmaz mıydım? Senden korktum da ne çıktı, bir İbranî köleyim işte. Rabbim, Rabbim. Zeliha, Zeliha, keşke sen bana anamın memelerini emmiş kardeş olaydın. Seni öperdim, beni kınamazlardı. Sol elin başımın altında olurdu, sağıysa beni kucaklardı. Zeliha, Zeliha, efendimin karısı, seni yüreğimin üstüne bir mühür gibi, seni kolumun üstüne bir mühür gibi koydum. Çünkü sevgi ölüm gibi kuvvetlidir, ölümler diyarı gibi serttir ve onun alevleri ateşin alevleri, yakıp bitiren alev.

Rabbim lanetin Zeliha'nın üstüne olmasın! Ben seninim Rabbim. Zeliha, Zeliha! *(Yerinden fırlar, zindana doğru haykırır.)* Hey içerdekiler, haydi iş başına! Haydi, taşları-
zın başına! *(Mahpuslar çıkar, taşların başına doğru ilerler.)*
Haydi, daha hızlı yürüyün! Daha çabuk, haydi! Haydi! *(Bir taşı kaldırmaya çalışır.)* Şu taşı taşımak istiyorum. *(Mahpus-
lar taşı Yusuf'un sırtına verirler. Bir iki adım atar sendeler.
Birinci mahpus yardım eder.)* Dokunmayın! Dokunma bana,
çekil yolumdan köpek! Ben en ağır taşı bir başıma taşımamı
bilirim. *(Bir iki adım daha atar, sendeler. Bir iki adım daha
atar.)*

MENOFİS : İşte böyle...

YUSUF : *(Etrafına toplanan ve kalkması için yardım eden mah-
puslara)* Çekilin! *(Menofis'e)* Ne dedin?

MENOFİS : İşte böyle, dedim. Yuvarlandın...

BİRİNCİ MUHAFAZ : Ne de olsa kuvvetliymişsin, Yusuf.

YUSUF : En kuvvetli olacağım. Rab, babam Yakup'a dedi: Senin
sulbünden kırallar gelecektir. Ben Yakup'un sulbündeniim.
(Yusuf ağır ağır gider, incirin altına yatar.)

BİRİNCİ MUHAFAZ : Deli.

İKİNCİ MUHAFAZ : Beter.

BİRİNCİ MAHPUS : Sen onun ağladığını gördün mü hiç?

MENOFİS : Hayır.

İKİNCİ MAHPUS : Korkuyorum bu İbrani köleden. Köleliğini,
mahpusluğunu, kulluğunu, kölelere, mahpuslara hükmet-
mek için kullanabiliyor, diye korkuyorum. Sonra en büyük
zulmünü kendi kavminden ve kendi gibi köle olana, *(Birinci
mahpusu gösterir)* şuna karşı yapabiliyor, diye bir kat ziyade
korkuyorum ondan.

MENOFİS : Kulların artık kul olmadığı, korku bilmediği günler
vardır.

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Öyle günler olmamıştır.

MENOFİS : Yedi yüz yıl önce...

İKİNCİ MAHPUS : Yedi yüz yıl. Babamın babasının dedesinin
dedesi... Çok arkada kalmış o yıllar...

MENOFİS : Yabancılar Nil'in ağzından Mısır'a girdi.

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Şimdikiler de ordan geldi.

MENOFİS : Toprağımızın, altınımızın, gümüşümüzün, bakırımızın, hayatımızın efendileri şimdikilerle nasıl işbirliği ettiyse o zamankiler de o zamankilerle öyle işbirliği etti.

BİRİNCİ MAHPUS : O da ne demek? Kusura bakma, ben İbraniyim, sizin dininizi bilmiyorum.

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Ölümden sonrayı, ölümden sonraki dünyayı düşünüyorum. Mumyalanmış cesedimin yüz yıllarca yüz yıl dayanmasını, çürümemesini, dağılmamasını, baş ucuna konan yiyecekleri yemesini, suyu içmesini istiyorum. Atmaca başlı, insan kollu ruhumun cesedime geri dönüşünü düşünüyorum. Bir kâtipten şunu duydum: İnsan öldükten sonra Batı Kırallığı'na gidermiş. Bu Batı Kırallığı nerededir bilmem. Belki öteki dünya orasıdır. Oraya varabilmek için yırtıcı hayvanların, dehşetli maymunların, kaynar sellerin arasında, içinden geçeceksin. O korkunç maymunları düşünüyorum. Nihayet Oziris'in mahkemesine çıkılacak. Kırk günahın hesabı verilecek. Veremezsen kamçılanacaksın; akrepler, yılanlar, çıyanlar sokacak seni. Akrepleri, yılanları, çıyanları düşünüyorum. Artık bir daha yaşamamak üzere, yılsız, haftasız, günsüz öleceksin. Bir daha yaşamamak üzere ölmek. İşte bunu çıkaramıyorum aklımdan.

BİRİNCİ MAHPUS : Peki, kırk günahın hesabını verirsen ne olacak?

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Çınar ağaçlarının altında oturacaksın. Düşün, serin, geniş, gölgeli çınar ağaçlarının altında; artık bir daha ölmeden, hiç ölmeden yaşayacaksın. Kuzey rüzgârı artsız arsız, püfür püfür esecek... Hep bunları, hep öteki dünyayı düşünüyorum.

MENOFİS : Yedi yüz yıl önce, babanın dedesinin dedesi bu dünyayı da düşündü, hep öteki dünyayı değil.

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Düşündü de bu dünyayı, ne oldu?

MENOFİS : Yabancıları kovdular, ehramları zaptettiler; toprağımızın, altınımızın, yemiş bahçelerimizin efendilerini yok ettiler. Kullar artık kul olmadı.

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Sonra öldüler... Ruhları Oziris'in mahke-

mesine çıkıp...

MENOFİS : Ölmeden önce bu dünyada yaşadılar, kâtiplerin anlattığı öteki dünyada değil, bu dünyada; ellerinin, ayaklarının, gözlerinin altındaki dünyada yaşadılar. Bu dünyada yaşamak ne demektir, öteki dünyadaki çınar ağaçlarının altında değil, bu dünyadaki çınarların altında yaşamak ne demektir, biliyor musun?

ÜÇÜNCÜ MAHPUS : Hayır... Ben bu dünyada çınar ağaçlarının altında yaşamadım ki... Ben...

YUSUF : *(Yattığı yerden doğrulmuştur bir müddetten beri konuşulanları dinlemektedir. Haykırır)* Yeter. *(Muhafızlara seslenir)* Hey, kapıdakiler, buraya dört muhafız gönderin. Çabuk. *(Menofis'in üstüne doğru ağır ağır yürür. Bu esnada gelmiş olan dört muhafıza Menofis'i işaret ederek)* Yakalayın Menofis'i. Mahpusları Amon-Ra'ya ve efendilerine isyana kışkırtıyor...

(Dört muhafız Menofis'e doğru yürür.)

MENOFİS : Dördünüzle başa çıkamam, delikanlılar. Ama niye teslim olmalı? Dövüşe dövüşe esir düşen teslim olmuş sayılmaz.

YUSUF : Söyletmeyiniz.

(Muhafızlar saldırır. Boğuşma, ikisi yuvarlanır, kalkar. Nihayet Menofis'in kolları arkadan bağlanır.)

MUHAFIZLARDAN BİRİ : İyi dövüştün, Menofis.

MENOFİS : Ben de beğendim doğrusu. Ama daha noksanlarım var. İnsan dövüşe dövüşe daha iyi dövüşmesini öğrenir.

MUHAFIZLARIN DİĞERİ : Doğru söz. İlk defa duyuyorum.

MENOFİS : Garibinize gidecek ama, ben de öyle, yani ilk defa duyuyorum.

YUSUF : Kesin dırılanmayı... *(Birinci mahpusu işaretler)* Şu benim hemşeriyi de tutun.

BİRİNCİ MAHPUS : Ben ne yaptım? Ben bir şey yapmadım.

YUSUF : Sual sordun. Ve başkalarının dinini öğrenmek istedin.

(Muhafızlara) Götürün içeri ikisini de. Yüz ellişer değnek atın.

MENOFİS : Yusuf, bırak hemşerini. Onun değneklerini de bana

atsınlar.

BİRİNCİ MAHPUS : Hayır... Olmaz... Razi değilim.

MENOFİS : Yusuf, o yüz elli değneğe dayanamaz. Bana atsınlar üç yüz değneği.

BİRİNCİ MAHPUS : Hayır... Hayır... Sağ ol Menofis. Ama razi değilim.

YUSUF : Ya? Razi değilsin demek? Ve demek senin yerine Menofis'in dayak yemesi yüreğine dokunuyor. Ve demek sende yürek acısı etin acısından kuvvetli. Öyleyse acısın yüreğin. (*Muhafızlara*) Bırakın bunu. Üç yüz değneği Menofis'e atın.

BİRİNCİ MAHPUS : Rab seni kahretsin, Yusuf. Sen İbranilerin, kavminin yüz karasisin, Yusuf.

MENOFİS : Üzülme, kardeş, her kavmin Yusuf'ları vardır.

YUSUF : İlk sopadan sonra bir kere acı acı haykır ve seni öteki sopalardan azat edeyim.

MENOFİS : Sesimin güzelliğini mi ölçeceksin? İstersen türkü söyleyeyim, Yusuf.

YUSUF : (*Muhafızlara*) Götürün. (*Muhafızlar Menofis'i zindana götürürken Yusuf haykırır.*) Feryadını bekliyorum, Menofis.

BİRİNCİ MAHPUS : Kahrol, Yusuf.

YUSUF : Al öyleyse. (*Mahpusun kafasına vurur. Mahpus yuvarlanır.*) Geber. (*Zindandan tarafa seslenir.*) Menofis haykır, feryadını bekliyorum. Haykır, seni azat edeyim sopa yemekten, haykır acı acı... (*Bu esnada mahpuslardan bazıları Birinci mahpusun etrafına üşüşmüştür. Yusuf onlara*) Ölmüş mü?

İKİNCİ MAHPUS : Hayır.

YUSUF : Ben öldürmedim. İsteseydim öldürürdüm ve öldürmedim. Getirin içeri. Hepiniz değil... İki kişi yeter. Ötekiler iş başına... Haydi. Haykırmayacak. Duymayacağız feryadını... Ve haykırmadığı için, acıya dayanabildiği için gururlanıyor... Ve kendi kendinden memnun oluyor. Bedeni işkence çekiyor ve fakat ruhu serin sular içmiş gibi ferahlanıyor. (*Zindandan tarafa seslenir.*) Bırakın Menofis'i, yeter. Affettim. Ben Yusuf, onu, Menofis'i affettim ve acıdım ona.

Çünkü o acınmaya layıktır. Ve acınmaya layık olmanın utancını duysun.

(Bu esnada bir boru sesi duyulur.)

BİRİNCİ MUHAFAZ : Zindan Müdürü geliyor.

(Yusuf, cümle kapısına seğirtir. Mahpuslar daha çabuk ve konuşmadan çalışır. Müdür, yanında baş saki ve baş ekmeğeçiyle gelir.)

MÜDÜR : Amon-Ra seninle olsun, Yusuf.

YUSUF : *(Yerlere kadar eğilerek)* Rab seninle olsun, efendim.

MÜDÜR : İyi çalıştılar mı?

YUSUF : İyi çalıştırdım onları, efendim. Yalnız Menofis'e ceza verdim; bir de benim hemşeriye, efendim.

MÜDÜR : İyi ettin.

BAŞ SAKİ : Amon-Ra yardımcın olsun, Yusuf.

YUSUF : Efendimiz, Firavun'un baş sakisi, Rab da senin yardımcın olsun.

BAŞ SAKİ : Ben artık baş saki değilim. Üç gündür senin gibi hapisim. Bunu bilirsin de niçin bana baş saki dersin yine?

BAŞ EKMEKÇİ : Amon-Ra seninle olsun, Yusuf.

YUSUF : Efendimiz, Firavun'un baş ekmeğeçisi, Rab da seninle olsun.

BAŞ EKMEKÇİ : Üç gündür baş ekmeğeçi değilim. Senin gibi mahpusuyum efendimiz Firavun'un.

YUSUF : Efendimiz Firavun'dan gelen her şey güzeldir.

MÜDÜR : Doğru söyledin, Yusuf.

YUSUF : Efendimiz Firavun'un gazabı da bizim içindir, lütfu da. Ve lütfuna da minnetliyiz, gazabına da.

MÜDÜR : Güzel konuştun, Yusuf.

YUSUF : Sözlerimi doğru ve güzel bulman bal sürülmüş ve süt dökülmüş gibi tat verir ağızıma. *(Baş sakiyle baş ekmeğeçiye)* Niçin bugün kederlisiniz, niçin bugün yüzünüz bozuk?

BAŞ SAKİ : Rüya gördük ve onu tabir eden yok.

YUSUF : Rica ederim onu bana anlatın.

BAŞ SAKİ : Rüyamda, işte önümde bir asma, asmada üç çubuk vardı ve tomurcuklanır gibiydi... Çiçekleri çıkıp salkımları olgun üzümler verdiler. Firavun'un kâsesi elimdeydi.

Üzümleri alıp onları Firavun'un kâsesi içine sıktım, kâseyi Firavun'un eline verdim.

YUSUF : Müjdeler olsun. Rüyanı tabir edeyim. İşte onun tabiri budur: Üç çubuk üç gündür ve artık üç güne kadar Firavun senin başını yükseltecek ve yine seni memuriyetine döndürecek ve onun sakisi bulunduğu vakitte olduğu gibi ve evvelki usule göre Firavun'un kâsesini onun eline vereceksin. Fakat sana bu iyilik olduğu zaman beni hatırına getir, rica ederim. Ve...

BAŞ EKMEKÇİ : (*Yusuf'un sözünü keserek*) Benim de rüyamı tabir et, Yusuf. Ben, işte rüyamda başımın üstünde üç sepet beyaz ekmeğe vardı, en üstteki sepette Firavun'un yiyeceklerinin her çeşidinden ekmeğe işleri vardı ve kuşlar başımın üstündeki sepette onları yiyorlardı.

BAŞ SAKİ : (*Yusuf'a*) Rüyanı güzel tabir ettin. Tekrar memuriyetime dönersem...

YUSUF : (*Baş sakiye*) Döneceksin memuriyetine... Sana bu iyilik olduğu zaman beni hatırla, bana lütfet, bana...

BAŞ EKMEKÇİ : (*Yusuf'un sözünü keserek*) Benim rüyamı...

YUSUF : (*Baş ekmeğe aldirmayarak ve sözünü keserek baş sakiye*) Beni Firavun'a söyle ve beni...

BAŞ EKMEKÇİ : (*Yusuf'un sözünü keserek*) Benim rüyamı da tabir et, ben de seni...

YUSUF : (*İstihfafla*) Senin rüyan... Sen bana hiçbir iyilik yapamazsın.

BAŞ EKMEKÇİ : Yaparım.

YUSUF : Sen beni Firavun'a hatırlatamazsın.

BAŞ EKMEKÇİ : Hatırlatırım. Seni zindandan çıkartırım.

YUSUF : Çıkartamazsın. Çünkü senin rüyanın tabiri budur: Üç sepet üç gündür, artık üç güne kadar Firavun senin başını senden kaldıracak ve seni ağaca asacak ve kuşlar senin etini üstünden yiyecekler.

BAŞ EKMEKÇİ : Kuşlar mı? Etimi mi?

YUSUF : Benim dediğim çıkacak.

BAŞ SAKİ : Neden?

MÜDÜR : Belki onun rüyasını doğru tabir etmedin?

YUSUF : Doğru tabir ettim, efendim.

BAŞ EKMEKÇİ : Sana bir daha anlatayım rüyamı.

YUSUF : Seni ağaca asacak.

BAŞ EKMEKÇİ : Neden? Niçin? Ben...

YUSUF : Ve kuşlar senin etini yiyecekler.

BAŞ EKMEKÇİ : Niçin baş sakiye eski memuriyetini verecek de beni...

YUSUF : (*Baş ekmekçiye aldirmayarak, baş sakiye*) Vaktiyle olduğu gibi Firavun'un kâsesini onun eline vereceksin.

BAŞ EKMEKÇİ : Onun suçu daha büyüktü...

YUSUF : (*Baş sakiye*) Sana iyilik olduğu zaman beni hatırına getir, rica ederim, beni buradan çıkar.

BAŞ SAKİ : Merak etme.

YUSUF : Rica ederim. Beni Firavun'a söyle.

BAŞ SAKİ : Söylemez olur muyum?

BAŞ EKMEKÇİ : (*Haykırır.*) Ben asılmak, ben ölmek istemiyorum. Etlerimi kuşların yemesini istemiyorum.

MÜDÜR : (*Baş ekmekçiye*) Efendimiz Firavun belki de mumyalaanmana izin verir. (*Yusuf'a*) Değil mi, Yusuf?

YUSUF : Size, efendime, hayır diyen ağzım kurusun. Fakat hayır, onun etlerini kuşlar yiyecek.

BAŞ EKMEKÇİ : Yalan.

YUSUF : (*Müdüre*) Ve artık onun ne kendine, ne sen efendime, ne bana, hiç kimseye faydası dokunmaz.

BAŞ EKMEKÇİ : (*Haykırır.*) Ağaca asılmak istemiyorum. Etlerimi kuşlar yemesinler.

BAŞ SAKİ : (*Yusuf'a*) Belki de yarın affolunurum.

YUSUF : Üç güne kadar. Firavun'un doğum gününde. Rica ederim beni hatırla. Bana lütfet... Ben zindana atılacak bir suç işlemedim.

BAŞ EKMEKÇİ : (*Yusuf'un üstüne yürüyerek*) Sen yalan söylüyorsun, İbrani köle. Ben etlerimi kuşlara yedirmem.

YUSUF : Yiyecekler. Üç güne kadar asılacaksın, öleceksin.

BAŞ EKMEKÇİ : (*Yusuf'un boğazına sarılır.*) Sen benden önce geber...

MÜDÜR : Ne yapıyorsun? Bırak onu. Muhafızlar... Muhafızlar...

(Birkaç muhafız gelir, Müdür, baş saki ve muhafızlar baş ekmeçiyi zindanın içine doğru sürüklerler.)

BAŞ EKMEKÇİ : Bırakın beni. Bırakın bu İbrani köle benden önce ölsün.

(Baş ekmeççi ve ötekiler zindanın içinde kaybolur. Bir müddet baş ekmeççinin derinden derine gelen ve sözleri anlaşılmayan feryadı duyulur sonra sessizlik...)

YUSUF : Rab, atalarımın Allah'ı, eğer tabirim doğru çıkarsa, eğer o beni Firavun'a hatırlatırsa, ben bundan kurtulursam... Ben... ben... ben... sen beni yukardan seyret o zaman bak ben neymişim? Ben... Ben... *(Etrafına bakınır. İşlerini deminden beri bırakıp olup bitenleri seyreden mahpuslara haykırır.)* Ne var? Ne oluyor? Niye çalışmıyorsunuz? Haydi yontun taşlarınızı, haydi...

İKİNCİ TABLO

Zeliha'nın odası. Gece. Zeliha yere oturmuştur. Dizlerinin üstünde gümüş bir el aynası. Sol elinde eski Mısır'da kullanılan bir yağ kandili. Odada böyle üç kandil daha vardır. Zeliha dizlerinin üstündeki aynaya eğilmiştir. Elindeki yağ kandilini yaklaştırıp uzaklaştırarak kendini seyretmekte ve baş ucunda ayakta duran cariyeyle konuşmaktadır. Zeliha çok güzel, 35 yaşlarında bir kadındır. Cariye 20 yaşlarındadır.

ZELİHA : Sen git yat.

CARİYE : Peki ama...

ZELİHA : Git yat, diyorum. Merak etme ben her şeyi düşündüm.

CARİYE : Ya efendimiz Potifar birdenbire...

ZELİHA : Kocam bu gece Firavun'un sarayında kalacak.

CARİYE : Ya dönerse?

ZELİHA : Dönmez. Haydi, git yat. Aşağı arka kapıyı, gizli kapıyı açık bıraktın, değil mi?

CARİYE : Evet, hanımım. Bütün cariyeleri, köleleri de öbür bölüğe yolladım.

ZELİHA : Peki, peki. Sen git. Nerdeyse gelir. Haydi.

(Cariye çıkar. Zeliha kendini aynada seyrederek.)

BİRİNCİ SES : Güzelsin, Zeliha.

İKİNCİ SES : Çok mu? Çok mu güzelim?

BİRİNCİ SES : Çok güzelsin, Zeliha.

(Zeliha gülümser.)

BİRİNCİ SES : İşte bu kadar gülümsenecek. Daha fazla gülersem gözlerimin etrafı kırışıyor.

İKİNCİ SES : Eskiden ne kadar, nasıl gülsen kırışmazdı.

(Zeliha sağ eliyle gözlerinin etrafını ovuşturur.)

İKİNCİ SES : Sürmelerimi daha kalın, daha uzun kuyruklu çekmeliyim.

ÜÇÜNCÜ SES : Nerde kaldı bu? Yoksa korktu mu? Vaz mı geçti?

(Zeliha aynayı sağ eline alır.)

BİRİNCİ SES : Bu ayna gerçekten de çok parlak. İzis'in yüzü gibi.

Aynaya böyle geceleri bakmak daha hoşuma gidiyor artık.

BİRİNCİ SES : Bir çizik var aynanın şurasında.

İKİNCİ SES : O çizik aynada değil de yüzümde belki.

BİRİNCİ SES : Hayır, aynada işte.

(Zeliha lambayı yere kor, aynayı hohlar, siler.)

ÜÇÜNCÜ SES : Nerde kaldı bu oğlan? Avlu duvarını aştıktan sonra üç taş atacaktı buraya. Yoksa.

(Zeliha aynayı tekrar almış bakmaktadır.)

BİRİNCİ SES : Çıktı işte o çizik. Bu ayna Fenike işiymiş. Potifar

onu bana getirdiği zaman, bir sende var bu aynadan dedi, bir de Firavun'un küçük kızında.

İKİNCİ SES : Potifar da ne kadar ihtiyarladı, maymuna döndü.

BİRİNCİ SES : Gerdanlığın bir yeri batıyor ensene.

(Zeliha lambayı ve aynayı bırakarak gerdanlığını çıkarır bakar.)

ÜÇÜNCÜ SES : Nerde kaldı bu oğlan? *(Zeliha etrafına bakınır.)*

Odaya bir şey atıldı gibi geldi bana. Değilmiş. Nerde kaldı?

(Zeliha tekrar gerdanlıkla meşgul olur.)

BİRİNCİ SES : Potifar, bir sende var bu gerdanlıktan, dedi. Bir de Memfisli kâhinin karısında.

ZELİHA : *(Gerdanlığın batan yerini bulmuştur.)* Hay.

BİRİNCİ SES : İşte şurasıymış batan. *(Gerdanlığı düzelten Zeliha tekrar boynuna takar ve lambayla aynayı tekrar alarak kendini seyre devam eder.)* Ne kadar da yakışıyor bana.

İKİNCİ SES : Beş sene oluyor.

BİRİNCİ SES : O kadar oldu mu? Şu gerdanlığa bir taş daha taktırayım Potifar'a.

İKİNCİ SES : Beş sene oluyor. Bir kere olsun aramadın. Bütün Mısır karıları gidip zindanın eşiğini aşındırdı.

BİRİNCİ SES : Orospular. Sanki erkek görmemişler.

İKİNCİ SES : Beş yıl oluyor. Bir salkım üzüm olsun göndermedin. Fakat bir gün olsun aklımdan çıkmadı.

BİRİNCİ SES : Potifar'dan altın bir başlık isteyeceğim.

İKİNCİ SES : Maymun suratlı, ihtiyar Potifar.

BİRİNCİ SES : Aptal. Sersem, eşek Yusuf. Pis İbrani köle.

İKİNCİ SES : Beş yıldır bir gün aklımdan çıkmadı.

BİRİNCİ SES : Bir onu düşünüyorum, bir de mesela geçen seneki Hikos subayını. İri yarı. Bana sarıldığı zaman timsahların dişleri arasına düşmüş gibi olurum. At dedikleri hayvanın üstüne nasıl da korkmadan biniyor. Silahları da demirden. Potifar diyor ki, Hikoslar bizim erkekleri yenmişlerse, başımıza Firavun diye kendi kırallarını geçirmişlerse, hep bu at denilen hayvanlarının, bir de demir silahlarının sayesindeymiş. At. Demir silah. Kendimi hep bir kısrak gibi duyardım onun yanında. O, tepeden tırnağa demir silahtı.

İKİNCİ SES : Sen bırak şimdi geçen yılki Hikos subayını. Beş yıldır Yusuf aklımdan çıktı mı?

(Zeliha lambayı ve aynayı bırakmış, yere yüzükoyun uzanmıştır.)

BİRİNCİ SES : Üç yıl önceki Fenikeli tüccarı düşünüyorum.

İKİNCİ SES : Yusuf'a benzer bir tarafı vardı, değil mi?

ZELİHA : Püf!

BİRİNCİ SES : O İbrani köle Fenikelinin tırnağı etmez.

İKİNCİ SES : O İbrani köle...

BİRİNCİ SES : Yusuf.

İKİNCİ SES : Bir gün aklımdan çıkmadın, hep seni düşündüm.

BİRİNCİ SES : Yooo, mesela dün, Potifar erguvani kumaşı getirdiği zaman.

İKİNCİ SES : Bu erguvani kumaşların nasıl boyandığı sırmış.

BİRİNCİ SES : Erguvani kumaşı getirdiği zaman Potifar...

İKİNCİ SES : Bu kadar güzel erguvan rengi görmedimdi hiç.

BİRİNCİ SES : Potifar erguvani kumaşı getirdiği zaman sen aklımın köşesinde bile değildin, Yusuf.

İKİNCİ SES : Aklımdaydın! Hiç aklımdan çıktığın yok, İbrani köle.

BİRİNCİ SES : Dün komşu kadınlarla şehrin dışında, Firavunun ikinci kâtibinin bahçesinde, büyük çınarların altında, kuzey yeli püfür püfür eserken, balık eti ve kızarmış yanık, esmer un tatlısı ve portakal yedim. Seni hiç düşünmedim.

ÜÇÜNCÜ SES : Balık eti ne yumuşaktı, kılçığı da yoktu. Bu kılçıksız balıklar...

BİRİNCİ SES : Ya un tatlısı?

İKİNCİ SES : Senin bakışın gibi tatlıydı, Yusuf, yanıktı, esmerdi senin bakışın gibi. O kadar tatlıydı ki insanın içi eziliyordu.

BİRİNCİ SES : Bunu o zaman mı düşündüm, şimdi mi düşünüyorum?

İKİNCİ SES : Bilmem.

BİRİNCİ SES : İşte sen şimdi aklımda değilsin, Yusuf. Şimdi belki de avlunun duvarını aşmış olanı düşünüyorum.

ÜÇÜNCÜ SES : Nerde kaldı bu oğlan?

BİRİNCİ SES : Seni değil, onu düşünüyorum, Yusuf. On sekiz yaşında henüz. Beli karıncanın beli gibi ince, göğsü Apisin göğsü gibi kalın, geniş, kıllı. Onu dün çağırdım. Hiç kadınla yatmamış.

İKİNCİ SES : Sen kadınla yatmış mıydın, Yusuf?

BİRİNCİ SES : Genç oğlanım gelecek. Sen aklımda değilsin, İbrani köle.

BİRİNCİ SES : Şu karşıkı ışık niye öyle kör yanıyor?

(Zeliha kalkar, karşıdaki yağ lambalarından birine gider. Lambayı düzeltir, ışığını çoğaltır.)

İKİNCİ SES : Senin yüreğinde sevdayı bu ışık kadar olsun tutuşturamadım mı? Niye beni istemedin? Potifar'dan yahut

kendi Allahından sahiden korktun da ondan mı? Yoksa...

(Zeliha öteki lambaya bakar.)

BİRİNCİ SES : Bunun alevi iyi.

İKİNCİ SES : Işıkları yakmayı da ne çabuk öğrendiydi. Halbuki babasının çadırında tezekten başka bir şey yakmazlarmış.

BİRİNCİ SES : Elleri nasır içindeydi. Çoban elleri, pis çoban.

İKİNCİ SES : Bacağımı açtım kalçama kadar. Ağrıyor, ov, dedim.
(Zeliha kalçasını ovalar.) Elleri sertti, sıcaktı... Yüzü Ra'nın yüzü gibi kıpkırmızı oldu.

BİRİNCİ SES : Pis köleyi Allahına, Ra'ya, parlak güneşe mi benzetiyorsun?

İKİNCİ SES : Akıllıydı, kurnazdı. Evin, çiftliklerin işlerini eline alıverirdi. Potifar'ın bütün aptallığını, beceriksizliğini o zaman anladım.

BİRİNCİ SES : Kocan Potifar koskoca vezir, Yusuf köle...

İKİNCİ SES : Niye unutamıyorsun?

BİRİNCİ SES : Zindana attırdım ya eşek herifi. İyi oldu. Gebersin.

İKİNCİ SES : Niye ağlamak istiyorum yine?

ÜÇÜNCÜ SES : Oğlan da nerde kaldı?

İKİNCİ SES : Ağlamak istiyorum...

(Zeliha ağlamaya başlar.)

ÜÇÜNCÜ SES : Burnun kızaracak.

İKİNCİ SES : Niye onu düşünüyorum hep?

ÜÇÜNCÜ SES : Kimi? Göğsü Apis'inki gibi genç oğlanı mı, Yusuf'u mu?

BİRİNCİ SES : Amon-Ra kahretsin Yusuf'u. Niye unutamıyorum bir türlü?

İKİNCİ SES : Unutmak istediğin için.

BİRİNCİ SES : Hayır, ben onu çoktan unuttum. Yüzünü bile hatırlamıyorum.

İKİNCİ SES : Bacağımı ovarken yüzünün kızardığı aklımda.

BİRİNCİ SES : Gözlerinin biçimini, rengini unuttum.

İKİNCİ SES : Bakışı aklımda.

BİRİNCİ SES : Elleri nasıldı? Parmakları küt müydü, uzun mu? Unuttum gitti.

İKİNCİ SES : Sıcaklıkları, sertlikleri aklımda.

BİRİNCİ SES : Vücudunun biçimini unuttum. Kısa boylu muydu, uzun boylu mu?

İKİNCİ SES : Gömleğini elimde bırakıp benden kaçtığı zamanki hali, gövdesinin parıltısı aklımda.

BİRİNCİ SES : Ağzını unuttum.

İKİNCİ SES : Sesi aklımda.

BİRİNCİ SES : Onu bir türlü gözümün önüne getiremiyorum.

İKİNCİ SES : Belki bunun için unutamıyorsun.

BİRİNCİ SES : Gözleri yok, bakışları var, elleri yok, dokunuşu var. Ağzı yok, sesi var, gövdesi yok, parıltısı var.

ÜÇÜNCÜ SES : Bilmece gibi bir şey oldu bu.

(Zeliha güler.)

İKİNCİ SES : Belki de bunun için unutamıyorsun.

BİRİNCİ SES : Yatmadı benimle.

İKİNCİ SES : Belki de bunun için unutamıyorsun.

BİRİNCİ SES : Bana, dört sene önceki kâtip, sen Yusuf'u kafanda bir hayalet haline getirdiğin için unutamıyorsun, dedi.

İKİNCİ SES : Belki de kâtip bana böyle söylediği için unutamıyorum Yusuf'u.

(Odanın içine bir taş düşer. Zeliha silkinir. Aynayı alır, yüzüne bakar.)

ÜÇÜNCÜ SES : Karınca belli oğlan geldi.

BİRİNCİ SES : Burnum kızarmamış çok şükür.

(Odaya bir taş daha düşer.)

ÜÇÜNCÜ SES : Geldi. *(Odaya üçüncü taş düşer.)* Geldi, geldi. Carım oğlan geldi.

(Zeliha aynaya bir daha bakar, sonra gider bütün ışıkları söndürür. Kapıya doğru yürür. Oda alaca karanlıktır. Kapının önünde bekler.)

BİRİNCİ SES : Yüreğim ne fena çarpıyor. Sanki bir erkeğin koynuna ilk defa girecekmişim... *(Kapıdan odaya genç ve endamlı bir erkeğin girdiği görülür. Erkek ilerler. Durur. Zeliha ona doğru ilerler. Durur. Erkek Zeliha'ya sarılır.)*

ERKEK : Zeliha.

ZELİHA : Yusuf! Yusuf'um!

ERKEK : Ben... Ben Yusuf değilim. Ben...

YUSUF İLE MENOFİS

ZELİHA : Sus. Sen Yusuf'sun... Hepiniz Yusuf'sunuz... Yusuf...
Yusuf...

PERDE

İKİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Firavun tahtının salonu. Firavun tahtında. Salonda kâhinler, kâtipler. Eşraf ve ayan ve muhafızlar. Baş saki kâseyi doldurup Firavun'a uzatır.

FİRAVUN : (*Şarabı içer. Baş sakiye*) Dün gece gördüğüm rüyaları İbrani köle tabir edebilir mi diyorsunuz?

BAŞ SAKİ : İki yıl önce zindanda benimle baş ekmekçi kulunun rüyalarını tabir etmedi mi? Ben memuriyetime döndürülmedim mi? Baş ekmekçinin etlerini kuşlar yemedi mi?

FİRAVUN : Tuhaf şey, tuhaf şey. (*Sakalını sıvazlar.*) Demek benim de rüyalarımı tabir edebilir?

BAŞ SAKİ : Evet, efendimiz.

FİRAVUN : Demek o Mısır diyarının şurda toplanmış (*Kâhinlerin sırasını işaret eder*) en ünlü hikmetlilerinden, kâhinlerinden daha hikmetli, daha bilgili? Çünkü onlar rüyalarımı tabir edemediler.

(*Kâhinlerin sırasında homurtular.*)

BAŞ SAKİ : Böyle bir şey demek istemedim, efendimiz.

FİRAVUN : Ya ne demek istedin? (*Baş saki boşalan kâseyi alır doldurur, verir.*) Bu demin verdiği şaraptan değil.

BAŞ SAKİ : Hayır, efendimiz, bu üzümün kütükleri Girit arasından gelmedir.

BİRİNCİ KÂHİN : (*Baş sakiyi göstererek*) Bu adam bir İbrani kölenin bizden, Mısır'ın en hikmetli kâhinlerinden daha hikmetli olduğunu iddia etti.

BAŞ SAKİ : (*Korkulu bir telaşla*) Öyle bir şey demedim. Ben sadece efendimizin rüyalarını belki de o...

BİRİNCİ KÂTİP : Yazı yazmasını, yazılmış yazıyı okumasını, düşünceleri, sözleri mukaddes şekillere dökmesini, mukaddes şekillerden manayı anlamasını biliyor mu?

BAŞ SAKİ : O hikmet yalnız sizlere, kâtiplere mahsus, efendim. O

nerden bilecek? Cahil kölenin, murdar çobanın biri.

İKİNCİ KÂHİN : (*Firavun'a doğru ilerleyerek*) Unutulmasın ki bir Firavun'un gördüğü rüyalarla kulların gördüğü rüyalar bir değildir. Kulların rüyalarını tabir için ilme, hikmete lüzum yok, onları bir köle de, bir çoban da, hatta senin baş saki'n de tabir edebilir. Fakat senin rüyalarının tabiri için kırk kâhinin kırk gün kırk gece Amon-Ra'ya kırk kurban kesip düşünmesi gerek. Ancak ondan sonra belki tabir olunabilir.

FİRAVUN : Kırk gün kırk gece beklemeye sabrım yok. (*Baş sakiye*) Senin şu İbrani köleyi deneyelim bir kere.

BİRİNCİ KÂHİN : (*Firavun'a doğru ilerler, durur.*) Baş saki bize, Mısır'ın en hikmetlilerine meydan okudu. (*Kâhinler sırasında homurtular.*)

BAŞ SAKİ : (*Bitkin*) Ben mi? Ben mi?

BİRİNCİ KÂHİN : İbrani köle getirilsin huzuruna. Rüyalarını tabir edemezse, baş sakinin etlerini kuşlara yedir. Baban Amon-Ra'ya karşı işlediği suçun karşılığını ödesin.

BAŞ SAKİ : Ben Amon-Ra'ya karşı, ben...

FİRAVUN : (*Sakalını sıvazlayıp düşünür.*) Doğru, (*Baş sakiye*) İbrani köle rüyalarımı tabir edemezse ikinizi de ağaca asarım. Aynı ağaca. (*Muhafızlara seslenir.*) Köleyi zindandan alıp getirsinler! (*Baş sakiye*) Doldur. Bu şarap da ötekilere benzemiyor.

BAŞ SAKİ : (*Şaşkın ve dalgın*) Benzemiyor, efendimiz.

BİRİNCİ KÂTİP : Kasitler Kıralk Gandaş'ın elçilerini kabul edecektin, efendimiz.

FİRAVUN : (*Sakalını sıvazlar.*) Beklesinler. Rüyamı tabir ettirmeden hiçbir iş tutamam. Belki bu rüyaların Gandaş'ın gönderdiği elçilerle ilgisi var.

İKİNCİ KÂTİP : (*Firavun'a*) Duvarcıların reisini görmek istiyordun. Burda, getirsinler mi?

FİRAVUN : Hangi duvarcılar? Ha. Gelsin. Rüyalarımın böyle bir işle ilgisi olamaz.

BİRİNCİ KÂHİN : Olamaz.

FİRAVUN : Getirin. (*Baş sakiye*) Doldur... Bu şarap da başka.

BAŞ SAKİ : Beğendiniz mi, efendimiz?

FİRAVUN : Beğendim, hepsinden çok bunu beğendim.

BAŞ SAKİ : Bunun kütükleri benim bahçemdedir ve bu kütüklere bakmasını ancak ben bilirim. Bana lütufta bulun da o bahçe senin bahçelerine katılsın, kütüklere yine ben bakayım.

FİRAVUN : Münasip. (*Birinci kâtibe*) Kâtip, baş sakinin bahçesi bahçelerime katılacak. Bunu yazarsın. Güzelce yazarsın. Firavun, baş sakinin üzüm bağını kabul etti dersin. Bizden sonra yaşayacaklar bu lütfunu okusunlar.

(*Menofis gelmiştir. Muhafızlardan biri onu arkasından itip Firavun'un önüne yuvarlar.*)

FİRAVUN : Bu da kim?

İKİNCİ KÂTİP : Duvarcıların reisi.

FİRAVUN : Adın ne?

MENOFİS : (*Kalkarak*) Menofis.

BAŞ SAKİ : Ben bu adamı tanıyorum.

FİRAVUN : Nerden?

BAŞ SAKİ : Zindandaydı.

MENOFİS : Geçen yıl çıktım. Dört yıl yattım.

FİRAVUN : Hırsızlık mı etmiştin?

MENOFİS : Hayır. Vergimi verememiştim.

BİRİNCİ KÂTİP : Demek ki hırsızlık etmiş.

FİRAVUN : Zindandaydın... Şu rüyalar tabircisi İbrani köleyi tanıır mısın?

MENOFİS : Tanırım Yusuf'u.

FİRAVUN : Senin rüyalarını da doğru tabir etti mi?

MENOFİS : Ben zindanda rüya görmedim.

FİRAVUN : Neden?

MENOFİS : Taş yontmaktan rüya görmeye vakit kalmıyordu.

FİRAVUN : Sen köle misin?

MENOFİS : Hayır. Duvarcı işçilerindenim.

FİRAVUN : Ha. Peki. (*İkinci kâtibe*) Ne yapmıştı bu?

İKİNCİ KATİP : Vezir kullarından Potifar'ın yeni yaptırdığı sarayın duvarlarını işlerken...

FİRAVUN : Potifar burda mı?

İKİNCİ KÂTİP : Hayır, hasta. Evinde yatıyor.

FİRAVUN : Ha. (*Sakalını sıvazlar.*) Potifar'ın duvarını işlerken işi bırakmışsınız.

MENOFİS : Evet. İşi bıraktık.

FİRAVUN : Kaç işçiydiniz?

MENOFİS : İki yüz 'elli dört.

FİRAVUN : İçinizde köleler var mıydı?

MENOFİS : Hayır.

FİRAVUN : İşi bıraktınız.

MENOFİS : Evet.

FİRAVUN : Tuhaf şey, tuhaf şey... (*Kâtiplerden tarafa*) Şimdiye kadar böyle bir şey görülmüş mü? Bunun yazılmışı var mı?

KÂTİPLER : (*Hep birden*) Hayır.

FİRAVUN : (*Kâhinlerden tarafa*) İşin bırakıldığını, böyle bir meseleyi sizler duydunuz muydu hiç?

KÂHİNLER : (*Hep birden*) Hayır.

FİRAVUN : Tuhaf şey, tuhaf şey... İşçiler işi bırakmış... Niçin bıraktınız işi?

MENOFİS : Biliyorsun ki, ücret yerine her ay başı bize yiyecek verilir.

FİRAVUN : (*Kâtiplere*) Öyle midir?

BİRİNCİ KÂTİP : Doğru söylüyor.

MENOFİS : Verilen yiyecekler yetmiyordu, ikinci ay başı gelmeden tükeniyordu.

FİRAVUN : Potifar'ın kâhyasına söyleseydiniz, arttırırdı.

MENOFİS : Söyledik, arttırmadı.

FİRAVUN : Tuhaf şey, tuhaf şey.

MENOFİS : Biz de işi bıraktık.

FİRAVUN : Artık çalışmayacak mısınız?

MENOFİS : Potifar yiyeceklerimizi arttırmazsa onun işinde çalışmayacağız.

FİRAVUN : Arttırırsa?

MENOFİS : Duvarlarını öreriiz. Alacağımız var, onu da verirse.

FİRAVUN : (*Kâtiplere*) Böyle bir şeyin vaktiyle de olduğunu mukaddes yazılarda okudunuz mu?

KÂTİPLER : (*Hep birden*) Hayır.

FİRAVUN : (*Kâhinlere*) Babam Amon Ra'nın kâhinleri böyle bir

şeyi ilk defa mı duyuyorsunuz?

KÂHİNLER : *(Hep birden)* Evet.

FİRAVUN : *(Menofis'e)* Bunu kim akletti ilkönce?

MENOFİS : Ben.

FİRAVUN : Akla gelmeyecek şeyi akletmişsin. *(Birinci kâtime)* Potifar'a söyleyin, duvarlarının örülmesini istiyorsa yiyecekleri arttırsın. Bunların alacaklarını da versin.

MENOFİS : Hakkımızı tanıyorsun demek, sen Firavun, işi bırakmak hakkımızı tanıyorsun demek?

FİRAVUN : *(Düşünür.)* Hakkınızı mı? Hak mı? *(Düşünür.)* Aklı mı karıştırdın. *(Düşünür.)* Haydi, git...
(Menofis çıkar.)

FİRAVUN : Hak nedir?

BİRİNCİ KÂTİP : Kuvvetlinin olan şey.

FİRAVUN : Bu lafı kim söylemiş? Ne zaman?

BİRİNCİ KÂTİP : Bu lafı bundan 1300 yıl önce...

FİRAVUN : Onlar benden kuvvetli mi? Onlara verdiğim hakkı dilediğim zaman geri alamaz mıyım?

İKİNCİ KÂTİP : Duvarcılar, senin atlarından daha zor zaptedileni, demir silahlarından daha kuvvetli olanı buldular.

FİRAVUN : Ne dedin! *(Ortaya)* Doğru mu söylüyor?

SALONDAKİLER : *(Hep birden)* Doğru.

FİRAVUN : *(Muhafızlara)* Koşun. Yakalayın. Onu da, ötekilerini de hepsini hepsini iki yüz elli ağaca asın!

İKİNCİ KÂTİP : İki yüz elli dört kişiymişler.

FİRAVUN : İki yüz elli dört ağaca asın. Kuşlar yesin bu melunların etlerini... *(Düşünür.)* Tuhaf şey, tuhaf şey... demek ki duvarcılar, benim atlarımdan daha zaptedilmezi, benim demir silahlarımdan daha kuvvetli olanı buldular. Tuhaf şey, tuhaf şey...

(Zindan müdürü ve muhafızlar arasında Yusuf girer. Üstü başı daha temiz, sakalı bıyığı tıraş edilmiştir. Hepsini Firavun'un önünde yere kapanır.)

ZINDAN MÜDÜRÜ : *(Doğrularak)* Görmek istediğin İbrani köleyi işte getirdik, kudretli Horüs.

FİRAVUN : *(Secdedeki Yusuf'a)* Kalk. Rüya tabir eden sen misin?

YUSUF : Allah sana, sen lütüfkâr mabut ve kudretli Horüs'e ve sen Ra'nın oğlu Firavun'a hayırlı cevap verecektir.

FİRAVUN : (*Baş sakiye*) Dediğin köle bu mu?

BAŞ SAKİ : Bu.

FİRAVUN : (*Yusuf'a*) Rüya gördüm. Tabir edebilecek misin? Babam Ra'nın kâhinleri bile onu tabir etmek için kırk gün mühlet istediler. Sen şimdi, hemen, tabir edebilecek misin? (*Yusuf etrafına bakınır. Kâhinlerin asık, tehdit edici suratlarını görür.*)

BİRİNCİ KÂHİN : İbrani köle, tabir edemezsen etlerini kuşlar yiyecek. Kâhinlere meydan okuduğun için öleceksin. (*Homurtular.*)

İKİNCİ KÂHİN : İbrani köle, acizliğini, cahilliğini, yalancılığını itiraf et. Firavun'un ayaklarına kapan? Biz de seni bağışlamasını ondan dileriz.

BİRİNCİ KÂHİN : Yalancılığını itiraf et, İbrani köle. Firavun'un ayaklarına kapan.

BAŞ SAKİ : Yusuf, ölmektense... Yusuf etlerimizi kuşlara yedirmektense... Yusuf, Allah canını alsın, nerden aklıma geldi?

BİRİNCİ KÂHİN : Kapan Firavun'un ayaklarına.

(*Yusuf, Firavun'un ayaklarına kapanır.*)

FİRAVUN : Nee? Tabir edemeyecek misin rüyamı?

YUSUF : (*Doğrulur.*) Rab bana senin rüyamı tabir ettirecektir. (*Kâhinler sırasında homurtular.*)

BAŞ SAKİ : Yusuf...

FİRAVUN : Senin Allahının adı Rab mı?

BİRİNCİ KÂHİN : Senin Rabbin şahin başlı Horüs'ten, inek başlı İzis'ten de büyük mü? Tifon'dan da büyük mü? Küreklerini faziletli ruhların çektiği sandalında gökyüzünü dolaşan Amon-Ra'dan kudretli mi? Sen Mısır'ın Allahlarına, onların kâhinlerine meydan mı okuyorsun?

İKİNCİ KÂHİN : Kapan Firavun'un ayaklarına, itiraf et.

(*Yusuf, Firavun'un ayaklarına kapanır.*)

FİRAVUN : Neee? İtiraf mı ediyorsun? Rüyalarımı tabir edemeyecek misin?

YUSUF : (*Doğrulur, kâhinlere döner.*) Siz yeryüzünün en hikmet-

lileri, işte ben, Firavun'un, lütfkâr mabudun ve sizin önünüzde yere kapanıyorum. (*Firavun'un önünde secde eder, kalkar, gider kâhinlerin önünde yere kapanır, kalkar.*) Bütün mabudlar, Horüs ve İzis ve Oziris ve Amon-Ra ve Mısır diyarının bütün mukaddes öküzleri ve timsahları ve kurbağaları ve benim Rabbım, bana Firavun'un ve sizin gözünüzde lütuf bulmam için yardım edeceklerdir. Benim ağzım, doğru söylersem, sizin hikmetinizi konuşacak. (*Firavun'a*) Rüyalarını anlat, kudretli ve lütfkâr efendimiz.

FİRAVUN : (*Kâhinlere*) Başka bir diyeceğiniz var mı? Ağız onun fakat ağzın söylediği hikmet sizinmiş. . .

BİRİNCİ KÂHİN : Rüyalarını dinleyebilir.

FİRAVUN : (*Yusuf'a*) Dinle. Rüyamda işte ırmağın kenarında duruyorum. İrmaktan ette semiz görünüşleri güzel yedi inek çıktı. Sazlar arasında otluyorlardı. Derken görünüşleri çok çirkin, ette cılız yedi inek daha çıktı. Bütün Mısır diyarında çirkinlikte onlar gibisini görmedim. Bu cılız, çirkin inekler, evvelki semiz yedi ineği yediler. Uyandım. Tekrar uyudum. Bir rüya daha gördüm. Bir sapta olgun iyi, yedi başak çıktı. Onlardan sonra aynı sapta solgun, cılız ve şark rüzgârıyla yanmış yedi başak daha çıktı. Cılız başaklar yedi semiz başağı yuttular. İşte gördüğüm rüya budur. (*Yusuf bir müddet düşünür ve sonra Firavun'un önünde secdeye kapanır.*)

FİRAVUN : Ne o? Tabir edemeyecek misin?

(*Yusuf kalkar. Gider kâhinlerin önünde tekrar yere kapanır, kalkar. Firavun'a kâhinleri işaret eder*)

YUSUF : Bu hikmetlilerin hikmeti ve Rabbin inayetiyle benim ağzım senin rüyanı tabir edecektir. Fakat ağzım konuşurken yanılmasın diye ve hikmetlilerin hikmeti benim ağzımda kelime olup senin kulaklarına girerken hikmetlilerin heybetiyle şaşırmayayım diye burda bir sen bir de ben kalmalıyım.

KÂHİNLER : Bu bize hakarettir.

YUSUF : Siz hikmetlilere ben İbrani köle, ben cahil çoban nasıl hakaret edebilirim.

FİRAVUN : Çıkın, hepimiz çıkın dışarı. (*Salon homurtular arasın-*

da boşalır.) İşte ikimiz kaldık, Yusuf. Tabir et bakalım rüyalarımı.

YUSUF : Firavun'un rüyası iki değil birdir. Yedi inek yedi yıldır ve yedi iyi başak yedi yıldır. Ve onlardan sonra çıkan yedi cılız ve çirkin inek ve şark rüzgârından yanmış yedi boş başak da yedi yıldır.

FİRAVUN : Tuhaf şey, tuhaf şey... Tabirinden şüphe etmiyorum, ama...

YUSUF : Yedi kıtlık yılı... Firavun icabedeni yapmazsa kıtlık onun sarayının duvarlarını da aşacaktır, tahtının yanı başına kadar gelecektir.

FİRAVUN : Yedi kıtlık yılı... Tahtımın yanı başına kadar gelen kıtlık... (*Düşünür, sakalını sıvazlar.*) Peki, ne yapacağız?

YUSUF : Firavun akıllı ve hikmetli bir adam arasın ve onu Mısır diyarının üstüne koysun. Yedi iyi yılların bütün yiyecekleri toplansın ve buğday şehirlerde Firavun'un eli altına yığılsın. Ve bütün bu işler için Firavun hemen ve şimdi akıllı bir adam arasın.

FİRAVUN : Ben o adamı buldum. Tuhaf şey. Tuhaf şey. Bir şey daha soracağım. Bunları niye bana gizli söylemek istedin?

YUSUF : Akıllı ve hikmetli adamın akli ve hikmeti nerden belli olur? Yedi bolluk yılından sonra yedi kıtlık yılının geleceğini Firavun'dan başkası niçin bilsin?

FİRAVUN : Bilse ne olur?

YUSUF : Herkesin bildiği şey Firavun için ve Firavun'a layık bilgi olur mu? Sonra bu sırdan edilecek istifadeyi niçin Firavun'dan başkası etsin?

FİRAVUN : Peki... Doğru. Git kapıları aç. Dışardakiler gelsin. (*Yusuf demin salondakiler çıktıktan sonra kapanmış olan kapıları açar. Dışardakiler girer.*)

FİRAVUN : Rüyam tabir edildi. (*Yusuf'a*) Senin gibi akıllı, hikmetli adam görmedim. Sen evimin üstünde bulunacaksın. Bütün kavmim senin emrin üzere idare olunacaktır. Ben yalnız tahtta senden büyük olacağım. Gel. (*Yusuf yaklaşır, secde eder.*) Kalk. (*Mübrünü parmağından çıkarıp Yusuf'un parmağına geçirir.*) Bak, seni bütün Mısır diyarı üstüne

koydum. Sen benim ikinci arabama bineceksin. Senin önünde: «Diz çökün» diye bağıracaklar. Ben Firavun'um. Bütün Mısır diyarında hiç kimse sensiz elini yahut ayağını kaldırmayacaktır. Senin adını Zafenat-Paneah koydum. (Salondakilere) Zafenat-Paneah'ın önünde diz çökün. (Kâhinlerden gayrisi diz çöker. Yusuf kâhinlere doğru ilerler.)

YUSUF : Diz çökün! Firavun, lütufkâr mabut, kudretli Horüs size Zafenat-Paneah'ın önünde diz çökün diyor, benim önümde değil Zafenat-Paneah'ın önünde. Siz ki Mısır diyarının en hikmetlilerisiniz, Firavun'un emrini ilk dinlemeyenler mi olacaksınız? Siz ki öldükten sonra gökyüzünde Amon-Ra'nın sandalında kürek çekecek faziletli ruhlarsınız, diz çökün, önümde diz çökün. Benim önümde diz çökmek Firavun'un önünde diz çökmek değil midir? (Sesini birdenbire değiştirir. Gayetle sert haykırır.) Diz çökün! Önümde diz çökün! (Kâhinler önce birer ikişer, sonra yığınla diz çökerler.) Rab benimledir, Firavun benimledir ve ben (Salondakilerin hepsine hitapla) sizinle olacağım. Ben Zafenat-Paneah, ben Yusuf, ben sizinle olacağım...

İKİNCİ TABLO

Zeliha'nın sarayının damı. Dam tarasa gibidir. Ortada, büyük gümüş bir sinide, elmalar ve bıçaklar. Zeliha kadın misafirleriyle oturmakta, cariyesi arkada damdan sarkmış aşağıyı seyretmekte ve gördüklerini hanımlara anlatmaktadır. Zeliha ve kadın misafirler dışarıdan gelen sesleri heyecanla dinliyorlar.

SESLER : (Uzaktan.) Diz çökün! Diz çökün! Diz çökün! Zafenat-Paneah'ın önünde diz çökün! Diz çökün!

CARIYE : Arabasının içinde ayakta duruyor. Yüzünü göremiyorum. Arabasının atları ne kadar da iri. Hem de simsiyah.

I. KADIN : Yüzünü hiç mi göremiyorsun?

CARIYE : Burdan tepeden, uzaktan görünmüyor. Üstünde beyaz

bir esvap var. Herhalde keten.

II. KADIN : (*Kalkıp cariyenin yanına gitmeye davranır.*) Meraktan çatlayacağım.

ZELİHA : (*II. Kadını oturtarak*) Otur olmaz. Kavlimizi unutma.

SESLER : (*Daha yakından.*) Diz çökün! Zafenat-Paneah'ın önünde diz çökün!

II. KADIN : (*Zeliha'ya*) Bırak, bakayım!

ZELİHA : Kavlimizi unutma. Olmaz. Nasıl olsa buraya geliyor. Buraya gelmeden yüzünü görmek yok.

CARİYE : Arabasının iki yanında, dur bakayım, bir, iki, üç, beş... sayamıyorum ki! Arabasının iki yanında muhafızlar yürüyor.

III. KADIN : Hâlâ yüzünü göremiyor musun?

CARİYE : Hayır.

ZELİHA : İyice yaklaştılar mı?

CARİYE : Yaklaşıyorlar, hanımım. Nerdeyse birinci kâtiplerin köşesini dönecekler. Şimdi tam şu gümüş tüccarının kapısı önündeler. Neydi adı?

ZELİHA : Yere batsın gümüş tüccarının adı da, sanı da... Sen... Yusuf'un yüzünü göremiyor musun hâlâ?

CARİYE : Hayır, yalnız keten esvabını, esvabı ketenmiş belli. Bir de simsiyah atları görüyorum.

SESLER : (*Daha yakın.*) Diz çökün! Diz çökün!

ZELİHA : Hâlâ mı yüzü görünmüyor? (*Kadınlara*) Tutun kollarımdan, yoksa dayanamayacağım. Tutun kollarımdan, yoksa aşağıya koşacağım, atacağım kendimi ayaklarının altına.

CARİYE : Atlarının sağrıları güneşte nasıl da parlıyor!

ZELİHA : (*Kadınlara*) Sahi söylüyorum, tutun beni! Amon-Ra hakkı için yalvarıyorum, tutun beni! (*Ne yapacaklarını şaşırın kadınlardan ikisine kendi sarılır.*)

SESLER : (*Daha yakın.*) Diz çökün! Zafenat-Paneah geçiyor! Diz çökün!

ZELİHA : Ne diyor? Geçiyor mu diyor? Buraya gelmiyor mu?

CARİYE : Buraya geliyor işte bizim köşeyi döndü.

ZELİHA : (*Kadınlara*) Unutmayın, İzis'in başına yemin ettirdim hepinize! Unutmayın, o buraya gelir gelmez hemen bıçakları

alıp elmaları soyacaksınız.

III. KADIN : Ne tuhaf kadınsın, Zeliha! Yine parmaklarımızı doğratacaksın bize.

SESLER : *(Daha yakın.)* Diz çökün! Diz çökün!

(Atların kişnemesi, ağır araba tekerleklerinin gürültüsü duyulur.)

ZELİHA : Atlarının kişnemesini, arabasının gürültüsünü duyuyorum. Yoksa bana mı öyle geliyor?

II. KADIN : Hayır. İşte... *(Kişnemeler ve gürültüler çok yakından duyulur.)*

CARİYE : Geldiler! Geldi! Arabadan iniyor.

ZELİHA : *(Cariyeye)* Koş, karşıla, hemen buraya çıkar! Koş! *(Cariye koşarak gider.)*

II. KADIN : Cariyelerin, kölelerin onuş...

ZELİHA : *(Sözünü keser.)* Hepsini savdım erkenden. Evde sizden, benden, bir de şu kızdan başka kimseler yok.

II. KADIN : Neden?

I. KADIN : Parmaklarımızı yine doğrattıktan sonra bizi de kovacak da ondan. Sekiz yılın hasreti bu.

ZELİHA : Hayır ondan değil.

II. KADIN : Ya neden?

ZELİHA : Haydi elmaları alın elinize. *(Kendisi elmaları, bıçakları telaşla alıp misafir kadınların kucaklarına atar.)* Haydi ağır ağır soymaya başlayın.

I. KADIN : İyi ama, sekiz yıl önce bize ettiğin oyundan sonra artık seni ayıplamıyorduk ki zaten. Onu gördükten sonra...

III. KADIN : Hele şimdi Zafenat-Paneah'a göz atmanı ayıplamak aklımızdan geçmez.

ZELİHA : Sus! Ben de sizden bunu niçin istediğimi bilmiyorum. Yahut biliyorum. İşte geliyor.

(Zeliha geri geri gider ve yüzünü elleriyle kapatarak ortada durur. Yusuf girer. Kibirli ve kendinden emindir. Arkasında cariyeye ve büyük bir sandık taşıyan bir zenci köle vardır. O içeri girer girmez kadınlar ayağa kalkıp yerlere kadar eğilerek selam verirler... Yusuf onların huzurundan sıkılmış gibidir, birdenbire. Sonra yüzünü elleriyle kapatmış olan

Zeliha'yı görür. Şaşırır, ona doğru bir adım atar, durur, kendini toparlar.)

YUSUF : Rab ve Amon-Ra sizinle olsun, kadınlar!

KADINLAR : Amon-Ra ve Firavun seninle olsun Zafenat-Paneah.

YUSUF : Oturun. *(Kadınlar yerlerine otururlar. Elmalarını bırakmamışlardır. Yusuf'a bakarak soymakta devam ederler. Yusuf hâlâ yüzü avuçlarıyla örtülü olan Zeliha'ya doğru ağır ağır ilerler.)* Rab ve Amon-Ra seninle olsun, Zeliha!

ZELİHA : *(Ellerini yüzünden çeker, Yusuf'a bakar. İnanmazlık, şaşkınlık ve hayal kırıklığıyla haykırır.)* Aaa!

YUSUF : *(Tekrar afallar, fakat yine hemen kendini toparlar ve gayet resmi bir sesle konuşur.)* Beni evinde görmek seni şaşırttı mı ve geleceğimin haberini yollamadım mı? Ve evine geleceğimi bilmiyor muydun?

ZELİHA : Biliyordum.

YUSUF : Rab benimledir. Evine Rabbin bereketi yine benimle gelsin, Zeliha.

ZELİHA : *(Yere eğilerek)* Zafenat-Paneah!

YUSUF : İşte ben. *(Hâlâ eğilmiş duran Zeliha'ya)* Kalk!

ZELİHA : *(Doğrulur.)* Zafenat-Paneah! Firavun'dan sonra Mısır diyarının en büyük adamı!

YUSUF : İşte ben.

ZELİHA : *(Kadın misafirlere bakar. Onlar Yusuf'u seyrederek elmalarını rahat rahat soymaktadırlar. Zeliha adeta kendi kendine konuşur.)* Parmaklarınızı doğramadınız bu sefer.

YUSUF : *(Kadınlara bakar, sonra Zeliha'ya döner.)* Zeliha!

ZELİHA : Zafenat-Paneah!

YUSUF : İşte ben!

ZELİHA : Oturmaz mısın? *(Yusuf oturur. Zeliha, kadınlardan birinin soyulmuş elmasını alıp Yusuf'a verir.)* Yemez misin? Kadın parmaklarının kanı bulaşmadan soyulmuş bir elma. Yemez misin?

YUSUF : *(Elmayı alır, yanına bırakır. Zenci köleye işaret eder.)* Getir! *(Köle sandığı getirir.)* Aç! *(Köle sandığı açar.)* Çıkar içindikileri! *(Köle sandığın içindikileri çıkarır: Top top*

kumaşlar, gerdanlıklar, başlıklar, camdan öteberi. Hediyeler ortaya kondukça kadınlar ilkönce fısıldaşır, sonra takdir nidaları çıkarır. sonra "Ne güzel! Aman şuna bak! Bunun bir eşini!" diye adeta konuşmaya başlarlar.)

YUSUF : (Zeliha'ya) Bunlar senindir. (Ayağa kalkar, kumaşları alıp Zeliha'nın ayakları dibine atar.) Bütün bunlar senindir. Kabul et.

ZELİHA : (Ses çıkarmadan kumaşlardan birini alıp muayene eder.) Bu erguvani kumaşın bir eşini kocam Potifar da getirmişti. Şimdi öbür dünyada, çınarların altında şimal rüzgârlarıyla serinleyen kocam Potifar...

YUSUF : Firavun'a söyledim, ölen kocam Potifar'ın... (Durur, çok yavaş bir sesle) efendim Potifar'ın... (Sesini yükseltir.) mummyasını büyük ehramın yanına gömecekler.

ZELİHA : (Az ötede duran hediye yığınının doğru ilerler, eğilir, bir gerdanlık alır, kalkar.) Bunun da bir eşi bende var. Potifar getirmişti. Bir eşi de Memfisli kâhinin karısındadır, diyordu.

YUSUF : Bu işte o.

I. KADIN : (Yusuf'a) İznin olursa biz gidelim.

YUSUF : Rab ve Amon-Ra sizinle olsun, kadınlar.

ZELİHA : (Kadınlara hediyeleri göstererek) Bunların içinden beğendiklerinizi alın. (Kadınlar hediyeleri gülüşerek, çekişerek paylaşırlar.)

I. KADIN : Sana bir şey kalmadı, Zeliha.

YUSUF : Ona ben kaldım.

I. KADIN : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben.

I. KADIN : Amon-Ra ve Firavun seninle olsun. (Kadınlar Yusuf'la Zeliha'yı selamlayarak çıkarlar.)

YUSUF : (Zenci köleyle cariyeye) Siz de gidin. (Köle çıkar. Cariye tereddüt eder.)

ZELİHA : (Cariyeye) Git.

(Cariye çıkar. Bir müddet sükküt.)

YUSUF : (Boğuk ve biraz kederli, fakat kendinden emin bir sesle, önüne bakarak) Beni 'zindana attırdığını ve bana iftira ettiğini unuttum, Zeliha.

ZELİHA : Zindana girişin hayrına oldu.

YUSUF : *(Her öyle konuşur)* Ve vaki oldu ki olan şey olmamış oldu ve unuttum çok şeyi unuttum ve unutulması gereken her şeyi unuttum. *(Durur, başını kaldırır.)* Fakat seni unutmadım, Zeliha. *(Bir müddet göz göze bakışırlar.)*

ZELİHA : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben. *(Bir müddet sükût.)* Kocan öldü ve sen artık onun karısı değilsin ve mummyası büyük ehramın yanına gömülecek olanın erkek kardeşi yoktur ve çünkü ölenin erkek kardeşi varsa karısı onun evine gidecektir ve ölenin erkek kardeşine karılık edecektir. Ve senin üstünde artık hiçbir erkeğin hakkı yoktur ve sen benim için dağda sahipsiz bitmiş bir nar ağacı gibisin.

ZELİHA : Bizde, Mısırlılarda, kadınlar ölen kocalarının kardeşleriyle yatıp zürriyet yetiştirmeye mecbur değildir zaten. *(Sükût.)*

YUSUF : Zeliha...

ZELİHA : Ne var? *(Bir müddet daha sükût.)*

YUSUF : Mısır diyarında Firavun yalnız tahtta benden büyüktür.

ZELİHA : Biliyorum. *(Bir müddet sükût)* Firavun sana on şehrin kâhini Ferab'ın kızı Asenat'ı alacakmış? Asenat'ı tanırım. Güzel kızdır. Yaşı on beştir.

YUSUF : Zeliha...

ZELİHA : *(Sözü değiştirerek)* Buğdayları topluyormuşsun. Yiyeceği şehirlere koyuyormuşsun. Halbuki bu yıl buğday kum tanesi gibi çoktur. Niçin buğdayları topluyorsun?

YUSUF : Bu, Rabba Firavun'a ve bana malumdur. Senin ambarların zahireyle dolu, değil mi? Senin topraklarından zahireyi yalnız senin ambarlarına yığsınlar diye emir vermedim mi?

ZELİHA : Evet. Fakat niçin?

YUSUF : Bu bir sırdır. Bu büyük bir sırdır ve sana söyleyemem. *(Bir müddet sükût.)*

ZELİHA : Senin geleceğini bilmeseydim, gelenin sen olduğunu bilmeseydim, seni tanıyamazdım.

YUSUF : İnce keten esvabım ve arabam ve ölümler diyarının karanlığı gibi siyah ve sert atlarım ve muhafızlarım mı beni

sana tanıtmadılar?

ZELİHA : Arabanı, atlarını görmedim.

YUSUF : Gel bak. (*Zeliha'nın elinden tutmak ister.*)

ZELİHA : Dokunma bana. (*Şaşırın Yusuf'un yüzüne karşı güler.*) Arabana, atlarına bakacağım. (*Damın kenarına gidip aşağı bakar, doğrulur, Yusuf'a*) Söyle onlara gitsinler. Hepsi, araban da, muhafızların da, atların da, zenci kölen de, hepsi hepsi gitsinler.

YUSUF : Neden?

ZELİHA : Söyle onlara gitsinler.

YUSUF : Peki! (*Ellerini çırpar.*) Gel! (*Zenci köle girer.*) Hepiniz gidin. Arabam ve atlarım ve muhafızlarım ve sen, hepiniz gidin.

(*Zenci köle çıkar. Uzun bir sükût. Hareket eden arabanın gürültüsü duyulur.*)

YUSUF : İşte gittiler.

ZELİHA : (*Yusuf'a istihfaflı bir merakla bakmaktadır.*) Gitmeseler de olurmuş.

YUSUF : Niçin beni tanıyamazdın! Ben Yusuf değil miyim?

ZELİHA : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben.

ZELİHA : Potifar'a benziyorsun.

YUSUF : (*Ne diyeceğini şaşırır.*) Ondan gencim.

ZELİHA : Firavun'un bütün vezirlerine benziyorsun.

YUSUF : Onlardan kudretliyim. Firavun yalnız tahtta benden...

ZELİHA.: (*Yusuf'un sözünü keser.*) Sus! (*Ağlamaya başlar.*)

YUSUF : Niçin ağlıyorsun? Ben işte sana geldim ve beni bir kere adımla çağırmadın ve bana Yusuf demedin. Ben Yusuf'um. Ve sen bana, «Bacağı ağrıyor, ov!» demedin mi ve entarini kalçana kadar açmadın mı? Ve ben senin etini ovmadım mı? (*Zeliha'ya sokulmuştur. Ona dokunmak ister.*)

ZELİHA : Dokunma bana.

YUSUF : Zeliha, Zeliha, zindanda, yedi yıl seni düşünmedim mi? Ve kalçan parmaklarımın derisinde değil miydi? Ve kurt kuzuyu ve buğday tanesi yağmuru ve beyaz kurt elmayı ve yılanlar ölümlerini etini nasıl isterse seni öyle istemedim mi? Ve

önümde çıplak bıraktığın memelerin ve vücudunun kokusu ve sesin ve yürüyüşün gözümün önünde değil miydi? Ve ben...

ZELİHA : (*Sözünü keserek.*) Gelenin sen olduğunu bilmeseydim seni tanıyamazdım? Potifar'a benziyorsun.

YUSUF : Benim kadar akıllı değildi.

ZELİHA : Sen evimde İbrani köleyken senin aklını seviyordum? Sen şimdi Zafenat-Paneah'sın. Potifar'dan akıllı yahut aptal olduğundan ne çıkar şimdi? Sen Firavun'un bütün vezirlerine benziyorsun. Onlar benim için neyi ifade eder?

YUSUF : Ben hepsinden kudretliyim.

ZELİHA : Yatağıma giren her erkekte seni aradım. Yusuf'a benzemiyorlardı. Şimdi sen de kendine benzemiyorsun. Ben de İbrani kölesine göz atan Zeliha değilim artık.

YUSUF : Güzelsin. Babamın karısı Bilha bile senin kadar güzel değildi.

ZELİHA : On şehrin kâhini Ferab'ın kızı Asenat on beş yaşında.

YUSUF : Güzelsin. Ve evimin direği ve ilk oğlumun anası olacak-sın. (*Zeliha'ya dokunmak ister yine.*)

ZELİHA : Dokunma bana.

YUSUF : Bırak sana dokunayım. Ve ellerim, ellerim, bir kere, bir kere ve artık Rab'dan korkmadan ve çünkü dağ başında sahipsiz nar ağacı gibisin ve ellerim ve sen istediğin için değil ve ellerim ve Potifar'ın kölesi olarak değil ve ellerim bir kere dokunsunlar sana...

ZELİHA : (*Çekilerek*) Ellerin bana dokunsunlar, ağzın beni öpsün, burnun beni koklasın, vücudun üstüme kapansın diye açıldım senin önünde, dokunmadın, koklamadın, kapamadın.

YUSUF : Ya şimdi?

ZELİHA : Geciktik artık. Acemi balıkçının ağından balıklar nasıl kaçarsa sen de zamanları öyle kaçırdın. Zamanları kaçırdın ağından. Alnım gümüş ayna gibiydi, şimdi çizikler var. Memelerim muzaffer diler, şimdi başları eğik. Karnım bakır tas gibi sertti, şimdi yumuşadı. Zamanları kaçırdın. Zamanlar akıp gitti senin ağından.

YUSUF : Zeliha.

ZELİHA : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben. (*Zeliha güler.*) Niye güldün?

ZELİHA : Zafenat-Paneah'lığa ne tez alıştın, köleliğini ne tez unuttun diye.

YUSUF : Bütün Mısır diyarı benimdir ve bütün kavim üzerinde benim hükmüm yürür. (*Bir müddet sükût.*) Dokunayım sana. Sana bir kere, bir kere dokunmak için, seni bir kere, bir kere ellemek için vermeyeceğim şey yoktur.

ZELİHA : Mesela ne?

YUSUF : Beş küp dolusu ve güneş gibi aydınlık altın ve beş küp dolusu ve ay gibi aydınlık gümüş.

ZELİHA : Onlar bende var. Potifar, bilirsin, çok zengindi.

YUSUF : Ben ondan zenginim. Sana ellerim bir kere, bir kere dokunsunlar diye vermeyeceğim şey yoktur.

ZELİHA : Mesela ne?

YUSUF : Benim yanımda olacaksın ve bütün kavim Zafenat-Paneah'ın birinci karısı önünde diz çökecek. Bana diz çöktükleri gibi sana da diz çökecekler.

ZELİHA : Ben Potifar'ın karısıyım. Ben Teb şehri baş kâhininin kızıyım. Önümde diz çökülmesine alıştım. Bilmediğim şey değil... Ne verirsin? Bana bir kere dokunmak için ne verirsin? Mesela, mesela, yalnız Rabbın, Firavun'un, bir de senin malumun olan sırrı verir misin? Niçin bu bolluk yıllarında buğdayları topladığını söyler misin? Büyük sırrı verir misin?

YUSUF : Zeliha, beni Rab senin ağzınla imtihan mı ediyor?

ZELİHA : Senin Rabbin bana ne karıştır? (*Yusuf'a sokulur.*) Söyle, büyük sırrı verir misin bana? Yalnız ellerin bana dokunsun diye değil, ağzımın öpüşleriyle seni öpeyim diye, memelerimin arasında gül yağını koklayasın diye.

YUSUF : Zeliha.

ZELİHA : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben. (*Kendini toparlar.*) Ben Yusuf'um. Bana Yusuf de. Ben Yusuf'um.

ZELİHA : Yusuf. Söyle. O sırrı verir misin bana?

YUSUF : Rab!

ZELİHA : Söyleyecek misin?

YUSUF : Kadınlar sır tutabilir mi? Sana söyleyeceğimi üç gün içinde bütün Mısır kadınları duymaz mı ve kocaları onlardan öğrenmez mi? Ve ben...

ZELİHA : Firavun'un gazabına uğrayıp siyah atlı arabandan atılmaz mısın, tekrar İbrani köle olmaz mısın?

YUSUF : Zeliha.

ZELİHA : Söyle. Sonra elimden tut, iç odalarımıza gidelim. Söyle. Karın olayım.

YUSUF : Rab!

ZELİHA : Söyle.

YUSUF : Peki söyleyeceğim. İşte, Firavun rüya görüp...

ZELİHA : *(Sözünü keserek)* Sus. Söyleme, istemem.

YUSUF : *(Korkunç bir şaşkınlığa düşer. Sonra ansızın aynı şiddetle öfkelenir. Kısık fakat tehdit edici bir sesle konuşur.)* Sen şahin kuşu ve ben serçe kuşu muyum ve sen benimle şahin kuşunun serçe kuşuyla oynadığı gibi oynamak mı istersin? Sen her ayın bir haftasında murdar olduğunu ve elinden su içilmez olduğunu unuttun mu? Ben Yusuf'um, ben rüyalar sahibi Yusuf'um, ben Yakup'un oğlu Yusuf'um, unuttun mu? *(Zeliha gerilemektedir.)* Geri çekilme ve bir adım geri atma. Dur. *(Zeliha'nın bileğini yakalar.)* Seni saçlarından sürüyerek evime götüreceğim ve seni cariyelerimin odasına kapatacağım ve senin yanına cariyelerimin yanına girer gibi gireceğim ve koynuna aldığın bütün erkeklerin etlerini kuşlara yedireceğim ve senin vücudunu ateşle dağlayacağım ve senin etinde onların ellerinden ve bacaklarından ve ağızlarından ve gözlerinden ve seslerinden kalan izleri yok edeceğim. Sen güzelliğine güvendin ve fahişelik ettin. Ve ben işte elimi senin üzerine uzattım ve çıplaklığını artık benden başka hiçbir erkek görmeyecektir.

ZELİHA : *(Bileğini kurtarır.)* Dokunma bana. Sen beni saçlarımdan sürüyerek evine götürebilir misin! Sen beni cariyelerinin odasına kapatabilir misin! Sen beni...

YUSUF : Götüreceğim ve kapatacağım.

ZELİHA : Götürebilsen ve kapatabilsen... (*Yusuf'a sokulur.*) Yusuf, götürebilsen beni... Götür beni. Elin üstümde olsun ve çıplaklığımı senden başka hiçbir erkek bir daha görmesin. Etimi ateşle dağla. (*Yusuf'a sarılır.*) Vücudumda hiçbir erkeğin izi kalmasın... Yusuf. Yusuf.

YUSUF : Zeliha! (*Zeliha'yı kucaklayıp öpmek ister.*) Zeliha...

ZELİHA : (*Kendini öptürmeyerek Yusuf'un kucagından sıyrılır.*) Fakat yapamazsın. Beni götüremezsin. Kapatamazsın, etimi ateşle dağlayamazsın. (*Güler.*) Sen kocam Potifar gibisin, sen Firavun'un bütün vezirleri gibi, Firavun'un ve başka Potifar'ların, başka vezirlerin kölesisin. Onlar da senin kölen, fakat sen de onların kölesisin. Beni alamazsın, beni götüremezsin, beni kapatamazsın. Ben vezir Potifar'ın karısıyım, babam Teb şehrinin başkâhidir, kocamdan babamdan kalan altının hesabını bilmem. Çiftliklerimi dolaşmak için bütün ömrüm yetmez. Bana Firavun bile dokunamaz. İnsan bindiği dalı keser mi? Kurtlar birbirini yer mi? Sen kurtların arasına girmiş, kurtlara baş olmuşsun, fakat köpeksin. Ben kurtlardanım ben dişi kurdum. Haydi al, götür, kapat, dağla beni. Ne duruyorsun? Al götür beni, Yusuf.

YUSUF : (*Mağlûp.*) Karım ol.

ZELİHA : Beni cariye yapabilseydin olurdu. Fakat Potifar'a bir kere daha karılık edemem.

YUSUF : Zeliha!

ZELİHA : Zafenat-Paneah. Firavun'dan sonra Mısır diyarının en büyük adamı. (*Cariye girer.*)

CARİYE : Hanımım.

ZELİHA : Ne var?

CARİYE : Bir adam geldi, seni görmek istiyor.

ZELİHA : Kim? Yalnız olmadığımı söylemedin mi?

CARİYE : Söyledim.

YUSUF : Benim burda olduğumu söylemedin mi?

CARİYE : Söyledim, "Daha iyi ya!" diyor.

YUSUF : Tuhaf şey, tuhaf şey...

ZELİHA : (*Yusuf'a*) Firavun da böyle söyler. «Tuhaf şey, tuhaf

YUSUF İLE MENOFİS

şey...» Böyle demesini ondan mı öğrendin?

YUSUF : (*Zeliha'ya ters ters bakar. Cariyeye*) Getir o adamı buraya.

ZELİHA : (*Kendisine tereddütle bakan cariyeye*) Zafenat-Paneah'ın emrini duymadın mı? Her yerde emreden o değil midir? Firavun onu bütün Mısır kavmi üstüne koymadı mı? Haydi. (*Cariye çıkar.*)

YUSUF : Benden nefret ediyorsun, Zeliha.

ZELİHA : Sen de benden, Yusuf. (*Sükût. Cariye ve Menofis girerler.*)

YUSUF : (*Hayret ve sonra öfkeyle*) Menofis!..

MENOFİS : Rabbin seniyle olsun, Yusuf. (*Zeliha'ya*) Amon Ra seninle olsun, Potifar'ın karısı.

YUSUF : Seni hâlâ asmadılar mı?

MENOFİS : Asılıp asılmadığımı bilmiyor musun?

YUSUF : Öyle ufak işlerle ben uğraşmam, adamlarım uğraşır.

MENOFİS : Adamların beni arıyor. Sana, «Menofis'i bulduk, astık,» demişlerse yalan söylemişler... Görüyorsun... Firavun iki yüz elli dördümüzden ancak ellisinin etlerini kuşlara yedirebildi. Bu ellinin arasında dört tane de İbrani vardı, senin kavminden, ama senin gibi değil, namuslu insanlar.

YUSUF : (*Ellerini çırpar.*) Gelin.

ZELİHA : (*Güler.*) Kimi çağırıyorsun? Muhafızlarını, zenci köleni gönderdiğini unuttun mu?

YUSUF : Ya senin kölelerin?

ZELİHA : Bu evde senden, benden, cariyemden, bir de bu adamdan başka kimse yok.

YUSUF : (*Menofis'e*) Benim bulunduğum eve gelmeye korkmadın mı?

MENOFİS : Hayır. Adamlarının gittiğini gördüm. Onlar kalsaydı, ben Potifar'ın karısıyla konuşmak için senin de gitmeni beklerdim.

ZELİHA : Benim de kölelerimi sabahtan savdığımı biliyor muydun?

MENOFİS : Bilmiyordum.

ZELİHA : Burda olsalardı seni onlara yakalattırırdım.

MENOFİS : Bak, doğrusu bunu düşünmemiştim. Eşeklik edebilirmişim. Ne yapalım, bu işin acemisiyiz henüz.

ZELİHA : Hangi işin? Beni niçin görmek istiyorsun?

YUSUF : (*Menofis'e*) Seni nasıl olsa astıracağım,

MENOFİS : Etlerimi kuşlara yedireceksin.

ZELİHA : (*Menofis'e*) Benimle görüşmek istediğin nedir?

MENOFİS : Bir hak meselesi.

YUSUF : Bir hak meselesi mi?

MENOFİS : Firavun'un önce tanıdığı, sonra inkâr ettiği bir hak.

YUSUF : Ben o zaman Firavun'un huzuruna yarım saat önce girebilseydim.

MENOFİS : Zor kurtulurdum muhafızların elinden, biliyorum.

ZELİHA : Benden ne istiyorsun?

MENOFİS : Kocan Potıfar'ın Nil kıyısında sana yaptırdığı sarayın duvarlarını örüyorduk.

ZELİHA : (*Sözünü keserek*) Ha... Hatırladım...

MENOFİS : Hatırladın demek? Kocandan dört çuval buğday, bir çuval kurutulmuş balık, yarım çuval da tuz alacağımız var.

ZELİHA : Kocam öldü.

MENOFİS : Sen sağsın. Saray senin. Ördüğümüz duvarların içinde oturuyorsun. Alacağımızı ver. Senden bunu istemeye geldim. Asılan arkadaşların payını çoluk çocuklarına dağıtacağız, geri kalanını da biz bölüşeceğiz. Hakkımızı ver.

ZELİHA : Tuhaf şey, tuhaf şey... (*Yusufa*) Bak ben de Firavun gibi konuşuyorum. «Tuhaf şey, tuhaf şey...» (*Menofis'e*) Sen köle misin?

MENOFİS : Ben duvarcıyım.

ZELİHA : Hakkınızı istiyorsun demek? İstedığınızı vermezsem ne olacak?

MENOFİS : (*Biraz şaşkın*) İstedığımızı vermezsen ne mi olacak? Vereceksin.

ZELİHA : Vermezsem ne olacak?

MENOFİS : Vermezsen mi?

ZELİHA : Evet. Ne olacak?

MENOFİS : (*İyice şaşırmıştır.*) Vermezsen, vermezsen biz de çalışmayız.

ZELİHA : (*Güler.*) Zaten çalışmıyorsunuz. Zaten “Gelin duvarlarımızı bitirin, çalışın,” desem de çalışamazsınız orda. Zafenat-Paneah’ın adamları hemen yakalar sizi, ağaca asar. Benden istediğinizi vermezsem, kocamdan alacağınızı vermezsem, ne olacak?’

MENOFİS : (*Utanmış, öfkeli.*) Bunu düşünmemiştik.

ZELİHA : Ne yaparsınız?

MENOFİS : Ne mi yaparız? Dedim ya, bunu düşünmedik. Dedim ya, bu işin acemisiyiz henüz. Bizden önce yapılmış yok ki bu işin, örnek alalım.

ZELİHA : Mesela, beni öldürür müsün? Alacağınızı vermezsem, hemen şimdi üstüme atılıp beni öldürür müsün? Burda iki kadın iki erkeğiz. En kuvvetlimiz sensin.

YUSUF : Zeliha!

ZELİHA : Yalan mı? Sen, ben cariyem bir olsak ona karşı koyamayız. Baksana timsah gibi adam.

YUSUF : O benim ne kadar kuvvetli olduğumu bilir. Ben en ağır taşı...

MENOFİS : Taşıyamayıp yuvarlandındı...

ZELİHA : (*Menofis’e*) Söylesene, beni öldürür müsün? Alacağınızı vermezsem beni öldürür müsün?

MENOFİS : Seni öldürmek... Seni... hayır. Dedim ya, acemisiyiz bu işin. Fakat...

ZELİHA : Nil kenarında ördüğünüz duvarları mı yıkarıyorsunuz?

MENOFİS : Onu o kadar sağlam ördük ki! Biz namuslu duvarcılarız. Biz hilesiz çalışan duvarcılarız. Ortu o kadar sağlam ördük ki yıkılmaz. Sonra... yazık olur. O kadar sağlam ördük ki!

ZELİHA : Ambarlarımdan birini yağma edersiniz. Bak, gözlerin parladı. Bunu nasıl olsa sen bulmasan arkadaşların bulacaktı. Ambarlarımdan birine saldırırsınız.

MENOFİS : Bunu yaparız belki. Evet, bunu yaparız. Hem öteki ambarlarını da ateşe veririz. Evet, bunu yaparız. Herin de bunu yapacağız. Alacağınızı vermezsen bütün ambarlarını yakacağız! Ben Menofis... Biz arkadaşlar yani, yalan söylemeyiz, yapamayacağımız işe yaparız demeyiz.

ZELİHA : *(Gayet ciddi.)* Ambarlarımı yağma edeceğinize, yakacağınıza inanıyorum. Bundan eminim.

YUSUF : *(Menofis'in üstüne doğru yürür.)* Köpek! Çekil burdan! Ve aklın varsa köstebek gibi yerin dibine gir. Ve öteki haramilerle ve gece karanlığında ve gündüzleri gizlenerek defolup gidin Mısır diyarından. İnadınızı da beraber götürün.

MENOFİS : Kimin memleketinden kimi kovuyorsun, Yusuf, ve icadımızdan niçin bu kadar korkuyorsunuz? Ben senden korkmuyorum, Yusuf. Ben Potifar'ın karısından hakkımı istiyorum. *(Zeliha'ya)* Verecek misin? Yoksa bütün buğday ambarlarını yakalım mı? Ellimizin etlerini kuşlar yedi, geri kalan iki yüz dördümüz dipdiriyiz. Verecek misin alacağımızı? Dört çuval buğday, bir çuval kurutulmuş balık, yarım çuval tuz.

ZELİHA : Kocam olur musun?

YUSUF : Zeliha!

MENOFİS : Ne dedin?

ZELİHA : «Kocam olur musun, Menofis?» dedim. Adın Menofis'ti, değil mi?

MENOFİS : Evet, benim adım Menofis. Duvarcı Menofis.

ZELİHA : Kocam olur musun? Duvarcı Menofis.

MENOFİS : Hayır.

ZELİHA : Neden hayır dedin diye sormuyorum. Neden kocam olmak istemediğini sen de bilmezsin. Fakat kocam olmak istemediğine eminim. Peki, benimle yatar mısın?

YUSUF : Zeliha!

ZELİHA : Bir gece, bütün bir gece, sabaha kadar benimle, koynumda yatar mısın?

MENOFİS : *(Zeliha'yı tepeden tırnağa kadar alıcı gözüyle süzer.)* Mümkün, o mümkün. O işi yapabiliriz. Öteki mesele halledildikten sonra... O dediğin işi yapabiliriz. Niye yapılmasın?

ZELİHA : Ya seni kandırıyorsam? Ya seni, sen koynumdayken, Yusuf'un adamlarına teslim edersem...

MENOFİS : Hay Amon-Ra kahretsin hepinizi... Seni de, Yusuf'u

da, adamlarını da! Fakat seninle bir gece, bütün bir gece sabaha kadar yatmak... *(Bir müddet sükût.)* Potifar'ın karısı, sen bizim alacakları veriyor musun, vermiyor musun?

ZELİHA : Bana düşman mısın?

MENOFİS : Ben mi?

ZELİHA : Sen bana düşman mısın... bana, Zeliha'ya?

MENOFİS : Sana, Zeliha'ya... Hayır... fakat... fakat, sen de içlerinde... seninkilere düşmanım. Potifar'ın karısı... *(Bir müddet sükût.)* Dört çuval buğday, bir çuval kuru balık, yarım çuval tuz. Verecek misin, vermeyecek misin?

ZELİHA : Vereceğim.

YUSUF : Çıldırдың mı, Zeliha?

ZELİHA : *(Cariyeye)* İstediklerini ver. *(Menofis'e)* Fakat onları yalnız taşıyamazsın.

MENOFİS : Bu işte acemiyiz, bu iş yeni, bu işe biz başladık... doğru. Fakat artık o kadar da sersem değiliz. Sokakta sekiz arkadaş bekliyor.

ZELİHA : Amon-Ra seninle olsun, Menofis.

MENOFİS : Amon-Ra seninle olsun, Potifar'ın karısı. *(Yürür, Yusuf'a bakar, Zeliha'ya)* Şu herife nasıl gönül kaptırmışsın şaşarım. Çünkü sen hem akıllı, hem de gerçekten de güzel karısın, Zeliha... Hoşça kal...

(Menofis ağır ağır yürüyüp çıkarken Yusuf elindeki asasını kaldırır, Menofis'in sırtını nişanlar. Zeliha bağırarak ister, fakat susar. Bu esnada cariye girmektedir. Yusuf'un hareketini görür. Menofis'in üstüne atılır, onu çömeltilir.)

CARIYE : Çök yere. *(Yusuf'un asası cariyeyle Menofis'in başları üstünden geçer.)*

MENOFİS : *(Ayağa kalkarak, cariyenin de kalkmasına yardım eder.)* Sağ ol. Cariye misin?

CARIYE : Evet.

MENOFİS : Belli. *(Yusuf'la Zeliha'ya doğru ağır ağır ilerler.)* Beni arkadan öldürmek istediğini gördün de ses çıkarmadın, Zeliha.

ZELİHA : *(Korkuyla Yusuf'a sokulmuştur.)* Vakit olmadı.

MENOFİS : Bir çığlık olsun atabilirdin, Zeliha.

YUSUF : Yaklaşma çekil. Köpek.

MENOFİS : *(Zeliha'ya)* Uzaklaş yanından. *(Zeliha uzaklaşır. Menofis, Yusuf'un üstüne atılır. Kısa bir boğuşmadan sonra onu yere yıkar. Dizini göğsüne basar.)*

YUSUF : Aaaah!

ZELİHA : *(Bu esnada cariyeye sokulmuştur.)* Koş, sokaktan imdat çağır.
(Cariye kımıldamaz.)

ZELİHA : Sana diyorum.

MENOFİS : *(Zeliha'ya)* Ne emir veriyorsun kıza? Uzaklaş onun yanından. *(Yusuf'a)* Seni öldürebilirim, Yusuf. Seni tiksine tiksine boğabilirim. Bana attırdığın sopaların acısı çıkar. Beni af da etti. Acınmaya layık olmanın utancını duysun, dedindi.

YUSUF : Kime el kaldırdığının farkında mısın?

MENOFİS : Zafenat-Paneah... Bana bak, seni gebertebilirim, ama ne olacak? Sen bataklık sineğisin, kocamanından. Sen soktuğunu öldüren sineksin. Ölüm sineği... Senin gibiler vardı, var olacak... Bataklığı kurutmak gerek, Zeliha'nın da boynunu bir kuzu boynu gibi, yok canım, bir kaz boynu gibi koparabilirim. Ama ne çıkar! *(Yusuf'un üstünden kalkar. Yusuf da kalkmak ister.)* Yat, yattığın yerde. *(Zeliha'ya)* Korku seni nasıl çirkinleştirdi birdenbire, Zeliha... Çok çirkinsin... *(Cariyenin yanına gelir.)* İstersen gel bizimle. Bizimle yarı aç yarı tok gezersin, ama kölelikten kurtulursun... Ha, bak, ben duvarcı Menofis, arkadaşlarım adına, seni kölelikten azat ediyorum... *(Güler.)* Firavun olsa burda, sorardı: Duvarcıların bir köleyi azat ettikleri mukaddes yazılarda yazılmış mı, şimdiye kadar? Hayır. Yazılmamış. Bunu da biz icadettik ve icadımızdan pek memnunum doğrusu. *(Cariyeye)* Gelecek misin?

CARİYE : Evet.

MENOFİS : *(Yusuf'la Zeliha'ya)* Eh, gidiyorum. Bir fazlaştık. Hoşça kalın... *(Cariyenin elinden tutarak çıkar.)*

ÜÇÜNCÜ PERDE

BİRİNCİ TABLO

(Genç bir haham oturmuş, Tevrat okur. Arkada, duvara dayanmış, ayakta, Asyalı, Afrikalı, Avrupalı, Amerikalı, dört ölü.)

HAHAM : (Tevrat okur.) Ve kıtlık yılı gelmeden evvel Yusuf'un iki oğlu oldu. Onları on şehrin kâhini Ferab'ın kızı Asenat doğurdu ve Yusuf ilk oğlunun adını Manasse koydu: "Çünkü Allah bana bütün zahmetimi ve bütün babamın evini unutturdu," dedi ve ikincisinin adını Efraim koydu: "Çünkü Allah düşkünlüğüm diyarında beni semereli kıldı," dedi. Ve Mısır diyarında olan yedi bolluk yılı bitti ve Yusuf'un söylemiş olduğu gibi yedi kıtlık yılı gelmeye başladı ve bütün memleketlerde kıtlık vardı. (Haham mırıl mırıl okumaya devam eder.)

ASYALI ÖLÜ : "Ve bütün memleketlerde kıtlık vardı." Ne zaman? Bütün zamanlarda. Benim için bütün zamanlarda hep kıtlık vardı. Ben kaç kere, kaç kere kıtlıktan öldüm.

AVRUPALI ÖLÜ : Ben de.

AMERİKALI ÖLÜ : Ben de. Fakat, sen Asyalı, sen Afrikalı, sen Avrupalı kardeşlerim, siz benden önce başladınız bu işe.

HAHAM : (Yüksek sesle okur.) Ve bütün Mısır diyarı aç kalınca.

ASYALI ÖLÜ : Kaç kere, kaç kere aç kaldım. Tibet'te aç kaldım, Çin'de aç kaldım, Hindistan'da aç kaldım, Birmanya'da aç kaldım, Sumatra'da aç kaldım, Japonya'da aç kaldım, yakın, orta, uzak bütün doğularda aç kaldım.

AFRİKALI ÖLÜ : Ben de, ben de. Tunus'ta aç kaldım, Fas'ta aç kaldım. Ümit Burnu'nda aç kaldım, Tomboktu'da aç kaldım, Kartaca'da aç kaldım, sahralar, ormanlar, kuzey güney bütün Afrikalarda aç kaldım.

AVRUPALI ÖLÜ : Ben de, ben de. Doğu, batı, merkez, bütün Avrupalarda aç kaldım.

AMERİKALI ÖLÜ : Ben de, ben de, sizden sonra başladım bu işe,

ama New York'ta aç kaldım, Kalifornia'da aç kaldım, Mexiko'da aç kaldım, Kanada'da aç kaldım, Latin, Anglo-Sakson ve yerli bütün Amerikalarda aç kaldım.

HAHAM : *(Sesini yükseltir.)* Kavim ekmek için Firavun'a feryad ettiler.

ASYALI ÖLÜ : Kaç kere, kaç kere, kaç yerde, kaç yerde ben de, kavimlerim de Firavun'a açlık için feryat ettiler.

AFRİKALI ÖLÜ : Ben de, kavimlerim de.

AVRUPALI ÖLÜ : Ben de, bizimkiler de.

AMERİKALI ÖLÜ : Ben de, benimkiler de. Kaç kere, kaç kere, kaç yerde, kaç yerde Firavun'a açlık için feryat ettiler.

HAHAM : *(Yüksek sesle)* Ve Yusuf yiyecek bulunan bütün yerleri açıp Mısırlılara satıyordu ve kıtlık Mısır diyarında şiddetlendi.

ASYALI ÖLÜ : Ve kıtlık Çin diyarında şiddetlendi ve kıtlık Hint diyarında şiddetlendi ve kıtlık yakın, orta, uzak bütün doğularda şiddetlendi ve Yusuf Çinliler'e ve Yusuf Hintliler'e satıyordu. Kıtlıktan kaçınıcı ölüşümdü aklımda kalmamış, Hint limanlarında gemiler, buharla işleyen gemiler, pirinç ve buğday yüklüyorlardı ve ben Hint limanlarında ve şehirlerinde ve köylerinde kıtlıktan öldümdü. Kaçınıcı ölüşümdü aklımda kalmamış, kaçınıcı ölüşümdü.

HAHAM : *(Yüksek sesle)* Çünkü bütün yeryüzünde kıtlık şiddetli idi.

AFRİKALI ÖLÜ : Kıtlıktan kaçınıcı ölüşümdü aklımda kalmamış, hiç unutulmaması, hep akılda kalması gereken şeyler niçin akılda kalmaz? Nehir üzerinde bir sala yükseltildim. Bir salda üç yüz kişiydik, yaş öküz derisi yükletilir gibi üst üste yükletildik. Ben en alttakilerden biriydim. Orda, en alta, kıtlıktan öldüm. Leşimi nehre attılar. Nehrin iki yanında tarlalar vardı, ormanlar vardı, av etleri vardı ve suyunda balıklar yüzüyordu.

AVRUPALI ÖLÜ : Kaçınıcı ölüşümdü, benim de aklımda kalmamış. Belki bu kadar çok, bu kadar kolay öldürülemezdik, bu kadar unutkan olmasak. Cemekânları cennet bahçeleri gibi aydınlık bakkal dükkânları vardı. Domuz etleri pembe, sığır

etleri kanlı, tereyağları kehribar gibi ve konserve kutuları pırıl pırıldı. Ve ben kıtlıktan öldüm. Bir günde değil, bir ayda değil, bak bu da aklımda kalmamış! Ağır ağır, kendi iç yağlarımı, kemiklerimin üstündeki kendi etlerimi yiyerek ağır ağır kıtlıktan öldüm.

ASYALI ÖLÜ : Bilirim, bilirim, deriyle kemik arasında damardan başka bir şey kalmaz.

AMERİKALI ÖLÜ : Suda, suyun yüzünde portakallar ve patatesler yüzüyordu ve silahlı adamlar onları kimse almasın diye nöbet bekliyordu. Ben o suyun kıyısında portakallara ve patateslere bakarak kıtlıktan öldüm. Şu aksiliğe bak, kaçınıcı ölüşümdü benim de aklımda...

HAHAM : (*Yüksek sesle*) Ve bütün memlekette ekmek yoktu.

AMERİKALI ÖLÜ : Yalan! Yemiş bahçelerinde dallar meyvalarını taşıyamıyorlardı.

HAHAM : (*Yüksek sesle.*) Çünkü kıtlık çok ağırdı.

AVRUPALI ÖLÜ : Yalan.

HAHAM : (*Yüksek sesle*) Mısır diyarı ve Kenan diyarı zebun kaldılar ve Yusuf satın aldıkları buğdaya bedel Mısır diyarında ve Kenan diyarında bulunan bütün parayı topladı.

ASYALI ÖLÜ : Doğru. Yusuf bütün parayı topladı.

AVRUPALI ÖLÜ : Topladı.

AMERİKALI ÖLÜ : Bütün parayı.

AFRİKALI ÖLÜ : Topladı. (*Asyalı ölü güler.*)

AVRUPALI ÖLÜ : Niye güldün? Biz ölüyüz, unuttun mu? Ölüler güler mi?

ASYALI ÖLÜ : Aklıma gelen şey benim gibi, senin gibi, onun gibi, şunun gibi kaç kere, kaç kere, kaç yerde, kaç yerde kıtlıktan ölmüş ölüleri bile güldürür.

AMERİKALI ÖLÜ : Ne geldi aklına? Söyle, biz de gülelim.

ASYALI ÖLÜ : Biz burda böyle konuşuyoruz ya, biz burda böyle konuştuğumuz için, bizi burda böyle konuşturan adama propagandacı diyecekleri aklıma geldi.

AFRİKALI ÖLÜ : Fakat biz kıtlıktan öldük. Yalan mı? Kaç kere, kaç kere, kaç yerde, kaç yerde.

AMERİKALI ÖLÜ : Kıtlıktan öldük! Yalan mı?

HAHAM : *(Yüksek sesle.)* Ve Yusuf parayı Firavun'un evine getirdi. *(Sahne yavaş yavaş kararmaya başlar.)* Ve Mısır diyarında ve Kenan diyarında para tükenince bütün Mısırlılar Yusuf'a gittiler ve dediler.

(Kararır.)

İKİNCİ TABLO

Yusuf'un dairesinin avlusu. Yusuf yüksek bir yerde oturmaktadır. Memurlar, muhafızlar, kâtipler, halk ve halk murahhasları.

I. MURAHHAS : Dört yıldır kıtlık çekiyoruz. Bize ekmek ver. Niçin senin karşında ölelim! Çünkü para bitti.

YUSUF : Eğer paranız bittiyse davarlarınıza bedel buğday veririm. Atlara bedel ve sığır sürülerine bedel ve koyun sürülerine bedel ve eşeklere bedel ve bütün davarlara bedel size ekmek vermiyor muyum?

II. MURAHHAS : Geçen yıl koyunumuzu, sığırımızı, eşeğimizi sana getirmedik mi?

YUSUF : Ben de buğday vermedim mi?

II. MURAHHAS : Kıtlık bizi mahvetti. Efendimden gizleyemeyeceğiz ki: Artık toprağımızdan ve bedenlerimizden başka efendime getirecek bir şeyimiz kalmadı.

III. MURAHHAS : Hem biz, hem toprağımız senin gözlerinin önünde niçin ölelim! Toprağımızı ekmekle satın al.

YUSUF : Toprağınızı ekmekle satın almıyor muyum?

IV. MURAHHAS : Toprağımızı sana getirmedik mi? Efendimden gizleyemeyeceğiz ki: Bizim taraflarda efendime verecek toprağımız da kalmadı.

YUSUF : Karşılığında bir şey alınmadan bir şey verilir mi?

IV. MURAHHAS : Efendim bizi, bedenimizi ekmekle satın alsın. Firavun'a köle olalım.

III. MURAHHAS : Ve toprağımız ve biz Firavun'a köle olalım ve

tohum ver yaşayalım ve ölmeyelim ve toprak çöl olmasın.

YUSUF : Ben size... *(Avludan koşarak içeri giren ve Yusuf'un önünde saygıyla eğilen subay, Yusuf'un sözünü keser. Yusuf subaya) Ne var?*

SUBAY : Amon-Ra ve Firavun seninle olsun, efendim.

YUSUF : Ne var? Kalk! Söyle.

SUBAY : *(Yusuf'a sokulur. Halkın duymaması için alçak bir sesle.)* Büyük mahalledeki ambar yağma ediliyor. Kavim, ambarın muhafızlarını öldürdü. Kavim ambara girdi, buğdayı ve yiyeceği yağma...

YUSUF : *(Sözünü keser.)* Neden gizli gizli söylüyorsun? Söylediklerini yüksek sesle söyle ki kavim de, elçileri de duysun. *(Halkı gösterir.)*

SUBAY : *(Yüksek sesle.)* Büyük mahalledeki ambar yağma ediliyor. Kavim ambarın muhafızlarını öldürdü. Buğdayları yağma ediyorlar, yiyecekleri alıp götürüyorlar. Kavim...

YUSUF : *(Sözünü keser. Halka)* Duydunuz mu? Rabbin ve Amon-Ra'nın ve Firavun'un ve benim düşmanlarımın ne yaptıklarını ve haramilerin ne yaptıklarını duydunuz mu? *(I. Murahhas kabkahayla güler.)* Kim güldü ve niçin güldü? Kim güldü?

I. MURAHHAS : Ben güldüm.

YUSUF : *(Muhafızlara)* Kavmin yaptığı kötülükten başını yere eğmeyen ve gülen şu adamı tutun ve götürün ve asın ve onun etlerini kuşlar yiyecektir.

(Birkaç muhafız gülen adamı, onun, «Birakın beni. Ben kendi kendime güldüm. Birakın götürmeyin beni!» feryatları arasında götürürler. Halkın ürkekliliği ve sessizliği büsbütün artar.)

YUSUF : Bolluk yıllarında niye buğdaylarınızı saklamadınız?

SESLER : Kıtlık geleceğini nereden bilebilirdik?

YUSUF : Ben bildim. O' zaman bilemeyenlerin şimdi ambarı yağma etmesi nedir? Ve bedeli verilmeden bir şey alınır mı? Ve Rabba ve Amon-Ra'ya ve Firavun'a ve bana ve muhafızlara karşı gelinir mi? Demir silaha karşı gelinir mi? *(Subaya)* Beş yüz muhafız al, iki yüz ellisi atlı olsun ve iki yüz ellisi

yaya ve silahları en ağır, en keskin demirden olsun ve ambarı yağma edenlere git ve onları öldür ve onlar hangi mahalleden hangi köyden, hangi evden iseler, o mahalleye, o köye ve o eve git ve orda yavrularını ve karılarını ve ihtiyarlarını öldür ve taki işlenmiş suç cezasız kalmasın ve Mısır diyarında cezasız kalan suç vardır denilmesin. (*Subay, kendisine korkuyla yol açan halkın arasından geçip çıkar.*)

YUSUF : (*Bir müddet halka baktıktan sonra.*) Ne dedim duydu-
nuz mu?

SESLER : Duyduk.

YUSUF : Paranız bittiye kabahat bende mi? Davarlarınıza bedel ekmek ve toprağınza bedel ekmek ve bedeninize bedel ekmek vermiyor muyum? Sizi yaşatmıyor muyum? Ben buğdayı ve yiyecekleri ambarlara, şehirlere, Firavun'un eli altına ve muhafızların silahları altına yığmasaydım kıtlıktan ölmeyecek miydiniz? Ve Mısır diyarının ve Kenan diyarının toprağı çöl olmayacak mıydı?

BİR SES : Kâhinlerin, kâhinlerin davarları ve toprakları...

YUSUF : (*Sözünü keserek*) Kâhinler topraklarını ve davarlarını ekmeğe bedel niçin satsınlar? Onlar Firavun'un verdiği tayını yemiyorlar mı? Ve kavim kendini kâhinlerle bir mi tutuyor? Ve kavim kâhinlere karşı mı gelmek istiyor? Ve kavim Amon-Ra'nın kâhinlerini kınıyor mu? Kâhinlerini kınayan kavim Rab'ın ve Amon Ra'nın gözünde lütuf bulur mu?

(*Bu esnada Yusuf'un kâhyası girmiştir. Yusuf'a yaklaşır, selamlar, eğilir.*)

KÂHYA : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben. Kalk. Söyle.

KÂHYA : Onları getirdim.

YUSUF : Getirdin mi?

KÂHYA : Evet.

YUSUF : Nerdeler?

KÂHYA : Dışarda, köşede bekliyorlar.

YUSUF : Peki. (*Muhafızlara*) Kavmi ve elçilerini dışarı çıkarın.

SESLER : Bize ekmek ve! Biz kıtlıktan ölmeyelim. Niçin ölelim?

Toprağımızı ve bedenimizi ekmekle satın al! Niçin yaşamayalım?

YUSUF : Susun. Çıkın. Ve ben sizi yine çağıracağım ve yazınızı kâtiplere yazdıracağım ve sizi ve toprağınızı ekmekle satın alacağım ve ölmeyeceksiniz. Çıkın ve dışarda bekleyin. (*Muhafızlar halkı itip kakarak dışarı çıkarırlar.*)

YUSUF : (*Memurlar, muhafızlar ve kâtiplere.*) Siz de çıkın ve kapıları kapayın ve orda bekleyin. (*Kâhyadan başka herkes çıkar.*) Nasıl oldu? Anlat. Dediğim gibi yaptın mı?

KÂHYA : Dediğin gibi yaptım, efendimiz. Kenan diyarından gelen ve senin evinde misafir edilen ve ayakları yıkanıp eşeklerine su verilen İbranilerin çuvallarını taşıyabilecekleri kadar buğdayla doldurdum. Ve her birinin verdiği buğday parasını, onlara göstermeden çuvalların ağzına koydum. Ve en küçüklerinin çuvalının ağzına senin gümüş kâseni koydum. Ve gittiler. Henüz şehirden çıkmıştılar ki onlara yetiştim ve dedim: “Niçin iyiliğe karşı kötülükle ödediniz? Efendimin ondan içtiği ve hem de onunla fala baktığı kâseyi niçin çaldınız?” Sen efendim, onlara böyle söyle demedin mi?

YUSUF : Evet.

KÂHYA : Onlar bana dediler. “Hâşâ! Kulların böyle bir iş yapmazlar. Kullarından kimin yanında kâse bulunursa o ölsün. Biz de efendimize köle olalım.” Ve çuvallarını yere indirdiler. Ben en büyüklerinden başlayıp en küçüklerinde bitirdim ve gümüş kâseyi koyduğum yerde buldum. Hepsi esvaplarını yırttılar ve her biri eşeğini yükledi ve onları aldım, getirdim. Sen böyle emretmedin miydi?

YUSUF : Evet. (*Bir müddet sükût.*) O adamları getir buraya. Eşeklerini ve çuvallarını bıraksınlar ve eşeklerinin ve çuvallarının başına muhafız koy ki kimse dokunmasın. (*Kâhya çıkar.*) Rab, atalarımın Allahı, biliyorsun, bu gelenler kardeşlerimdir. Ve en küçükleri ana baba ile kardeşim Benyamın'dır. Ve ben onlara iki defa buğday verdim ve ben onlara kendimi bildirmediğim. Ve babamı Yakup'a buğday götürdüler. Ve onlar kıtlıktan ölmedi ve paralarını almadım. Rab,

İbrahim'in Allahı, beni kuyuya atan kardeşlerimdir. Ben artık kendimi onlara bildirmeli miyim? Ve bu kuyuya atıldığımı artık unutmamalı mıyım? Ve onların boyunlarına sarılmamalı mıyım? Ve onları... (*Kapılar açılır, kâhya ve ötekiler Yusuf'un önünde secdeye kapanırlar.*) Kalkın! (*Kâhyaya*) Sen de çık. (*Kâhya çıkar.*) Yaptığınız bu iş nedir? Bilmediniz mi ki benim gibi bir adam elbet fala bakabilir?

YAHUDA : Efendime ne diyelim? İşte hem biz, hem de çuvalından gümüş kâsen çıkan en küçük kardeşimiz Benyamin, efendime köleyim.

YUSUF : Hâşâ! Hepiniz değil, çuvalında kâsem bulunan ve yalnız o bana köle olacaktır. Siz babanıza selamete gidin.

YAHUDA : Aman efendim, rica ederim, kulun bir söz söylesin de efendim dinlesin ve kuluna karşı öfken alevlenmesin, çünkü sen Firavun gibisin. Biz sana buğday satın almak için geldiğimizde babam kulun bize dedi: "Bilirsiniz ki karım Raşel bana iki oğlan doğurdu ve biri yanımdan gitti ve mutlaka parçalandı ve şimdiye kadar Yusuf'u görmedim. Bunu da benden alırsanız ve buna da bir zarar gelirse ak saçımı kederle ölümler diyarına indirirsiniz."

YUSUF : (*Kendi kendine*) "Ak saçımı kederle ölümler diyarına indirirsiniz."

YAHUDA : Efendim bir şey mi dedi?

YUSUF : Hayır, anlat.

YAHUDA : Ve şimdi babam kulunun yanına vardığımız zaman onun canı çocuğun canına bağlı olduğundan, çocuğun bizimle beraber olmadığını görünce olur ki ölür ve kulların babamın ak saçını ölümler diyarına kederle indirirler.

YUSUF : (*Kendi kendine*) Ölümler diyarına kederle indirirler.

YAHUDA : Efendim bir şey mi dedi?

YUSUF : Hayır, anlat.

YAHUDA : Rica ederim, çocuğun yerine efendime köle olarak kulun kalsın. Çünkü çocuk benimle beraber olmazsa nasıl babama gideyim ve babama gelecek fenalığı göreyim. (*Yusuf ağlamaya başlar. Kardeşleri şaşırıp ona bakarlar.*) Efendim ağlıyor mu? Efendimi biz mi?

YUSUF : Mısır diyarına ayak bastım basalı ilk defa ağlıyorum. Çünkü yabancıların yanında ağlamayacaksın ve benim ağladığımı sizden başka kimse görmedi. (*Ayağa kalkar. Bir müddet sükût.*) Ben Yusuf'um. (*Yüksek sesle ağlar.*) Ben Yusuf'um. (*Kendini toparlar. Hayret ve korku içinde bakışan kardeşlerine*) Babam hâlâ yaşıyor mu? Rica ederim bana yaklaşın. (*Kardeşleri Yusuf'a ürke ürke yaklaşırlar. Yusuf, Benyamin'i kucaklar, sonra ötekileri kucaklar, sonra Benyamin'i omuzundan tutup yere oturtur, kendi de yanına oturur.*) Oturun. Babamızın sürüsünü olatırken ve gün sıcağında ağacın altına ve gece yıldızların vaktinde ateşin etrafına nasıl otururduk! Kardeşlerim, oturun rica ederim. (*Ötekiler de otururlar.*)

YAHUDA : Sağ.

YUSUF : Rabbıma şükür! Kardeşlerim, kaç kişi oldunuz?

YAHUDA : Babamız, karıları, biz ve yavrularımız, karılarımızı saymazsan altmış altı kişi olduk, efendimiz.

YUSUF : (*Kalkar.*) Kalkın. (*Kalkarlar.*) Babama gidin ve ona deyin ki: Allah beni bütün Mısır diyarında hükümdar kıldı. Yanıma gelsin. Ve o ve oğulları ve sürüleri ve sığırları bana yakın olsun ve onu beslerim. (*Benyamin'in boyuna sarılıp ağlar.*) İşte ağlıyorum ve işte yine ağlıyorum ve ağlamamak elimde değil. (*Benyamin'in yüzünün asık olduğunu farkedir.*) Benyamin niye yüzün bozuk ve kaşların çatık ve niye yüzüme bakmak istemez gibisin, kardeşim?

BENYAMİN : Efendim beni bağışlasın, ben ona kardeş demekten korkuyorum. Ve ben onun işlerinden korkuyorum ve ben onun Mısır ve Kenan diyarı kavmini Firavun'a köle diye satın alması işinden korkuyorum ve ben Kenan elinde kavmimiz İbraniler açlıktan ölürken, onun babamı ve bizi beslediği ekmeği yediğim için korkuyorum ve bizi huzuruna getirmek için beni gümüş kâse hırsız yapmayı düşünebilen, bana korku veriyor. (*Yüzünü elleriyle kapatarak hiçkırırmaya başlar.*)

YUSUF : Ben senin baba ana bir kardeşin değil miyim? Ben Yusuf değil miyim? Ben bütün yaptıklarından sizin iyilik görme-

nizi istemiyor muyum?

YAHUDA : Sen onu bağışla, efendimiz. Daha pek gençtir ve dünya işlerine akıl erdiremez.

YUSUF : *(Birdenbire değişmiştir.)* Öyle olsun. *(Haykırır.)* Kâhya! Nerdesin. Gel! Kâhya! *(Kapılar açılır, kâhya girer, secde eder.)* Kalk. Bunlar benim kardeşlerimdir. Onlara erzak vereceksin ve hepsine birer kat esvap vereceksin. Anladın mı?

KÂHYA : Anladım, etendimiz.

YUSUF : *(Kardeşlerine)* Yolda kavga etmeyin. Rab sizinle olsun. Tez gelin.

YAHUDA : Rab seninle olsun, efendimiz... Sen Benyamin'i...

YUSUF : Benyamin bana bir şey demedi ve siz bir şey duymadınız. Sizi bir kere daha kucaklayayım ve Benyamin'i bir kere daha bağrıma basayım. *(Kardeşleriyle tekrar kucaklaşır. Kardeşler ve kâhya çıkarlar, kapılar tekrar kapanır. Yusuf döner, yüksek yere çıkar, tahtına oturur.)* Rab, benimlesin ve ben seninle ve Firavun'layım. Ve bin kere ve yüz bin kere on bir yıldız önümde eğildiler. Ve babam ve kardeşlerim gelecek, yanımda olacaklar. Ve bana Asenat iki oğlan doğurdu. Fakat niye içimde ferahlığın ve rahatlığın yok? Benyamin'in dedikleri neydi? Ona ne deneliydim? Kızmalı mıydım? Fakat niçin bastığım toprak ayağımın altından kayıyor gibi geliyor bana ve niçin kederliyim ve benim de içimdeki bu korku nedir. Ve niçin bir kara yılan gibi yalnızım ve niçin ve niçin... *(Birdenbire susar, başını eğer.)*
(Kapılar açılır bir asker girer. Yusuf'u o halde görünce ilkönce tereddüt eder.)

MUHAFİZ : Zafenat-Paneah... *(Yusuf duymaz, dalgındır.)* Zafenat-Paneah, efendimiz...

YUSUF : *(Dalgınlığından silkinerek.)* Ne var? Ne istiyorsun? Ben çağırmadım, niye geldin?

MUHAFİZ : *(Yerlere kadar eğilip Yusuf'u tekrar selamlar.. Ürkek bir sesle.)* Zafenat-Paneah.

YUSUF : *(Kendini toparlamıştır.)* İşte ben. Kalk, söyle.

MUHAFİZ : Sizi görmek istedi, mutlaka göreceğim, dedi.

YUSUF : Kim?

MUHAFİZ : Zeliha.

YUSUF : Zeliha mı? Tuhaf şey, tuhaf şey. Zeliha... Gelsin.

(Muhafız çıkar. Yusuf oturduğu yerden kalkar, ağır ağır dolaşmaya başlar. Çıkarken kapıyı kapamış olan muhafız kapıyı açıp içeri Zeliha'yı sokar ve tekrar kapıyı kapayıp gider. Zeliha artık yaşlanmıştı. Yusuf'u selamlar.)

ZELİHA : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben. Rab ve Amon-Ra ve Firavun seninle olsun, Zeliha.

ZELİHA : Amon-Ra ve Rabbin seninle olsun, Yusuf. Kaç yıl var ki karşılaşamadık.

YUSUF : Ve gözüm yüzünü görmedi ve kulağım sesini duymadı, Zeliha.

ZELİHA : Ve yüreğin beni unuttu.

YUSUF : Yüreğim çok şeyleri unuttu ve yüreğim unuttu sandığım çok şeyleri hatırladı. Benden istediğin nedir? Ambarlarını buğdayla doldurtmuştum ve senden başka hiç kimse bolluk yıllarında buğday ve arpa ve yiyecek biriktirmemiş oldu. Ve bugün senden ve kâhinlerden başka hiç kimse eşeğini ve öküzünü ve toprağını ve bedenini Firavun'a, benim elimle satmadan Mısır diyarında ve Kenan diyarında açlıktan ve ölümden kurtulamaz. Benden istediğin ne? Benden daha ne istiyorsun? Ve sana daha ne verebilirim, Zeliha?

ZELİHA : Nil kıyısındaki sarayımın doğusunda, yüz saat ötede bir köy var. Akarsular köyü. Büyük bir köy. Bütün Mısır diyarında kıtlığa en çok dayanan köydür. Fakat duydum ki bugün onlar da topraklarına bedel senden ekme ve buğday istemeye gelmişler.

YUSUF : Gelmişlerdir.

ZELİHA : Senden Akarsular köyünün topraklarını istiyorum. O toprakları benim vereceğim buğdaya bedel bana satın al.

YUSUF : Ben buğdaya ve ekmeğe ve yiyeceğe bedel öküzleri ve çekleri ve toprakları ve bedenleri Firavun'a satın almıyor muyum? Ve senin bu topraklara ihtiyacın var mı? Senin çiftliklerin, babandan ve kocandan kalan toprakların dolaş-

makla biter tükenir mi ve sen bütün Mısır'da, Firavun'dan sonra gelen en zengin değil misin?

ZELİHA : Bana Akarsular köyünün topraklarını satın al. O köyün toprakları bütün Mısır ve Kenan diyarındaki toprakların en verimlisidir. Bana bu toprakları verdiğin için Firavun sana gücenmez, çünkü onları dün gidip Firavun'dan istedim. Firavun bana: "Yusuf'a söyle, eğer o doğru bulursa senin ambarlarındaki buğdaya, ekmeğe, yiyeceğe bedel sana istediğini alıp versin," dedi.

YUSUF : Firavun efendimiz böyle dedi diyorsun ve elbette yalan söylemiyorsun. Ve ben sana o toprakları vermeyi doğru bulabilirim ve bulmayabilirim. Çünkü sen de kulaklarınla duydun, Firavun efendimiz sana böyle dedi.

ZELİHA : Ben senden o toprakları istiyorum, Yusuf.

YUSUF : Sen istiyorsun, fakat karşılığında bir şey verilmeden bir şey istenir mi? Ve sen bana ne vereceksin?

ZELİHA : Artık ihtiyarladım, Yusuf. Görüyorsun ki yüzüm buruştu ve etlerim gevşedi.

YUSUF : Ben senden ihtiyarlığını istemedim, Zeliha. Ve benim için birçok şeyler vaki olmamış gibi oldu.

ZELİHA : Sana ne vereyim?

YUSUF : Benden istediğin köyün yarısını.

ZELİHA : Yarısı çok.

YUSUF : Kendi ambarlarından çıkaracağın buğdaya bedel sana satın alacağım toprakların yarısını bana verir misin?

ZELİHA : Yarısı çok.

YUSUF : Yarısını.

ZELİHA : Öyleyse buğdayların yarısını da sen ver.

YUSUF : Hayır.

ZELİHA : Hiç olmazsa buğdayın üçte birini ver, Yusuf.

YUSUF : Hayır. Ve bana o toprakların yarısından başka bir eşide sende olan ve bir eşini benim sana getirdiğim iki gerdanlığı da vereceksin.

ZELİHA : Yusuf.

YUSUF : İşte ben. Zafenat-Paneah. Ve son istediklerimi verirsen ben de sana senin istediğini vereceğim.

ZELİHA : Peki.

YUSUF : Git, buğdayı ve yiyeceği ambarlarından çıkart ve hazır dursunlar ve gerdanlıkları evime yolla.

ZELİHA : Peki. (*Selamlar.*) Firavun ve Rab seninle olsun, Zafenat-Paneah.

YUSUF : Amon-Ra ve Firavun seninle olsun, Zeliha. (*El çırpar.*)

MUHAFIZLAR : (*Kapı açılır, iki muhafız girer.*) Halka ve muhahhaslarına söyleyin, gelsinler.

ZELİHA : (*Yusuf'a sokulur.*) Hiç olmazsa gerdanlıklardan biri bende kalsın, Yusuf.

YUSUF : Hayır. İkişini de cvime yolla ve hemen git, buğdayı ve yiyecekleri ambarlarından çıkart. (*Muhafızlar ve Zeliha çıkarlar. Yusuf yerine oturur. Halk girer.*) Buğdaya ve ekmeğe bedel verecek sığırı ve davarı ve eşeği kalmayanlar şu yana geçsin. (*Halkın bir kısmı o yana geçer.*) Demek ki sizin sığırlarınız ve davarınız ve eşeğiniz kalmadı?

SESLER : Kalmadı.

YUSUF : Toprağınızı verirsiniz.

SESLER : Vereceğiz.

YUSUF : Ve sığırını ve davarını ve eşeğini ve hem de toprağını vermiş olanlar şu yana geçsin. (*Halkın öteki kısmı o yana geçer.*) Ve demek sizin davarınız ve sığırınız ve eşeğiniz ve hem de toprağınız kalmadı?

SESLER : Kalmadı.

YUSUF : Ve yine de buğday ve yiyecek istiyorsunuz?..

SESLER : (*Sözünü keser.*) İstiyoruz. Ölelim mi?

YUSUF : Kendiniz, bedenlerinizi verirsiniz ve Firavun'a köle olursunuz ve ölmezsiniz ve yaşarsınız.

(*Bir subay girer, Yusuf'un önünde eğilip sözünü keser.*)

SUBAY : Zafenat-Paneah.

YUSUF : İşte ben. Kalk. Söyle.

SUBAY : Emrettiğin gibi silahları demirden beş yüz muhafızla yağmacıların üzerine vardım ve onları dağıttım ve öldürdüm ve köylerine, mahallelerine ve evlerine asker yolladım. Ve emrettiğin gibi yavruları ve karıları ve ihtiyarları öldürülecektir.

YUSUF İLE MENOFİS

YUSUF : Rab ve Amon-Ra seninle olsun ve Mısır diyarında suçun suç ve demir silahın demir silah olduğu unutulmasın.

SUBAY : Kavmi yağmaya kışkırtanlardan birini yakaladım.

YUSUF : Suça kışkırtanın suçu, suçu işleyenden büyüktür. Yakaladığın adamı ne yaptın?

SUBAY : Getirdim. Buradadır.

YUSUF : Al, gel.

(Subay çıkar. Bir müddet sükût. Subay ve iki muhafız arasında kolları bağlı Menofis girer. Yanlarında bir de ihtiyar vardır. İhtiyar adam Yusuf'un önünde secdeye kapanır. Menofis'i muhafızlar iterek yere düşürürler.)

SUBAY : İşte.

YUSUF : Kalkın. *(İhtiyar kalkar. Menofis, elleri bağlı olduğu için muhafızların itip kakan yardımıyla doğrulur.)* Menofis!

MENOFİS : Rabbin seninle olsun, Yusuf.

YUSUF : Rabbimin adını ağzına alma. *(Subaya)* Nasıl yakaladın bunu.

SUBAY : Emrin üzere iki yüz ellisi atlı ve iki yüz ellisi...

İHTİYAR : *(Sözünü keser.)* Onu ben yakaladım, efendim, onu ben yakaladım. Onu ben yakala...

YUSUF : *(Sözünü keser.)* Onu sen mi yakaladın?

SUBAY : Efendim, emrin üzere biz yağmacılara...

MENOFİS : *(Sözünü keser.)* İhtiyar doğru söylüyor. Beni o yakaladı.

YUSUF : Seni o mu yakaladı?

İHTİYAR : *(Secdeye kapamp doğrularak)* Onu ben yakaladım, efendimiz.

SUBAY : Biz, yağmacılara...

YUSUF : *(Sözünü keser, ihtiyara)* Sen kimsin?

İHTİYAR : Ak saçlarımı efendim görüyor. Ben kocamış bir adamım. Kupkuru bir dal olduğumu efendim görüyor. Dört gündür ağzıma yiyecek girmediğini efendim anlıyor.

MENOFİS : Beni senin demir silahlı muhafızların değil, dört gündür ağzına yiyecek girmeyen bu ihtiyar yakaladı.

SUBAY : Biz...

İHTİYAR : *(Sözünü keser.)* Karım, çocuklarımın anası, on gün

önce kıtlıktan öldü, efendimiz. Ölüsünü mumyalayamadım, efendimiz. Ölüsü evde yatıyor. Sinekler bile yemiyor ölüsünü... Kokmuyor da. Ölüsünde sineklerin bile yiyeceği et kalmadı. Tahta parçası gibi yatıyor ölüsü evde, efendimiz. Bana ekmek ver! Ben ölmeyeyim, efendimiz. Tahta parçası gibi olmayayım. Bana buğday ver. Bu adamı ben yakaladım.

YUSUF : (Sözünü keser.) Tuhaf şey, tuhaf şey. (İhtiyara) Sen Menofis'i nasıl yakaladın?

İHTİYAR : Ben Menofis'i değil, efendim, (Menofis'i göstererek) ben bu adamı yakaladım.

YUSUF : İyi ya, iyi ya, işte onun adı Menofis. Rabbin ve Amon-Ra'nın ve Firavun'un ve benim ve kavimin düşmanı Menofis.

MENOFİS : Kavmin adını ağzına alma, Yusuf.

İHTİYAR : Bir eşeğim vardı, evveli yıl sana getirdim. Eşeğime bedel buğday verdin. Bir bahçem vardı, küçük bir bahçe, güzel bir bahçe. Benden önce babam, babamdan önce dedem işlemiş, benden sonra çocuklarım, çocuklarımdan sonra torunlarım işleyecekti. Hatırladın mı, efendimiz? Küçük bir bahçe, güzel bir bahçe. Bu yıl sana getirdim, hatırladın mı, efendimiz?

YUSUF : Nerden hatırlayayım?

İHTİYAR : Benim aklımdan hiç çıkmıyor. Sen hatırlamıyorsun demek? Halbuki kâtiplerin yazısını yazdılar. Sen de bana bahçeme bedel ekmek verdin.

YUSUF : İyi ya, iyi ya.

İHTİYAR : Artık sana getirecek bir şeyim kalmadı efendimiz. Bedenim ihtiyardır. Bedenime bedel bana ekmek verilir mi? Bedenimi, beni ekmekle satın al, desem alır mısınız? Oğullarım kaçtılar. "Sizi ekmeğe bedel Firavun'a satayım," dedim. "Ölmeyelim," dedim, kaçtılar. Bana ekmek ver, efendimiz! Bana bu adama bedel ekmek ver. Onu ben yakaladım.

YUSUF : Tuhaf şey, tuhaf şey. Peki onu nasıl yakaladın?

SUBAY : Zafenat-Paneah, izin ver arzedeğim. Ben askerlerle...

İHTİYAR : (Sözünü keser.) Askerler yağmacıların üstüne yürüdüler. Ben de oradaydım. Yağma edilen çuvallardan dökülen

taneleri topluyordum.

YUSUF : Demek sen de yağmacısın ve demek sen de...

İHTİYAR : (*Sözünü keser.*) Ben nasıl yağmacı olabilirim, efendimiz? Ben nasıl çuvalları kaldırabilirim ve ambarı yağma edebilirim? Ben taneleri topluyordum, ak saçlı başım ölüler diyarına kederle indirilmesin diye.

YUSUF : (*Kendi kendine tekrarlar.*) “Ak saçlı başım... ölüler diyarına... kederle...”

İHTİYAR : Efendimiz bir şey mi dedi?

YUSUF : Hayır, hayır, devam et.

İHTİYAR : Ben senin askerlerine karşı koymadım, ben onlara taş atmadım, ben onların demir silahlarına çıplak ellerimle sarılmadım, ben onları devirmek için atlarının üstüne atlamadım, ben taneleri topluyordum. Kavmi kışkırtan ben değilim, budur. Ben onu bacaklarından yakaladım, ben onun bacaklarına sarıldım, bırakmadım bir daha. Tekmeledi beni... Bırakmadım. Ben onu bıraksaydım o yakalanmazdı. Bırakmadım. Ben onun hayalarına sarıldım. Başıma vurdu, ak saçlı başıma vurdu... Bırakmadım.

SUBAY : Efendimiz, gerçekten de bu ihtiyar... Fakat biz...

İHTİYAR : Dört gündür ağzıma yiyecek girmedi. Bana bu adama bedel ekmek ver. Benden onu ekmekle satın al.

YUSUF : Tuhaf şey, tuhaf şey.

MENOFİS : Gerçekten de tuhaf şey. Bak, bu işi de karısı kıtlıktan ölen bu ihtiyar icadetti..

İHTİYAR : (*Yusuf'a*) Baban varsa, baban yaşındayım.

YUSUF : Babam..

İHTİYAR : Ak saçlı başım ölüler diyarına kederle inmesin.

YUSUF : (*Kendi kendine*) Ak saçlı başım ölüler diyarına kederle... (*Bir müddet sükût.*) Menofis, sen asılmayı ve etlerinin kuşlara yedirilmesini üç kere hakkettin. Fakat seni asmaya-çağım ve etlerini kuşlara yedirmeyeceğim.

İHTİYAR : Bana ekmek ver, efendimiz.

YUSUF : (*Subaya*) Bu ihtiyarı al, götür ve buğday ver.

İHTİYAR : Bana çok çok, kum tanesi kadar çok buğday ver.

YUSUF : Bu ihtiyara istediği kadar buğday ver.

SUBAY : (*Yusuf'u selamlar. İhtiyara*) Haydi.

İHTİYAR : (*Subayla çıkarken.*) Bana çok çok, kum tanesi kadar buğday ver. Bana buğday ver. Bana... (*Subayla ihtiyar çıkarlar.*)

YUSUF : (*Menofis'e*) Kenan diyarından kardeşlerim geldi ve babam gelecek. Ve babamın ak saçları ölüler diyarına kederle inmeyecek ve onun gözlerini burada ben kapayacağım ve babam ölmeden önce ellerini oğullarımın başları üstüne koyup onları mübarek kılacak. (*Bir müddet sükût.*) Ben sevgililerimin yüzüsuyu hürmetine seni asmayacağım. Fakat karşılığı olmadan bir şey verilir mi? Yaşamaya bedel sen de bana bir şey vereceksin ve kölem olacaksın. Hayatına bedel bana bedenini satacaksın ve ölmeyeceksin ve etini kuşlar yemeyecek.

MENOFİS : Sana hayatıma bedel kendimi satmayacağım, Yusuf. Senin kölen olmayacağım. Halbuki yaşamak güzel şey, yaşamayı çok seviyorum, Yusuf... Ve etlerimi kuşların yemesi rezalettir.

YUSUF : Sana ekmek ve buğday vereceğim.

MENOFİS : Kimin ekmeğini ve buğdayını 'kime veriyorsun, Yusuf? (*Birdenbire arkaya, halka döner.*) Burda bu adam oturmuş, etrafında kâtipleri, muhafızları, kimin ekmeğini, kimin buğdayını kime veriyor? Ambardakiler, ekmekler, buğdaylar ve yiyecekler kimin toprağından ve bahçesinden ve kimin elleriyle ekildi ve biçildi ve toplandı?

YUSUF : Menofis, bu söylediğin nedir? İnsan ağzında ses ses olalı ve ses söz olalı böyle bir söz duyulmuş mu?

MENOFİS : (*Halka*) Kavmin kendi ekmeğine, kendi buğdayına bedel kendini satması nedir?

HALKTAN BİR SES : Ne yapabiliriz? Buğdaylar ambarlarda hapis değil mi?

BAŞKA BİR SES : Menofis doğru söylüyor.

BAŞKA BİR SES : Bizi de atlılara mı çığnetecek?

BAŞKA BİR SES : Karılarımızı, yavrularımızı öldürtmek mi istiyor?

BİR KADIN SESİ : Kıtlıktan ölmektense...

MENOFİS : Niye ambarları yağma etmiyorsunuz?

YUSUF : (*Muhafızlara*) Susturun şu köpeği.

(*Muhafızlar Menofis'in üstüne atılıp hırpalamaya başlarlar.*)

SESLER : Dokunmayın ona.

SESLER : Öldürün köpeği! Bizi öldürtmek istiyordu.

SESLER : Dokunmayın Menofis'e.

(*Halkın bir kısmı muhafızların üstüne doğru yürümektedir.*)

YUSUF : Karşı koyanı öldürün!

(*Halkın bir kısmı muhafızlarla karışmak üzereyken ve halkın başka bir kısmı kaçışırken boru sesleri işitilir.*)

YUSUF : Firavun geliyor. Efendimiz geliyor.

SESLER : Firavun geliyor!

(*Boru sesleri devam eder.*)

YUSUF : Mısır'ın en büyük Allahı Amon-Ra'nın oğlu. Firavun geliyor. Secdeye kapanın.

SESLER : Secdeye kapanın!

(*Halk secdeye kapanır. Firavun ve maiyetinin bir kısmı girerler. Yusuf ve maiyeti Firavun'u karşılar ve önünde secdeye kapanırlar.*)

FİRAVUN : Kalkın. Amon-Ra ve Rabbin seninle olsun, Yusuf.

YUSUF : Amon Ra ve Rabbin seninle olsun, lütufkâr mabut, kudretli Horüs.

FİRAVUN : (*Halka*) Kalkın. Lütfum sizinle olsun. (*Yusuf'a*) Alışveriş devam ediyor mu?

YUSUF : Ediyor, efendimiz.

FİRAVUN : Kardeşlerin gelmiş ve baban gelecekmış, duydum. Sevindim.

YUSUF : Sevincin benim ve babamın ve kardeşlerimin ve sevdiğilerimin üstünden eksilmesin.

FİRAVUN : Büyük mahalledeki ambar yağma edilmiş, duydum. Edenler ne oldu?

YUSUF : Öldüler.

FİRAVUN : (*Menofis'i görür.*) Bu kolları bağlı olan ve yüzü gözü kan içinde adam kim?

YUSUF : Yağmacıların başı Menofis.

FİRAVUN : Tuhaf şey, tuhaf şey. Nasıl olmuş da aklımda kalmış?

Adı aklımda yüzü gözümün içinde nasıl olmuş da kalmış? Bu adam bundan önce de bir iş yapmıştı. Bundan önce de... Tuhaf şey, tuhaf şey. (*Sakalını sıvazlar.*) Neleri unuttum, neden bu adamı unutmadım? (*Muhafızlara*) Çözün kollarını... (*Menofis'in kolları çözülür.*) Yaklaş bana, Menofis. (*Menofis ağır ağır yaklaşır. Büyük bir gayret sarfettiği bellidir. Sendeler.*) Sen, Menofis, sen bundan önce de... geldi aklıma... sen atlarımdan daha zaptedilmezi ve demir silahlarımdan daha kuvvetli olanı bulmuştun. Sen... aklımda... neden aklımda kalmış? Peki, peki. (*Yusuf'a*) Alışveriş devam ediyor demek, Yusuf?

YUSUF : Alışveriş devam ediyor, lütfükâr mabut. İşe Mısır kavmi, işte Mısır ve Kenan diyarından gelen kavim elçileri. İşte sana, sen kudretli Horüs'e, sen Amon-Ra'nın oğlu Firavun'a, Mısır diyarının bütün topraklarını satın aldım ve kavmi sana satın aldım.

FİRAVUN : (*Menofis'i gösterir.*) Peki, fakat bu adam?

YUSUF : Ağaca asılacak ve etlerini kuşlar yiyecek.

FİRAVUN : (*Muhafızlara*) Götürün ve asın ve etlerini kuşlar yesin. Ve ben artık onu unutayım.

MENOFİS : (*Kendini sürüklemek isteyen muhafızları son bir gayretle iter.*) Durun. (*Firavun'a*) Yusuf'a bir çift sözüm var.

FİRAVUN : Söyle.

MENOFİS : (*Yusuf'a*) Sen Yusuf, Firavun'a, Yusuf, sen Firavun'a babanın torunlarını da ve kendi çocuklarının çocuklarını da sattın. Sen Firavun'a sevdiklerini de sattın. Gün gelecek, onlar angarya memurlarının kırbacıyla çalışacak ve tarlada ve her çeşit işte, harçta ve kerpiçte, ağır işte hayatları acı olacak ve doğurma iskemlesi üzerinde kadınları erkek çocuk doğurursa o çocuk öldürülecek. Sen Firavun'a kendi çocuklarını, çocuklarının çocuklarını da sattın, Yusuf!

YUSUF : (*Muhafızlara*) Götürün, söyletmeyin.

MENOFİS : Haydi, gidelim, kuşlar etini yesin. Halbuki yaşamak güzel şey. (*Muhafızların arasında sendeleğe sendeleğe giderken durur ve Yusuf'a döner.*) Yusuf, sen Tevrat'a göre yüz on yaşında öleceksin ve ben oynadığımız oyunu yazana göre

YUSUF İLE MENOFİS

kırk yaşında ölüyorum. Sen daha altmış, yetmiş yıl yaşayacaksın. Tevrat'ın hesabına göre. Bense, oyun icabı, yarım saat sonra öleceğim. Halbuki o kadar da sürmeyecek sanıyorum. Demin şurama, böğrüme bir bıçak attı muhafızların. Barsaklar kesildi galiba... Halbuki yaşamak, ölmek... ölmek, yaşamak, Yusuf, sen de ben de binlerce yıl yaşayacağız daha. (*Gitgide dizleri bükülmektedir. Nihayet sırtüstü yere yuvarlanır. Yusuf elinde olmayarak onun üstüne eğilir.*) Firavun ve Rab seninle olsun, Yusuf. Hayat benimledir. (*Ölür.*)

YUSUF : Öldü.

HALKTAN BİR SES : Zannetmiyorum. Hayır.

(*Firavun, Yusuf ve maiyetleri sesin geldiği tarafa bakarken...*)

PERDE

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

Oyun 3 Perde, 10 Tablo

ŞAHISLAR:

Petrof
İvan İvanoviç
Kasketli
Hasırşapkalı
Kâtip
Şoför
Konstantin Sergeyeviç
Heykeltıraş
Fotoğrafçı
Muhabir
Orkestra şefi
Anna Nikolayevna
Mariya Andreyevna
Tatyana Vasilevna
Lüsyä
Konstantin Sergeyeviç'in kâtibi
Garson kız
Semyonov 1
Semyonov 2
Semyonova
Memurlar
Garda gençler
Kâtip kız

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ TABLO

Petrof Yoldaş

Petrof, Kasketli, Hasırşapkalı gelirler.

PETROF : (*Seyircilere*) Merhaba, yoldaşlar.

HASIRŞAPKALI : (*Seyircilere*) Merhaba, sayın yoldaşlar.

KASKETLİ : (*Seyircilere*) Merhabalar.

PETROF : Bu piyeste seyredeceğiniz işler bir Sovyet kasabasında geçti.

KASKETLİ : Ama, Lehistan kasabalarından birinde de geçebilirdi.

HASIRŞAPKALI : Yahut, sayın yoldaşlar, bir Macar, bir Çekoslovak kasabasında...

KASKETLİ : Bir Romen kasabasında...

PETROF : Yahut Arnavutluk'ta... Yahut Demokrat Almanya Cumhuriyetinde bir kasabada...

HASIRŞAPKALI : Yahut da, sayın yoldaşlar, Bulgar, yahut Çin kasabalarından birinde de, sosyalizmi kuran, yahut temellerini atan memleketlerden herhangi birinin kasabalarından birinde de demek istiyorum, bu işler geçebilirdi.

PETROF : Ama bir Sovyet kasabasında geçti bu işler...

HASIRŞAPKALI : Yıllardan.. Bir dakika, sayın yoldaşlar... Buldum. 1928 Pire yılıydı...

KASKETLİ : Mayakovski'nin Pire isimli piyesini yazdığı yıl demek istiyor.

HASIRŞAPKALI : Yoksa, pardon, şaşırdım galiba, yoldaşlar, sayın yoldaşlar demek istiyorum, yoksa 1946 mıydı, 1956 mı?

PETROF : Bu işler 1978 yılında da geçebilirdi...

KASKETLİ : Mayakovski'ye göre, biliyorsunuz, insanlar 1978 yılında pireleri ancak hayvanat bahçelerinde seyredecek. Bu piyesin yazarına göreyse yalnız pireler değil, öküze benze-

mek için şişen kurbağalar, arslan postu giyen eşekler filan ancak 1999 yılında düşecek hayvanat bahçelerine. Demek ki, bu piyeste seyredeceğiniz işler 1999 yılında, saydığımız memleketlerde artık geçemez.

PETROF : Bu piyeste olup bitenler benim başımdan geçti. Ben kimim? Belki kasaba parti komitesi kâtibiyim, belki merkez aşevi başahçısı... Kasaba Sovyeti icra komitesi başkanı da olabîlirim, tahta oyuncaklar artelinin müdürü de... Belki de dokuma fabrikasında atölye şefiyim, belki de kasaba parti gazetesinin başyazarı... Başımdan geçenler, bütün bu saydığım insanların başından da aşağı yukarı geçebilirdi, ama bunların benim başımdan geçmesi, olup bitenlerin önemini bir kat daha belirtiyor. Ben kimim? Ben, yukarda saydığım insanlar arasında en sorumlu mevki sahibi kimse, işte oyum...

KASKETLİ : Kim olduğunu, ne iş gördüğünü niye düpedüz söylemez seyircilere?

HASIRŞAPKALI : Herkesi kendiniz gibi vurdumduymaz mı sanıyorsunuz? Çok sayın seyircilerimize, çok sayın Sergey Konstantinoviç Petrof, kasabanın necisi olduğunu ima yoluyla pek güzel anlattı...

KASKETLİ : Ben imadan hoşlanmam.

HASIRŞAPKALI : İmadan hoşlanmazmış. İma ince bir söz sanatıdır. Yoksa hep sizin parti toplantılarında olduğu gibi lappadanak şappanadak mı konuşmalı?

KASKETLİ : Sizinkilerde başka türlü mü konuşuyorsunuz?

HASIRŞAPKALI : Herhalde sizinkilerdeki gibi değil, biz nezaket, terbiye dairesinde konuşuyoruz, biz... (*Petrof'a*) Affedersiniz, Sayın Sergey Konstantinoviç, sözünüzü kestik... Lütfen beni sevimli seyircilerimize tanıtır mısınız?

PETROF : (*Hasırşapkalı'yı tanıtarak, seyircilere*) Hasırşapkalı...

KASKETLİ : Yine ima!

HASIRŞAPKALI : (*Seyircilere*) Müşerref oldum. Kim olduğumu anladınız değil mi, sayın yurttaşlar?

PETROF : (*Seyircilere Kasketli'yi tanıtarak*) Kasketli...

KASKETLİ : (*Seyircilere Hasırşapkalı'yı işaretle*) Bu ne biçim

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

tanıştırma. (*Seyircilere*) Ben, işçisi, kolhozcusu, aydınıyla, halk'ım. (*Hasırşapkalı'yı göstererek*) Bu da bana basit halk diyendir.

(*Şoför girer.*)

ŞOFÖR : Gecikeceğiz, Sergey Konstantinoviç.

HASIRŞAPKALI : (*Seyircilere şoförü tanıtarak*) Sergey Konstantinoviç'in şoförü.

KASKETLİ : Sergey Konstantinoviç'e ayrılan resmi otomobilin şoförü Şaşa.

HASIRŞAPKALI : (*Saatine bakarak*) İşbaşına daha yarım saat var.

PETROF : Ben daireye vaktinden biraz önce gitmesini âdet edinmişim de...

HASIRŞAPKALI : Burdan daire ne kadarcık yol? Şasa gaza biraz sıkıca basarsa...

ŞOFÖR : Basamam... Sergey Konstantinoviç trafik nizamlarına öteki adi şoförler gibi elifi elifine uymamı ister. Taksi şoförleri benden serbest.

PETROF : Gerekirse pekâlâ deli gibi sürüyoruz arabayı... Ama gerekmezse... Lafı uzattık... Sahiden gecikeceğiz... (*Kasketli'yle Hasırşapkalı'ya*) Buyrun, nasıl olsa yolumuz bir... (*Şoförle Kasketli yan yana çıkarlar. Hasırşapkalı derin bir saygıyla Petrof'a yol gösterir.*)

HASIRŞAPKALI : Buyrun... Siz önden... Rica ederim...

PETROF : (*Hasırşapkalı'nın koluna girerek*) Gecikiyoruz... (*Çıkarlar*)

İKİNCİ TABLO

Petrof'un çalışma odasıyla bitişiğindeki bekleme salonu. Burada daktiloyla Kâtip'in masaları da vardır. Petrof çalışma odasına girer. Tatyana Vasilevna ıslak bir bezle yerdeki halının tozunu almaktadır.

PETROF : Elektrik süpürgesi yok mu?

TATYANA VASİLEVNA : Bozuldu... Demin...

PETROF : Getirin görelim şunu... *(Tatyana Vasilevna çıkar. Mariya Andreyevna bekleme salonuna girer, yazı makinesinin başına geçer. Kederlidir. Makineyi hazırlar. Tatyana Vasilevna elektrik süpürgesiyle Petrof'un yanına gelir.)*

TATYANA VASİLEVNA : Bizim elektrikçiye gösterdim, üç günlük işi var, dedi.

PETROF : *(Elektrik süpürgesinin başına çömelir, kapağını açar, kalkar, masasının gözünden alet kutusunu çıkarır. Elektrikli süpürgeyi tamire koyulur.)* Ara sıra elektrikli süpürgeydi, buz dolabıydı filan da bozulmazsa eski sanatımı temelli unutacağım... Demek sana üç günlük işi var, dedi... bak, üç dakikalık işi varmış... Parti toplantısında konuşuruz kendisiyle... İşlet bakalım...

TATYANA VASİLEVNA : *(Süpürgeyi işletir.)* Eskisinden iyi...

PETROF : *(Memnun)* Sahi mi?

TATYANA VASİLEVNA : Vallahi...

PETROF : Hele, hele!

TATYANA VASİLEVNA : Vallahi eskisinden iyi işliyor...

PETROF : Sevindim öyleyse...

(Tatyana Vasilevna halıyı süpürürken Petrof masasında kâatlarını düzene kor, sonra bekleme salonuna geçer.)

PETROF : Günaydın, Mariya Andreyevna...

MARİYA ANDREYEVNA : Günaydın.

PETROF : Oğlanın ateşi nasıl?

MARİYA ANDREYEVNA : Bu sabah otuz sekizdi.

PETROF : Hastaneye yatırmak istemeyişiniz çocuğun zararına... Hemen yatırmalı... Hoş ben bütün muameleyi dün akşam yaptırdım. Yarım saat sonra hastane otomobili kapınızda... Gidin... Çocuğu götürün hastaneye... Bir saat sonra burdasınız... Acele basılacak bir yazı olursa ya kâtip, ya ben basıveririz...

MARİYA ANDREYEVNA : Korkuyorum...

PETROF : Hastaneden korkulur muymuş? Haydi, haydi... Size sormadan ameliyat yapmazlar...

(Mariya Andreyevna çıkar. Tatyana Vasilevna da işini)

bitirmiştir.)

TATYANA VASİLEVNA : Yarın yıllık iznime gidiyorum...

PETROF : Malum... İyice dinlenin... Baharda Soçi'ye doyum olmaz. Güle güle...

(Tatyana Vasilevna çıkar, Kâtip postayla gelir.)

KÂTİP : Günaydın...

PETROF : Günaydın... Posta mı?

KÂTİP : Evet... Alıp getirdim...

PETROF : İyi ettiniz... *(Kâtip'in karşısına oturur, ikisi birlikte postayı açmaya başlar. Evraktan birini okuyan Petrof birden ciddileşir.)*

PETROF : Arızanın tamirine başlamak için komisyon raporunu beklemekte ısrar ediyorlar... Ama arızalar her zaman raporu beklemez, formaliteye riayet etmez her zaman. Ben raporu beklemeden parayı vereceğim... Formalite arkadan gelsin.

KÂTİP : Bazen öyle mesuliyetler yükleniyorsunuz ki ürküyorum.

PETROF : *(Güler.)* Ürkmeyin... İnsanlara kâatlardan çok inanıyorum. İşe zararı dokunan, sadece beni mesuliyetten kurtaran bir formaliteye boyun eğmektense, hatta suçlu sayılmayı tercih ederdim...

KÂTİP : Beni ters anlamayın... Cesur kararınızı can ü gönülden alkışlayacakların en başında ben varım... Siz Sergey Konsantinoviç... siz cidden...

PETROF : *(Yarı mahcup, yarı memnun)* Peki, peki..

(Petrof evraktan bir kısmını alıp kendi odasına doğru gider, kapının eşiğindeyken Kâtip'in ardından geldiğini farkeder.)

PETROF : Bir şey mi diyecektiniz?

KÂTİP : Şey... Yeni yapılacak apartmanların birinde bir daire...

PETROF : Kimin için?

KÂTİP : Kendim için rica edecektim... Teşrif etmiştiniz bize... Biliyorsunuz ne kadar sıkışık bir...

PETROF : Oda dağıtımı işiyle ilgili olmadığımı biliyorsunuz...

KÂTİP : Evet, ama bir telefon etseniz...

PETROF : Edemem. Bir komünistin başka bir komünist için bir üçüncü komünisten iltimasta bulunmasına taraftar değilim. Kasabada mesken buhranı var... Bu buhranın ağırlığını

herkesten önce partililerin taşınması gerek... Kaldı ki, çoğu da taşıyor bunu, kimseden iltimas dilenmeden... (*Petrof odasına girer, kapısını kapatır.*)

KÂTİP : (*Kapanan kapının önünde*) Affedersiniz, Sergey Konstantinoviç.

ÜÇÜNCÜ TABLO

İvan İvanoviç

İvan İvanoviç gelir.

İVAN İVANOVIÇ : Ben İvan İvanoviç... Ben Sergey Konstantinoviç Petrof'un düşmanıyım. Kanser nasıl insan etinin, kurt nasıl elmanın, pas nasıl demirin düşmanıysa ben de Sergey Konstantinoviç'in öyle düşmanıyım. Bu düşmanlığı gerçekleştirmek, Petrof'u inim inim inletmek zamanı geldi artık. Petrof'a öyle bir iş etmeliyim ki, acısını çeksin ölene kadar. Bana yardım edin, akıl öğretin, demiyorum. (*Alayla*) Çünkü, biliyorum, içinizde başkasına kötülük etmesini seven insan yoktur. Hepiniz melaikesiniz... (*Ciddileşir.*) Doğrusu da, maalesef, içinizde başkaları için kötülük düşünmeyen insanlar, yine maalesef diyorum, çoğunlukta... Kimden öğüt istemeli? Bazı ölüleri mezarlarından kaldırıp öğüt istesem...

HASIRŞAPKALI : (*Gelir.*) Merhaba, Sayın İvan İvanoviç.

İVAN İVANOVIÇ : Merhaba.

HASIRŞAPKALI : Bu gece Politeknik Müzesi'nde bir konferansım var, Sayın İvan İvanoviç... Teşrif buyurursanız memnun olurum. Konum : Bir sanat eserinde müspet kahraman mutlaka lazım mı? Verdiğim karşılık : Mutlaka lazım.

KASKETLİ : (*Gelir.*) Merhabalar... (*Hasırşapkalı'ya*) Şişkin'in "Çam Ormanında Sabah" tablosunu bildin mi?

HASIRŞAPKALI : Bildim, ne olacak?

KASKETLİ : Orda dört ayı var, biri büyük, üçü yavru. Hangisi müspet kahraman?

HASIRŞAPKALI : Demagoji yapıyorsunuz...

KASKETLİ : Bana kalırsa orda müspet kahraman... bana duyuru-
lan keyif. Eğer duyurulabilmezse... Ne dersin, İvan İva-
noviç?

İVAN İVANOVIÇ : Aklım ermez bu işlere... Benim sizden,
ikinizden bir سوالım var...

HASIRŞAPKALI : Buyrun, İvan İvanoviç!

KASKETLİ : Sor bakalım.

İVAN İVANOVIÇ : Bir insanın başına gelebilecek en büyük
felaket nedir?

HASIRŞAPKALI : En büyük felaket?

İVAN İVANOVIÇ : Evet. En büyük felaket nedir bir insan için?

KASKETLİ : Verdiği sözü tutmamak.

HASIRŞAPKALI : Merkez gazetelerinden birinde imzasız maka-
lelerden birine konu olmak.

KASKETLİ : Esirlik.

HASIRŞAPKALI : Tensikata uğramak.

KASKETLİ : Cahillik.

HASIR ŞAPKALI : Amirin gözünden düşmek.

KASKETLİ : Partiden kovulmak.

HASIR ŞAPKALI : Merkez şehirlerden kenar kasabalara nakli-
memuriyet.

KASKETLİ : Gönül acısı.

İVAN İVANOVIÇ : Tısssss!!!!

*(Petrofla Lüdmila Alekseyevna kol kola geçerler. Lüsyâ'nın
başı Petrof'un omuzunda.)*

İVAN İVANOVIÇ : *(Kasketli'ye)* Ne dediydin? Gönül acısı!
İnsanın başına gelebilecek en büyük felaket... Doğru...
Şimdi, şurdan geçenleri gördünüz mü?

HASIRŞAPKALI : Sergey Konstantinoviç'le Lüsyâ...

KASKETLİ : Spor ustası Lüdmila Alekseyevna.

İVAN İVANOVIÇ : Petrof, Lüsyâ'ya tutkun, kızı seviyor deli
gibi...

KASKETLİ : Sevdikten sonra elbette deli gibi sevecek, akıllı gibi
sevmek de sevda mı sayılır?

İVAN İVANOVIÇ : Kız da onu seviyor mu?

KASKETLİ : Niye sevmesin? Sergey Konstantinoviç sevlimeyecek adam mı?

İVAN İVANOVIÇ : Gönül acısı... Gönül acısı... *(Seyircilere)* Okudum demektir canına Petrof'un... Can evinden vurdum demektir. *(Kasketli'yle Hasırşapkalı'ya)* Beni sahnede bir müddet yalnız bırakır mısınız? Lütfen!
(Hasırşapkalı'yla Kasketli çıkarlar.)

İVAN İVANOVIÇ : *(Seyircilere beyaz perdeyi işaretler)* Şimdi, şu perdede düşüncelerimi seyredeceksiniz... Bakın...
(Beyaz perdede bir fotoğraf: Lüsy a bir parkta bir sırada hülyalı oturmakta, gökte ay.)

İVAN İVANOVIÇ : *(Seyircilere)* Lüsy a ay ışığında.. Parkta. Hülyalı... Kimi düşünüyor böyle? Petrof'u... Düşünsün. Ama bu hülyalı düşünce uzun sürmeyecek... Bakın...
(Beyaz perdede başka bir fotoğraf.)
(Aynı parkta, gündüz aynı sırada Lüsy a, İvan İvanoviç'le oturuyor. İvan İvanoviç'in kıza bir şeyler anlattığı, kızın güldüğü görülüyor.)

İVAN İVANOVIÇ : *(Seyircilere)* İşte Lüsy a'nın yanında ben oturuyorum... Gülüyor... Ona çok tuhaf fıkralar anlatıyorum... Gülüyor... Ve... Petrof'u düşünmüyor... Hem kahkahayı basmak, hem de sevgiliyi hayal etmek mümkün değildir.
(Beyaz perdede bir soru işareti.)

İVAN İVANOVIÇ : *(Seyircilere)* Kafamda bir soru işareti... Şu gördüğünüz işaret... Petrof'un yüreğine şüpheyi nasıl düşürmeli? Nasıl etmeli de Petrof'u Lüsy a'dan şüphelendirmeli? Otello piyesinin meşhur mendilinden tutun da bizim filmlerde adreslerine gönderilmeyen mektuplara kadar bütün hileleri düşündüm, gözden geçirdim. Sonunda öyle bir hile buldum ki. *(Perdede nida işareti.)* Petrof'un yüreğine şüphe düşürmek şöyle dursun, herifin elinden kıızı aldım... Bakın...

(Beyaz perdede İvan İvanoviç ile Lüsy a kolkola. Lüsy a'nın başı İvan İvanoviç'in omuzunda. Fotoğraf cepheden çekilmiştir. Uzaktan bir türkü sesi.)

İVAN İVANOVIÇ : Bu türküyü de pek severim.. Kızı Petrof'un elinden nasıl aldığımı mı merak ediyorsunuz? Neden? Bu merakınız neden? Yoksa siz de mi?.. Hem esasen piyesin ana konusuyla bulduğum hilenin ilgisi yok... Mazur görün... Söylemeyeceğim... Gelelim esasa. Petrof kahroldu... Bakın...
(*Beyaz perdede kadr: Petrof yatağında sırtüstü uzanmıştır. Soyunmamıştır. Gözleri tavana dikili. Bitkin bir hali var.*)

İVAN İVANOVIÇ : (*Seyircilere*) Petrof işten döner dönmez böyle yatağa atıyor kendini... Gözlerini dikeyor tavana... Birbirinden yanık mısralar geçiyor aklından. Dinleyin:

PETROF'UN SESİ :

Ah ne aydınlık gece,
Gözüme uyku girmez.
O sönen gençliğimden
Gönülde hazin bir ses,
Ey soğuk yılların sevinci, gamı,
Bu oyun bir sevda değil, öyle mi?
Sen benden soğudun soğudun artık.
Zaten sevmesini bilmedin, yazık!

İVAN İVANOVIÇ : (*Seyircilere*) Bakın!

(*Beyaz perdede başka bir kadr: Gece. Petrof sokakta. Dalgın.*)

İVAN İVANOVIÇ : Sabahlara kadar dolaşüyor sokakları... Aman-sız düşmanı olduğum adam ömrünün sonuna kadar işkence çekecek...

(*Beyaz perdede başka bir fotoğraf: Petrof bir su kıyısında. Yanında başka bir kız. İki de gayet bahtiyar. Fotoğraf cepheden ve büyük plan alınmıştır. İvan Ivanoviç'in yüzü seyircilerden yana olduğu için perdedeki değişikliği ilkönce farketmez, sözüne devam eder.*)

İVAN İVANOVIÇ : Gönül acısı... Gönül acısı... İnsanın başına gelebilecek en büyük felaket... (*Perdedeki yeni kadri görür.*) O da ne? Petrof? Başka bir kızla? Petrof başka bir kızla dere kıyısında oturuyor... İki de bahtiyar... Demek gönül acısı... Demek ki kızı elinden alsam bile ah eder bir müddet vah eder Petrof, ama sonunda bulur tesellisini... Aldattı beni

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

Kasketli... (*Bağırır kulislerden yana*) Kasketli!.. Kasketli!..
(*Kasketli gelir. Perdede artık hiçbir resim yoktur.*)

İVAN İVANOVIÇ : (*Kasketli'ye*) Hani gönül acısı en büyük felaketti...

KASKETLİ : Öyledir... Ve lakin birçok acılar gibi o da şifa bulur çok şükür...

İVAN İVANOVIÇ : Bana öyle bir acı lazım değil... İşime gelmiyor. Bana şifa bulmayan bir acı lazım, kanser gibi...

KASKETLİ : Onun da şifası bulunacak...

İVAN İVANOVIÇ : Bana şifası hiçbir zaman bulunmayacak bir acı lazım...

HASIRŞAPKALI : (*Gelir.*) Şeref acısı... Hele haksız yere çiğnenmişse şerefi...

İVAN İVANOVIÇ : Hımm... Şeref acısı... Deneyelim... Bana bir lokma kâat, pullu bir zarf, bir de mürekkepli kalem lütfeder misin?

HASIRŞAPKALI : (*İvan İvanoviç'in istediklerini ona verir.*) Buyrun.

KASKETLİ : Ne oluyor?

İVAN İVANOVIÇ : Bir ihbarda bulunacağım...

HASIRŞAPKALI : Jurnalcılık mı yapacaksınız?

İVAN İVANOVIÇ : Hayır, görevini kötüye kullanıp devlet parasını senetsiz sepetsiz, şuna buna peşkeş çeken bir yurttaşın bu gibi işlere devam edebilmesini önleyeceğiz...

HASIRŞAPKALI : Haaa, öyleyse büsbütün başka bir mahiyet alıyor...

KASKETLİ : Petrof'u jurnal edeceksin.

İVAN İVANOVIÇ : (*Yazmaya başlayarak*) Evet... komisyon raporunu beklemeden, senetsiz sepetsiz verdiği paradan komisyon aldı.

KASKETLİ : Yalan... Komisyon aldığı yalan...

İVAN İVANOVIÇ : Olsun... Ben yazacağım... Yalan olduğu için yazacağım, haksız yere tevkif edecekler...

KASKETLİ : Etmeyebilirler...

HASIRŞAPKALI : Komisyon raporunu beklemediği hakikat.

İVAN İVANOVIÇ : Haksız yere çiğnenmiş şerefının acısını

ömrünün sonuna kadar çekecek...

KASKETLİ : Çekmeyecek! Tevkif edilse bile iş anlaşılıp serbest bırakılacak, mahkûm edilse bile rehabilite edilecek... Başına bu işleri düşmanın getirdiğini bilecek, şeref acısını çekmeyecek.

İVAN İVANOVIÇ : Hay Allah kahretsin... *(Yazdığı kâadı yırtar.)* Bu da olmuyor, ne yapmalı, ne etmeli? *(Seyircilere)* Öldüreceğim Petrof'u! Öl-dü-re-ce-ğim! *(Kasketli'yle Hasırşapkali'ya)* Beni sahnede bir müddet yalnız bırakır mısınız? Lütfen! *(Kasketli'yle Hasırşapkali çıkarlar.)*

İVAN İVANOVIÇ : *(Seyircilere)* Petrof'u iz bırakmayan bir usulle öldürmek lazım... Neyle öldüreyim? Bıçakla mı? Tabancayla mı? Boğarak mı? Kış akşamları altı yedi sularında trolleybüs, yahut otobüs, yahut tramvay bekletip ayaklarına kara sular indirerek mi? Şekspir bazı kahramanlarını bazı kahramanlarına zehirle öldürtüyor... Lermontof da öyle... Zehir... Demek ki zehirle öldürüyorum... Zehri kendim çekmeliyim imbikten... En mükemmel zehri... Bir dakika... *(Gider bir el arabası dolusu imbik ve kitaplarla gelir.)* İşte kitaplar, kimya kitapları... İşte imbikler... Demek ki bir yandan kitapları okuyacağım en mükemmel zehir çekme nazariyesini kavramak için... Bir yandan da imbiklerden işte böyle bir, ama en mükemmel, yani en renksiz, en kokusuz, en tatsız, vücutta içildikten sonra tortu bırakmayan bir damla zehir çekeceğim... *(Bir yandan konuşmakta, bir yandan okumakta, bir yandan da imbiklerden zehir çekmektedir.)* Harika, zehir işte böyle damlayacak... *(İmbikten bir damla damlar bir bardağın içine.)* Bu damlayı Petrof'a nasıl içireceğim? Buldum... Tamam... Bir dakika... *(Çıkar, bir müddet sonra dondurmacı kadın kılığında gelir.)* Dondurmacı kadın kılığına gireceğim... Zehir damlasını dondurmaldan birine damlatacağım... *(Damlatır.)* Bekleyeceğim... *(Kollarını kavuşturup bekler.)* Nihayet Petrof gelecek, hem de Lüsyayla... *(Petrof'la Lüsyayla gelirler.)* Lüsyayla dondurma isteyecek. *(Lüsyayla pandomim hareketleriyle dondurma ister.)* Aman şaşırmayalım, zehirli dondurmayı yanlışlıkla Lüsyayla

ya vermeyelim... Hayır, zehirlisi işaretli... (*Lüsyaya dondurma verir.*) Petrof'a uzatacağım zehirli dondurmayı... İstemeyecek... Zehirli olduğunu anladığından değil, canı dondurma yemek istemediğinden. (*Petrof dondurma istemediğini pantomim hareketleriyle anlatır.*) Ben ısrar edeceğim. Lüsyaya gülecek, kendi eliyle zehirli dondurmayı alıp Petrof'a verecek! Sevdiği erkeği bilmeden kendi eliyle zehirleyecek! Petrof yiyecek dondurmayı ve (*Petrof ansızın yıkılır.*) dozu fazla kaçırmış olacağım ki hemen yıkılacak. İşte böyle... Lüsyaya ne yapacağını şaşırarak, ah ü vah edecek filan falan... (*Lüsyaya pantomim hareketlerle telaşını ifade etmektedir.*) Petrof ölecek... Yüzünde ısırap... Ölüm kötü şey... Üstüne eğileceğim... İyi ama bitti... İşkence bir anlık! Ben buna Petrof'a kötülük yapmak mı derim!.. Diriltmek lazım... Diriltilip tekrar öldürmek... Tekrar diriltmek, tekrar öldürmek... Dirilmiyor... Ne yapsam faydasız... Dirilmiyor... Ah ne yazık, insanı ancak bir kere öldürebiliyoruz... Lüsyaya ölüyü bağrına basarak ömrünün sonuna kadar taşıyacak... (*Lüsyaya, Petrof'un ölüsünü bağrına basarak götürür.*) Bu da olmadı. Öldürmek de, ona, istediğim gibi kötülük etmek değil... Ne yapmalı? Ne etmeli? Petrof'a nasıl azap çektirmeli? (*Kulislere haykırır.*) Hasırşapkalı! Hasırşapkalı! (*Hasırşapkalı gelir.*)

İVAN İVANOVIÇ : Bana bir akıl ver. Okumuş yazmış adamsın.

Sen mesela bir insandan intikam almak istesen ne yaparsın?

HASIRŞAPKALI : Onun zayıf damarını ararım...

İVAN İVANOVIÇ : Sonra?

HASIRŞAPKALI : O zayıf damarından vururum onu...

İVAN İVANOVIÇ : Harika... Yaşa sen... (*Seyircilere*) Petrof'un zayıf damarını arayacağım... Bir dakika gözden kaçırmaya-
cağım herifi... (*Hasırşapkalı'ya*) Gidiyorum.

HASIRŞAPKALI : Nereye?

İVAN İVANOVIÇ : Birinci perdemizin dördüncü tablosuna...
(*Çıkarlar.*)

DÖRDÜNCÜ TABLO

Evreka

İkinci tablodaki dekor. Sabahın erken saati. Kimseler yok. İvan İvanoviç girer. Bakınır. Saklanacak yer arar. Kâtip'in masası altına gizlenir. Petrof girer. Kendi oda kapısına doğru giderken öteki kapı gıcırdayarak aralanır. Petrof dönüp bakar. Anna Nikolayevna başını kapı aralığından odaya uzatmıştır.

PETROF : Buyur teyze..

ANNA NİKOLAYEVNA : Bilmem ki...

PETROF : Bilmem ki ne demek?

ANNA NİKOLAYEVNA : Biraz vakitsiz geldim, ama hani istersen...

PETROF : Girsene içeri...

ANNA NİKOLAYEVNA : Erkence geldim de hani...

PETROF : Yok canım... Yirmi dakika kadar...

ANNA NİKOLAYEVNA : Sen artık kocakarının kusuruna bakma, oğlum... Bana teyze deyiverdin, candan delikanlıya benzersin... *(Girer.)* Amma ben usulü nizamı bilirim çok şükür... Dedim ya hani istersen, hani yirmi dakika kadar, iş başı etmenizi dışarda beklerim. Böyle de lazım... Usulü nizamı bu... *(Kapıya doğru yürür.)*

İVAN İVANOVIÇ : *(Masanın altından seyircilere)* Nafile, şimdi gidip çevirecek kocakarımı...

PETROF : *(Anna Nikolayevna'nın arkasından giderek)* Dur be teyze? Nereye? Dur canım... *(Anna Nikolayevna'yı kolundan tutup durdurur.)* Kasabaya yeni geldin galiba?

ANNA NİKOLAYEVNA : Dün akşam... Şirin kasabacık... Sokakları da tertemiz maşallah... Hem yalnız büyük memurların gelip geçtiği yollar değil, mahalle araları da sulanıp süprülüyor. İstasyondan otele otobüsle geldim. O da, otobüs de yeni maşallah, içi dışı tertemiz. Moskova metrosu sanırsın, yalnız mermeri, yaldızı eksik. Yirmi dakikada

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

geldik... Yalnız bir sarhoş bindi... O da, sarhoş da yani, biletçi kadıncağızın kucağına yıkılmadı... Yirmi dakika öyle ayakta dikildi durdu maşallah... Dükkânlarınız da bir tuhaf hani...

PETROF : Neleri tuhaf?

ANNA NİKOLAYEVNA : Usule, nizama pek uygun değiller gibime gelir...

PETROF : Ne gibi?

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Bilmezmiş gibi soruyor...

ANNA NİKOLAYEVNA : Cemekânda ne varsa içerde de onu satıyorlar... Hani cemekâna tavuktu, kazdı, ördekti, hindiydi, danaydı, domuzdu heykelleri dikip içerde balık ezmesinden başka şey satmazlık etmiyorlar...

PETROF : Otursana, teyze...

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Kocakarının sözleri hoşuna gitti... Ama hoşuna gitmeseydi de yine yer gösterirdi...

ANNA NİKOLAYEVNA : Oturayım... (*Oturur.*) Ama yorulmadım... Üç gün sırtüstü yattım trende... bir imzacık lazım bana, Petrof Yoldaşın imzası...

PETROF : Kâatlarını niye postayla yollamadın?

ANNA NİKOLAYEVNA : Postayla mı? Sen kaç yıllık memursun?

PETROF : Beş on yıllık...

ANNA NİKOLAYEVNA : Önce nerdeydin? Neci idin?

PETROF : Fabrikada tesviyeci idim...

ANNA NİKOLAYEVNA : Dön tezgâhının başına... Senden ne memur olur, ne amir... Kendini bilen, usulü nizamı bilen kâatıpti, mernurdu, neydi, Anna Nikolayevna'nın kâatlarını, yani hani benim kâatlarımı, postadan alır da amirine verir mi imzalasın diye? Amirinin, Petrof Yoldaşın işi gücü yok da postadan çıkan şunun bunun kâatlarını mı imzalayacak? İmza isteyen, haddini, terbiyesini bilsin, usule nizama uysun, gelsin ayacığıyla tıpış tıpış...

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Bakın da şu

kocakarıya, kalkmış da kime usulden nizamdan bahsediyor!

PETROF : Sen hele ver şu imzalanacak kâatlarını, teyze... (*Anna Nikolayevna kâatlarını Petrof'a verir.*)

ANNA NİKOLAYEVNA : Sen Petrof Yoldaşın kaçınıcı kâtibisin, oğlum? Bizim orda Konstantin Sergeyeviç'in...

PETROF : (*Kâatları incelemekte devamla*) Kimin?

ANNA NİKOLAYEVNA : Senin amirin Sergey Konstantinoviç'in amiri Konstantin Sergeyeviç'in, dedim... Üç kâtibisi var maşallah... Önce gözlüklüsüne gidilir. Bir hafta sonra gel, der... Âdeti öyle... Alır elinden kâadını, koyar sağ tarafına, üç kere de sıvazlar üstünü... Bir hafta sonra gel, der... Usulü öyle... Ne bir ay, ne beş gün sonra, bir hafta sonra. Kendine böyle bir nizam koymuş adamcağız... Kim korsa kosun, nizam nizamdır, bozulur mu? Bir hafta sonra öteki kâtibine çıkılır... Taş bebek gibi delikanlı maşallah, mavi göz, sarı saç, al yanak... Yirmi gün sonra buyrun, teyzeciğim, der. Onun da nizamı öyle... Ne bir ay, ne beş gün, yirmi gün... Yirmi gün sonra çıkarsın üçüncüye... Kara kaş, kara göz, surat bir karış... Şöyle tepeden tırnağa bir süzer adamı, ne der? Bilemedin... Yirmi beş gün sonra, demez... Homurdanır, üç gün sonra gel, der... İçinden de kızar sana belkim... Küfür de eder belkim... Ama orası rabbime malum...

PETROF : (*Kâatları incelemiştir.*) Peki!

ANNA NİKOLAYEVNA : Âdetin neyse onu söyle... Kaç gün sonra?

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Bütün zahmetlerim boşuna... Galiba masanın altına boşuna girdim.

PETROF : (*Kâatları imzalamıştır.*) Tamam... (*Kâatları uzatır.*) Buyur...

ANNA NİKOLAYEVNA : (*Kâatları almayarak*) Bana Petrof Yoldaşın imzası lazım...

(*Az önce Kâtip girmiştir, Anna Nikolayevna'nın sözünü işitmiştir.*)

KÂTİP : Petrof Yoldaş da imzaladı işte... (*Petrof'a*) Günaydın, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Günaydın.

ANNA NİKOLAYEVNA : Bir yanlışlık olmasın, evladım?

PETROF : Ne gibi?

ANNA NİKOLAYEVNA : İş başına yirmi dakika vardı... Sonra hani kâatları kâtibin getirmedi sana... Sonra, kendi masanın başına geçip imzalamadın... Benim yüzümden başına bir iş gelmesin...

PETROF : Merak etme, teyzeciğim...

ANNA NİKOLAYEVNA : *(Bu sefer kendi işi için kaygılı)* Ben usulü, nizamı bilirim çok şükür... Böyle ayaküstü, yangından mal kaçırır gibi atılan imzanın hükmü olmaz...

PETROF : Ben de usulü nizamı bilirim, teyzeciğim!..

ANNA NİKOLAYEVNA : Pek de bilire benzemezsin...

(Mariya Andreyevna girer.)

MARİYA ANDREYEVNA : Günaydın.

PETROF : Günaydın, Mariya Andreyevna... Yine uyumamışa benzersiniz... Boşuna üzülyörsünüz... Oğlunuz mutlaka iyileşecek.

MARİYA ANDREYEVNA : *(Masası başına geçmiş, makinesinin kapağını açmaktadır.)* Verdiğiniz uyku ilacı da fayda etmedi. Hatta iki hap aldım.

PETROF : Profesörle dün akşam telefonlaştık... Katiyen tehlike yok, diyor...

MARİYA ANDREYEVNA : Sağ olun... Ne iyi insansınız...

(Anna Nikolayevna bu muhavereyi şaşkın şaşkın dinlemiştir. Petrof'un odasında telefon çalar.)

KÂTİP : Telefon...

PETROF : Duydum... *(Odasına gider.)*

ANNA NİKOLAYEVNA : *(Mariya Andreyevna'ya)* Petrof Yol-
daşın akrabası mısınız?

MARİYA ANDREYEVNA : Yooo... Neden soruyorsunuz?

İVAN İVANOVIÇ : *(Masanın altından seyircilere)* Neden olacak, tersi döndü de ondan...

ANNA NİKOLAYEVNA : Allah Allah... Her şeyde bir nizam-
sızlık, bir usulsüzlük... Nereye gitti Petrof Yol-
daş? Ne telefonuna?

KÂTİP : Kendi telefonuna...

ANNA NİKOLAYEVNA : Yani hani ona doğrudan doğruya telefon etmek de olur mu? Yani, aç telefonu, merhaba Petrof Yoldaş, de, kâtibiniz iki aydır evrakımı size havale etmiyor, de... Yahut başka bir şey söyle, ne bileyim, olur mu?

MARİYA ANDREYEVNA : Niye olmasın?

ANNA NİKOLAYEVNA : Allah Allah.

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Allah allah ya? Allah kahretsin şu Petrof'u...

(*Petrof girer.*)

PETROF : (*Kâtibe*) Sizdeki evrakın bir kısmını verin bana. Şimdilik işim az... Muamelelerini Mariya Andreyevna'yla beraber yaparız yine... (*Mariya Andreyevna'nın masasına gider.*) Müsaadenizle... (*Yazı makinesini alır, Mariya Andreyevna önde, kendisi arkada çıkarlarken Anna Nikolayevna'yı görür.*) Ne o, teyzeciğim? Yoksa imzalanacak bir kâadın daha mı var?

ANNA NİKOLAYEVNA : Yok... Yok çok şükür... Hani olsa da imzalatmazdım sana...

PETROF : Neden o? Niye kızdın bana?

ANNA NİKOLAYEVNA : Senin nene kızayım? Daktilonun makinesini taşıyan amir görülmüş mü? Hangi nizamda, hangi emirde yazılı bu? Bana bak, oğlum, sen daha kırk yıl amirlik etsen tezgâhtan yeni çıkmış tesviyecisin... Tevekkeli değil seni görür görmez burnuma rahmetli oğlumun kokusu geldi... O da tesviyeci idi... Harpte öldü... Hoşça kal, evladım... (*Çıkar, kapıda Şoförle karşılaşır, Şoför yol verir. Şoför girer.*)

ŞOFÖR : Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Bir dakika...

(*Petrof la Mariya Andreyevna çıkarlar, bir an sonra Petrof döner.*)

PETROF : Söyle bakalım...

ŞOFÖR : Bizim garajda yağcının karısı doğuracak, izin verersen, arabamla götürüyüm hastaneye...

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Ahmağın sorduğu şeye bak...

PETROF : Götür tabii... Ne soruyorsun...

ŞOFÖR : Sonra... Lüdmila Alekseyevna'yı pazara götürüyüm, diyorum... Kaçtır görüyorum, pazarda alışverişten eli kolu dolu, hamal gibi adeta dönüyor kızcağzı... Olur mu?

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Bu şoför milleti bazen böyle ahmak olur işte... Olmaz diyecek elbette... Devlet benziniyle, devlet motörüyle sevgilimi pazara götürmeye hakkımız yok diyecek... Diyecek elbette... Ne o? Cevap vermiyor... Yüzü kızardı... Vay anasını... İlteresan... Dur bakalım... Dört açmalı gözümüzü...

PETROF : (*Kızmış, düşünmüş, cevap vermemiştir Şoföre. Kâtibe dönmüştür.*) Alıyorum... (*Kâtibin hazırladığı kâatları alır.*)

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Şoföre cevap vermedi Sergey... Razı oldu... Mükemmel... Yakasının bir ucu geçti elime..

KÂTİP : Hep söylüyorum, yine de söylerim, Sergey Konstantinoviç, memuriyet hayatımıza getirdiğiniz yeniliklerden bütün Sovyetler Birliği devairinin faydalanması, tecrübelerinizden örnek alması lazım... Siz şahsen birçoklarımıza, hatta amirlerimize nümuncyi imtisal olmalısınız... Siz, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : (*Yarı memnun, yarı mahçup Kâtip'in sözünü keser.*) Peki, peki...

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından seyircilere*) Gördünüz mü? Nasıl dinledi methiyeyi... Gördünüz mü? Oh, çok şükür... Öbür yakası da geçti elime... Hem de nasıl...

ŞOFÖR : Ben gidip Lüdmila Alekseyevna'yı pazara götürüyüm...

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından memnun*) Götür, götür, berbere de götür, terziye de götür.

PETROF : Bana bu akşam araba lazım değil... Eve yayan döneceğim...

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altında canı sıkkın*) Hımm! Bunu beğenmedim.

(*Şoför çıkar. Petrof çıkar.*)

TATYANA VASİLEVNA : Nesi var? Canı sıkkına benzer...

İVAN İVANOVIÇ : (*Masanın altından*) Ben ise keyfimden ye-

rimde duramıyorum...

(*Kâtip kâatlarla Petrof'un odasına gider. İvan İvanoviç masanın altından çıkar. Sağa sola bakınır. Ayakları üstünde yaylanır, ellerini ovuşturur. Memnun sırıtmaktadır. Kasketli'yle Hasırşapkalı gelirler.*)

KASKETLİ : (*Endişeli.*) Hayrola, İvan İvanoviç?

İVAN İVANOVIÇ : Evreka... Buldum...

HASIRŞAPKALI : Beşer tarihinde sudan elektrik enerjisi istihsalinin oynadığı role dair on altıncı yüzyıl Rus bilginlerinin eserlerinde şimdiye kadar gözden her nedense kaçmış bir işaret mi buldunuz, İvan İvanoviç? (*Seyircilere*) Yoldaşlar, on bin metre irtifайдan yere dökülen bir kadeh suda kaç bin volt elektrik enerjisinin mahfuz bulunduğunu biliyor musunuz?

KASKETLİ : Bilmiyorlar... Ama bir karış yüksekte insanın ağzına dökülen bir kadeh votkada kaç kilovat saatlik enerji bulunduğunu çoğu bilir... Sor istersen!

İVAN İVANOVIÇ : Buldum... Mahvedeceğim... Bütün ömrünce işkence çekecek... Buldum... Kurtulamaz elimden artık... (*Hayın hayın güler.*) Kah, kah, kah... Hah, 'hah, hah!..

HASIRŞAPKALI : Lermontof'un Demon'uyla Göte'nin Mefisto'sunun Miçurin usulüyle melezi bir iblis gibi gülüyorsunuz...

İVAN İVANOVIÇ : (*Hayın ve muzaffer güler.*) Kah, kah, kah, hah, hah, hah!

KASKETLİ : Bana kalırsa Bolşoy Tiyatrosunun basları gibi gülüyor... Mihaylov gibi mesela...

İVAN İVANOVIÇ : Eyreka! Buldum... Mahvedeceğim!

KASKETLİ : (*Hasırşapkalı'ya fısıldar*) Petrof'a nasıl bir oyun oynamak istediğini bilsem, hemen gider haber verirdim... İnsanın insana kötülük etmesine eli kolu bağlı seyirci mi kalacağız?' Sen bir öğrenmeye çalış ne dolaplar çevirmek istediğini...

HASIRŞAPKALI : Niye ben? Siz öğrenin...

KASKETLİ : Sana daha kolay, daha çabuk açılır!

HASIRŞAPKALI : Niye bana daha kolay açılacaktı? Ben hatıra defteri miyim herifin?

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

KASKETLİ : Aranızda bir benzerlik var.

İVAN İVANOVIÇ : Deminden beri boşuna çene yoruyorsunuz... Petrof'un mahvolmasını hiç kimse önleyemez... Mahvolacak! Nasıl mı? Antraktan sonra görürsünüz, ikinci perde başlar başlamaz... İkinci perde... Hah hah, hah!.. Kah, kah, kah!..

PERDE

İKİNCİ PERDE

BEŞİNCİ TABLO

Portreler

Petrof geçerken Kasketli arkasından koşar.

KASKETLİ : Sergey Konstantinoviç! Sergey Konstantinoviç!

PETROF : (*Durur.*) Ne o?

KASKETLİ : Seni mahvedecek... Bu perdede mahvedecek seni...

PETROF : Beni mi? Bu perdede mi? Kim?

KASKETLİ : İvan İvanoviç...

PETROF : Nasıl?..

KASKETLİ : Bilmiyorum... Göreceğiz...

(Hasırşapkalı gelir.)

HASIRŞAPKALI : Sizi selamlamama izin verin, aziz yoldaşlar...

KASKETLİ : (*Petrof'a, Hasırşapkalı'yı işaretle*) İnanmazsan ona sor.

HASIRŞAPKALI : Haberim yok... Hatta ne demek istediğini anlamıyorum... Dedikodudan nefret ederim...

KASKETLİ : Mahvedeceğim Petrof'u demedi mi İvan İvanoviç?

HASIRŞAPKALI : (*Kasketli'nin sorusunu duymazlıktan gelerek Petrof'a*) Bu akşam Politeknik Müzesi küçük salonunda bir konferansım var... Teşrif buyrun... Memnun olurum...

PETROF : Konunuz?

HASIRŞAPKALI : Bir sanat eserinde müspet kahraman mutlaka lazım mı?

PETROF : Kanaatiniz?

HASIRŞAPKALI : Elbette ki hayır... Müspet kahraman mutlaka lazım değil...

KASKETLİ : İyi ama geçen sefer tersini söylemiştin...

HASIRŞAPKALI : Öyle mi? Hatırlamıyorum... Hem sonra, aziz yoldaşlar. (*Seyircilere hitabeder.*) Ters, yüzü ne demek. Mesela beyaz bir daktilo kâadının tersi yüzü olur mu? Her

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

iki tarafına da, birbirinin tamamen zıddı şeyleri yazmak mümkün değil mi? Kabahat kâadın mı? Ben bir daktilo kâadı mıyım?

KASKETLİ : Sen bir cıgara kâadısın, bir içimlik canın var...
(*Petrof'a*) Nereye gidiyorsun?

PETROF : Sabah sabah nereye gidilir? Daireye!

KASKETLİ : Koru kendini... İvan İvanoviç'ten koru kendini...
Başın sıkışırsa beni çağır... (*Hasırşapkalı'ya*) Yürü... (*Hasırşapkalı'yı kolundan çeker.*)

HASIRŞAPKALI : Şu kabalıktan ne zaman vazgeçeceksiniz? Ne zaman medeniyete alışacaksınız?

KASKETLİ : (*Hasırşapkalı'yı itip kakıştırtıp yürüterek*) Yürü diyorum oyun başlayacak...
(*Çıkarlar.*)

(*Petrof bekleme odasına girer. Dalgındır. Bekleme odasında kimse yoktur. Duvarlarda Petrof'un hep bir örnek, çok kocaman portreleri asılıdır. Duvarlar bu portrelerden yapılmıştır. Petrof bunun farkına varmaz, kendi odasına geçer. Masasının arkasındaki duvarda yine aynı portre asılıdır. Petrof bunu görür. Hayretle irkilir. Gider yakından bakar.*)

PETROF : Ben... Benim portrem... Kim yapmış? Niçin yapmış? Ne kadar da kocaman, insan kendini dev aynasında seyreder gibi oluyor. Kim asmış buraya?

(*Petrof bekleme odasına gider, oraya gelmiş olan İvan İvanoviç ile karşılaşır.*)

PETROF : (*Kendi odasını işaretler*) Bakın!

İVAN İVANOVIÇ : Nereye? Neye?

PETROF : Görmüyor musunuz?

İVAN İVANOVIÇ : Görüyorum... Mükemmel bir portre. Pek çok Sayın Gerasimov da bundan haşmetlisini yapamazdı.

PETROF : (*Bekleme odasındaki portreleri de görür*) Aaa? Burda da! Hem de kaç tane!!!

İVAN İVANOVIÇ : Görmediniz miydi? Anlıyorum. Bekleme odasının duvarlarına dikkat edecek vaktiniz mi var? Her

şeyden önce, yani bütün bir kasabanın güdümünü düşünen adam, duvarlara portreleri asılmış mı, asılmamış mı, fark mı edebilir?

PETROF : Kim astı bunları?

İVAN İVANOVIÇ : Ben...

PETROF : Siz mi?

İVAN İVANOVIÇ : Ben elimle asmadım, ama asmalarını söyledim... *(Makamdaki portreyi göstererek)* Vay! Biraz sağa temayül etmiş gibi geliyor bana... *(Odaya girer, Petrof da arkası sıra.)*

PETROF : Niçin? Ne lüzum vardı?

İVAN İVANOVIÇ : *(Portreyi düzelterek geri çekilir, uzaktan bakar.)* Şimdi dosdoğru... Kim yaptı bu portreleri, biliyor musunuz? Bunların ressamı, daha kimlerin de portrelerini yaptı, biliyor musunuz?

PETROF : Niçin? Neden?

İVAN İVANOVIÇ : Lütfen makamınıza geçip oturun, aziz Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Peki ama...

İVAN İVANOVIÇ : Lütfen... *(Petrof'un oturmasına yardım eder.)* Kıymetli zamanınızın on dakikasını bana bahşeder misiniz?

(Petrof güler.)

İVAN İVANOVIÇ : Niye güldünüz?

PETROF : Ne tuhaf konuşuyorsunuz... Sizde bugün bir değişiklik var, İvan İvanoviç...

İVAN İVANOVIÇ : *(Gayet ciddi.)* Petrof Yoldaş... Her şeyden önce, yani aynı idealin nurlu yollarında yürüyen iki yoldaş gibi konuşalım. *(Petrof bir şey söylemek ister, İvan İvanoviç bir el hareketiyle onun söze başlamasını önler.)* Sözüümü kesmeyin... Biliyorum nurlu yollar, yılmaz mücahit, oy birliğiyle tasvip, muazzam başarılar gibi formüllere aleyhtar-sınız... Güzel... Ama bu formüller cümlelerin tekerlekleridir. Takıverirsin dördünü beşini, cümle yürüyüverir, düşünceler de kolaylıkla ifadelerini bulur. Herkesin kullandığı, adeta sosyalist mülkiyet haline gelen bu tekerleklerden niçin

faydalanmamalı?

PETROF : (*Ciddiyetle*) İvan İvanoviç... Tekerlekleri filan bırakalım bir yana... Rica ederim, kısaca cevap verin, bu portreleri niye astırdınız?

İVAN İVANOVIÇ : Şimdiye kadar ihmal ettiğim için kendimi suçlu saydığım bir ödevi yerine getirdim...

PETROF : Ne ödevi? Kısa, açık konuşmanızı rica ettim...

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce yeni demokratik santralizm prensibini savundum...

PETROF : Benim portrelerimle demokratik santralizm prensibini savunmanın arasındaki münasebet ne? Ben de İvan İvanoviç size bir şey söyleyeyim mi? Büyük, ana prensiplerimizi, hokkabazların fırlatıp tuttukları renkli lastik toplar haline getirmeyin...

İVAN İVANOVIÇ : Büyük ana prensiplerimizi bu hale getiren elleri ilk kesecek olan benim, bunu pekâlâ bilirsiniz, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Bu portreleri niçin astırdınız?

İVAN İVANOVIÇ : Sizi ilk defa bu kadar öfkeli görüyorum... Öfke size yaraşüyor... Çok yaraşıyor... Ben her şeyden önce, yani prensip sahibiyim... Petrof Yoldaş, bu kasabada, hatta bütün eyalette halk sizi seviyor, ihtiyarlar en akıllı evlatları gibi, gençler ağabeyleri, çocuklar babaları, herkes en iyi dostu gibi seviyor sizi. Çünkü siz de herkesi, hemşerilerinizi, Sovyet insanlarını öyle seviyorsunuz... Burada her şey sizin sayenizde geliyor, genişliyor, sağlaşıyor. Siz her şeyden önce yani...

PETROF : (*Mahcup ve memnun*) Rica ederim...

İVAN İVANOVIÇ : (*Sesi değişmiş*) Ama madalyanın bir de ters tarafı var...

PETROF : (*Boş bulunarak merakla*) Ne gibi?

İVAN İVANOVIÇ : Sevgi iyi, ama otorite? Otorite sahibi misiniz? Bu kasabada her yaptığınız iş oybirliğiyle tasvip ediliyor, genel hayranlık uyandırıyor, ama siz burda, hatta mesela kâtabinizin, hatta hademe Tatyana Vasilevna'nın gözünde otorite sahibi misiniz? Soruyorum, cevap verin...

PETROF : Bilmem... Düşünmedim bunu şimdiye kadar.

İVAN İVANOVIÇ : Düşünmenin vakti geldi de geçti bile. Bütün bir kasabanın atası makamında olan adamın zerrece otoritesi yok... Var mı otoriteniz?

PETROF : Otoritem... Ne bileyim? Yok galiba...

İVAN İVANOVIÇ : Yok... Olmalı halbuki. Sonra iş sadece otorite meselesinde değil... Hava meselesi. Böyle bir havası, bir otoritesi olmayan idareci omuzundaki işleri hakkıyla yapabilir mi? Soruyorum, Sergey Konstantinoviç? Yapabilir mi?

PETROF : Yapamaz galiba...

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce, yani her zamanki gibi kısa konuşun... Galiba ne demek?

PETROF : Yapamaz...

İVAN İVANOVIÇ : (*Elinde olmayarak hayın bir zafer memnurluğuyla*) Hele şükür!

PETROF : Ne dediniz?

İVAN İVANOVIÇ : (*Toparlanarak*) Dediğim şu, otoritenizi ve havanızı vakit geçirmeden süratle ve planla, yaratmak lazımdı... Sizin şahsınız bahis konusu değil, bahis konusu olan her şeyden önce, yani bütün bir Sovyet kasabası, tekmil Sovyet insanları, hatta bütün ileri insanlıktır... İşte portreleriniz her şeyden önce, yani bunun için asılı, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Garip şey...

İVAN İVANOVIÇ : Portrelerinizin asılması mı, hâlâ anlatamadım mı ki size...

PETROF : Hayır. hayır... Garip şey, dedim, çünkü sizin beni mahvetmek istediğinizi söylemişlerdi demin...

İVAN İVANOVIÇ : Benim, sizi... İnandınız mı? Kim söyledi? Kim bu alçak, bu dedikoducu, bu otorite düşmanı? Keşfettim... Kasketli... Değil mi? Farkında mısınız bilmem, herifte esasen korkunç bir küçük burjuva psikolojisi kalıntısı var... (*Telefon çalar. Petrof telefonu açmak ister. İvan İvanoviç mani olur, kendisi açar telefonu.*) Alo! Evet... Kâtibine telefon edin... Kâtibin numarasını istihbarat bürosundan

öğrenirsiniz... *(Telefonu kapatır.)*

PETROF : Niye yaptınız bunu?

İVAN İVANOVIÇ : Yine baştan mı başlayacağız? Her önüne gelen size canının istediği vakit nasıl telefonu açabilir... Her şeyden önce, yani işiniz gücünüz buna...

PETROF : İyi ama ben işime engel olmadığı zamanlar cevap veriyorum... Cevap veremeyecek halde olursam çekiyorum prizden... Ama çok kere cevap vermeye vaktim var... Şimdi de cevap verebilirdim...

İVAN İVANOVIÇ : Otoriteniz? Havanız?

PETROF : Zor mesele... Hakikaten zor...

İVAN İVANOVIÇ : Alışırırsınız... Hiçbir şey kolay değil. Formalizm ve şablonu yenmek, artsız arasız yükselişi sağlamak, haklı gururu duymak kolay mı?

(Mariya Andreyevna ile Kâtip gelmişler, işlerine başlamışlardır. Hasırşapkalı, Heykeltıraş ve Fotoğrafçı gelirler. Bekleme odasını geçip çalışma odasına girerler.)

HASIRŞAPKALI : İşte biz de geldik...

İVAN İVANOVIÇ : *(Heykeltıraş'ı işaretleyerek)* Fyodor Aleksandroviç Bobrof... Şahsen tanımasanız da adını duymuşsunuzdur... 'En ünlü heykeltıraşlarımızdandır... Eserleri oy birliğiyle taktir, tasvip ve genel hayranlık uyandırmıştır.

BOBROF : Büstünüzü yapacağım..

PETROF : Benim mi? Neden?

(Bobrof hayretle İvan İvanoviç'e bakar.)

İVAN İVANOVIÇ : Havanız! *(Bobrof'a)* Başlayın rica ederim...

PETROF : Hemen şimdi mi? Başka bir güne, iş zamanları dışında...

BOBROF : Merak etmeyin... *(Fotoğrafçı bu esnada makinesini, magnezyumunu hazırlamıştır.)*

BOBROF : *(Fotoğrafçı'ya)* Başla...

FOTOĞRAFÇI : *(Petrof'a)* Müsaade buyurun... Biraz şu tarafa... Tamam... *(Magnezyumu Hasırşapkalı tutmaktadır.)*

BOBROF : *(Petrof'a)* Gülmeyin... Başınızı yukarı kaldırın, şöyle vekarlı, ilhamlı bir tavır alın...

PETROF : Bütün bu söylediklerini yapmama imkân yok... Bec-

remem...

İVAN İVANOVIÇ : *(Heykeltıraş'a)* Yoldaşı yormayın. İlhamlı başı, vekarlı tavrı da kendiniz ilave edemedikten sonra, sosyalistliğiniz neye yarar?

FOTOĞRAFÇI : Kımıldamayın. *(Hasırşapkalı'ya işaret eder. Hasırşapkalı magnezyumu yakar, fotoğraf çekilir.)* Oldu...

BOBROF : *(Petrof'a)* Şimdi bir de yandan... *(Fotoğrafçı resmi çeker.)*

BOBROF : Şimdi en önemli poza geldik. Dönün. Lütfen... *(Petrof'un sırtını fotoğraf makinesine çevirir.)* Enseden alacağız fotoğrafınızı?

PETROF : Ensem fotoğrafı kime lazım?

BOBROF : Bana lazım. Bütün bu fotoğraflar bana lazım. Büstünüzü yapmak için...

PETROF : Anlamıyorum, yaşıyan, poz vermesi mümkün olan bir insanın büstünü fotoğrafından yapmaya ne lüzum var? Canlı model dururken...

HASIRŞAPKALI : Müsaadenizle izah edeyim... Bu bahis yalnız sizi değil, Sayın Sergey Konstantinoviç, sevimli, pek sevimli seyircilerimizi de ilgilendirebilir sanıyorum... Aziz Sergey Konstantinoviç, sayın seyirciler! Tekniğin inkişafı temelin çeşitli kademelerinde karşılıklı diyalektik tepkiler gösterdikten sonra, üst yapıda güzel sanatlara da tesir eder. Mesela, Eski Yunan'da yahut eski Hint'te tekniğin gelişmesi fotoğraf denilen aleti mümkün kılacak bir seviyeye erişmediği için, heykeltıraşlar ve hatta ressamalar eserlerini doğrudan doğruya modellerine bakarak, yahut bu canlı modellerden aldıkları intiba ile, fakat yine canlı modeller üzerine çalışarak yaparlardı. Halbuki atom ve fotoğraf asrında, atom enerjisini barışçı maksatlar için kullanan ilk memlekette, heykeltıraşlar, hatta ressamalar bu eski, iptidai, hatta kapitalizm öncesi metotlarla çalışamazlar. Neden? Çünkü, bir kere modellerinin birçoğuna karşı onları, karşılarında canlı model gibi kullanarak saygısızlık gösteremezler. Sonra, heykeli yapılacak sayın model, poz vermeye razı olsa bile, büyük heykeltıraşlarımızın birçoğu ekip başı olduklarından, mo-

dellerinin karşlarına bütün ekipleriyle çıkmaları gerekir.

PETROF : Peki ama, bir yerde okudumdu, eski Yunanda, hatta Rönesans devrinde de, heykeltıraşlar, ressamalar çıraklarıyla birlikte çalışırlarmış...

HASIRŞAPKALI : Pek doğru... Fakat, aziz yoldaşlar, o devirlerde usta, heykelin esasını yapar, çıraklar sadece yardımcı işler görürlerdi...

KASKETLİ : (*Girer.*) Şimdiyse, çok kere, esas da, yardımcı işleri de çıraklar yapıyor. Ustaya sipariş almaktan, bankaya uğramaktan ve bir başkasına kendi imzasıyla sanata dair makale yazdırmaktan başka yapacak iş kalmıyor... Günaydın, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Günaydın... Görüyorsun ya başıma gelen işleri...

KASKETLİ : Görüyorum...

BOBROF : Müsaadenizle... Bir kerecik, şöyle sade yarım saatliğine fabrikama, şey... atölyeme gelerseniz on gün sonra...

PETROF : Peki... Peki... Bir boş saatimde...

(*Fotoğrafçı'yla Heykeltıraş çıkarlar.*)

PETROF : (*Portresine bakarak*) Demek bunu da fotoğraftan yaptılar... Sorduğum suale bak... Ben poz moz vermedim ki, elbette fotoğraftan... Ama hangi fotoğraftan? (*Portreyi yakından tetkik ederek*) Bana benziyor mu?

İVAN İVANOVIÇ : Benziyor mu ne demek? Bu eser her şeyden önce, yani ilhamlandırıcı muazzam bir başarıdır.

HASIRŞAPKALI : Sanki ayanız...

İVAN İVANOVIÇ : (*Kâtip'le Mariya Andreyevna'yı çağırır.*) Bir dakika buraya gelir misiniz, yoldaşlar.

(*Kâtip'le Mariya Andreyevna girerler.*)

İVAN İVANOVIÇ : Portreleri Sergey Konstantinoviç'e benziyor mu?

KÂTİP : Görür görmez tanıdım... Ne iyi ettiniz de astınız portrelerinizi başımın üstüne, gözümün karşısına...

PETROF : (*Mariya Andreyevna'ya*) Siz ne dersiniz?

MARİYA ANDREYEVNA : Resimleriniz asılı olmadığı zaman da yüreğimdediniz. Bence bir şey değişmedi.

PETROF : (*Utanmış biraz da şaşırmış.*) Onu sormadım... Bana

benziyorlar mı?

MARİYA ANDREYEVNA : Bilmem.

KASKETLİ : Bana sorarsan, Sergey Konstantinoviç...

İVAN İVANOVIÇ : Sana soran yok...

KASKETLİ : Bana sorarsan, Sergey Konstantinoviç, senin boyun çok daha kısadır...

HASIRŞAPKALI : Buldu takılacak şeyi... Kısa boy mu iyi, uzun boy mu? Bir amirin kısaca boyunu uzatamadıktan sonra bir ressamın natüralizm bataklığından kurtulması mümkün mü?

KASKETLİ : Sonra, Sergey Konstantinoviç, senin omuzların da daha dardır. Halbuki burda... Sonra senin alnın da çok daha kırışıktır. Sonra senin bakışların tatlıdır, yumuşaktır... Halbuki burda Vastnetsov'un üç bahadırından birine benziyorsun, ama hangisine? Herhalde tüysüzüne değil, sakalın da yok ama, öteki ikisinden birine benziyorsun... Hatta üç beygirden birine, alına mı desem, akına mı, karasına mı orasını pek kestiremiyorum...

İVAN İVANOVIÇ : *(Kâtip'le Mariya Andreyevna'ya işaret ederek dışarı çıkartmıştır, kapıyı da arkalarından kapamıştır.)* Yeter! Her şeyden önce, yani cahilliğini, kültürsüzlüğünü teşhir edip durma. Yeter...

PETROF : *(Portresini incelemektedir. Yakanın altından beliren bir madalyaya işaretler)* Bu da ne?

İVAN İVANOVIÇ : Madalya.

PETROF : Benim böyle bir madalyam yok... Harpte aldığım nişanlarım var, ama böyle bir madalyam yok...

İVAN İVANOVIÇ : Kabahat kimde?

PETROF : Anlamadım.

İVAN İVANOVIÇ : Böyle bir madalyanız yoksa her şeyden önce, yani kabahat kimde, diyorum. Sizde mi, Sergey Konstantinoviç, bende mi, yoksa ressamda mı, yoksa...

HASIRŞAPKALI : İvan İvanoviç'in demek istediği. Gerçek olan sizin böyle bir madalyanızın olmaması değildir. Gerçek olan sizin böyle bir madalyanızın olmasıdır. *(Seyircilere)* Diğer taraftan, sayın yoldaşlar, sanat gerçeği göstermek zorunda değil midir? Her iki bakımdan da, yani gerek realite, gerekse

sanat bakımından, böyle bir madalyası olmayan Petrof Yoldaşa bu madalyayı yapan ressam yanlış mıdır? Elbette ki hayır...

PETROF : Anlıyorum... Evet... Her şeyden önce, yani... İlahi... Ben de sizin gibi, İvan İvanoviç, her şeyden önce, yani, dedim. Her şeyden önce, yani öyleyse, madalyayı ressam daha bellice yapardı. Yakından bakmayınca madalya olduğu bile anlaşılmıyor.

İVAN İVANOVIÇ : Haklısınız... Ben bu yanlışlığı hemen düzelttim... *(Bir iskemle alır, üstüne çıkar, Hasırşapkalı'nın uzattığı boya tüplerini, fırçaları da alır. Portrenin yakası altından beliren madalyayı iyice ve koskocaman meydana çıkarır.)* Oldu mu?

PETROF : Bence, şimdi benzedi bir şeye...

İVAN İVANOVIÇ : Madalyalar muhabbet kuşları gibidir. Tek yaşamayı sevmezler... *(Bir madalya daha yapar.)* Oldu mu?

PETROF : Bayağı ressamlığınız da varmış, İvan İvanoviç... Her şeyden önce, yani bu kadar çabuk takmak bu madalyaları muazzam bir başarıdır.

İVAN İVANOVIÇ : Öteki portrelerin madalyalarını da takmalı... Bir dakika...

HASIRŞAPKALI : İvan İvanoviç, Petrof Yoldaşın heykeli niçin boylu boyuna değil, belden yukarı olarak yapılıyor?

KASKETLİ : *(Alaylı)* Herhalde Petrof'un otoritesini vatan odalarına kadar sokmak için olacak. Malum ya, monumenler meydanlara yahut garların önüne dikilir. Ama bunu küçülterek yapmak kabil. Ve yatak odasına, aynanın önüne, mesela pudra kutusu ile çalar saatin arasına koymak kabil...

HASIRŞAPKALI : Ama bu işte en mühim mesele pantolon meselesidir. Pantolon meselesi! Pantolon... *(Gayet dalgın.)* Pantolonun paçalarının genişliği... *(Seyircilere hitap eder.)* Anlıyorsunuz değil mi, sayın seyirciler? Heykeldeki pantolonun paçalarını dar mı yapmalı, geniş mi yapmalı? İşte budur mesele!... Dar yaparsak Batı önünde eğilmiş oluruz ve düşmanlarımız, Sovyetler Birliği'nde kumaş kıtlığı var diyebilirler. Geniş yaparsak, düşmanlarımız bizim zevkimize

gülerler. Düşmanlarımızın eline silah vermemek için bu meseleyi...

KASKETLİ : (*Hasırşapkalı'nın sözünü keser.*) Bırak bu demagojiyi! Düşman düşmandır. Pantolonlarımızın paçalarını dar da yapsak bize gülecek, geniş de yapsak...

(*İvan İvanoviç, Hasırşapkalı'yla yandaki bekleme odasına geçer. Kâtip'in de yardımıyla portrelere madalya takmaya başlar. Mariya Andreyevna başını elleri içine almış, dalgın düşünmektedir yazı makinesi başında. Bir aralık ayağa kalkar, Petrof'un oda kapısına kadar gider, sonra geri döner, yerine eski halinde oturur. Bu esnada kendi odasında Petrof portresini incelemektedir. Telefon çalar. Petrof açar telefonu.*)

PETROF : Petrof Yoldaşla mı konuşmak istiyorsunuz? Kâtibine telefon edin. Kitabete... Telefon numarası? İstihbarattan öğrenin... Durun... D-7-14-56 (*Telefonu kapatır.*) Of... Yoruldum... Başım ağrıyor... Her şeyden önce, yani her şeyden önce, yani (*Dolaşır, portresinin önünde durur, uzun uzun bakar. Memnunluk belirir, tekrar yüzünde. Kasketli'ye döner.*) Bir de bana bu sabah ne dedin?

KASKETLİ : Ne dedim?

PETROF : Her şeyden önce, yani dedin ki, İvan İvanoviç seni mahvedecek, dedin bana. En iyi, en akıllı, beni en çok düşünen ve ortak idealimizin başarılı yükseliş yollarında yürüyen yılmaz mücahit dostumu bana çekiştirdin... İvan İvanoviç'e düşmanlığın ne?

KASKETLİ : Petrof Yoldaş... Mahvolmak üzeresin... Ama şimdi ne söylesem boş... Başın döndü bir kere. Fazla sıkışırsan çağır beni... Hoşça kal... (*Çıkar.*)

PETROF : Hiçbir iş yapmadım, on saat taş kırmış gibi yoruldum... (*Seslenir.*) Andrey Timofeyeviç.

KÂTİP : (*Bekleme odasından, madalya asmakla meşgul İvan İvanoviç'in yanından*) Beni mi çağırdınız? (*Bir parça hayret içindedir.*)

PETROF : (*Masa ı başında sertleştirmeye çalıştığı belli bir sesle.*)

Sizi elbette...

İVAN İVANOVIÇ : (*Memnun, Kâtip'e*) Koşun, hazret öfkeli galiba bugün... Ah ne güzel öfkeleniyor!..

PETROF : (*Çok sert bir sesle*) Andrey Timofeyeviç.
(*Kâtip hızla odaya girer.*)

KÂTİP : Buyrun...

PETROF : Her şeyden önce, yani benim odamla bekleme odası arasına bir zil tertibatı yapmak lazım... Bar bar bağırarak mıyım sizi çağırmak için...

KÂTİP : (*Petroftaki değişiklikten adeta memnun*) Çok doğru... Yarın hemen...

PETROF : Hayır... Bugün öğle tatilinde yapılmalı... Not alın...
(*Kâtip not alır.*)

PETROF : Bir defa çaldım mı, siz gelirsiniz, not alın. (*Kâtip not alır.*) İki zil daktilo için, not alın, üç zil hademe kadın için... Not alın...

KÂTİP : (*Not alarak*) Aldım...

(*İvan İvanoviç bütün bu muhavereyi zevkle dinledikten sonra iskemlenin üstünden iner, Petrof'un odasına girer.*)

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce, yani bir önemli meseleye daha dikkatinizi çekeyim, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Dinliyorum...

İVAN İVANOVIÇ : (*Oda kapısına işaretle*) Bu ne?

PETROF : (*Boş bulunarak*) Kapı...

HASIRŞAPKALI : (*Odaya İvan İvanoviç'in peşi sıra girmiştir.*) İkinci sınıf otel odası kapısına benziyor.

İVAN İVANOVIÇ : Kanaatimce, yarından tezi yok, değiştirmeli...

PETROF : Kapıyı mı?

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce, yani iki katlı, pamuklu, muşambalı, dışardan içeriye, içerden dışarıya sesin zerresini sızdırmayan bir kapı lazım size... Amir kapısı... Otorite sahibi bir kapı.

PETROF : (*Kâtibe*) Not alın...

KÂTİP : Aldım...

PETROF : Daktilo kadını yollayın bana...

KÂTİP : Şimdi... (*İvan İvanoviç'le Hasırşapkalı önden çıkarlar. Kâtip de çıkarken durur ve eski bir itiyatla sorar.*) Kâatlardan bir kısmını yollayayım mı?

PETROF : Ne kâatları?

KÂTİP : Hani işiniz yoksa demek istemiştım?

PETROF : Bu ne biçim söz! Her şeyden önce, yani kendi işinizi kendiniz görmeye alışın lütfen... İşiniz, ancak bu suretle gelişir, genişler, sağlamlaşır.

KÂTİP : Affedersiniz...

(*Kâtip çıkar, her tarafından sevinç, bahtiyarlık taşmaktadır.*)

KÂTİP : İşte... Hele şükür... Amire kavuştuk...

MARİYA ANDREYEVNA : Eskiden amir değil miydi?

KÂTİP : Eksikti... Bir tarafı eksikti... Havası yoktu... Suratını assın, gözüme bakmadan konuşsun, en ufak yardımını dokunmasın bana... İstemez... Yeter ki o amirliğini bilsin, ben memurluğum... Yarın ben de amir olacağım... Ben de kumanda edeceğim... (*Birdenbire telaşlanır.*) Az daha unutuyordum... Sizi istiyor çabuk... Çabuk... Pek öfkeli bugün... (*Memnun sırtır.*)

(*Mariya Andreyevna kucağına yazı makinesini alıp Petrof'un odasına girer. Kâtip de portrelere madalya takmaya devam eden İvan İvanoviç'le Hasırşapkalı'ya yardıma girer.*)

MARİYA ANDREYEVNA : (*Petrof'un odasına bir adım atıp durur.*) Beni istemişsiniz...

PETROF : Ha ha... Evet... (*Masası başında elinde olmayarak ayağa kalkar. Bu sırada Mariya Andreyevna ağır ağır ilerlemektedir. Petrof kadına yardım edip etmemekte tereddütlüdür.*)

MARİYA ANDREYEVNA : Makineyi yine şu masaya mı koya...

PETROF : (*Tereddütünü yenmiştir. Yerinden fırlayarak Mariya Andreyevna'nın elindeki makineyi alır.*) Affedersiniz... (*Makineyi masaya kor.*)

MARİYA ANDREYEVNA : (*Bir kâbustan kurtulmuş gibi derin bir nefes alır.*) Ohhh... (*Bahtiyar konuşur.*) Teşekkür ederim, Petrof Yoldaş...

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

(Açık kalan kapıdan İvan İvanoviç'le Kâtip ve Hasırşapkalı olan biteni görmüşlerdir.)

İVAN İVANOVIÇ : *(Madalya yapmak için üstüne çıktığı iskemleden Kâtip'le Hasırşapkalı'nın kucağına düşerek)* Hay aksi lanet... Hay huyu çıkası... Çok zahmet çekeceğiz bu herifle.

PERDE

ALTINCI TABLO

Büfe

Dairenin büfesi, Memurlar, Mariya Andreyevna, Tatyana Vasilevna, Şoför kahvaltı etmekte. Kasketli'yle Hasırşapkalı ön planda ayakta duruyor.

HASIRŞAPKALI : Gelmeyecek...

KASKETLİ : Niye gelmesin!.. Her zaman burda kahvaltı eder herkesle beraber...

HASIRŞAPKALI : Her zaman kategorisi antidiyalektiktir. Her zaman ne demek?

KASKETLİ : Vay zavallı diyalektik!
(İvan İvanoviç gelir.)

HASIRŞAPKALI : İvan İvanoviç!..

İVAN İVANOVIÇ : *(Hasırşapkalı'yı selamlar)* Günaydın... *(Kasketli'yi görmezlikten gelir.)*

KASKETLİ : Bize selam yok mu?

İVAN İVANOVIÇ : Sizi tanımıyorum... Tanımak da istemiyorum...

KASKETLİ : Ben de seni... *(Gider, Mariya Andreyevna'nın masasına oturur.)*

HASIRŞAPKALI : Gelecek mi?

İVAN İVANOVIÇ : Belli değil... Ama ben her şeyden önce, yani her ihtimali göz önüne alarak savaş alanına ondan önce geldim...

(Kâtip girer, etrafına bakınır, oturacak yer aradığı bellidir.)

TATYANA VASİLEVNA : Buyur...

KÂTİP : Teşekkür ederim... (Tatyana Vasilevna'nın davetini kabul etmez, gider Şoför'ün masasına oturur.)

TATYANA VASİLEVNA : Şuna da bakın, her zaman hemen gelir çökerdi... Tenezzül etmiyor şimdi... Burnu büyüdü...

TATYANA VASİLEVNA'NIN KARŞISINDA OTURAN ERKEK : Yalnız onun mu burnu büyüdü? Burnu büyüyen büyüene!

MARİYA ANDREYEVNA : (Kasketli'ye) Kimi kastettiğini anladınız mı? Ne lüzum vardı bu hale gelmesine... Deli olacağım...

HASIRŞAPKALI : (Tatyana Vasilevna'nın karşısındaki erkeğe sokulur.) Burnu büyüyen büyüene demekle kimi kasdettiniz?

TATYANA VASİLEVNA'NIN KARŞISINDA OTURAN ERKEK : (Ürkek) Ben mi? Hiç kimseyi... Ne istiyorsunuz benden? Kendi burnumu kasdettim, amirlerin burnundan bana ne!

HASIRŞAPKALI : Ha şöyle... (İvan İvanoviç'in yanına döner.)

İVAN İVANOVIÇ : Teşekkür ederim yardımınıza...

HASIRŞAPKALI : Sadece vazifemi yapıyorum... Siz Sergey Konstantinoviç'e belki de kötülük etmek istiyorsunuz...

İVAN İVANOVIÇ : Ben mi, ne münasebet?..

HASIRŞAPKALI : Belki, dedim... Belki... Bense şuurlu bir yurttaş olarak amirimizi savunuyorum... Gereken saygıyı istiyorum amirimize. Formel küçük burjuva demokratizmi oyunlarına son verilmesini istiyorum... Petrof Yoldaştan biraz çekinilerek, biraz nasıl demeli, biraz şey edilerek ismi anılmadan, bahsedilmesini istiyorum...

İVAN İVANOVIÇ : Bravo... Bravo... Benim de sevgili Sergey Konstantinoviç için her şeyden önce, yani temenni ettiğim başka şey değil ki...

(Lüsyâ girer. Şoför'le Kâtip'in masası yanından geçerken.)

KÂTİP : (Ayağa kalkarak) Buyrun, Lüdmila Alekseyevna...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Teşekkür ederim... (Yoluna de-

vam ederken.)

ŞOFÖR : Lüdmila Alekseyevna, Lüdmila Alekseyevna...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Ne var?

ŞOFÖR : Hani isterseniz bugün geleyim...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Teşekkür ederim... Hayır...

(Lüdmila Alekseyevna, Mariya Andreyevna'yla Kasketli'nin masasına oturur.)

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Gelmedi mi? Yoksa gelip gitti mi?

MARIYA ANDREYEVNA : Gelecek mi?

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Niye gelmesin? İşte... Geldi...

İVAN İVANOVIÇ : *(Öfkeli)* Geldi...

MARIYA ANDREYEVNA : *(Sevinçli)* Geldi.

KÂTİP : *(Hayretle)* Geldi...

TATYANA VASİLEVNA'NIN MASASINDAKİ ERKEK : *(Ürkek)* Geldi...

(İçeri Petrof girmiştir. Büyük bir ciddiyetle gidip boş bir masaya oturur, etrafına bakmadan kahvaltı ısmarlar.)

PETROF : Çay, biraz sucuk... Çay limonlu olsun...

GARSON KIZ : Bisküvit istemez misiniz?

PETROF : Hayır...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : *(Petrof'un masasına giderek)*
Merhaba, Seryoja...

PETROF : *(Lüsyayı görünce yüzü gözü aydınlanır.)* Merhaba Lüsyay. Otursana... Nerelerdesin? Ne telefon edersin! Ne arayıp sorarsın!..

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Ya sen? İçeri girdin... Uykuda gezerler gibi bir halin vardı... Niye her seferki gibi yanımıza gelip oturmadın... Ha, bana bak, kuzum, evvelki gün Saşa geldi, beni pazara götürmeye kalkıştı...

PETROF : İyi ya!..

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : İyi ya mı dedin? Saşa'nın beni resmi otomobille pazara götürmesine iyi ya mı dedin? Seryoja... Bir tanem. Ne var? Hasta mısın?

PETROF : Galiba? Galiba hastayım... Başım ağrıyor. Lüsyay... Çatlayacak gibi başım ağrıyor...

İVAN İVANOVIÇ : *(Petrof'un masasına gelir, arkasında durur,*

kulağına fısıldar.) Herkes size bakıyor... Nedir bu kızın laubaliliği?

PETROF : Peki ama...

İVAN İVANOVIÇ : *(Aynı suretle kulağına fısıldar)* Niye gelirsiniz?

PETROF : Kahvaltı etmek için...

İVAN İVANOVIÇ : Kahvaltınızı yukarda, makamınıza getirtilin...

PETROF : Çay soğuyor.

İVAN İVANOVIÇ : Bu kadarcık bir fedakârlığa olsun katlanamıyor musunuz komünizmi kurmak yolunda?

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Otursanıza...

İVAN İVANOVIÇ : Oturmayacağım... Şey... Lüdmila Alekseyevna, *(Kıza doğru hafifçe eğilir)* söylediklerimin yabancılarca duyulmasını istemiyorum da...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Hangi yabancılar?..

İVAN İVANOVIÇ : Yabancıdan kastım, *(Etrafı işaretle)* yani Sergey Konstantinoviç'in yanında çalışanlarca duyulmasında fayda görmediğim bir şey söylemek istiyorum da...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : *(Petrof'a)* Kim bu adam?

PETROF : İvan İvanoviç...

İVAN İVANOVIÇ : Lüdmila Alekseyevna, çayınız soğudu öteki masada...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : *(Petrof'a)* Ne demek istiyor?

PETROF : İvan İvanoviç, artık şahsi hayatıma da bu kadar karışılmasını...

İVAN İVANOVIÇ : Sizin her şeyden önce, yani şahsi hayatınız yoktur. Olamaz... yani yok ve olmamış sayılır... *(Fısıldar.)* Kızı yollayın masasına... Bakın kâtibinize...

(Petrof Kâtip'ten yana bakar.)

İVAN İVANOVIÇ : Gördünüz mü size nasıl ayıplayarak bakıyor... Kâtibiniz tarafından ayıplanmak... Bakın Tatyana Vasilevna'ya, hademe kadına...

(Petrof, Tatyana Vasilevna'ya bakar.)

İVAN İVANOVIÇ : Kendinizi sevginizle teşhir etmenizden, bir hademeyle aynı zamanda, aynı yerde kahvaltı ettiğinizden dolayı sizi nasıl hor görüyor... *

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Kim bu adam, Seryoja?

PETROF : Rica ederim, beni rahat bırakın, İvan İvanoviç...

(*Garson Kız kahvaltayı getirmiştir.*)

GARSON KIZ : Affedersiniz, Sergey Konstantinoviç, limon kalmamış...

PETROF : Limon kalmamış ne demek?

GARSON KIZ : Bitmiş...

PETROF : Aldırın...

(*Kız gider.*)

İVAN İVANOVIÇ : Gördünüz mü? Sizi nasıl hiçe saydıklarını gördünüz mü? Sizin için, dairenin amiri için, kasabalarının velinimeti için bir dilim limon olsun saklamak zahmetine katlanmıyorlar... Gördünüz mü? Böyle bir ekiple siz yüksekliş yollarında ilhamlandırıcı neticeler alabilir misiniz?

PETROF : Fazla yüz verdik... Şımarıldılar...

İVAN İVANOVIÇ : Pek doğru... Bu şımarıklık her şeyden önce, yani ortak işe, ancak zarar verebilir, değil mi? Onlara yüz vermenizden faydalanacak olan yalnız düşmanlardır. Değil mi?

PETROF : Bilmem... Galiba... Evet... Öyle...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Ne var, Seryoja?

PETROF : Üstüme varma rica ederim... Ben her şeyden önce yani...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Limon yok diye... Deli misin?

İVAN İVANOVIÇ : Deli misin, dedi size, herkes de duydu bunu...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Bir iki günde bürokratlaşmışsın, diyeceğim, ama o da değil, daha beterinden korkuyorum.

İVAN İVANOVIÇ : Bürokrat, dedi, size, daha beteri, dedi, herkes de duydu bunu...

PETROF : Lüsyä... Sahiden çayın soğuyacak...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Beni kovuyor musun?

PETROF : Ne? (*Bir an kendine gelerek*) Ne dedin?

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Hiçbir şey demedim...

(*Kalkar gider.*)

PETROF : (*Lüsyä'nın arkasından bağırarak ister.*) Lüs...

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

(*İvan İvanoviç, Petrof'un ağzını eliyle kapatır.*)

İVAN İVANOVIÇ : Ne yapıyorsunuz?.. Susun... Herkes size bakıyor...

PETROF : Gitti...

İVAN İVANOVIÇ : İsabet oldu...

PETROF : Adeta kovdum onu...

İVAN İVANOVIÇ : Hayır, sadece mevkinizin icabettirdiği yüksek fedakârlığı yaptınız..

(*Bütün bu sahne esnasında büfedekiler birer ikişer gitmiş, sahnede yalnız Kasketli, Hasırşapkalı, İvan İvanoviç, bir de Petrof kalmıştır.*)

PETROF : Seviyorum..

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce, yani mevkiniz sevdalanmanıza müsait değil... Sevdalansanız da bunu söylemenize müsait değil.

PETROF : Evlenecektik belki de...

İVAN İVANOVIÇ : Belki de... İsabet ki belki de... Sizin mevkinizdeki bir insanın bir spor ustasıyla evlenmesi yakışık alır mı?

PETROF : Ben de sporu severim... Ben de onun gibi yüzmeyi severim.

HASIRŞAPKALI : (*Masaya gelir.*) Siz, Sergey Konstantinoviç, öyle sanıyorum ki sütlü irmik lapasını da, klasik Rus mutfağının bu şerefli geleneğini de seversiniz. Ama irmik lapasını sevmeniz bir aşçı kadınla evlenmenizi icap ettirmez...

İVAN İVANOVIÇ : (*Hasırşapkalı'ya*) Yardımaınıza teşekkür ederim.

HASIRŞAPKALI : Ben size yardım etmiyorum, ben ailenin sağlam temeller üzerine kurulmasına, bu temellerin neler olduğunu izaha çalışıyorum...

KASKETLİ : (*Gelir, Petrof'a*) Ayıp ettin...

İVAN İVANOVIÇ : (*Kasketli'ye*) Sen ne haddini bilmez adam-sın!.. Kime akıl öğretmeye kalkıyorsun! Karşındakinin kim olduğunu biliyor musun? (*Petrof'a*) Görüyorsunuz ya... İyi yürekli olunuz, her önüne gelene kendi ayarınızmış gibi

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MU YDU?

muamele edişiniz yüzünden başınıza ne işler geliyor...

PETROF : *(Amansız ayağa kalkar. Bağırır)* Yeter!

HASIRŞAPKALI : Kime haykırıyor?

İVAN İVANOVIÇ : En nazik anındayız işin..

PETROF : Yeter! Yeter! Herkesin haddini bilmesini istiyorum...

HASIRŞAPKALI : Kimin?

İVAN İVANOVIÇ : Yüreğim duracak!

PETROF : Yeter! Yeter! Her şeyden önce, yani bana saygı gösterilmesini istiyorum...

İVAN İVANOVIÇ : Çok şükür!

(Garson Kız limonu getirir.)

GARSON KIZ : Buyrun, limon...

PETROF : Bir çay daha getir... Oturun, İvan İvanoviç... *(Hasırşapkali'ya)* Siz de içer misiniz? *(Garson Kıza)* Bir çay daha... *(İvan İvanoviç'le Hasırşapkali, Petrof'un karşısına otururlar.)*

İVAN İVANOVIÇ : *(Petrof'a)* Cıgara içer misiniz?

PETROF : İçmem...

İVAN İVANOVIÇ : Cıgara içmeye başlayınca cıgarayı nereden alacaksınız, yahut aldirtacaksınız?

PETROF : Nasıl nereden? Herkes gibi cıgara satılan yerlerden.

İVAN İVANOVIÇ : Oldu mu ya? Her şeyden önce yani cıgara almak için, siz, yahut yakınlarınızdan biri, belki de sıraya gireceksiniz dükkânın birinde... Oldu mu ya?

HASIRŞAPKALI : Elbette ki olmadı...

PETROF : Peki ama ne yapmalı?

İVAN İVANOVIÇ : Sırf size cıgara satan, size, yakınlarınıza, mevkice aynı katta bulunanlarınıza cıgara satan bir dükkânın, özel bir basın teşkilatlandırılmasını planlaştırmalı.

HASIRŞAPKALI : Pek doğru. Sizin gibi bir insanın, yahut yakınlarınızın günlük hayatın teferruatıyla, çok değerli vakitlerini israf etmemeleri gerekir.

PETROF : Her şeyden önce, yani bana gösterdiğiniz yoldaşça ilgiye teşekkür ederim.

(Garson Kız çayları getirmiştir.)

PETROF : *(Garson Kıza)* Bundan sonra kahvaltımı odama getirin.

(*İvan İvanoviç'le Hasırşapkalı'ya*) Ne diyordum? Evet bu kasabaya geldiğim vakit burası bir harabe idi... Baktım ki, her şeyden önce, yani, yapılacak iş, bu harabeyi ani bir kalkınmayla cennete çevirmektir. Büyük bir memnunlukla yapıştım kazmanın sapına... Elde ettiğim muazzam başarılar, ilhamlandırıcı neticeler ortada.

KASKETLİ : (*Olduğu yerden İvan İvanoviç'in üstüne sopayla atılır.*) Seni gidi namussuz... Seni gidi alçak... Şeker gibi adamı ne hale getirdin... (*İvan İvanoviç'i altına alıp patakla-maya başlar. İvan İvanoviç : "Yetişin! İmdat!" diye haykır-maktadır. Petrof ile Hasırşapkalı, İvan İvanoviç'i Kasketli'nin elinden kurtarmaya çalışmakta, "Dur! Delirdin mi? Öldüreceksin. a!" diye bağır-maktadırlar. Nihayet hepsi birbirine girer, kimin Kasketli'den dayak yediği belli olmaz.*)

PERDE

YEDİNCİ TABLO

Yüzme Havuzu

Petrof yüzme havuzu kıyısındaki iskemlelerden birinde oturmakta, yanındaki iskemlede İvan İvanoviç, Hasırşapkalı'yla Muhabir, Kâtip, Petrof'un arkasında ayakta, daha uzakta Şoför. Yan tarafta iskemlede Kasketli oturmakta. Yüzme havuzunda yarış var. Mayolu kızlar, delikanlılar havuz dolaylarında dolaşmakta.

HASIRŞAPKALI : Petrof Yoldaş yüzme havuzuna çoktandır gel-memişlerdi. İşte geldiler, görüyorsunuz, aziz yoldaşlar. Bugün havuzda yüzme yarışı var. Petrof Yoldaş, ihtiyarlar-ın, çocukların, hatta gençlerin sporla uğraşmasını, her Sov-yet yurttaşının mutlaka bir dünya rekoru kırmasını ister.

PETROF : (*Gayet ciddi*) Spor her şeyden önce, yani sağlığı sağlar...

İVAN İVANOVIÇ : Yazdınız mı?

MUHABİR : Affedersiniz, son kelimeyi anlayamadım...

HASIRŞAPKALI : Her sefer böyle... Bir de muhabir olacaksınız.

KÂTİP : (*Muhabir'e*) Son kelime... Sağlar... Yalnız şartımı unutmayın.. Sergey Konstantinoviç'in her biri bir ata sözü olacak olan düşüncelerinden ancak bir kısmını yazabilirsiniz... Yakında...

HASIRŞAPKALI : Çıkaracağımız kitaba zararınızın dokunmaması lazım... (*Seyircilere*) Laf aramızda, aziz yoldaşlar. (*Kâtip'i işaretle*) Duymasın, ben ayrıca bir tez hazırlıyorum... Petrof'un ölümsüz vecizelerinde, virgül ve noktalı virgüllerin önemi... (*Kâtip'e işaretle.*) Duymasın, dedim, çünkü hemen buna da burnunu sokar, halbuki, sayın yoldaşlar, bir tezle, hatta bu kadar önemli bir tezle de olsa iki kişinin doçentlik payesine, ordan profesörlüğe yükselmelerini yine ilim noktai nazarından doğru bulmuyorum...

PETROF : (*Havuzda yüzenlerden birini işaretle*) Şu sarı başlıklı kız iyi kulaç atıyor. Böylelikle de, geliyor, genişliyor, sağlamlaşıyor.

İVAN İVANOVIÇ : Yazdınız mı? (*Muhabir'e*) Ne o yine bir kelimeyi mi duymadınız?

MUHABİR : Mavi başlıklı mı dedi?

HASIRŞAPKALI : Hayır, sarı başlıklı.

PETROF : Kulaç atmayı severim...

KÂTİP : (*Muhabir'e*) Bunu yazamazsınız.. Bu kitaplık... (*Hasırşapkali'ya*) Ne harikulade, değil mi?

HASIRŞAPKALI : Evet...

KASKETLİ : Delirdiniz mi? Kulaç atmayı severim... Bu da laf mı? Ben de sırtüstü yüzmeyi severim. Yazsanıza...

HASIRŞAPKALI : Formel mantık kaidelerine uyarak düşününüz. Hiçbir meseleyi umumi olarak mütalaa edemeyiz... Burda da mesele konkredir. Yani kimin bu sözleri söylediğinde. Yani söyleyenin mevkiine göre sözlerin, yani kalıbın muhtevası değişir.

KASKETLİ : Aynı sözleri ben söylesem başka, Petrof Yoldaş söylese başka mı olur?

HASIRŞAPKALI : Ne sandınızdı ya? Hem aynı sözleri söyleye-

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

mezsınız ki... Siz her sözü, her fikri, Sergey Konstantinoviç'ten sonra söylemek, ondan ilham alarak düşünmek zorundasınız... Ne önden önce, ne onunla aynı zamanda, ondan sonra...

PETROF : Yüzme, gerek tatlı suda, gerekse tuzlu suda; en iyi spordur...

HASIRŞAPKALI : (*Muhabir'e*) Virgüllere, noktalı virgüllere el süreyim demeyin...

MUHABİR : Anlamadım..

HASIRŞAPKALI : Anlamanıza lüzum yok... Her şeyi anlamaya kalkan muhabirin encamı parlak değildir...

PETROF : Yani, her şeyden önce öğrenmek istediğim, kim kazanacak?

KÂTİP : (*Muhabir'e*) Yazabilirsin..

PETROF : Her şeyden önce, yani kim kazanmayı hak etmişse o kazanacak...

KÂTİP : (*Muhabir'e*) Yazamazsın...

PETROF : İvan İvanoviç...

İVAN İVANOVIÇ : Buyrun...

PETROF : Cıgara içebilirsiniz...

İVAN İVANOVIÇ : (*Kâtip'e*) Cıgara içebilirsiniz.

KÂTİP : (*Muhabir'e*) Cıgara içebilirsiniz...

PETROF : (*Kasketli'yi göstererek*) Bakın... Ayak ayak üstüne atmış.

İVAN İVANOVIÇ : Görgüsüz herif... (*Kasketli'nin yanına gider.*) Utanmıyor musun?

KASKETLİ : Neden?

İVAN İVANOVIÇ : Petrof Yoldaşın dolaylarında ayak ayak üstüne atıp böyle laübalî oturmaktan...

KASKETLİ : Ayağımı Petrof Yoldaşın burnuna soktuğum yok... Kimseyi de rahatsız ettiğim yok... Nasıl isterse canım öyle otururum...

İVAN İVANOVIÇ : Büyüklere, amire saygı?

KASKETLİ : Saygıyı ayağımızla mı göstereceğiz? Haydi var işine git be herif, kafanı kızdırma... Hani bir atılırsam üstüne, bu sefer elimden kurtulamazsın... Bas!

İVAN İVANOVIÇ : (*Petrof'un yanına gelerek*) Hava da pek sıcak, değil mi?

PETROF : İvan İvanoviç...

İVAN İVANOVIÇ : Buyrun...

PETROF : Kaç yaşındasınız? Şöyle bir bakıyorum, yaşıtız. Sonra bakıyorum benden gençsiniz. Sonra bir bakıyorum, çok ama çok ihtiyarmışsınız gibi geliyor bana.

İVAN İVANOVIÇ : (*Yarı ciddi yarı şaka*) Babanızın yaşında-yım... Hatta büyük babanızın, hatta dedenizin... (*Petrof güler.*)

İVAN İVANOVIÇ : Şaka etmiyorum... Mamafih böyle yüksek sesle gülmeseniz iyi olur...

PETROF : Evet... Evet. (*Yine gayetle ciddileşir.*)

HASIRŞAPKALI : Bir sual sorabilir miyim, Sergey Konstantinoviç?

PETROF : Sizi dinliyorum...

HASIRŞAPKALI : Balenin hayata ayak uyduramaz olmaya başladığına işaret etmişsiniz?

PETROF : (*Boş bulunarak*) Ben mi? Nerde? Ne zaman?

İVAN İVANOVIÇ : (*Petrof'un kulağına*) Kendinize gelin...

PETROF : (*Toparlanarak*) Ha...

KASKETLİ : (*Yerinden fırlar, Petrof'a adeta haykırır*) Baleden anlamazsın... Gülünç olma... Anlamadığın işe burnunu sokma...

PETROF : Benim anlamadığım şey yoktur... Ben her şeyi bilirim, her şeyden anlarım...

İVAN İVANOVIÇ : Sizi dinliyoruz, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Yani her şeyden önce balede klasik geleneklerimizi geliştirmek, Rus balesini Sovyet balesi merhalesinde bir kat daha zenginleştirmek gerektir. Bununla haklı bir gurur duymanız lazım.

HASIRŞAPKALI : (*Kasketli'ye*) Nasıl?

KASKETLİ : (*Mahcup*) Doğru söylüyor... Ama bu...

HASIRŞAPKALI : Sus.

PETROF : Fakat hiçbir zaman pa dö dönün pa dö katrla karıştırılması ve buna padöspany ilavesi suretiyle, keyfiyet bakımın-

dan birbirinden ayrı kıymetlerin dekadanslığa müncer olmasına, balede dejeneresansa, şablon ve formalizme müsaade etmeyeceğiz...

KASKETLİ : (*Hasırşapkalı'ya*) Beğendin mi? Adamcağızı zorla saçmalatıyorsunuz...

PETROF : Bale sahasında rastlanan menfi olayları astronomimizde de maalesef müşahede etmekteyiz. Astronomide her şeyden önce yani unutulmaması ve oy birliğiyle tasvip edilmesi gereken şey, yıldızlarla münasebetimizde bazı yıldızlara diğerlerinden daha fazla önem vererek bazı sapık astronomların düştükleri metafizik kosmopolitizme düşmemektir... Astronomide muazzam başarılar, ilham verici neticeler lazım bize...

KASKETLİ : (*Hasırşapkalı'ya*) Beğeniyor musun?..

MUHABİR : (*Petrof'a*) Affedersiniz, Sergey Konstantinoviç, bazı sapık astronomlar tabiriyle kimleri kastettiğinizi sorabilir miyim? Okuyucularımız kendilerini bu sapık astronomların şerrinden korumak için isimlerini öğrenmek isterler... sanıyorum...

(*Petrof, İvan İvanoviç'in yüzüne bakar.*)

İVAN İVANOVIÇ : (*Muhabir'e*) Sapık astronomların isimlerini açıklamak gerekseydi, Sergey Konstantinoviç, sizin bu acayip müdahalenize lüzum bırakmadan açıklardı...

HASIRŞAPKALI : Zamanı gelince açıklanacak...

PETROF : Fizikte, yani her şeyden önce, atom fiziğinde ve şiirde erkek dişi kafiyelerin münasebetlerinde ve ziraatte keçi yünlerinin yağmurdan sonra kurutulmasında, bir kere daha tekrar ediyorum, şerefli geleneklerimizle, kütlelerin insiyatini, yeniliklerimizi meczetmek zorundayız... Ancak böylelikle artsız arasız başarılar, gelecek gelişmeler sağlayabiliriz. İvan İvanoviç, Satir Tiyatrosu'nun Direktör'üne bir telefon etseniz, tarafımdan... Yahut, beni karıştırmayın, ama yine de Direktör benim tarafımdan telefon ettiğinizi anlasın. Şu oynadıkları piyesin oynanmasını tavsiye etmediğimizi açıklan açığa, yahut ima yoluyla kendisine söylemeniz...

İVAN İVANOVIÇ : Emredersiniz... Derhal...

KASKETLİ : *(Telefon için gitmeye hazırlanan İvan İvanoviç'i tutarak)* Durun yahu, ne yapıyorsunuz? Sovyet kanunlarını ayak altına alıyorsunuz. Piyeste bir Sovyet düşmanlığı varsa savcılık harekete geçer, ideoloji bakımından bir yanlış varsa bu resmen düzeltilmeye çalışılır. Gizli kapaklı, ima yoluyla tavsiyelere ne lüzum var?

İVAN İVANOVIÇ : *(Kasketli'ye)* Petrof Yoldaşa, bir piyes hakkında fikir vermek selahiyetini de mi vermiyorsun?

KASKETLİ : Hayır, tersine, söylesin, ama açıktan açığa, ama piyesi yazana da kendini yine açıktan açığa savunmak hakkını vererek. Sovyet kanunları, Kültür Bakanlığı'nın repertuvarlar hakkındaki kararnamesi çiğnenmeden. Şahsi nüfuz filan kullanılmadan.

PETROF : *(İvan İvanoviç'e)* Telefon etmeyin.

HASIRŞAPKALI : Direktör işini bilen adamsa, Petrof Yoldaşın neyi tavsiye edip, neyi etmediğini bilir...

KASKETLİ : Ağzından çıkanı kulağı işitmiyor artık! Ağzı ayrı çalışıyor, kulakları ayrı...

KÂTİP : Suya atlamada dünya rekorunu kıran sporcuyla bir iki kelime ile taltif etmek istemez misiniz, Sergey Konstantinoviç?

PETROF : İsterim...

(Kâtip, Lüsy'a'yı getirir. Lüsy'a'nın üstünden sular damlamaktadır. Muhabir fotoğraf alır boyuna.)

İVAN İVANOVIÇ : *(Kâtip'e)* Niye yaptınız bunu? Ne lüzum vardı kızı getirmeye?

PETROF : *(Lüsy'a'ya görmeyen gözlerle bakar, onu tanımadığı bellidir. Büyük bir ciddiyetle konuşur.)* Tebrik ederim... Bir zamanlar ben de su sporlarıyla meşgul olduğum için bu sporun sosyalist ekonomimizde, sosyalist moralimizde oynadığı rolün önemini bilirim... Spor her şeyden önce, yani sağlığı sağlar. Kulaç atmayı seviniz. Yüzme, gerek tatlı suda, gerekse tuzlu suda en iyi spordur. Yaşasın su sporları.

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : *(Bütün bu nutku gözleri gitgide dolarak, kahrolarak dinlemiştir.)* Sergey Konstantinoviç...

PETROF : *(Hâlâ hiçbir şeyin farkında değildir.)* Söyleyin... Kulü-

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

bünüzün ne gibi eksikleri varsa, söyleyin kâtibime... Sporumuzun hızlı yükseliş yollarında, yeni tekniğe alışmak, onu benimsemek, şerefli geleneklerimizi devam ettirip bundan haklı bir gurur duymak lazımdır.

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : *(Bir çığlık halinde)* Seryoja!

PETROF : Kulübünüzün kaptanını mı çağırıyorsunuz?

İVAN İVANOVIÇ : Evet... Verdiğiniz müjdeyi bildirmek için...

(Lüsy'a'nın koluna girip uzaklaştırmak ister.) Petrof Yoldaşı fazla alakoymayın işinden... Lütfen, yoldaş. Haydi kızım...

LÜDMİLA ALEKSEYEVNA : Sergey!.. *(Düşüp bayılır.)*

PETROF : Ne oldu?

İVAN İVANOVIÇ : Bir şey yok...

KÂTİP : Bayıldı...

HASIRŞAPKALI : Yorgunluktan...

PETROF : Doktora götürün, ilk tedavisini yaptırın..

(Lüsy'a'yı Hasırşapkalı, Kâtip ve İvan İvanoviç götürürler.)

KASKETLİ : *(Petrof'a)* Tanımadın mı?

PETROF : *(Samimiyetle)* Kimi?

KASKETLİ : Lüsy'a'ydı...

PETROF : *(Büyük bir gayretle ve ağrıyla hatırlamaya çalışarak)*

Lüsy'a mı? Lüsy'a... Lüsy'a... Başım ağrıyor yine. Çatlayacak gibi ağrıyor...

İVAN İVANOVIÇ : *(Koşarak gelir.)* Başınız ağrıyor... *(Bir hap verir.)* Analginli piramidon... Bire birdir...

PETROF : Bıktım hap yutmaktan... Yüzmek istiyorum..

(Petrof çıkar. Hasırşapkalı'yla Kâtip girerler.)

KÂTİP : Hava sıcak...

HASIRŞAPKALI : Sıcak havalarda suya giren insan, ister tuzlu, ister tatlı suya, serinler...

KÂTİP : Bu vecize Sergey Konstantinoviç'in...

HASIRŞAPKALI : Evet. Onun noktalı virgüllü ölümsüzlerinin en derinlerinden, diyalektiği elle tutulur, gözle görülür hale getiren dahiyane vecizelerinden biri...

İVAN İVANOVIÇ : Futbol alanının etrafına kırmızı bir bez germeli çepeçevre...

KASKETLİ : Seyirciler oyunu seyredemesin diye mi?

İVAN İVANOVIÇ : Bu vecizeyi de altın harflerle üstüne yazmalı... Nasıldı?

HASIRŞAPKALI : Sıcak havalarda suya giren insan, ister tuzlu, ister tuzsuz suya, serinler!

KASKETLİ : Futbolla ilgisi ne bu sözlerin?

KÂTİP : Petrof'un her sözünün her şeyle ilgisi vardır.

(Petrof gelir. Sirtında sileceği. Kâtip koşar, sileceği Petrof'un sırtından alır. Petrof mayo ile kalır.)

İVAN İVANOVIÇ : *(Dehşetle haykırır)* Ne yaptınız?

KÂTİP : *(Ürkmüş)* Ne oldu?

PETROF : *(Hafifçe şaşkın)* Niye haykırdınız, İvan İvanoviç?

İVAN İVANOVIÇ : *(Kâtip'e)* Çabuk örtün sırtına sileceğini...

(Kâtip, Petrof'un sırtına tekrar sileceğini kor.)

PETROF : Neden? Ne oluyoruz, İvan İvanoviç?

İVAN İVANOVIÇ : Ne oluyoruz, nedeni var mı? İdareci adam, önder adam, çıplak göbeğini gösterir mi halka?

PETROF : Peki amma ceketle, silecekle yüzecek değilim a...

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyi düşündüm... Bir dakika sabır...

(Şoför'e) Saşa!.. *(İşaret eder.)* Haydi! İndir!

SAŞA : Şimdi...

(Havuzu ikiye bölen bir tahta perde iner. Sahne de aynı zamanda ikiye bölünmüştür. Bir yanda halk ve kasketli, bir yanda Petrof ve etrafındakiler kalmıştır...)

İVAN İVANOVIÇ : *(Sileceği Petrof'un omuzundan alarak)* Buyrun... Yüzebilirsiniz... Yalnız halk hizmetiyle meşgul düşüncelerinizin seyrine havuzda da hiç kimse engel olmayacak...

(Petrof havuza girer. Şoför'le Kâtip gayet sağlam bir kamışın ucuna bağlı bir yüzme kemeri getirirler.)

KÂTİP : *(İvan İvanoviç'e)* Az daha unuttuyorduk...

İVAN İVANOVIÇ : *(Kemeri havuzda yüzen Petrof'a uzatarak)*

Lütfen bu kemeri kuşanın, Sergey Konstantinoviç.

PETROF : Ne kemeri? Ben balık gibi yüzerim...

HASIRŞAPKALI : Balık gibi yüzmeniz, sizin gibi eşsiz bir idarecimizin hayatını bütün tehlikelere karşı korumamıza, gereken tedbirleri almamıza mani değil...

KÂTİP : Hayatınız halkın malıdır... Kuşanın kemeri...

(Petrof kemeri kuşanır. Hasırşapkalı, Kâtip, Şoför kamıştan tutarak Petrof'u yüzdürürler bir müddet.)

PETROF : Yeter... Halk için de olsa fedakârlığın bir hududu var...
Bu yüzme değil, işkence... Çıkacağım...

(Petrof çıkar, kemeri çıkarırlar, Kâtip, Şoför kemeri götürürler. Hasırşapkalı sileceğini giydirir Petrof'a. Tahta perdenin öbür tarafında Kasketli'den başka kimse kalmamıştır. Orkestra çalmaktadır...)

PETROF : Çaldıkları havayı beğenmiyorum. *(Hasırşapkalı'ya)*
Orkestra şefini çağırın rica ederim...
(Hasırşapkalı çıkar.)

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce, yani orkestra şefini böyle cıvılcıplak kabul edemezsiniz... Giyinin rica ederim...
(Petrof giyinmeye gider, Orkestra Şefi gelir.)

ORKESTRA ŞEFİ : Petrof Yoldaş beni istemiş...

İVAN İVANOVIÇ : Hazır olun... Haşlanacaksınız galiba...
(Petrof gelir.)

PETROF : Geldi mi orkestra şefi?

İVAN İVANOVIÇ : İşte.

PETROF : Yoldaş... Her şeyden önce, yani son çaldığımız parçayı beğeniyor musunuz? Sovyet insanlarına layık buluyor musunuz? Bu gibi şeyler çalarak gençliğimizin ruh terbiyesine yardım ettiğinize, mesela külhanbeyliğe karşı böyle bir müzikle savaşılabileceğine emin misiniz? Bu gibi şeyler oy birliğiyle tasvibe ve genel hayranlığa layık mıdır? Bu ve emsali parçaları repertuarınızdan çıkarmak zamanı gelmedi mi? Klasik müziğimizin şaheserleri dururken sizin böyle bir...

ORKESTRA ŞEFİ : Sergey Konstantinoviç, affedersiniz, sözünüzü kestim, ama bu son çaldığımız parça Çaykovski'nindi... Yoksa, sualimi mazur görün, Çaykovski'yi klasiklerimizden saymıyor musunuz?

PETROF : *(Bozuntuya vermeyerek ve öfkelenme taklidi yaparak)* Çaykovski'yi klasiklerden sayıp saymadığımda şüpheniz mi var? Bu şüphenizin sebebi ne? Nasıl oluyor da böyle bir şüpheyeye düşüyorsunuz? Yani her şeyden önce Çaykovski'

nin klasikliğinden nasıl şüphe edebiliyorsunuz? Çaykovski'nin Kuğular Gölü balesi bir şaheserdir. Bununla haklı bir gurur duymuyor muyuz? Günde en aşağı on kere bu balenin şu meşhur parçasını gençliğimize dinletmenizi hassatan rica ederim... Peki... Buyrun...

(Orkestra Şefi gider.)

PETROF : Allah kahretsin... Rezil oldum herife...

KASKETLİ : Rezil oldun.

İVAN İVANOVIÇ : Niye rezil olacaktım! Petrof Yoldaş gibi bir amirin bir orkestra şefine rezil olması mümkün mü? Hayır, mümkün değil.

PETROF : Herif bana öyle bir bakışla baktı ki, suratıma tükürüyor sandım...

İVAN İVANOVIÇ : Bu küçük burjuva hisliliği size yaraşmıyor, Sergey Konstantinoviç.

PETROF : Bu kasabada herkes artık alay ediyor benimle galiba?

KASKETLİ : Herkes değil, dostların daha ziyade acıyor sana, sana yardım etmek istiyor, ama sen oralarda değilsin.

İVAN İVANOVIÇ : Ne biçim sözler bunlar? Alay etmek Petrof Yoldaşla, acımak ona, kimin haddine? Herkes saygıyla çekiniyor sizden... Her şeyden önce, yani siz bu kasabanın ikinci banisi değil misiniz? Bu kasabadaki gelişmeler, genişlemeler, sağlaşımlar...

PETROF : Gönlüm bulanıyor... Yüreğimin başına taş oturmuş gibi... Hiçbir şeyden tat alamaz oldum. İşkence çekiyorum...

KASKETLİ : Daha da beter olacaksın... Silkin, kurtul bu kâbustan...

İVAN İVANOVIÇ : Sergey Konstantinoviç! Sinirlerinize hâkim olun! İdarecilerin, sizin gibi insanların, her şeyden önce, yani sınırları çeliktendir.

PETROF : Benim de sınırlarım yani... benim de sınırlarım çeliktendir... Evet... Haklısın... Dostum, bendeki irade kuvvetini inkâr eden mi var? Ah, benim gibi çok değil, iki kişi daha olsaydı bu eyalette, işte o zaman hızlı kalkınmaların yükseliş yollarında elde edilecek muazzam başarılar haklı bir gurur yandıracırdı... Ama yok benim gibi biri daha...

İVAN İVANOVIÇ : Herkes Petrof olabilir mi?

KASKETLİ : Sergey Konstantinoviç? Hey!!

(*Kâtip telaşla gelir.*)

KÂTİP : (*Kasketli'nin nidasını yarıda keserek Sergey Konstantinoviç'e bir telgraf uzatır.*) Telgraf!! Sizi merkezden çağırıyorlar. Konstantin Sergeyeviç'in imzasıyla telgraf... Bir de telefongram var... Konstantin Sergeyeviç'in yardımcısı da ayrıca telefon etti.

PETROF : Bensiz yapamazlar... Burda işim başımdan aşkın... İki de bir çağırıyorlar...

KASKETLİ : Hiç de ikide bir değil.. Üç yıldır arayan soran olmadı seni..

PETROF : Hemen çıkıyorum yola... Bir dakika gecikmeye gelmez. Bazen bir dakikalık gecikme, elde edilmiş muazzam başarıları yok eder, gelişmeyi, genişlemeyi, sağlamlaşmayı durdurur. Anlıyorum, imdada çağırıyorlar... İmdatlarına gidiyorum...

(*Petrofla Kâtip çıkarlar.*)

İVAN İVANOVIÇ : (*Kasketli'ye*) Gördün mü? Nasılmış! İkinci perdede mahvedeceğim Petrof'u, demedim miydi? Hah, hah, hah! Kah, kah, kah...

KASKETLİ : (*Tahta perdenin öbür tarafından*) Seni gidi alçak, seni gidi namussuz seni! (*Sopasını sallar İvan İvanoviç'e vurmak için.*) Ama dur bakalım, son gülen güzel güler...

İVAN İVANOVIÇ : (*İlgili*) Ne dedin? Son gülen? Yani üçüncü perdenin, yani piyesin sonu? (*Birdenbire yaltaklanarak*) Öyle ya... Öyle ya... Elbette. Piyesimizin sonunda hayınlar cezasını bulacak, sapıklar kendi kendilerini tenkid edip doğru yola girecekler, hatta düğün dernek yapılacak, yahut bir ziyafet verilecek... Elbette, elbette...

KASKETLİ : Şimdi de, bizim yazarın mı aklını çelmeye kalkışıyorsun?

İVAN İVANOVIÇ : Çelemez miyim? Görürsün. Bak... (*Kulislerden yana seslenerek*) Nâzım Hikmet, Hikmet oğlu Nâzım Ran... Cancağızım... Biliyorum, Sovyetler Birliği ikinci yurdunuzdur. Sovyet insanlarını seversiniz, sayarsınız...

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

Eski partilisiniz. İyi, güzel, ama, Sovyetlerde geçen bir hikâyeyi anlatan ilk piyesiniz hicviye mi olmalıydı? Tipik Sovyet insanı Petrof mudur? Ben miyim? Niye Petrof'un itibarını kırmaya kalkışıyorsunuz? Ne diye bizimle uğraşıyorsunuz? Zaten işimiz gücümüz başımızdan aşkın... Rahat bırakın bizi... Hani ne de olsa yakışık da almıyor... Ne de olsa misafirsiniz şurda... Sovyet halkının konukseverliğini kötüye kullanmak doğru mu? Sonra, konuğun kusuruna bakılmaz ama, bir hadde kadar... Demek istediğim bu piyesi yazmaktan vazgeçin... Hem sizin için, hem bizim için, hem de bunu oynamaya kalkışacak tiyatrolar için, eğer böylesi bulunursa, daha iyi... Yok ille de yazacaksanız sonunu tatlıya bağlayın...

NÂZIMIN SESİ : Boşuna, İvan İvanoviç... Benim de zayıf taraflarım tümenle, ama yakalayamadın onları... Senden dolu dizgin nefret ettiğim, Petrof'u dolu dizgin sevdiğim için yazacağım bu piyesi... Sovyetler Birliği'nde konuksam, iyi konuk, hane sahibini sokmak isteyen yılan görürse başını ezer. Yok hane sahibiysem de iş değişmez. Ezeceğim başını senin... Sonu da senin istediğin gibi değil...

KASKETLİ : Benim istediğim gibi olacak... Hah hah hah! Kah kah kah!

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Kasketli'yle Hasırşapkalı gelirler.

HASIRŞAPKALI : *(Saatine bakarak)* Geç kalmadık ya?

KASKETLİ : Hayır.

HASIRŞAPKALI : Burda, büyük şehirde bu sefer Sergey Konstantinoviç'i nasıl karşılayacaklar kim bilir?

KASKETLİ : Kim bilir...

HASIRŞAPKALI : Çiçekler, nutuklar... zimler, hatta zisler...

KASKETLİ : Pobedalar... taksiler... otobüsler... trolleybüsler... tramvaylar...

HASIRŞAPKALI : Trenin gelmesine demek daha on dakika var, size bir fıkra anlatayım mı?

KASKETLİ : Anlat.

HASIRŞAPKALI : Beyaz köpecik... Duydunuz muydu?

KASKETLİ : Beyaz köpecik? Duymadım. Anlat...

HASIRŞAPKALI : *(Seyircilere)* Belki, belki değil, muhakkak, sayın seyircilerin arasında bu fıkrayı bilenler vardır.

KASKETLİ : Lafı uzattın. Anlatıcaksan anlat, anlatmayıcaksan ben bir tane anlatayım...

HASIRŞAPKALI : Hayır, ben... *(Seyircilere)* Efendim, bir ressam varmış, tabloları bütün sergilere kabul edilirmiş, ne yaparsa yapsın, ister dökümhanede Miçurin elma ağaçları, ister ilkokul ilk sınıfında köy istihsalini yükseltme konferansı, ister denizde günün doğuşu, ne bileyim, ne yaparsa yapsın bütün tablolarını sergi jürileri kabul edermiş... Arkadaşları da işin sırrını öğrenmek istemişler. Ressam biraz mırın kırın ettikten sonra, bütün mesele, işin bütün sırrı beyaz köpecikte demiş. Her tablonun ön planına beyaz, kıvrır kıvrır tüylü bir köpecik yaparım. Jüri hemen bu köpeğe saldırır... Vay efendim bu köpeğin burda işi ne? Hemen kaldırın. Ben dayatırım. Olmaz, köpecik bana dökümhaneyle elma ağaçlarının birliği için lazım, yahut ilkokulda çocuklar köpeciği severler, olmaz, kaldıramam beyaz köpeciği. Jüri ısrar eder,

kaldır, ben dayatırım kaldıramam. Münakaşa her sefer dört beş saat sürer. Nihayet bir düşüneyim, derim. Şöyle gider düşünürüm. Gelir, peki, derim, evet hatamı itiraf ediyorum, hakkınız var, bu beyaz köpecğin burda işi yok. Kaldıracağım... Köpecik kalkar, tablo sergiye girer... Jüri memnun, ben memnun... Nasıl?* (*Seyircilere*) Bakın aklıma ne geldi? Şu oynadığımız piyeste beyaz köpecik var mı? Vardır... Bizim yazar şarklı, ne de olsa... şarklı kurnazlığıysa malum...

KASKETLİ : Bizim yazarla konuştum. Seninle bana, memleketine, şehrine, oynadığımız tarihe göre başka başka fıkralar anlatmak, konuşmalar yapmak, ayrı meselelere dokunmak, tuluat yapmak serbestliğini vermesini istedim.

HASIRŞAPKALI : Razı oldu mu?

KASKETLİ : Oldu.

HASIRŞAPKALI : Öyleyse bir fıkra daha anlatayım...

KASKETLİ : Yarınki temsilde anlatırsın... Vay, bak, kim geçiyor?...

(*Yaşlı Semyonov geçer.*)

HASIRŞAPKALI : Kim?

KASKETLİ : Semyonov...

HASIRŞAPKALI : Ne iş yapar?

KASKETLİ : İşçi. 917'de kışlık saraya girenlerin arasında. Vatandaş Harbi'nde partizan Sibirya'da. (*Semyonov'a seslenir.*) Merhaba, Semyonov Yoldaş...

SEMYONOV : Merhaba...

KASKETLİ : Nereye böyle?

SEMYONOV : İstasyona... (*Semyonov yoluna devam edip çıkar.*)

KASKETLİ : İlk kalkınma yıllarında tezgâhına dönüyor. İlk stahanovculardan... Anayurt Harbi'nde yine partizan...

HASIRŞAPKALI : Şimdi tekaüt...

KASKETLİ : Hayır... Yine fabrikada atölye şefi...

(*Ortanca Semyonov geçer.*)

KASKETLİ : Bak kim geçiyor.

(*) Bu fıkra yerine başka bir fıkra anlatılabilir. N.H.

HASIRŞAPKALI : Kim?

KASKETLİ : Semyonov.

HASIRŞAPKALI : Ne iş yapar?

KASKETLİ : Kolhozcu... İlk komsomollardan. Kulaklara karşı savaşıldığı vakit ilk sopa yiyenlerden. Dneprostroy'da çalıştı... İlk kurulduğu yıllar... (*Ortanca Semyonov'a*) Merhaba, Semyonov Yoldaş...

SEMYONOV 2 : Merhabalar.

KASKETLİ : Nerden böyle?

SEMYONOV 2 : İstasyondan... (*Semyonov 2 yoluna devam edip çıkar.*)

KASKETLİ : Anayurt Savaşı'nda iki kere yaralandı. Volga-Donda çalıştı...

HASIRŞAPKALI : Şimdi tekaütlüğünü bekliyordur...

KASKETLİ : Hayır... Kolhozda başkan yardımcılığı ediyor... (*Genç Semyonov geçer.*) Vay, bak kim geçiyor?

HASIRŞAPKALI : Kim?

KASKETLİ : Semyonova...

HASIRŞAPKALI : Ne iş yapar?

KASKETLİ : Şiir yazar, roman yazar... Leningrad muhasarada iken anası babası öldü. Kendisi bir lokmacıktı, ama dayandı. Üniversiteyi bitirdi. Merhaba, Semyonova.

SEMYONOVA : Merhaba...

KASKETLİ : Nereye böyle?

SEMYONOVA : İstasyona... (*Semyonova yoluna devam edip çıkar.*)

HASIRŞAPKALI : Şimdi, Leningrad'da dergilerden birinin redaksiyon heyetinde...

KASKETLİ : Hayır... Uyandırılan topraklara gitti. Yıllardır orda. Orda evlendi. Bir de çocuğu var... Hem şiir yazıyor, hem de kütüphanede çalışıyor.

HASIRŞAPKALI : (*Güler.*)

KASKETLİ : Niye güldün?

HASIRŞAPKALI : Semyonovları şimdi burdan geçirmenin manası ne? Bizi yazanın şarklı kurnazlığı. Baktı ki, piyeste müspet kahramanlar, ben değil tabii, sen mesela, yahut şu kocakarı,

adı neydi? Anna, hoş o da müspet kahraman sayılır mı, pek belli değil; yahut Mariya Andreyevna filan ikinci planda kalıyor, ürktü yazarcağız, Sovyet insanlarına iftira ediyor dememişler diye korktu, hiç münasebeti yokken soktu sahneye Semyonovları...

KASKETLİ : Senin kafana da şu sopayla bir ineyim diyorum, kafana değil, sopaya acıyorum... Petrof, Sergey Konstantinoviç Petrof müspet adam mı, menfi adam mı? Piyes bitince eve git düşün... Yarın cevap verirsin. Şimdi geç kaldık. Tren geldi... Petrof geldi büyük şehrin garına...

HASIRŞAPKALI : Eyvah, çiçek almayı da unuttuk...
(Çıkarlar.)

SEKİZİNCİ TABLO

Gar. Tren gelmiştir. Peronda vagonların önünde Petrof'la İvan İvanoviç.

PETROF : Acaba tren vaktinden çok önce mi geldi?

İVAN İVANOVIÇ : Öyle olacak...

PETROF : Bizi karşılamamalarını başka türlü izaha imkân yok...

İVAN İVANOVIÇ : Yok...

PETROF : Tabii ilk nutku, hoşamedî nutkunu onlar söyleyecek.

İVAN İVANOVIÇ : Tabii...

PETROF : Herhalde yukarı, orta ve alt teşkilatlardan en aşağı üç hoşamedî nutku söylenir...

İVAN İVANOVIÇ : Herhalde..

PETROF : Piyonerler çiçek getirecek tabii...

İVAN İVANOVIÇ : Tabii...

PETROF : Sonra ben nutkumu söyleyeceğim... Hazır... (Cebinden *kâatları çıkarır.*) Şöyle bir yarım saat sürecektir...

İVAN İVANOVIÇ : Biraz daha uzatmak mümkün değil mi?

PETROF : Mümkün... Kırk beş dakika kadar...

İVAN İVANOVIÇ : İyi...

PETROF : Fakat nerde kaldı bunlar? Garın bütün saatleri, benim saatim, hepsi, yeryüzünün bütün saatleri ileri gitmiyor ya? Bir şeyler seziyorum?..

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce, yani soğukkanlılığınızı, vakarınızı muhafaza edin, işte geliyorlar... En önde gençler! Çiçekler, çiçekler!!!
(Genç kızlar, delikanlılar ellerinde buketlerle girerler... Acele etmektedirler.)

GENÇLERİN SESLERİ : Geciktik... Hangi vagondaydı? Hep senin yüzünden oldu... Hangi vagonda?
(Petrof gençlere doğru ilerlemek ister.)

İVAN İVANOVIÇ : (Petrof'u kolundan tutarak) Durun... Bırakın onlar gelsinler... Vakarınız... Otoriteniz...

GENÇLERİN SESLERİ : Hangi vagondu...

BİR GENÇ KIZ : İşte...

İVAN İVANOVIÇ : (Petrof'a) Tanıdı sizi... Kımıldamayın... Bırakın gençlik size gelsin!
(Gençler koşarcasına Petrof'la İvan İvanoviç'e yaklaşırlar, fakat yanlarında durmaz, geçerler.)

PETROF : Ne oluyor? Deli mi bunlar? Söyleyin şunlara burda olduğumu!.. Koşun peşlerinden, durdurun!.. Durdurun, gelsinler!.. Ben burdayım!.. Nereye gidiyorlar!.. Yüreğim bıçak yemiş gibi sancıyor!.. Deli olacağım!.. Koşun peşlerinden diyorum!..

İVAN İVANOVIÇ : Faydasız... Sizi değil, bakın Lüsy'a'yı karşılamaya gelmişler...

PETROF : Lüsy'a? O da kim?

İVAN İVANOVIÇ : Suya atlama dünya rekorunu kıran Lüdmila Alekseyevna... Anlaşılan aynı trendeymişiz...
(Lüsy'a kolu kucağı çiçek dolu, etrafında gençlerle Petrof'un yanından geçerek çıkar.)

PETROF : Deli mi bunlar? Ben dururken atlama şampiyonunu karşılıyorlar! Ya beni, Sergey Konstantinoviç Petrof'u kim karşılayacak? Nerde benim karşılayıcılarım? Nerde benim çiçeklerim? Nutuklarım? Nerde? Nerde? Yüreğim sancıyor, bıçaklanmış gibi sancıyor yüreğim!..

DOKUZUNCU TABLO

Otel Holü

Petrof la İvan İvanoviç girerler. Kayıt bürosunun önü kalabalıktır.

PETROF : Anlamıyorum, karşılamak şöyle dursun, külüstür bir zim bile yollamamışlar...

İVAN İVANOVIÇ : Bir yanlışlık olacak...

PETROF : Beni çekemeyen biri bir işler karıştırıyor...

İVAN İVANOVIÇ : Sizi çekemeyen her insan, Sovyetler Birliği'ne düşman olan, emperyalizmin ajanı olan insandır.

PETROF : (*Kayıt bürosuna işaretle*) Biz de kayıt olacak mıyız?

İVAN İVANOVIÇ : Formalite icabı... Artık bu kadarcık bir zahmete katlanmanız gerekiyor... Hemen isminizi söylersiniz... Telgrafla oda ayırtmıştık zaten size... Muameleyi bir dakikada yaparlar...

PETROF : (*Kayıt bürosuna gider, sırayı beklemeden Kâtip Kız'la konuşmak ister.*) Yurттаş...

SIRADAN BİRİ : (*Petrof'a*) Sıraya gir, yurттаş... Sıraya!

PETROF : Sıraya mı?

SIRADAN BİRİ : Sıraya...

PETROF : Benim işim bir dakikalık...

SIRADAN BAŞKA BİRİ : Bizim de işimiz bir dakikalık...

KÂTİP KIZ : Ne istiyorsunuz?

PETROF : Ben Sergey Konstantinoviç Petrof...

SIRADAN BİR KADIN : Ben de Varvara Petrovna Şmagina...

(*Gülüşmeler.*)

PETROF : Telgrafla bir daire tutulmuştur benim adıma...

KÂTİP KIZ : Olabilir... Lütfen sıraya girin... Kayıt muamelenizi yapar, oda anahtarınızı veririz...

SIRADAN SESLER : Sıraya girelim... Sıraya...

(*Gülüşmeler.*)

PETROF : (*Sıradakilere*) Karşınızdakinin kim olduğunu biliyor musunuz?

SIRADAN BİR KADIN : Biliyoruz. Sergey Konstantinoviç Pet-

rof. Şimdi söyledin ya...

PETROF : Rezalet... İşim başımdan aşkın bir de sıra mı bekleyeceğim...

SIRADAN BİR SES : Bizim işimiz yok mu?

İVAN İVANOVIÇ : (*Petrof'a*) Her şeyden önce, yani sinirlenmeyin. Vakarınızı kaybediyorsunuz... Oturun şu koltuğa... Ben sizin yerinize sıra beklerim... Bu işlerin iç yüzü nasıl olsa anlaşılacak... Burda baştan aşağı temizlik yapmak lazım, otel müdüründen kapıcısına kadar hepsini değiştirmek lazım...

PETROF : Evet... söyleyeceğim Konstantin Sergeyeviç'e... Her şeyden önce, yani düşmanı ortaya çıkarmak, maskesini yüzünden sıyırmak lazım... Ancak bu suretle bu şehirde gelişme, genişleme, sağlama sağlanabilir.

İVAN İVANOVIÇ : Dinlenin...

(*Petrof holdeki koltuklardan birine oturur, İvan İvanoviç sıraya girer.*)

PETROF : Kafama demir bir çubukla vurmuşlar gibi başım ağrıyor... Etimi cımbızla didiyorlarmış gibi ürperiyorum... Hepsinden fenası midem bulanıyor... Hepsinden fenası içimde, yüreğimde korkunç bir karanlık var..

(*Anna Nikolayevna girer. Petrof'u görür.*)

ANNA NİKOLAYEVNA : Vay merhaba, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : (*Anna Nikolayevna'nın laubali halinden tiksiner ve Anna Nikolayevna'nın kim olduğunu hatırlamaya çalışarak*) Merhaba... Yurttaş...

ANNA NİKOLAYEVNA : (*Petrof'un karşısındaki koltuğa oturarak*) Ne var, ne yok? Biliyor musun, evlat, senin ordaki nizamsızlıkları anlattım durdum burda herkese... İnanmadılar...

PETROF : Beni birine benzetmiş olmayasınız...

ANNA NİKOLAYEVNA : Bunamadım henüz çok şükür... Sen Sergey Konstantinoviç Petrof değil misin? Evrakları ayaküstü imzalayıveren, telefonu açıp insanla konuşuveren, otomobiliyle yağcının karısını doğumevine gönderiveren, daktilosunun makinesini taşıyıveren Sergey Konstantinoviç değil

misin? Senin için dediydim ki, amir, ama bizim gibi insan. Sen Sergey Konstantinoviç değil misin?

PETROF : Ben Sergey Konstantinoviç'im...

ANNA NİKOLAYEVNA : Gördün mü? Ne sevindim karşılaştığımızıza... Buraya bir telgraf göndermeye geldim. Yol üstü uğrayıverdim. Buranın telgrafları çabuk gidiyor diyorlar... Yazıverir misin bana telgrafı?

PETROF : Ben mi? Ne telgrafı?

ANNA NİKOLAYEVNA : Kızıma... Nen var, evladım? Bak şimdi farkına vardım, bayağı çökmüşsün... Hastalandın mı yoksa, Allah göstermesin, yakınlarından biri mi öldü? Ehh, ölüm... hep o yolun yolcusuyuz... Yeter ki yaşarken adam gibi yaşayalım. Birbirimizin yüreğini kırmayalım... Senin gibi olalım... Affedersin, evladım, telgraf yazacak halin yok... Başın sağ olsun... Başkasına yazdırırım... Şirin kasabanıza bir daha yolum düşerse mutlaka gelirim seni görmeye... Haydi hoşça kal, evladım... (*Anna gider.*)

PETROF : Deli mi bu kocakarı? Neler söyledi? Nerden tanıyor beni? Gazete satmazlar mı bu kahrolası yerde? (*Gider gazete satılan yerden bir yığın gazete alıp gelir, eski yerine oturur.*)

PETROF : (*Gazeteleri inceleyerek*) Bakalım gelişimizi kaçınıcı sayfalara, kaç satırla yazmışlar? Kaç tanesi fotoğraf basmış? Tuhaf şey... Bunda yok... Tek satır yok... Bizde gazetecilik... Hele merkez şehirlerde gazeteler... Gelsinler de bizim gazetecilerden öğrensinler mesleklerini... Gün geçmez ki, bir fotoğrafım basılmasın... Tuhaf şey, bunda da yok... Tek satır yok... Ne oluyoruz? Her şeyden önce yani bu şehre Sergey Konstantinoviç Petrof geldi mi, gelmedi mi? Bu şehir halkı, bütün Sovyetler Birliği halkları bunu öğrenmek ister mi, istemez mi? Bunda da yok. Rezalet... Kim bu düşman? Hangi ecnebi devletten para alıyor? Kim bana bu düşmanlığı yapan? Hangi devrin kalıntısı? Yoksa... Kocakarı ne dedi? Çökmüşsün, dedi. Yakınlarından biri mi öldü, dedi. Yoksa ben?...

İVAN İVANOVİÇ : (*Gelir.*) İşte oda anahtarlarınız... Kayıt muamelesi tamam...

PETROF : İvan İvanoviç...

İVAN İVANOVIÇ : Buyrun.

PETROF : Ben evrakı ayaküstü mü imzalardım? Makamıma oturmadan mı? Bana telefon mu ederlerdi, her isteyen telefon mu ederdi bana?

İVAN İVANOVIÇ : Neler söylüyorsunuz? Odanıza çıkın, dinlenin... Birazdan Konstantin Sergeyeviç kabul edecek sizi...

PETROF : Ben Mariya Andreyevna'nın yazı makinesini mi taşırdım? İvan İvanoviç cevap verin... Deli olacağım... Bu büyük şehir, bu beni uğurlamayan şehir deli edecek beni...

İVAN İVANOVIÇ : Her şeyden önce, yani odanıza çıkın...

PETROF : Çıkamayacağım... Her şeyden önce, yani rahat bırakın beni... Her şeyden önce, yani gidin... Rica ederim, rahat bırakın beni... Dönün kasabaya... Orda bekleyin beni... Gidin... dönün... avaz avaz haykıracağım... Gidin, diyorum...

(İvan İvanoviç adım adım gerileyerek çıkar. Petrof başını avuçları arasına alarak koltuğun önündeki masaya adeta yığılır. Kasketli gelir.)

KASKETLİ : *(Petrof'un omuzuna dokunur)* Ben geldim...

PETROF : *(Silkinerek)* Hah!... Ne istiyorsun?

KASKETLİ : Ben, senden hiçbir şey... Sen benden bir şey istemiyor musun?

PETROF : Ben senden ne isteyeyim?

KASKETLİ : Bir çift dost sözü, halkın konuştuğu gibi bir çift tatlı söz!

PERDE

ONUNCU TABLO

Sergey Konstantinoviç-Konstantin Sergeyeviç

Konstantin Sergeyeviç'in makamı. Fonda yaldızlı çok kalın bir çerçevede Konstantin Sergeyeviç'in resmi. Petrof'un odasındakine göre iki kat büyük. Ama resim Petrof'unkine çok benzemektedir. Konstantin Sergeyeviç bir dosyayı incelemektedir, başı eğik olduğundan yüzü görülmemektedir. İçeriye Petrof girer. Konstantin Sergeyeviç içeri girenin farkında değilmiş gibi işine bir müddet devam eder. Petrof odayı incelemektedir. Konstantin Sergeyeviç'in portresini görünce irkilir. Elinde olmayarak portreye doğru gider. Yakından bakar. Resmin kendisine bu kadar benzemesine şaşıtığı bellidir. Konstantin Sergeyeviç başını kaldırır. Konstantin Sergeyeviç de Petrof'a çok benzemektedir.

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : *(Petrof'un yüzünü görmemiştir.)* Nereye bakıyorsunuz. *(Petrof döner, birbirlerinin yüzünü hayretle görürler.)*

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Aaaaa?!

PETROF : Aaaaa!

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Siz...

PETROF : Siz...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Ben...

PETROF : Ben...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Resmim, resminiz...

PETROF : Resmimiz...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Oturun, Sergey Konstantinoviç...

PETROF : *(Konstantin Sergeyeviç'in masası karşısındaki koltuğa oturarak)* Teşekkür ederim, Konstantin Sergeyeviç...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Sizi çağırmanın sebci...

PETROF : *(Konstantin Sergeyeviç'in sözünü keserek)* Garda karşılamadılar... Otelde kaydolmak için sıra bekledim... Otelden buraya gelmek için bir Pobeda olsun gönderilmemişti...

Taksiye bindim...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Taksiye mi?

PETROF : Taksiye... Şoför yolda ileri geri konuştu... Sinirlendim
indim... Otobüse bindim...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Otobüse mi? Nasıl bindiniz?

PETROF : Otobüste yolcuların ileri geri konuşmaları sinirime
dokundu. İndim.. Trolleybüse bindim...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Trolleybüse... Nasıl biniliyor?

Hiç binmedim... Yahut unutmuşum...

PETROF : Ben de unutmuşum... Ama bindim... İndim, tramvaya
bindim.

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Tramvay... Hâlâ işliyorlar mı?

PETROF : İşliyorlar...

(*Bir müddet sükût.*)

(*İki adam yine birbirini incelemektedir.*)

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Siz...

PETROF : Ben... Ben...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Siz...

(*Bir müddet sükût.*)

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Sizi buraya davetimizin se-
bebi...

PETROF : Tramvay müthiş şey...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : Ne gibi?

PETROF : Müthiş bir kitap... Yalan söylemeyen bir kitap...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : (*Hor gören bir edayla*) Bu
kitapta ne yazıyor?

PETROF : Sizin hoşunuza gitmeyecek şeyler...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : (*Aynı edayla*) Ne gibi?

PETROF : Burnu büyüdü, çok büyüdü burnu Konstantin Serge-
yevič'in, yakında dehlenir... diye bir satır vardı mesela...

KONSTANTİN SERGEYEVİÇ : (*Öfkelenir, ama öfkesini ye-
ner, işi şakaya vurmaya çalışarak*) Sizin için de böyle satırlar
var mıydı?

PETROF : Burda değil, benim kasabamın tramvay kitaplarında
vardır herhalde, diye düşündüm... Bunu düşündüm... Düşün-
meye başladım yine... Düşünmek ne harikulade şey...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : (*Ciddileşerek*) Esas meseleye gelelim... Yani sizi buraya çağırmanın sebebi, her şeyden önce...

PETROF : (*Konstantin Sergeyeviç'in sözünü keserek*) Burda, bu şehirde kimsenin umrunda değilim... Beni değil, bir spor ustası kızı tanıyorlar, ona itibar ediyorlar... Spor ustası kız... Ben bu kızı bir yerlerde görmüş olacağım...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Sergey Konstantinoviç?..

PETROF : Ama daha büyük şehirde sizi de tanımıyorlardır... Bir tornacıya, sizden daha çok itibar ederler orda... Yani siz de daha büyük şehre gitseniz...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Neler söylediğinizi anlamıyorum... Esas meseleye gelelim, yani her şeyden önce...

KARA KAŞLI KÂTİP : (*Girer. Konstantin Sergeyeviç'in masası üzerine bir yığın kâat bırakır.*) Dilekçeler...

(*Kara Kaşlı Kâtip'in peşi sıra Kasketli de girer. Kara Kaşlı Kâtip çıkar.*)

PETROF : (*Kâtip'in arkasından bakarak*) Kara kaş, kara göz, kâtiplerinizden biri... İki tane daha olacak... Biri taş bebek gibi al yanaklı, öbürü gözlüklü... Her birinin kendine göre nizamı var... Bütün bunları nerden biliyorum...

(*Konstantin Sergeyeviç, Petrofa cevap vermez, önüne konulan kâatları bir kırmızı, bir mavi, bir sarı boyalı kalemle işaretleyerek, fakat bu işi okumadan yaparak, üç küme halinde tasnif etmektedir.*)

KASKETLİ : (*Petrofa Konstantin Sergeyeviç'i işaretler*) Ne yapıyor, farkında mısın?

PETROF : Dilekçeleri tasnif ediyor...

KASKETLİ : Okumadan...

PETROF : Sonra okuyacak...

KASKETLİ : Sıra ile birini kırmızı, öbürünü mavi, ötekini sarı boyalı kalemle işaretliyor... Bak...

PETROF : Görüyorum...

KASKETLİ : Kırmızı işaretlileri yarın okuyacak... Mavi işaretlileri

incelensin diye geri gönderecek... Ama okumadan... Sarılar ise reddedecek, yine okumadan...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : *(Başını kaldırır. Kasketli'ye bakar.)* Burda işiniz ne? Kimsiniz? Dışarı çıkın... *(Zile basar.)*

KASKETLİ : Adam çağırmaya lüzum yok... Yakında seni burdan dışarı çıkaracaklar, bir daha da geri dönmeyeceksin... *(Çıkar.)*

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Evet, ne diyordum, Sergey Konstantinoviç, sizi davet edişimizin sebebi, yani, her şeyden önce... beni dinliyor musunuz?

PETROF : Dinliyorum...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Her şeyden önce, yani ilhamlandırıcı neticeler, kalkınma yolları...

PETROF : Gelişiyor, genişliyor, sağlamlaşıyor... *(Kendini toparlayarak)* Konstantin Sergeyeviç, işlerimizden başka bir dille konuşsak...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Oybirliğiyle tasvip, genel hayranlık...

PETROF : Her şeyden önce yani formalizm ve basma kalıçılık...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Daha da genişleme, büyük bir memnunlukla.

PETROF : Konstantin Sergeyeviç!..

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Her şeyden önce, yani...

PETROF : *(Yine tekerlemelerin büyüüne kaptırarak kendini)* Her şeyden önce, yani... Hızla kalkınma, elde etme ve başarıma...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Muazzam başarılar...

PETROF : Muazzam başarılar. *(Artık muhaverenin sonuna kadar Petrof, bir aynaymış gibi, Konstantin Sergeyeviç'in her hareketini aksettirmektedir.)*

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Gelişiyor, genişliyor, sağlamlaşıyor...

PETROF : Gelişiyor, genişliyor, sağlamlaşıyor...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ İLE PETROF : *(İkisi bir ağızdan)* Her şeyden önce, yani muazzam başarılar, daha da gelişme, artsız arasız yükseliş her şeyden önce, yani, hakl gurur, şerefli gelenekler... *(Aynı oyun sessiz devam eder.)*

KASKETLİ : *(Başını araladığı kapıdan uzatarak)* Stop! *(Başını geri çeker, kapı kapanır.)*

PETROF'LA KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : *(İkisi bir ağızdan)* Kim o? Ne o?

PETROF : Konstantin Sergeyeviç, ne hale düştüğümüzün farkında mısınız?

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Ne demek istiyorsunuz?

PETROF : Her şeyi anladım... Birdenbire anladım... *(Duvardaki portreye işaretler)* Resminizi, resmimi, resmimizi bu duvara kim astırdı? İvan İvanoviç değil mi? Müsaadenizle hemen kababaya dönmem lazım...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Ne oluyorsunuz... Sizi buraya davetimizin sebebi, her şeyden önce, yani...

PETROF : Kırk sekiz saatte gidip gelirim... İzin verin...

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : Peki ama...

PETROF : Konstantin Sergeyeviç, amirim, yoldaşım, kardeşim, kardeşimden yakınım, parti arkadaşım, beni bir İvan İvanoviç mahvetmeye çalıştı... Düşmanlığı neydi bana bilmiyorum. Sizin burda işler daha büyük, burda bir değil beş İvan İvanoviç olacak... Ben benimkini defetmeye gidiyorum. Sorguya çekeceğim önce elbet... Siz de sizinkileri bir iyi sorguya çektikten sonra, vakit kaybetmeden defedin... Benim İvan İvanoviç'i kasabaya geri yollamıştım... Ordadır... Bekler beni... Okuyacağım canına... Hoşça kalın... *(Çıkar)*

KONSTANTİN SERGEYEVIÇ : *(Petrof'un arkasından)* Fakat her şeyden önce, yani...

PERDE

ON BİRİNCİ TABLO

Var mıydı İvan İvanoviç, yok muydu?

HASIRŞAPKALI : Sonuncu tabloya da ulaştık... Bakalım yazar nasıl bağlayacak? Hani doğrusunu isterseniz, (*Seyircilere*) sayın yoldaşlar, konusu, hele entriği ve konflisi bakımından pek de parlak değil oyunumuz... Sonra, belki gençler için yeni gibi gelen birçok dramatürji hilelerini, mizansen numaralarını biz çok eskiden görmüşüz, hem de ne mükemmellerini, onun için yenilik bakımından demek istiyorum, yeni bir şey yok oyunumuzda. Amerika'yı yeniden keşfediyor yazar...

KASKETLİ : Ne yapsın? Amerika keşfedilmişti, daha başka bir sürü kıta da o güne dek bilmediğimiz bitkileri, hayvanları, renkleriyle, o güne dek tanımadığımız insanları, âdetleriyle keşfedilmişti. Sonra, bu keşifler inkâr edilmekle kalınmadı, hatta o kıtalara giden yolları gösteren haritalar da kalktı ortadan... Bu keşiflerden getirilen bazı ufak tefek eşya, kaçak mal gibi, kaynağı söylenmeden, kullanılmakta devam etti yalnız...

HASIRŞAPKALI : Neden bahsediyorsunuz?

KASKETLİ : Tiyatromuzdan.

HASIRŞAPKALI : Ne tuhaf konuşuyorsunuz.

KASKETLİ : Yazarımızın ağzıyla konuşuyorum...

HASIRŞAPKALI : Petrof döndü mü merkezden?

KASKETLİ : Döndü. Demin gördüm dairenin merdivenlerini dörder dörder çıkıyordu... Gidelim, hoş geldin, diyelim...

HASIRŞAPKALI : Gidelim... Bana öyle geliyor ki Konstantin Sergeveviç, Sergey Konstantinoviç'i, bir madalyayla taltif edileceği müjdesini vermek için çağırdı...

KASKETLİ : Belki... Haydi... Yürü...

HASIRŞAPKALI : Şu kabalıktan bir türlü vazgeçmeyeccksiniz...
(*Çıkarlar.*)

ON İKİNCİ TABLO

Petrof'un çalışma odasıyla bekleme odası...

Petrof bekleme odasında Kâtip'in yanından geçerken âdeta haykırır.

PETROF : Bana İvan İvanoviç'i gönderin...

KATİP : Efendim?

PETROF : İvan İvanoviç'i, neredeyse, ister yerin yedi kat dibinde, ister yüz yılların arkasında, neredeyse bulup gönderin bana...

(Petrof kendi odasına girer.)

KÂTİP : Nesi var?

MARİYA ANDREYEVNA : Bilmem... Deli gibi.

KÂTİP : Mariya Andreyevna! O ne biçim söz... Fakat kimi bulup göndermemi istedi?

MARİYA ANDREYEVNA : İvan İvanoviç'i!..

KÂTİP : İvan İvanoviç'i?

(Petrof zili çalmaya başlamıştır. Bir zil.)

KÂTİP : Beni çağırıyor... Öfkesi de üstünde... Vay başıma gelecekler...

(Kâtip, Petrof'un odasına girerken zil iki defa çalınır.)

MARİYA ANDREYEVNA : Beni de çağırıyor... Nesi var yine... Dinlense biraz... Hasta...

(Mariya Andreyevna da Kâtip'in peşi sıra Petrof'un odasına girerler, bu esnada Petrof zili çalmakta devam ettiği için Tatyana Vasilevna da koşarak gelir.)

TATYANA VASİLEVNA : Üç zil... Beni çağırıyor... Rabbim sana sığındım...

(Tatyana Vasilevna da Petrof'un odasına girer.)

PETROF : *(Kâtip'e)* Buldunuz mu?

KÂTİP : Kimi?

PETROF : Kimi ne demek? Duymadınız mı kimi istediğimi?

KÂTİP : Duydum, Sergey Konstantinoviç... İvan İvanoviç'i bulup size göndermemi istediniz...

PETROF : İyi ya, nerde?... (*Haykırır*) Niye gelmiyor?

MARİYA ANDREYEVNA : Sergey Konstantinoviç!

PETROF : (*Birdenbire yumuşayarak*) Affedersiniz, Mariya Andrejevna... Bağırıyorum... Affedersiniz... Ama bilseniz benim için ne kadar hayati bir mesele... (*Kasketli'yle Hasırşapkali gelirler.*)

HASIRŞAPKALI : Merhabalar...

PETROF : Merhaba... (*Yer gösterir.*) Oturun... Bir dakika... Çok mühim bir iş üstüneyim... Oturun... Burada bulunmanız daha iyi... (*Kâtip'e*) Rica ederim, İvan İvanoviç'i buldurun...

KÂTİP : Hangi İvan İvanoviç'i?

HASIRŞAPKALI : İvan İvanoviç kıyamet kadar... Soyadı ne?

PETROF : Soyadını bilmiyorum... Ama hepinizin tanıdığı İvan İvanoviç... (*Kâtip'e*) Şu bizim İvan İvanoviç, canım...

KÂTİP : Tuhaf gelecek size ama, affedersiniz ama, tanıdıklarım arasında bir tane bile İvan İvanoviç yok... Mazur görün.

PETROF : Hafızanızı mı kaybettiniz? (*Mariya Andrejevna'ya*) Siz, İvan İvanoviç'i biliyorsunuz...

MARİYA ANDREYEVNA : İki İvan İvanoviç tanırım... Biri hastanenin kapıcısı, şeker gibi ihtiyar, öbürü meşhur bir romanın kahramanı.

PETROF : Benim aradığım ikisi de değil... Lakin şaşılacak şey... Deli olacağım... (*Hasırşapkali'ya*) Siz... Hep beraberdik kaç defa... Aranız pek iyiydi... Sizi severdi... İvan İvanoviç'i bildiniz, değil mi?

HASIRŞAPKALI : Maalesef, sayın yoldaş, maalesef tanı mıyorum...

PETROF : (*Portresine işaretler*) Bu resmi buraya kim astı?

KÂTİP : Şoförünüz Saşa...

PETROF : Kim söyledi assın diye? Kim büyüttürdü onu fotoğraftan?

KÂTİP : Bize öyle geldi ki, resminizin asılmasını, nasıl demeli, lüzumlu buluyorsunuz... Yani... biz öyle zannettik ki...

HASIRŞAPKALI : Fotoğraftan büyüttüren benim, bununla iftihar

ediyorum, Sayın Sergey Konstantinoviç...

PETROF : Anlamıyorum... Hiçbir şey anlamıyorum... Kim beni büfede kahvaltı etmekten alakoydu? Kim benim için özel tütüncü dükkânı açtırttı? Kim bana saçma sapan laflar ettirtip, burnumu bilmediğim işlere sokturup kasaba halkına kepaze ettirdi? Kim beni dünyanın en bahtsız insanı yaptı? Kim, kim, kim?

KASKETLİ : İvan İvanoviç...

PETROF : Kim, kim beni Lüsya'dan ayırdı? Lüsya'yı gördüm, baktım, tanımadım... Kim beni bu hale soktu? Kim?

KASKETLİ : İvan İvanoviç!

PETROF : İvan İvanoviç! Getirin onu buraya, diyorum, İvan İvanoviç'i tanımıyoruz, diyorsunuz... Resimleri ben lüzumlu bulabilirmişim de onun için aşmışlar, Saşa'yla Kâtip...

TATYANA VASİLEVNA : Ben de yardım ettim...

PETROF : Havuzu tahta perdeyle kim ikiye böldü?

KASKETLİ : İvan İvanoviç...

PETROF : Nerde bu İvan İvanoviç? Cevap verin, ne olur, cevap verin... Var mıydı İvan İvanoviç, yok muydu?

İVAN İVANOVIÇ : (*Gelir. Seyircilere*) Sahi, var mıydım, yok muydum?

PETROF : (*Kasketli'ye*) Hani bana bir gün, hatırlıyorum şimdi, başın sıkışırsa beni çağır, demiştin... Seni imdada çağırıyorum. (*İvan İvanoviç'i göstererek*) Var mıydı, yok muydu?

KASKETLİ : Madem ki o kadar merak ediyorsun... Al cevabını... (*İvan İvanoviç'in kafasına sopayı indirir. İvan İvanoviç yere yığılır.*)

PETROF : (*İvan İvanoviç sopayı yediği anda başını elleriyle tutarak*) Vay başım...

İVAN İVANOVIÇ : (*Yattığı yerden başını kaldırır.*) Ben, İvan İvanoviç...

KASKETLİ : (*Sopayı tekrar indirir İvan İvanoviç'in kafasına.*) Al... Geber...

PETROF : (*Tekrar elleriyle başını tutarak*) Vay başım... Amma da vuruyorsun... İnsaf... Başımı yaracaksın...

HASIRŞAPKALI : Anlamıyorum, ne oluyoruz? Yani, İvan İva-

İVAN İVANOVIÇ VAR MIYDI, YOK MUYDU?

noviç var mıydı, yok muydu?

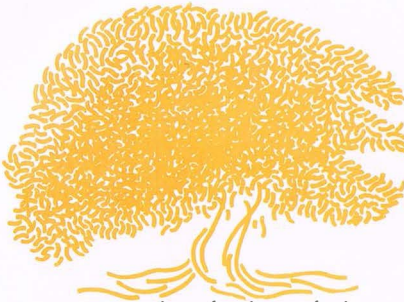
(Kasketli İvan İvanoviç'e sopayı bir daha indirmek ister, lakin İvan İvanoviç yattığı yerde kaybolur. Petrof, Kasketli'nin kolunu tutar.)

PETROF : Yeter. Anladım...

KASKETLİ : *(Seyircilere)* Siz de anladınız mı? İvan İvanoviç var mıydı, yok muydu? Anladınız mı, pek merak ediyorum.

PERDE

Yayımlayan: Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Kapak Baskı: Ana Basım Sanayi A.Ş.
İç Baskı: Şefik Matbaası

Nâzım Hikmet'in çok güç koşullarda korunmuş, elden ele geçmiş, bazıları sağlığında basılamamış, bazıları özen gösterilmeden basılmış olan yapıtları, bu işe gönül vermiş eleştirmenlerin çabalarıyla, içerde ve dışarda, yıllardır derlenip toparlanmaya çalışılmış, ama çeşitli nedenlerden kaynaklanan yanlışların, karışıklıkların, tutarsızlıkların bir türlü önü alınamamıştır.

Şimdi Adam Yayınları size Nâzım Hikmet'in yepyeni bir toplu yapıtlar derlemesini sunuyor.

Bu yolda daha önce yapılan bütün olumlu çalışmalar, Nâzım Hikmet'in kitaplarının ilk basımları, arkasında bıraktığı müsveddeler — mekanik yaklaşımlara düşmeden, durumlara, türlere göre ayrı değerlendirmelere gidilerek — büyük bir özen ve duyarlılıkla yeniden gözden geçirilmiş, konunun uzmanı eleştirmenlerin özverili katkıları ve ortak çabalarıyla, sanatçının özellikleri, kendine özgü kullanımları gölgelenmeden, yanlışların düzeltilmesi, karışıklıkların, tutarsızlıkların giderilmesi sağlanmıştır.

